

Akademie múzických umění v Praze

Filmová a televizní fakulta

Filmové, televizní a fotografické umění a nová média

Produkce

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Návykové látky ve filmu a televizi

Jak ovlivňuje mladé lidi zobrazování návykových látek v televizi a v kině?

Anna Bělková

Vedoucí práce: Mgr. et MgA. Tereza Czesany Dvořáková, Ph. D.

Přidělovaný akademický titul: MgA.

Praha, květen 2023

The Academy of Performing Arts in Prague

Film and TV School

Film, Television and Photographic Arts and New Media

Production

MASTER'S THESIS

Addictive substances in film and television

How does the displaying of drugs on television and in cinemas affect young people?

Anna Bělková

Thesis supervisor: Mgr. et MgA. Tereza Czesany Dvořáková, Ph. D.

Awarded academic title: MgA.

Prague, May 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

Návykové látky ve filmu a televizi

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím pouze uvedené literatury a pramenů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna v souladu se zákonem a vnitřními předpisy AMU.

Praha, dne .....

.....

Anna Bělková

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala mé vedoucí práce Mgr. et MgA. Tereze Czesany Dvořákové, Ph. D. za odborné a trpělivé vedení diplomové práce, pohotovost, vstřícnost, upřímnost a cenné rady. Dále bych ráda poděkovala adiktologům z Centra Alma v čele s Bc. Richardem Hanusem DiS. za cenné konzultace. Chtěla bych také poděkovat svému bratrovi za to, že boj s návykovými látkami nevzdal, a naší rodině, že to nevzdala s ním. V neposlední řadě děkuji všem respondentům, bez kterých by tato práce neměla smysl a kvůli kterým byla napsána.

Abstrakt

Návykové látky jsou v audiovizí již od minulého století běžným motivem. Tato práce se věnuje zobrazování návykových látek na obrazovkách televizorů, počítačů, telefonů a v kinech, a tomu, jak toto téma vnímá dnešní generace mladých lidí ve věku 12 až 15 let. Kombinací kvantitativního a kvalitativního výzkumu si poté klade za cíl najít odpověď na následující výzkumné otázky: Jsou pubescenti v České republice ve formování svého postoje k návykovým látkám ovlivňováni tím, co vidí ve filmech a seriálech? Má tlak ze strany vrstevníků na toto formování větší, či menší vliv, než audiovizuální díla? A setkávají se pubescenti více s tvorbou, ve které jsou návykové látky normalizované, nebo s tvorbou, která by návykové látky zobrazovala jako odrazující? V práci jsou pomocí dotazníkového šetření a doplňkově polostrukturovaných rozhovorů výše uvedené hypotézy ověřeny a jsou vyvozeny závěry, které mohou být vodítkem například profesionálům v audiovizuální tvorbě, kteří vytváří obsah pro dospívající diváky.

Abstract

Addictive substances have been a recurring theme in films and television since the last century. This thesis explores the portrayal of addictive substances in television, computers and in cinemas and how this topic is perceived by today's generation of young people aged 12 to 15. The thesis uses a desk research method to map important and current titles for young audiences, and describes how addictive substances are portrayed in them. By combining quantitative and qualitative research, it then aims to answer the following research questions: Are adolescents in the Czech Republic influenced by what they see in films and television in forming their attitudes towards addictive substances? Does peer pressure have more or less influence on this formation than films and TV? And do adolescents encounter more movies and tv shows where addictive substances are normalized or ones that portray addictive substances as something negative? In this thesis, the above hypotheses are tested through a questionnaire survey and semi-structured interviews, and conclusions are drawn which can guide, for example, audiovisual professionals who create content for teenage audiences.

Obsah

Prohlášení.....	3
Poděkování.....	4
Abstrakt.....	5
Obsah.....	6
Seznam příloh.....	9
Seznam použitého označování a zkratk.....	9
Klíčová slova.....	10
1 Úvod.....	11
1.1 Východiska.....	11
1.2 Metoda a struktura práce.....	12
TEORETICKÁ ČÁST.....	14
2 Návykové látky.....	14
2.1 Zkoumané návykové látky.....	14
2.2 Pojem návykové látky.....	15
2.2.1 Pojem psychika.....	16
2.3 Klasifikace návykových látek.....	17
2.3.3 Klasifikace dle postoje společnosti a legislativy.....	17
2.3.3 Klasifikace dle rizika závislosti a dopadů na zdraví.....	20
2.3.3 Klasifikace dle působení na psychiku.....	21
2.3.4 Klasifikace dle vzniku a výroby.....	22
2.3.5 Klasifikace dle způsobu aplikace.....	23
2.4 Závislost.....	26
2.4.1 Abstinenční syndrom.....	28
2.4.2 Odvykání drogové závislosti.....	29
2.4.3 Náchylnost pubescentů ke vzniku závislosti.....	30
2.4.4 Existující data k závislosti u věkové skupiny 12 až 15 let.....	31
3 Role rodičů v prevenci.....	35
3.1 Kontrola a omezování sledování filmů ve vztahu k návykovým látkám.....	35
3.2 Stav v České republice.....	38
4 Návykové látky ve filmech a seriálech.....	41
4.1 Zkoumané hrané seriály a reality show.....	42
4.1.1 Euforie (Euphoria).....	43
4.1.2 Ginny & Georgia.....	45
4.1.3 Riverdale.....	46
4.1.4 Wednesday.....	46
4.1.5 TBH.....	47
4.1.6 Sexuální výchova (Sex Education).....	48
4.1.7 My děti ze stanice Zoo (Wir Kinder vom Bahnhof Zoo).....	48
4.1.8 Like House.....	50
4.1.9 Love Island Česko & Slovensko.....	51

4.1.10 Sex O'Clock.....	51
4.2 Zkoumané filmy.....	52
4.2.1 Enola Holmesová 2.....	52
4.2.2 BANGER.....	52
4.2.3 Čára 2 (Tall girl 2).....	54
4.2.4 Tři Tygři ve filmu: JACKPOT.....	55
4.2.5 Katka.....	55
4.2.6 Samotáři.....	56
4.2.7 Pomsta na druhou (Do Revenge).....	57
PRAKTICKÁ ČÁST.....	59
5 Výzkum.....	59
5.1 Metodika.....	59
5.2 Referenční studie.....	60
5.3 Hypotézy.....	62
6 Dotazníkové šetření.....	63
6.1 Složení respondentů.....	63
6.2 Otázky týkající se návykových látek a audiovizuálních děl.....	66
6.3 Analýza dat.....	69
6.3.1 Analýza odpovědí v dotazníkovém šetření.....	69
6.3.1.1 Pohlaví.....	69
6.3.1.2 Věk.....	71
6.3.1.3 Velikost města či obce, ve které respondenti žijí.....	74
6.3.1.4 Frekvence sledování filmů a seriálů.....	75
6.3.1.5 Film Katka.....	77
6.3.1.6 Osobní zkušenost s návykovou látkou.....	88
6.3.2 Citace respondentů.....	92
6.3.3 Citace rodičů.....	93
6.4 Zhodnocení dotazníkového šetření.....	94
7 Individuální polostrukturované rozhovory.....	96
7.1 Výběr respondentek.....	96
7.2 Polostrukturované rozhovory.....	98
7.2.1 Obsah výzkumu a připravené otázky.....	98
7.2.2 Divácké návyky a rodičovská kontrola.....	100
7.2.3 Návykové látky a postoj k nim.....	101
7.2.4 Vliv filmů a pořadů na postoj k návykovým látkám.....	101
7.3 Interpretace a zhodnocení individuálních polostrukturovaných rozhovorů.....	102
8 Závěr.....	103
Seznam použitých zdrojů.....	105
Příloha 1: Dotazníkové šetření.....	114
Příloha 2: Grafy tolerance k návykovým látkám zobrazených ve filmech dle pohlaví.....	120
Příloha 3: Grafy tolerance k návykovým látkám zobrazených ve filmech dle věku.....	140
Příloha 4: Grafy tolerance k užívání návykových látek svými vrstevníky.....	160

Příloha 5: Grafy skupin dle velikost města či obce, ve které žijí.....	180
Příloha 6: Grafy skupin dle frekvence sledování seriálů.....	191

Seznam příloh

- 1) Příloha 1 - Dotazníkové šetření
- 2) Příloha 2 - Grafy tolerance k návykovým látkám zobrazených ve filmech dle pohlaví
- 3) Příloha 3 - Grafy tolerance k návykovým látkám zobrazených ve filmech dle věku
- 4) Příloha 4 - Grafy tolerance k užívání návykových látek osobami svými vrstevníky
- 5) Příloha 5 - Grafy skupin dle velikost města či obce, ve které žijí
- 6) Příloha 6 - Grafy skupin dle frekvence sledování seriálů

Seznam použitého označování a zkratk

AV - audiovizuální (nejčastěji dílo)

ČSFD - Česko-Slovenská filmová databáze

ČR - Česká republika

D.A.R.E. - Drug Abuse Resistance Education

IMDb - Internet Movie Database

MDMA - 3,4-methylendioxy-N-methamfetamin

MPAA - Motion Picture Association of America

NIDA - National Institute on Drug Abuse

NSDUH - The National Survey on Drug Use and Health

NZIP - Národní zdravotnický informační portál

SAMHSA - Úřad pro zneužívání návykových látek a služby duševního zdraví

SNN ČLS JEP - Společnost pro návykové nemoci České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně

UPOL - Univerzita Palackého v Olomouci

VOD - Video on demand, neboli video na vyžádání (nejčastěji platforma)

Klíčová slova

adiktologie, alkohol, audiovizuální dílo, dětské publikum, divácké chování, cigarety, drogy, film, mladé publikum, návykové látky, omamné látky, psychotropní látky, reality show, seriál, syntetické drogy, užívání drog, vliv audiovizuálních děl na diváky, VOD platformy

1 Úvod

1.1 Východiska

Tato diplomová práce pojednává o zobrazování návykových látek¹ v audiovizí, tzn. ve filmech, seriálech, reality shows a podobně (dále jen *pořady*), a vlivu tohoto zobrazování na generaci dnešních pubescentů² v České republice v roce 2023.³ Základní hypotézou práce je, že sledování audiovizuálních děl (dále jen *AV děl*) s tematikou či přítomností návykových látek může mít významný vliv na to, jak dnešní generace dospívajících⁴ vnímá užívání návykových látek a jeho důsledky. Filmy a pořady mohou podle této hypotézy formovat jejich postoje k užívání návykových látek, což může ovlivnit jejich budoucí chování a rozhodování v reálném životě.

V minulosti byly cigarety, alkohol a další návykové látky ve filmech často zobrazovány jako něco okouzlujícího a moderního⁵. Například kouření bylo často zobrazováno jako symbol sofistikovanosti (například ve filmu *Snídaně u Tiffanyho* či *Casablanca*), erotiky (například ve filmu *Absolvent*), či rebelství (například ve filmu *Thelma a Louise*). Alkohol byl často zobrazován jako symbol oslav, uvolnění (například ve filmu *National Lampoon: Zvěřinec* či *Víkend u Bernieho*). V 60. a 70. letech 20. století se užívání návykových látek stalo výraznějším tématem ve filmech, například ve filmu *Bezstarostná jízda*, kde si prodejem návykových látek hlavní postavy vydělají peníze na výlet na motorkách, a během ní konzumují různé návykové látky, od marihuany po LSD, jako symbol rebelství a vzpoury proti zavedenému společenskému systému, či ve filmu *Kafe a cigára*, který se skládá z několika povídek, ve kterých je kouření klíčovým motivem. V posledních letech následně došlo k posunu směrem k realističtějšímu⁶ a uvědomnělejšímu zobrazování užívání tvrdých návykových látek ve filmech, jako například ve filmu *Requiem za sen*, ale užívání měkkých a legálních návykových látek, a to i nezletilými postavami, kterými je tato činnost

---

¹ V této práci je pro označení psychoaktivních drog, psychotropních látek či omamných látek používán pojem *návykové látky* a je upřesněno, o kterou skupinu návykových látek se jedná dle klasifikace v kapitole 2.3.

² Pubescence (11 až 15 let) je stádium diferenciacie a přestavby motoriky.

³ V této práci používám pojem *pubescent* pro označení věkové skupiny 12 až 15 let.

⁴ Adolescence (z lat. *adolescens*, dospívající, mladý), také dorostové období či dospívání je vývojové období mladého člověka mezi pubertou (pohlavním dozráváním) a ranou dospělostí, zpravidla od 11-13 do 21 let věku.

⁵ STRASBURGER, Viktor. *The Council on Communications and Media; Children, Adolescents, Substance Abuse, and the Media*. Pediatrics. 2010-09-27. s. 791-799. ISSN: 1098-4275. [citováno 2023-04-01].

⁶ STERN, Susannah, MORR, Lindsey. *Portrayals of Teen Smoking, Drinking, and Drug Use in Recent Popular Movies*. Journal of Health Communication. 2012-11-02. s. 179-191. ISSN: 1087-0415. [citováno 2023-04-08].

normalizována v očích mladých diváků, je stále častější,⁷ například ve filmu *Protivný sprostý holky* či v seriálu *Super drbna*.

V posledních letech roste z některých autorů znepokojení nad glamorizací a romantizací užívání návykových látek ve filmech a jejím možným dopadem na dospívající.⁸ Některé studie naznačují, že vystavení mladistvých užívání návykových látek ve filmech a seriálech může vést ke zvýšené pravděpodobnosti experimentování s návykovými látkami v budoucnosti.⁹ Způsob, jakým jsou návykové látky ve filmech zobrazovány, může ovlivnit i pohled dospívajících na drogovou závislost a léčbu. Některé filmy mohou zobrazovat drogovou závislost jako okouzující, zatímco jiné mohou ukazovat drsnou realitu závislosti a boje při léčbě. Je možné, že i toto může mít vliv na to, jaký postoj budou mít pubescenti k lidem trpícím drogovou závislostí, zda k nim zaujmou postoj empatický, či odsuzující. Audiovize však nemusí být jediným, ba ani klíčovým faktorem pro takovéto rozhodování. Nelze opomenout vliv vrstevníků či rodinné zázemí, a v neposlední řadě preventivní programy ve školách. Jsou však pubescenti vystavováni AV dílům, která jsou spíše inspirací, či která je od užívání návykových látek odrazují? V práci jsou tyto domněnky formulovány do hypotéz, které jsou následně ověřeny v kvalitativních rozhovorech s respondenty ve věku od 12 do ukončených 15 let.

Tato práce vychází z referenční studie, kterou realizovala Anna Dymáková z Filozofické fakulty Masarykovy univerzity pro svou bakalářskou práci s názvem *100% čistý mexický kokain*, *Recepce filmů s tematikou užívání nelegálních drog u mladistvých a mladých dospělých*. Studie se zaměřila na věkovou skupinu 16 až 20 let.

1.2 Metoda a struktura práce

Cílem práce je prohloubit znalost toho, jaký efekt mohou filmy a seriály o návykových látkách mít na mladé lidi v České republice a jak je toto téma dnes vnímané mezi dospívajícími. Zda seriály jako *Euforie* či *My děti ze stanice Zoo*, které užívání návykových látek částečně romantizují a ve kterých je užívání těchto látek frekventovaně zobrazované a normalizované

---

⁷ STERN, Susannah. *Messages from Teens on the Big Screen: Smoking, Drinking, and Drug Use in Teen-Centered Films*. Journal of Health Communication. 2006-08-23. s. 331-346. ISSN: 1087-0415. [citováno 2023-04-09].

⁸ LICHTBLAU, Eric. *Frequency of Drugs in Films, Music Studied*. Online. Los Angeles Times. 1999-04-29. ISSN: 2165-1736. Dostupné z: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1999-apr-29-mn-32244-story.html>. [citováno 2023-04-27].

⁹ HANEWINKEL, Reiner, MORGENSTERN, Matthis, TANSKI Susanne, SARGENT James. *Longitudinal study of parental movie restriction on teen smoking and drinking in Germany*. Addiction. 2008-09-05. s. 1722-1730. ISSN: 2155-6105. [citováno 2023-04-03]

u postav nižšího věku,¹⁰ mají rozpoznatelný, dobrý či špatný vliv na mladé diváky. Cílem práce bylo ověření tří hypotéz, a to pomocí kombinace výzkumu od stolu, kvantitativního dotazníkového šetření, šířeného metodou *sněhové koule*,¹¹ a kvalitativního výzkumu.

Práce nejprve popisuje, jaké návykové látky jsou zkoumané, jak byly vybrány, co to návykové látky jsou, jak jsou členěné, co je to závislost, a čím je specifická u pubescentů. Práce pokračuje syntézou zahraničních studií o roli rodičů v prevenci vzniku závislosti u dospívajících, odůvodněním výběru filmů a seriálů pro dotazníkové šetření a popisem toho, jak se v těchto audiovizuálních dílech zobrazují návykové látky a jejich účinky. Následně je popsána metodika výzkumu a využití těchto tří teoretických kapitol v dotazníkovém šetření a doplňkově v polostrukturovaných rozhovorech. Dále jsou analyzována data získaná z dotazníkového šetření a interpretovány dodatečné informace poskytnuté respondenty kvalitativním výzkumu. V poslední kapitole práce je popsáno zhodnocení získaných zjištění, a závěr, který z nich vyplývá.

---

¹⁰ WILLS, Thomas et al. *Movie Exposure to Alcohol Cues and Adolescent Alcohol Problems: A Longitudinal Analysis in a National Sample*. Online. *Psychology of Addictive Behaviors*, 23(1). 2009-03-23. s. 23-25. ISSN: 1539-3704. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2805125>. [citováno 2022-12-12].

¹¹ V angličtině snowball sampling method. Metoda spočívá v počátečním vyhledání několika osob a poté v kontaktování těch dalších členů skupiny, na které již vybraní lidé odkázali. (*Sociologická encyklopedie*. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Hlavní editor: NEŠPOR, Zdeněk.)

TEORETICKÁ ČÁST

2 Návykové látky

2.1 Zkoumané návykové látky

Okruh zkoumaných respondentů se postupně soustředil na věkovou skupinu 12 až 15 let, která byla vybrána s ohledem na téma této práce jako nejzajímavější z hlediska vývojové psychologie, díky své ovlivnitelnosti vnějšími vlivy, mezi které patří mimo jiné také audiovizuální díla. Do průměrného věku 15 let se dospívající ještě nezařazují do subkultur a nevymezují se tolik světu, naopak jsou otevřeni různým vlivům, například vlivu starších kamarádů, vlivu obsahu na sociálních sítích či vlivu audiovizuálních děl. Kladou si otázky typu „Kdo jsem a kam patřím?“ a hledají na ně odpovědi.¹² Z výzkumu Dymákové vyplynulo, že věková skupina 16 až 20 let má názory na filmy a seriály, ve kterých se zobrazují nelegální návykové látky, poměrně jasné; pokud jsou glorifikovány a romantizovány, odsuzují je, ovšem pokud filmy slouží jako prevence, mají na ně kladný názor. Předpoklad byl, že zástupci věkové skupiny 12 až 15 let mohou mít vzhledem k nižšímu věku a menším životním zkušenostem jiný názor, což si tato práce dává za cíl ověřit. Z dotazníkového šetření Dymákové, kam byly zahrnuty jak návykové látky v České republice legální,¹³ tak návykové látky nelegální, vyplynulo, že věková skupina 16 až 20 let má výrazně rozsáhlejší zkušenosti s návykovými látkami legálními.¹⁴ Stejný výsledek vyplynul z dotazníkového šetření k této práci. Na základě tohoto poznatku i výsledků dotazníkového šetření byl v kvalitativní části výzkumu (v individuálních rozhovorech) věnován čas převážně legálním návykovým látkám.

Z legálních i nelegálních návykových látek byly pro prvotní dotazníkové šetření (viz příloha 1) vybrány ty nejčastější, které se v České republice objevují. Prvotní výběr (alkohol, cigarety, marihuana, kratom, MDMA¹⁵, kokain) byl posléze konzultován s adiktologem Bc. Richardem Hanusem DiS. z Centra Alma a vedoucí diplomové práce Mgr. et MgA. Terezou Czesany Dvořákovou, Ph. D. a následně rozšířen o následující návykové látky: léky na předpis, pervitin, heroin, halucinogeny.¹⁶ Důvodem je relativní rošířenost některých z těchto

---

¹² ŽALOUČKOVÁ, Iva. *Změny v psychice a chování u dospívajících ve věku 11-15 let*. Online. Duha: Informace o knihách a knihovnách. 2013, 27(1). ISSN 1804-4255. Dostupné z: <http://duha.mzk.cz/clanky/zmeny-v-psychice-chovani-u-dospivajicich-ve-veku-11-15-let>. [citováno 2022-12-12].

¹³ Alkohol, cigarety a nikotinové či tabákové výrobky, marihuana (legální v určitých případech), kratom

¹⁴ Legální k zakoupení, držení a užívání pro věkovou skupinu 18 let a více. Žádné z návykových látek nejsou legální pro zkoumanou věkovou skupinu 12 až 15 let.

¹⁵ 3,4-methylenedioxy-N-methamfetamin neboli Mko, extáze, dále jen MDMA.

¹⁶ BĚLKOVÁ, Anna. Rozhovor s Bc. Richardem Hanusem DiS. Přepis rozhovoru. 2022-05-22. Soukromý archiv Anny Bělkové.

návykových látek u pubescentů mladších 15 let zejména v chudších regionech České republiky.¹⁷ Finální verze dotazníkového šetření tedy pracuje s následnými návykovými látkami: alkohol, cigarety, marihuana/hašiš, kratom, léky na předpis (*Xanax, apod.*), MDMA (*Mko, extáze*), halucinogeny (*LSD, lysohlávky*), kokain, pervitin, heroin. Návykové látky byly seřazeny intuitivně (s možnou mírou nepřesností, která ale podle mého názoru neovlivní hodnocení respondentů) od společensky nejtolerovanějších po ty nejtvrďší, za jejichž užití, držení a distribuci jsou také největší postihy. Některé návykové látky (MDMA) jsou popsány i svým slangovým názvem (*Mko*), aby byl dotazník pro děti srozumitelnější. Do dotazníku nebyly zahrnuty České republice méně známé návykové látky, jako je ayahuasca, rostlina koka a podobné.

2.2 Pojem návykové látky

Psychoaktivní drogy, psychotropní látky či omamné látky jsou v této práci nazývány pojmem návykové látky. Návykovou látku lze definovat jako omamnou látku či prostředek, který působí na psychiku člověka, a může na něm vzniknout závislost. Jedná se o chemické látky působící primárně na centrální nervovou soustavu, kde mění některé mozkové funkce a způsobují dočasné změny ve vnímání, schopnostech rozpoznávání, náladě, vědomí a chování jedince, který návykovou látku užil. Návykové látky jsou lidstvu známy po tisíce let, například účinky listů rostliny koka jsou známy 4000 let.¹⁸ Ve dvanáctém století n. l. byly tyto látky v některých státních útvarech poprvé postupně ilegalizovány a obchod s nimi se ve většině světa postupně přesunul na černý trh. V současné době se jedná o celosvětově významné téma ve školství i v rodinné výchově, což dokazují desítky protidrogových preventivních programů, v České republice například projekt *Řekni NE drogám*.¹⁹

Pokud jedinec užívá psychoaktivní látku, která prokazatelně poškozuje zdraví (psychické, fyzické, či obojí), nazýváme tuto činnost zneužíváním, neboli *abúzem*.²⁰ *Abúzus* ale nemusí

---

¹⁷ KABÁTOVÁ, Šárka. *Drogy pro chudé. Zájem o čichání toluenu, lepidel a ředidel v Česku výrazně roste*. Online. Seznam Zprávy. 2019-08-21. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/cichacu-pribyva-deti-z-chudych-regionu-sahaji-po-redidlech-ci-lepidlech-77242>. [citováno 2023-04-11]

¹⁸ *Návykové látky (drogy)*. Online. NZIP - Národní zdravotnický informační portál. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. ISSN 2695-0340. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/323-navykove-latky-drogy>. [citováno 2023-04-29].

¹⁹ *Pro školy - Řekni NE drogám*. Online. Řekni NE drogám. Dostupné z: <https://rekninedrogam.cz/pro-skoly/>. [citováno 2023-05-04].

²⁰ RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr, et al. *Psychiatrie*. Praha: Galén, 2001. s. 193-200. ISBN 80-7262-140-8.

znamenat závislost a ne vždy vede zneužívání škodlivé látky ke vzniku závislosti. Pojem závislost je rozepsán podrobněji v kapitole 2.4 Závislost.

2.2.1 Pojem psychika

Psychikou označujeme lidskou mysl, včetně myšlenek, pocitů a chování. Zahrnuje celou řadu duševních procesů, jako je vnímání, paměť, emoce, motivace a vědomí. Ovlivňují ji různé faktory, například dědičnost a genetická výbava, prostředí, ve kterém člověk vyrůstá, a zkušenosti, které za svůj život získává. Zkušenosti a zážitky z dětství mohou mít na psychiku hluboký dopad, a ne vždy si jich může být člověk vědom, což v některých případech vede v dospělosti k potřebě pomoci psychoterapie zkoumat, kde vznikly určité vzorce chování či způsobu uvažování, a jak se z nich lze vymanit.²¹ Psychická stránka člověka je podstatnou součástí jeho bytosti, stejně jako stránka fyzická.

Návykové látky mohou psychiku ovlivňovat různými způsoby, v závislosti na konkrétní látce a fyzickém a psychickém stavu jedince. Některé návykové látky, například stimulanty jako kokain nebo amfetaminy (pervitin) mohou zvyšovat pocity bdělosti, energie a euforie. Depresiva (opioidy), mohou vyvolat pocity klidu a uvolnění. Halucinogeny ovlivňují smyslové vnímání a mění intenzitu a hloubku prožívání okolní reality i sebe sama. Kombinací různých typů návykových látek s různými účinky na psychiku se člověk dostává do stavů, které jsou vždy velmi individuální a nedají se v nelaboratorním prostředí dopředu přesně odhadnout. Proto se kombinování různých návykových látek nedoporučuje.

Účinky návykových látek na psychiku mohou být pozitivní i negativní, a v obou případech mohou mít hluboký dopad. Opakované užívání návykových látek může vést ke změnám v chemických procesech mozku, což může mít za následek závislost a abstinenční příznaky. Chronické užívání návykových látek může také zvýšit riziko vzniku duševních poruch, jako jsou deprese, úzkost nebo psychóza, či projevu již existujících duševních onemocnění, jako je například schizofrenie. Návykové látky mohou krátkodobě i dlouhodobě zhoršovat kognitivní a behaviorální funkce, včetně paměti, pozornosti, rozhodování a úsudku. To vše může vést ke zhoršení výkonu ve škole nebo v práci, zhoršení sociálního fungování a dalším negativním důsledkům.

---

²¹ BĚLKOVÁ, Anna. Rozhovor s Bc. Richardem Hanusem DiS. Přepis rozhovoru. 2022-05-22. Soukromý archiv Anny Bělkové.

2.3 Klasifikace návykových látek

Klasifikace, neboli členění návykových látek je stěžejní pro pochopení základní problematiky návykových látek a pro orientaci se v používaných pojmech. Návykové látky dělíme podle jejich legálnosti, která vychází z postoje společnosti k nim, dle zdravotních a sociálních rizik, které užívání návykových látek představuje, dle působení na lidskou psychiku, dle způsobu jejich vzniku a podle způsobu, jakým lze návykové látky užívat. Níže jsou tyto způsoby členění popsány, vysvětleny, a jsou uvedeny příklady nejčastějších látek, které do daných kategorií patří. V práci nejsou vypsány všechny konkrétní návykové látky, to dnes vzhledem k velkému množství nově laboratorně vytvořených látek není možné. Jsou proto uvedeny příklady návykových látek typických pro danou kategorii a návykových látek, které jsou v České republice z dané kategorie nejužívanější a nejrozšířenější.

2.3.1 Klasifikace dle postoje společnosti a legislativy

Návykové látky jsou děleny dle postoje společnosti a legislativy na legální a nelegální s tím, že u návykových látek nelegálních je dále definuje výše trestu a způsob postihu (přestupek²² či trestný čin) dle drženého množství, a dle toho, zda jedinec návykové látky jen nakupuje, drží a užívá, či je prodává. Možnost zakoupení, držení, užívání a prodeje návykových látek určují zákony dané země či správního celku.

V České republice patří mezi legální návykové látky, které jsou společensky tolerovány a dají se po dosažení věkové hranice osmnácti let (respektive zletilostí²³) beztrestně nakupovat, držet a užívat,²⁴ následující: alkohol, nikotin (tabákové výrobky, zařízení pro nahřívání tabákových náplní²⁵ a vaporizéry²⁶), kofein, tein, léky na předpis, volně dostupné léky, kratom

---

²² Návykové látky, za jejichž držení a užití dostane jedinec v České republice pouze přestupek, jsou v této práci označovány pojmem *pololegální*.

²³ (1) Plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilosti se nabyvá dovršením osmnáctého roku věku. (2) Před nabytím zletilosti se plně svéprávnosti nabyvá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Svéprávnost nabytá uzavřením manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné. *Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník*, § 30.

²⁴ Neplatí pro prodej, ten se řídí jinými zákony než nákup, držení a užívání.

²⁵ Například IQOS, Glo, Pax.

²⁶ Vaporizér, též vapo, vapovací pero, vape či elektronická cigareta je zařízení, které vytváří aerosol podobný cigaretovému kouři, a to zahřátím kapalné náplně komerčně nazývané *e-liquid*. V této práci jsou tyto výrobky dále nazývány *vaporizéry*.

²⁷ a organická rozpouštědla.²⁸ Společnost v České republice je vůči těmto návykovým látkám velmi tolerantní a považuje je, například v případě alkoholu, za látku s kulturní historií, a tak k ní také přistupuje,²⁹ což může vést až ke zlehčování závažnosti jejich dopadu na lidský organismus. Lze na nich nicméně získat závislost často stejně snadno jako na návykových látkách nelegálních, jen jejich dopady na zdraví nejsou tak rychlé, nedají se zcela jednoduše odhalit a popsat a mají spíše celoživotní charakter.

Co se pololegálních látek týče, v České republice je v roce 2023 držení méně než deseti gramů konopí nebo pěstování do pěti konopných rostlin (s procentním obsahem THC nad 0,2 %) pro vlastní potřebu (tzn. ne pro další prodej) považováno za přestupek a hrozí za něj pouze pokuta. Držení většího množství konopí nebo obchodování s ním či s výrobky z něj je však považováno za trestný čin a může být potrestáno peněžitým trestem nebo odnětím svobody. Dalším takovým případem jsou psychoaktivní houby lysohlávky, které obsahují účinnou psychotropní látku psilocybin. Držet, pěstovat a prodávat lysohlávky je v České republice nelegální. Jelikož se ale jedná o houby, které jsou v přírodě volně k nalezení, takovýto sběr a konzumace technicky nelegální nejsou.

Mezi nelegální návykové látky v České republice patří například marihuana v množství větší než malé,³⁰ hašiš, MDMA, pervitin, heroin, kokain a mnoho dalších. V České republice bylo v roce 2021 odsouzeno za primární drogové trestné činy 2 597 osob, nejčastěji za nedovolenou výrobu, pašování a prodej pervitinu a konopných látek. Nejčastěji uloženou hlavní sankcí bylo podmíněně odložené odnětí svobody.³¹ Velký mediální ohlas v poslední době vzbudil případ tří Poláků žijících na Novojičínsku, kteří do České republiky postupně

---

²⁷ Kratom se dnes v České republice prodává jako sběratelský předmět, a tím pádem není jeho prodej nelegální, jako je tomu v jiných státech. *Kratom Legality by Country 2023*. Online. World Population Review. Dostupné z: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/kratom-legality-by-country>. [citováno 2023-05-20].

²⁸ *Rozdělení drog*. Online. Substituční léčba. ISSN 1804-0799. Dostupné z: <https://www.substitucni-lecba.cz/rozdeleni-drog>. [citováno 2023-04-30].

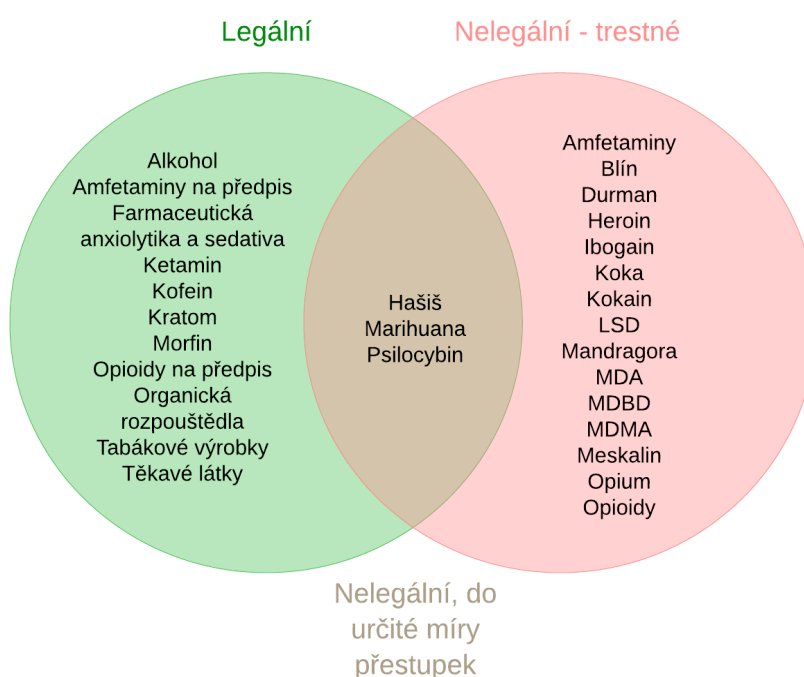
²⁹ JANDÁČ, Tomáš, RICHTEROVÁ, Lenka, ŠŤASTNÁ, Lucie. *Rodičovská kontrola a vřelost ve vztahu k pití alkoholu dětmi*. Online. *Adiktologie v preventivní a léčebné praxi*. 2019. ISSN 2570-8120. Dostupné z: <https://www.aplp.cz/rodicovska-kontrola-a-vrelost-ve-vztahu-k-piti-alkoholu-detmi/>. [citováno 2023-05-05].

³⁰ Od 1. ledna 2010 nabyl v České republice účinnosti nový trestní zákoník - zákon č. 40/2009 Sb. Primární drogové trestné činy jsou v novém trestním zákoníku upraveny v ustanoveních § 283-287. Trestní zákoník nově stanovil rozdílné trestní sazby za neoprávněné přechovávání drogy pro vlastní potřebu v množství větším než malém u konopných drog na jedné straně a u ostatních omamných či psychotropních látek na straně druhé.

³¹ CHOMYNOVÁ, Pavla, et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2022*. Online. Praha: Úřad vlády České republiky, 2022. s. 12. ISBN 978-80-7440-274-6. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocní-zpravy/zprava-o-nelegalnich-drogach-v-ceske-republice-2021/>.

nechávali přivážet nápoj ayahuasca z Peru, který používali při rituálech, za které účtovali v průměru 10 000 korun na osobu. Soud oběma uložil trest ve výši osm let vězení.³²

V některých zemích mohou náboženské skupiny jako například *Native American Church* ve Spojených státech amerických užívat nelegální návykové látky na základě práva na náboženskou svobodu.³³ V některých zemích jsou naopak z náboženských důvodů zakázány látky, které jsou jinak v jiných státech běžně legální, například v určitých muslimských zemích je zakázáno pít alkohol. Obecně platí, že tato povolení a zákazy vycházejí spíše z historických tradic a zvyků, než že by byly kodifikovány v důsledku například výzkumů o negativních dopadech návykových látek na lidské zdraví.

Obrázek 1 - Rozdělení návykových látek podle postoje společnosti a legislativy.

Zdroj: vlastní.

³² PERDOCH, Jaroslav. *Manželé dostali v Olomouci 8 let vězení kvůli seancím s ayahuascou*. Online. Olomoucký deník. 2022-10-19. ISSN: 1212-1452. Dostupné z: <https://olomoucky.denik.cz/zlociny-a-soudy/obchody-s-napojem-samanu-na-novojicinsku-manzele-jdou-na-osm-let-do-vezeni-2022.html>. [citováno 2023-05-07].

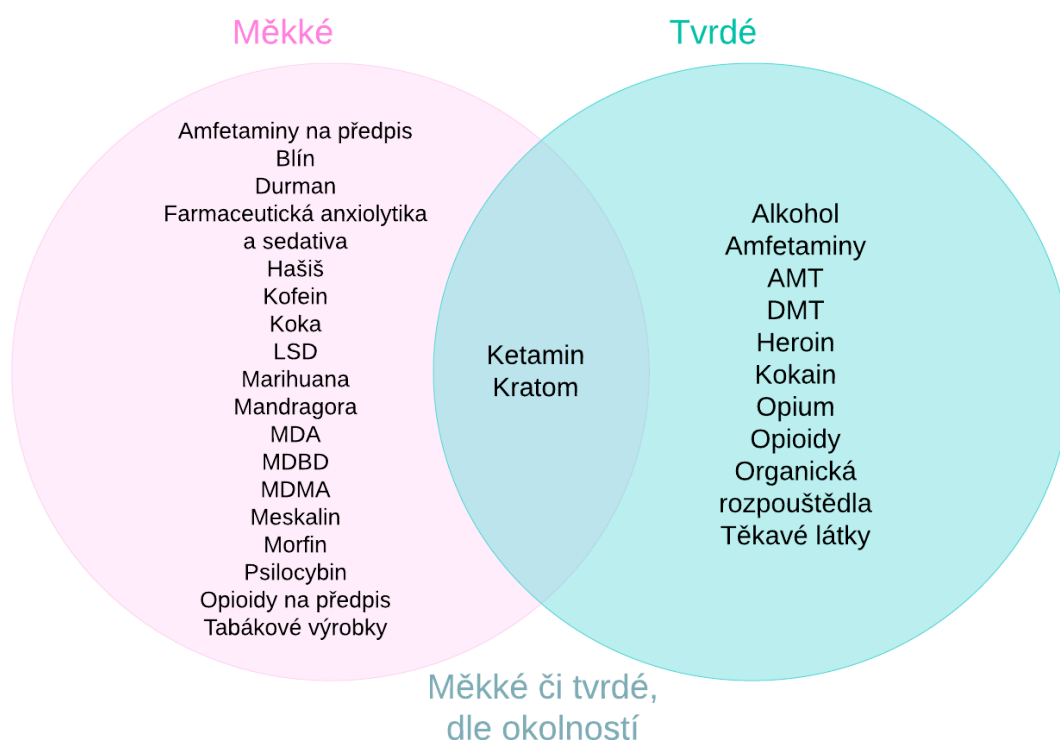
³³ HOBZOVÁ, Ilona, KOTVALOVÁ, Lucie. *Pití alkoholu je v Česku normalizované. Ne všem se to líbí*. Online. REFRESHER. 2022-12-21. Dostupné z: <https://refresher.cz/127284--Po-sedmi-letech-abstinence-se-me-stale-ptaji-jestli-si-nedam-Alkohol-vnimame-jako-normu-je-to-problem>. [citováno 2023-04-02].

2.3.2 Klasifikace dle rizika závislosti a dopadů na zdraví

Návykové látky lze dělit z hlediska vnímání jejich bezpečnosti a následků na lidské zdraví na takzvané měkké a tvrdé.

Mezi takzvané měkké návykové látky, u kterých nehrozí tak velké riziko vzniku závislosti a poškození zdraví a následky se většinou objevují až po delší době nebo v menším rozsahu, patří nikotin, kofein, tein, energetické nápoje, marihuana, LSD, psilocybin, ale například i MDMA.³⁴

Takzvané tvrdé návykové látky naopak vyvolávají velké riziko rychlého vzniku závislosti a poškození zdraví uživatele, a v nejhorších případech i úmrtí. V některých případech mohou tyto následky a smrt nastat již po prvních užitích (například předávkováním). Mezi tvrdé návykové látky se řadí nelegální heroin, pervitin, kokain, ale i legální alkohol a organická rozpouštědla (například toluen).³⁵

Obrázek 2 - Rozdělení návykových látek podle rizika závislosti a dopadů na zdraví.

Zdroj: vlastní.

³⁴ *Návykové látky (drogy)*. Online. NZIP - Národní zdravotnický informační portál. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. ISSN 2695-0340. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/323-navykovye-latky-drogy>. [citováno 2023-04-29].

³⁵ *Návykové látky (drogy)*. Online. NZIP - Národní zdravotnický informační portál. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. ISSN 2695-0340. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/323-navykovye-latky-drogy>. [citováno 2023-04-29].

2.3.3 Klasifikace dle působení na psychiku

Účinek neboli působení většiny návykových látek na psychiku uživatele je možné u velké části z nich zjednodušeně rozdělit do jedné ze tří kategorií: stimulační, tlumivé a halucinogenní látky. Existují však i návykové látky, které mají účinky dvou z těchto kategorií (například MDMA má stimulační a mírné halucinogenní účinky³⁶), či dokonce všech tří kategorií (například konopné návykové látky).

Tlumivé látky neboli depresiva, uživatele zklidňují, zpomalují jeho reakce a způsobují ospalost. Zpomalují centrální nervový systém, který navozuje pocit uvolnění a sedace. Vznik fyzické závislosti je u těchto návykových látek jednodušší a rychlejší, než u jiných druhů. Mezi tyto látky patří například heroin, morfin, alkohol, léky (anxiolytika), hypnotika, benzodiazepiny a opioidy.

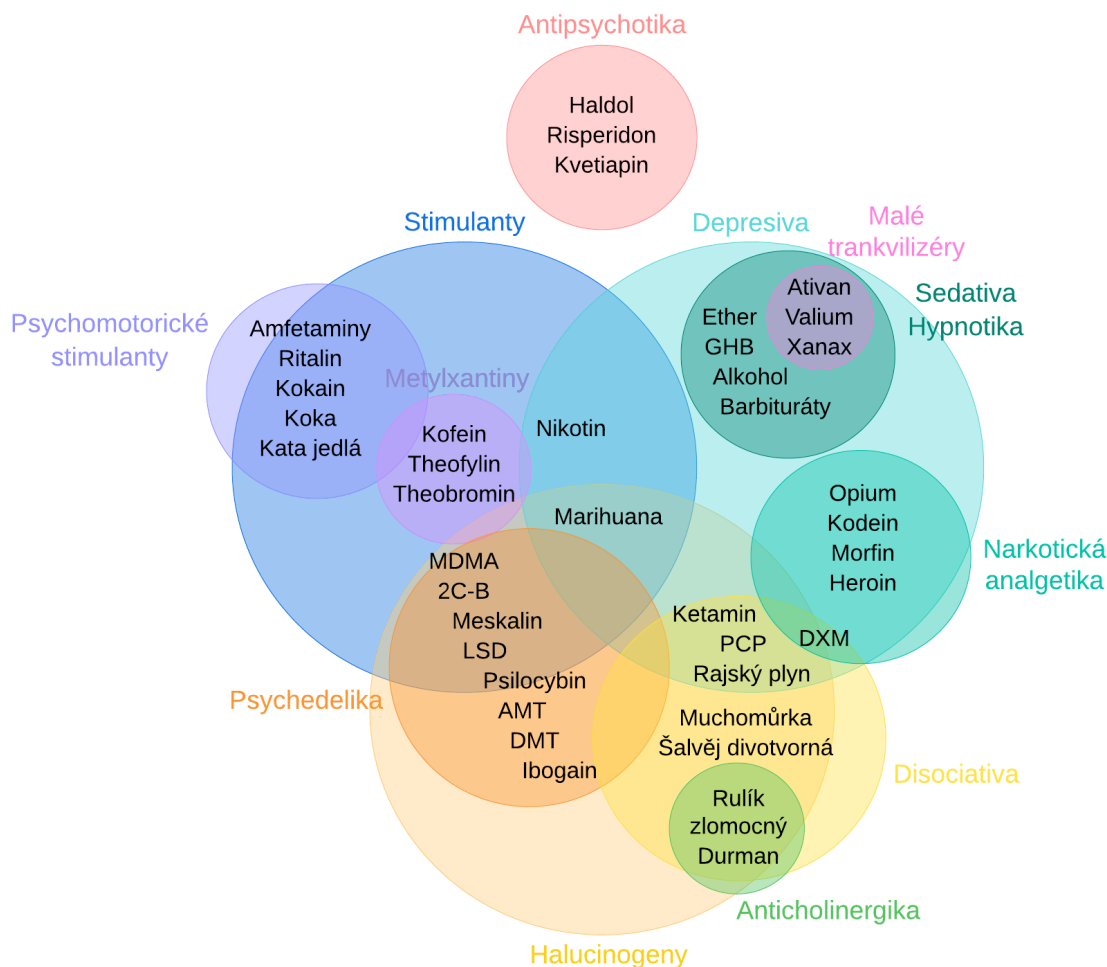
Stimulační nebo také povzbuzující látky zvyšují bdělost, pozornost, výkon, vnímavost a aktivitu uživatele. Pod vlivem těchto látek často mizí potřeba spánku a příjmu potravy. U těchto návykových látek je velmi riziková psychická závislost, která může vzniknout již po několika užitích. Mezi tyto návykové látky se řadí například kokain, pervitin, kofein, nikotin, kratom a amfetaminy.

Halucinogenní návykové látky mění psychiku člověka a zvyšují intenzitu vnímání okolí uživatele a jeho myšlenek, vyvolávají silnou introspekci.³⁷ Také mohou vyvolávat halucinace a zvýšené vnímání barev. Jejich účinky mohou být nepředvídatelné a ovlivněné například psychickým stavem uživatele silněji, než v předchozích dvou kategoriích. Mezi halucinogenní látky patří například LSD, DMT, 2C-B, psilocybin, meskalin a konopné návykové látky.

---

³⁶ V této práci je označována MDMA, její deriváty a jí podobné návykové látky také pojmem *party drogy*.

³⁷ *Introspekce* je proces sebezpozorování, sebezpytování, zkoumání vlastních duševních stavů a pochodů.

Obrázek 3 - Rozdělení návykových látek podle působení na psychiku.

Zdroj: vlastní.

2.3.4 Klasifikace dle vzniku a výroby

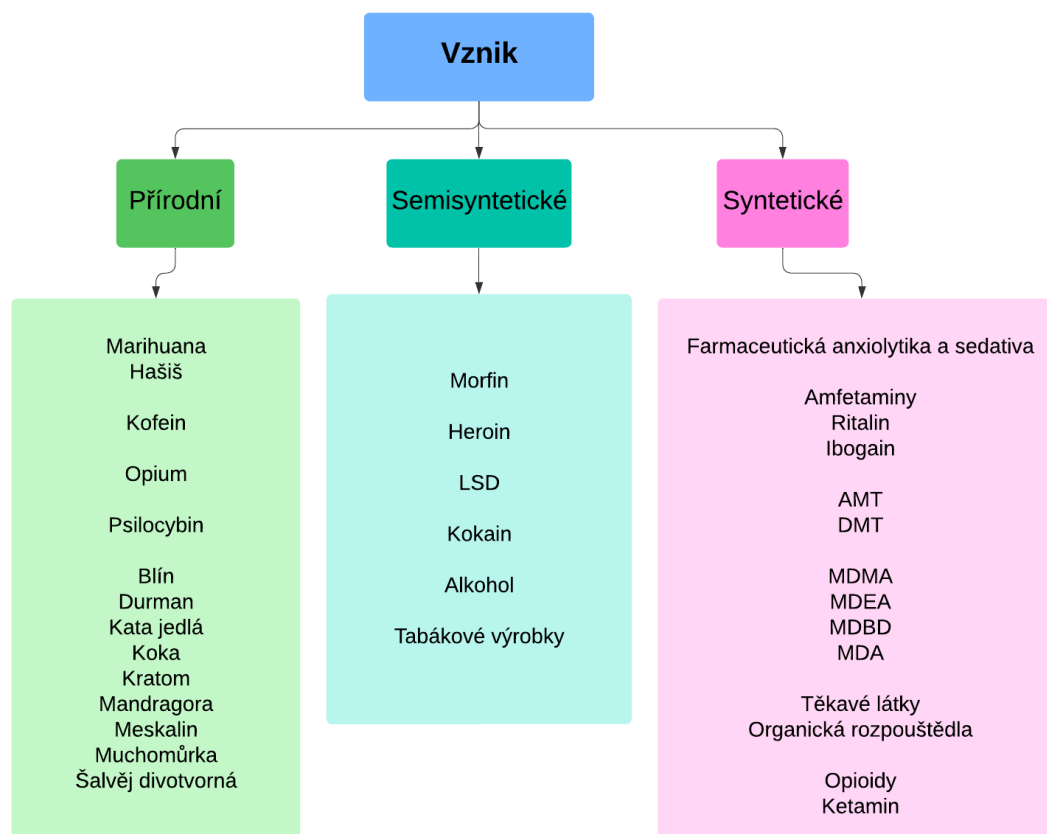
Návykové látky lze dělit dle způsobu jejich získávání, vzniku a výroby do tří kategorií: přírodní, polosyntetické a syntetické.

Přírodní návykové látky pochází přímo z rostlin, hub, nebo jiných přírodních zdrojů. Jedná se například o konopné rostliny a opium obsahující tlumící látky, nebo rostliny, kaktusy a houby obsahující halucinogenní látky (například ayahuasca obsahující DMT, lysohlávky obsahující psilocybin a kaktus San Pedro obsahující meskalin).

Polosyntetické neboli semisyntetické návykové látky se vyrábí chemickou úpravou přírodních látek. Příkladem jsou například kokain, vyráběný z listů rostliny koka, heroin, který vzniká

z opia, či LSD, které se vyrábí z kyseliny lysergové, která se nachází v námelu³⁸ rostoucím na žitu a dalších obilovinách.

Syntetické návykové látky jsou kompletně vyrobeny v laboratoři chemickým procesem. Patří sem například MDMA, ketamin, metamfetamin a syntetické kanabinoidy.

Obrázek 4 - Rozdělení návykových látek podle druhu vzniku.

Zdroj: vlastní.

2.3.5 Klasifikace dle způsobu aplikace

Návykové látky lze do organismu dostat několika způsoby. Každá návyková látka má určitý nejpoužívanější způsob, některé lze aplikovat několika níže vyčtenými způsoby. Nejrozšířenějšími je užití látky kouřením, vdechováním nosem (šňupáním), inhalací výparů, odvarem či pokrmem z psychoaktivních látek, sliznicí, perorálně a nitrožilně.

Způsobů aplikace kouřením je několik. Návykovou látku lze užívat v cigaretách, ve směsi s tabákem či v čisté podobě, dá se také kouřit pomocí speciálních dýmek či vodních dýmek,

³⁸ Námel neboli *ergot* jsou vřeckovýtřusé houby rodu paličkovice.

opět buď v čisté podobě, či v kombinaci s tabákovými výrobky. Dá se také užívat formou vaporizéru (takto lze užívat nikotin a marihuanu). Návykovými látkami, které takto lze aplikovat, jsou například nikotin, marihuana, hašiš, kokain a heroin. Při užití návykové látky kouřením ohrožuje zdraví uživatele inhalace sloučenin vznikajících při spalování.

Aplikace nosem neboli šňupání je nejčastější způsob užívání například kokainu a heroinu, ale i pervitinu.³⁹ Při dlouhodobém šňupání může docházet k poškození nosní přepážky, v některých případech i ke ztrátě čichu.

Inhalací výparů se aplikují například látky ze skupiny organických rozpouštědel (toluen, trichloretylen, ale také amylnitryl, benzín a oxid dusný neboli rajský plyn).

Z některých rostlinných návykových látek lze připravit odvar (čaj lze uvařit například z lysohlávek, které obsahují psilocybin, či z durmanu, který je však spíše považovaný za jed a jedná se o jednu z nejnebezpečnějších psychoaktivních látek⁴⁰) či pokrmy (například z marihuany lze v tuku extrahovat THC⁴¹ a tuk se poté dá dále zpracovávat, lysohlávky se dají tepelně upravit podobně jako jiné jedlé houby), případně mohou být rozpuštěny ve vodě (například mletý muškátový oříšek) či konzumovány v přírodní podobě (například lysohlávky a semena durmanu).

Sliznicí v dutině ústní lze aplikovat například LSD, které se nejčastěji získává v podobě tekutiny s kapátkem, či tekutiny nakapané na papírku. Pod jazykem se nacházejí cévy, kterými lze látku rychle a snadno vstřebat. Jedná se o takzvaný sublingvální způsob aplikace.

Aplikace nitrožilně,⁴² neboli injekční užívání,⁴³ vede k rychlému a zesílenému účinku návykové látky (často do minuty či v řádu minut od užití), protože je vynechán proces průchodu metabolismem, jako je tomu u perorálně podávaných látek.⁴⁴ Tento způsob pro uživatele představuje největší zdravotní riziko,⁴⁵ které se zvyšuje při sdílení či opakovaném používání stejné injekční stříkačky a dalších pomůcek. Mohou se tak přenášet různé infekční

---

³⁹ *Pervitin (metamfetamin)*. Online. Prev-Centrum, 2023. Dostupné z: <https://www.prevcentrum.cz/informace-o-drogach/pervitin/>. [citováno 2023-04-30].

⁴⁰ ALTMAN, Horst. *Jedovaté rostliny, jedovatí živočichové*. HELEBRAT, Ludvík (překladatel). Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2004. s. 62. ISBN 80-242-1156-4.

⁴¹ Kanabinoid *Tetrahydrokanabinol* je psychoaktivní látka nacházející se především v květenství konopí.

⁴² Do žíly, nikoliv do tepny.

⁴³ Slangově také *šlehání si, slamming, slamsex*.

⁴⁴ Látka se u orálního podání nejprve vstřebává ve střevech a přenáší do jater, kde dochází k metabolickému zpracování, než se dostane do krevního oběhu.

⁴⁵ HAVLÍK, Jiří, et al. *Infektologie*. 2. vydání. Praha: Avicenum, 1990. s. 393. ISBN 80-201-0062-8.

onemocnění, mezi nejčastější z nich patří hepatitida B, C (popř. D), virus HIV⁴⁶ a infekční endokarditida.⁴⁷ Problémové je při tomto způsobu užívání ale zejména vysoké riziko předávkování a rychlejšího vzniku závislosti, a také vysoké množství látky, kterou tělo vstřebává v krátkém časovém úseku rovnou do krve, bez průchodu játry.⁴⁸ Mezi další zdravotní komplikace, kterými uživatelé trpí, jsou zjizvené anebo zkolabované žíly, infekce cév a srdečních chlopní, abscesy a další infekce měkkých tkání. Ředění návykových látek jinými přípravky přispívá k rozsáhlému poškození jater, ledvin, plic a mozku.⁴⁹ Mezi dlouhodobými a častými uživateli návykových látek je přes možná rizika tento způsob oblíbený a rozšířený, neboť nástup účinků látky je rychlejší, než u jiných způsobů aplikací, a je zapotřebí menšího množství látky k dosažení stejného efektu, tudíž se jedná o způsob ekonomičtější. Návykovou látku lze aplikovat, když je v tekutém stavu, například ketamin, nebo v prášku, který se dá smíchat s vodou (případně rozpustit ohřevem), například pervitin. Vzhledem k rozšířenosti nitrožilní aplikace návykových látek se ve velkých městech postupně standardizují opatření pro ochranu zdraví jak uživatelů návykových látek, tak obyvatel měst. Jedná se například o zařízení, kde si uživatelé návykových látek mohou bezpečně aplikovat návykové látky a zbavit se použitých jehel a dalšího drogového příslušenství. Existují také speciální odpadkové boxy na jehly a jiné ostré předměty. Podle Bc. Richarda Hanuse DiS. nitrožilní aplikaci stále častěji nahrazují jiné způsoby.⁵⁰ Nitrožilně se nejčastěji užívají například následující látky: pervitin, heroin a další opiáty, ketamin.

Mezi méně rozšířené způsoby aplikace patří rektální aplikace (plugging) či nitrosvalová aplikace injekční stříkačkou do svalu (například hýždového). Oběma způsoby lze užívat například ketamin.

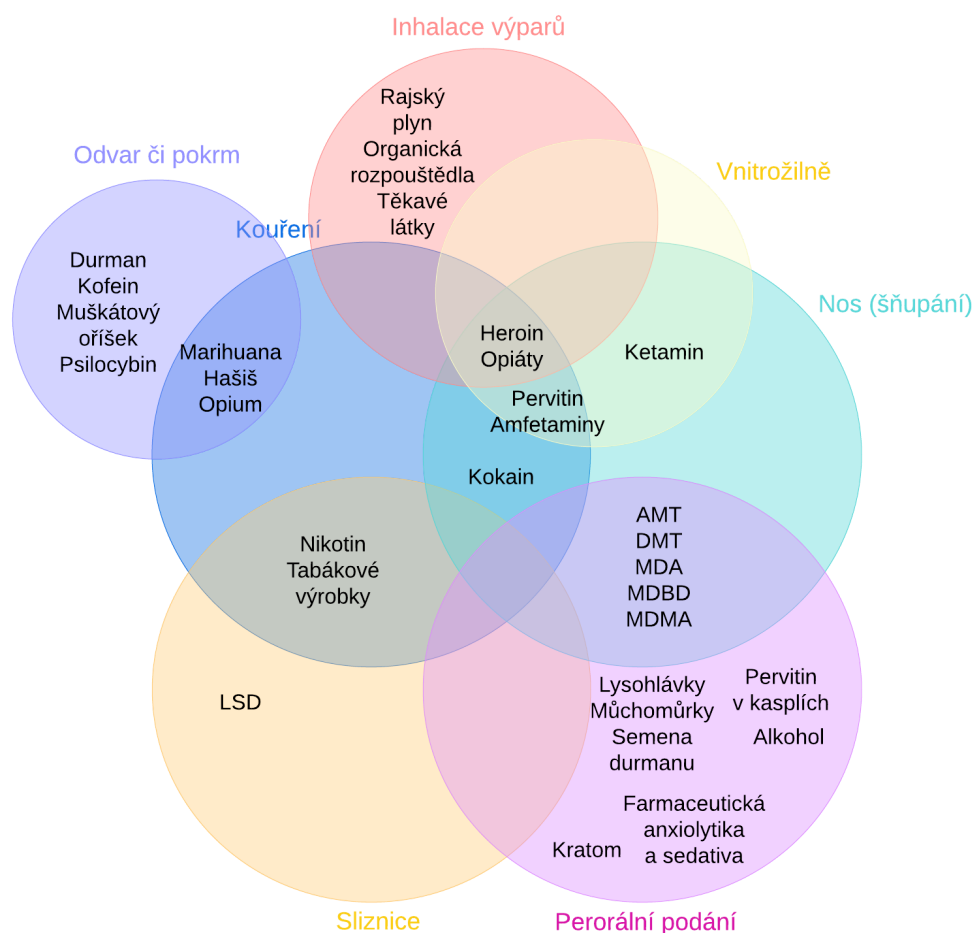
⁴⁶ Odhaduje se, že počet uživatelů, kteří užívají drogy nitrožilně je celosvětově 15,6 milionu. Zhruba každý šestý člověk žije s HIV, více než polovina byla vystavena HCV a každý desátý má aktivní HBV. *Intravenous Drug Abuse*. Online. Physiopedia, 2023. ISSN: 2631-8369. Dostupné z: https://www.physio-pedia.com/Intravenous_Drug_Abuse. [citováno 2023-05-06].

⁴⁷ LOBOVSKÁ, Alena. *Infekční nemoci*. Praha: Karolinum, 2001. s. 263. ISBN 80-246-0116-8.

⁴⁸ *IV Drug Use: Signs, Dangers, and Treatment*. Online. American Addiction centres, 2023. Dostupné z: <https://drugabuse.com/addiction/dangers-shooting-up>. [citováno 2023-04-13].

⁴⁹ *Drug addiction (substance use disorder)*. Online. Mayo Clinic, 2023. Dostupné z: <http://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/drug-addiction/basics/risk-factors/con-20020970> [cit. 19.05.2023]

⁵⁰ BĚLKOVÁ, Anna. Rozhovor s Bc. Richardem Hanusem DiS. Přepis rozhovoru. 2022-05-22. Soukromý archiv Anny Bělkové.

Obrázek 5 - Rozdělení návykových látek podle způsobu aplikace.

Zdroj: vlastní.

2.4 Závislost

Když se návyková látka dostane do těla jedince, mění způsob, jakým nervové buňky vysílají, přijímají a zpracovávají informace. Různé návykové látky ovlivňují mozek různými způsoby. Například marihuana a heroin napodobují neurotransmitery v mozku; oklamou mozkové receptory, přichytí se na ně a aktivují nervové buňky. Fungují ale jinak než přirozené mozkové neurotransmitery, což způsobuje, že neurony vysílají abnormální zprávy do celého mozku. Kokain, pervitin a podobné látky nadměrně stimulují systém odměňování v mozku.⁵¹ Způsobují, že nervové buňky uvolňují nadbytek dopaminu,⁵² či brání pravidelné recyklaci

⁵¹ BĚLKOVÁ, Anna. Rozhovor s Bc. Richardem Hanusem DiS. Přepis rozhovoru. 2022-05-22. Soukromý archiv Anny Bělkové.

⁵² Dopamin je neurotransmiter, který se navazuje na jednotlivé receptory v mozku a zajišťuje, aby vysílaly signály z jedné buňky do druhé. To způsobuje buněčné změny, které mohou ovlivňovat, jak se člověk cítí. LEMBKE, Anna. *Dopamin: Jak přežít blahobyť a neubavit se k smrti*. PETR, Václav (překladatel). Praha: Triton, 2022. s. 7-12. ISBN: 978-80-7684-008-9.

dopaminu v mozku. Tato změna způsobuje přehnané množství zpráv v mozku a změny v jeho komunikačních kanálech. Systém odměňování mozku obvykle reaguje na zdravé a příjemné činnosti uvolňováním dopaminu, což zvyšuje touhu člověka tyto činnosti opakovat. Některé návykové látky přebírají kontrolu nad tímto systémem a uvolňují nadměrné množství dopaminu v reakci na samotnou návykovou látku a další podněty spojené s jejím užíváním. Mozek si tento příjemný pocit zapamatuje a vysílá signály, které uživatele motivují k tomu, aby návykovou látku znovu vyhledal a užil. Opakované užívání návykových látek může způsobit, že se mozek nakonec přizpůsobí přílivu dopaminu, neurony sníží počet dopaminových receptorů, nebo začnou produkovat dopaminu méně. V ten okamžik si jedinec vytváří toleranci a musí užívat návykové látky, aby se cítil normálně.⁵³ K závislosti dochází tehdy, pokud člověk pokračuje v určitém užívání látky navzdory negativním důsledkům a vznikne z toho vzorec chování. Často se vyznačuje nutkavým vyhledáváním návykových látek způsobeným abstinenci příznaky, ztrátou kontroly nad užíváním látky a pokračováním v užívání navzdory negativním důsledkům na psychickou i fyzickou stránku uživatele. Sklon k vzniku závislosti je u každého jedince rozdílný na základě různých faktorů, například genetiky, psychického stavu a věku. Závislost lze rozdělit na fyzickou a psychickou.

Fyzickou závislostí je označován stav, kdy se tělo stane závislé na látce a v případě její nepřítomnosti v těle se objevují fyzické abstinenci příznaky. Například osoba fyzicky závislá na opioidech pociťuje při jejich nedostatku v těle nevolnost a třes, což je stav, který odejde, pokud si látku opět znovu aplikuje.

Psychickou závislostí je označován stav, kdy je jedinec na návykové látce či látkách a jejich účincích závislý psychicky. Lze ji popsat jako intenzivní touhu či nepřekonatelné nutkání látku užívat, i když je pro člověka škodlivá, protože v něm vyvolává pozitivní psychický stav. V některých případech se psychická závislost projevuje při nedostatku látky v těle abstinenci příznaky, například úzkostí či nespavostí.

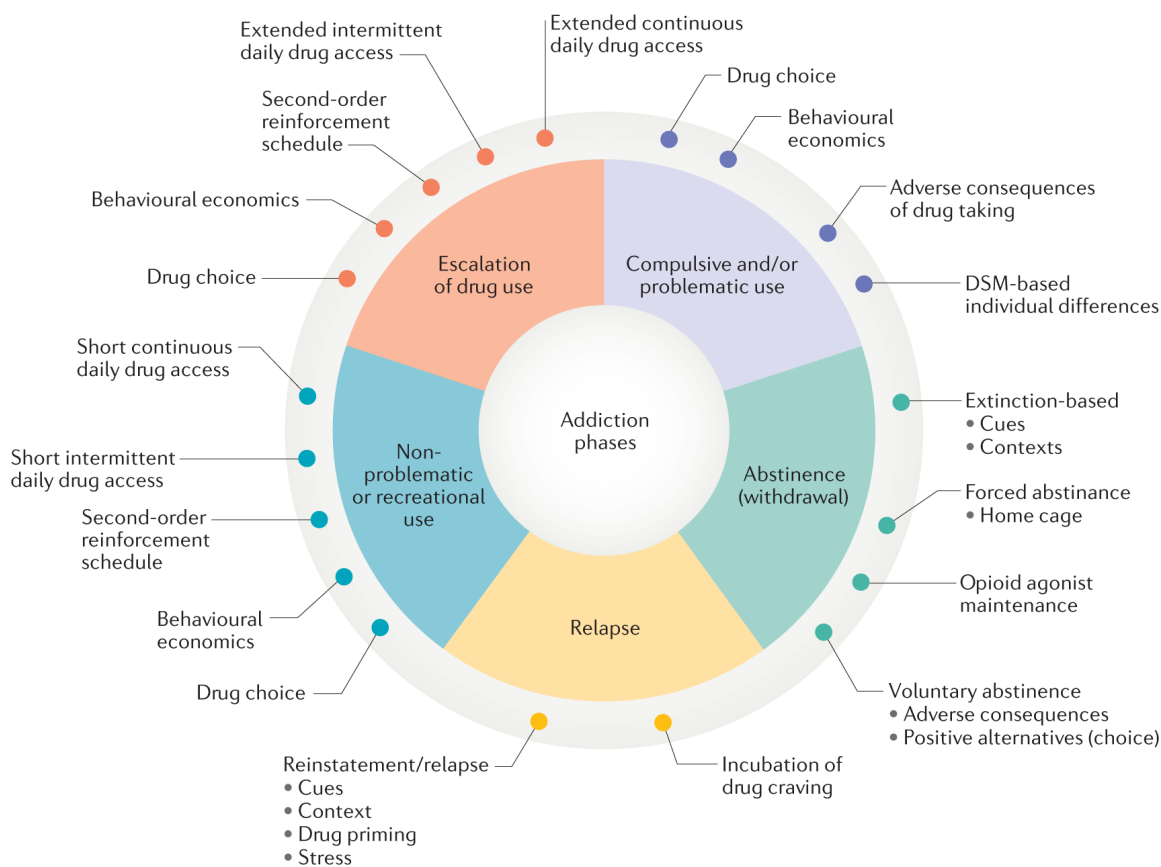
Psychická závislost a fyzická závislost mohou být stejně silné a člověk si k určitým látkám může vytvořit obě dvě závislosti zároveň.⁵⁴ Příkladem je závislost na kouření cigaret, kdy se psychická závislost objevuje dříve a ze začátku převažuje. Projevuje se například potřebou mít cigaretu v ruce, hrát si s ní, chodit kouřit ven s přáteli. Postupně se poté vytvoří a převládne závislost fyzická, kdy se v těle zvyšuje počet nikotinových receptorů, které

---

⁵³ BĚLKOVÁ, Anna. Rozhovor s Bc. Richardem Hanusem DiS. Přepis rozhovoru. 2022-05-22. Soukromý archiv Anny Bělkové.

⁵⁴ VENNIRO, Marco, et al. *Improving translation of animal models of addiction and relapse by reverse translation*. *Nature Reviews Neuroscience*, vol. 21. 2020. s. 625-643. ISSN: 1471-0048.

vnímají nedostatek nikotinu a spouští fyzické abstinční příznaky (nervozita, zvýšená chuť k jídlu, špatné soustředění, závratě a poruchy spánku).

Obrázek 6 - Různé fáze závislosti a její projevy

Zdroj: VENNIRO, Marco, et al. *Improving translation of animal models of addiction and relapse by reverse translation*. Nature Reviews Neuroscience, vol. 21, 2020. s. 625-643. ISSN: 1471-0048.

2.4.1 Abstinční syndrom

Abstinční syndrom je souborem abstinčních příznaků, tedy skupinou fyzických a psychických projevů, které se mohou objevit, když člověk přestane užívat látku, na níž se stal závislým a jeho tělo se přítomnosti látky přizpůsobilo. Po vysazení se tělo snaží opět přizpůsobit fungování bez ní, což může způsobit řadu negativních příznaků. Tyto příznaky mohou být mírné i závažné, což se odvíjí od typu látky, na níž je člověk závislý, na délce a intenzitě užívání a na individuálních fyzických i psychických vlastnostech jedince. Nejčastějšími příznaky jsou nevolnost, zvracení, pocení, třes (fyzické) a úzkost, deprese,

podrážděnost, nespavost (psychické). Příznaky se mohou začít objevovat během několika hodin až několika dní po poslední dávce užívané látky a mohou trvat dny, týdny či dokonce měsíce. Ačkoliv se jedná o nepříjemný a bolestivý stav, abstinenční syndrom není ve většině případů život ohrožující. Je ale časté, že ke zvládnutí tohoto stavu je nutný lékařský zásah a odborná pomoc. Ne všechny látky vyvolávají fyzické i psychické abstinenční příznaky, například u marihuany se ve většině případů abstinenční syndrom projevuje podrážděností, úzkostí a nespavostí, nikoliv však fyzickými projevy.⁵⁵

2.4.2 Odvykání drogové závislosti

Pokud je jedinec závislý na návykové látce či látkách a chce se této závislosti zbavit, začíná fáze odvykání drogové závislosti, neboli detoxifikační léčba. Na odvykání neexistuje jedno univerzální řešení, postup je vždy individuální dle druhu a množství užívaných látek, délce závislosti, a fyzického, psychického a sociálního stavu jedince. Nástroje, které se nejčastěji při odvykání v různých kombinacích používají, jsou psychoterapie, behaviorální terapie, medikace, podpůrné skupiny či zařízení, podpora ze strany blízkých osob a sekundární podpora v řešení negativních jevů souvisejících se závislostí a jejími následky (například dluhy). Při odvykací léčbě řízené lékařskou institucí musí jedinec jako první krok projít detoxikací, což znamená bezpečné vysazení návykové látky (ideálně pod lékařským dohledem) a zvládnutí abstinenčních příznaků⁵⁶ a touhy po návykové látce (k tomuto lze použít medikaci, například metadon, buprenorfin, subutex či naltrexon k substituční léčbě závislosti na opiátech). Po ní ve většině případů následuje terapie,⁵⁷ motivační rozhovory a plánování pacientovy budoucnosti. Pro dlouhodobé zotavení je často nezbytná průběžná terapie (např. skupinová terapie, podpůrné skupiny typu *anonymní alkoholici/narkomani*), stoprocentní abstinence a podpora blízkých osob. Často se pacientům doporučuje přestěhovat se do jiného místa, které nemají spojeno se závislostí. Odvykání drogové závislosti je celoživotní proces a recidiva⁵⁸ je častým jevem, který vyžaduje opětovné zahájení léčby.

---

⁵⁵ VELMI KŘEHKÉ STAVY. VKS: *Podcast #5 - Jak zlá dokáže být závislost na marihuaně?* Podcast. Online. 2021-05-24. Dostupné z: <https://youtu.be/ppyK9DFR4jE>. [citováno 2023-04-13]

⁵⁶ Čím tvrdší návykovou látku jedinec užívá, tím náročnější je detoxifikační proces. Například u pervitinu je proces odvykání výrazně složitější, těžší a delší, než u marihuany.

⁵⁷ LOO BRTNÍKOVÁ, Veronika, KULHÁNEK, Adam. Kazuistická studie klienta dětské a dorostové adiktologické ambulance s primárně užívanou návykovou látkou marihuanou. Online. Adiktologie v preventivní a léčebné praxi. ISSN 2570-8120. Dostupné z: <https://www.aplp.cz/kazuisticka-studie-klienta-detske-a-dorostove-adiktologicke-ambulance-s-primarne-uzivanou-navykovou-latkou-marihuanou/>. [citováno 2023-04-04].

⁵⁸ *Recidiva* je opakované upadnutí do nežádoucí situace.

2.4.3 Náchylnost pubescentů ke vzniku závislosti

Věková skupina 12 až 15 let je pro tuto práci zajímavá z hlediska své unikátnosti. Na jednu stranu se ještě jedná o děti, kterým se vyvíjí mozek, zažívají první velké hormonální změny a teprve si formují své názory na svět a učí se jej poznávat. Na druhou stranu je na ně dnešní společností kladen stále větší tlak na to, aby byli zodpovědní, přemýšleli nad svými činy a jejich důsledky dopředu, a uměli nést následky svých rozhodnutí. I díky vlivu internetu a sociálních sítí lze mít pocit, že hranice mentální dospělosti se posouvá stále níž a děti dospívají dříve.

Právě zkoumané období 12 až 15 let je věk, kdy děti často poprvé zkouší experimentovat s návykovými látkami, formují si na ně názory, začínají se o své zkušenosti dělit s kamarády a získávají o návykových látkách informace například i ve škole, kdy jsou pro tuto věkovou skupinu často pořádány preventivní osvětové akce. Dospívající jsou obecně náchylnější k rychlejšímu vzniku závislosti (neznámá to však, že závislost vznikne vždy), než dospělí, a to z několika důvodů.

Prvním z nich je probíhající vývoj mozku,⁵⁹ který v období dospívání až do cca 25 let života prochází významnými změnami. Mozek je tedy zranitelnější vůči účinkům návykových látek, které na něj mohou mít dlouhotrvající nebo dlouhodobé následky. V období dospívání je v mozku nejvyšší počet receptorů,⁶⁰ na které se váže dopamin, což, pokud jedinec užívá návykovou látku, může urychlit proces závislosti.⁶¹ Vliv mají také hormonální změny,⁶² kterými jedinci v tomto věku intenzivně procházejí.

Dalším, možná nejvýznamnějším faktorem je tlak vrstevníků, anglicky *peer pressure*.⁶³ Ten se v období dospívání projevuje a je vnímán silněji, než v dospělosti, a jedinec má tendence ve skupině zkoušet a dělat věci, které by sám normálně nedělal (takzvané stádní chování nebo davové chování). Roste tedy pravděpodobnost, že ve skupině zkusí návykové látky, aby zapadl mezi své vrstevníky, kteří je zkouší také.⁶⁴

---

⁵⁹ SPEAR, Linda. *The adolescent brain and age-related behavioral manifestations*. Neuroscience & Biobehavioral Reviews, vol. 24, no. 4, 2000. s. 417-463. ISSN 0149-7634

⁶⁰ PENN STATE PRO WELLNESS. *Teen Health: Substance Use and Abuse*. Online. 2018-03-12. Dostupné z: <https://youtu.be/6fmhLcYSn-Y>. [citováno 2023-04-21].

⁶¹ LEMBKE, Anna. *Dopamin: Jak přežít blahobyť a neubavit se k smrti*. PETR, Václav (překladatel). Praha: Triton, 2022. s. 77-85. ISBN: 978-80-7684-008-9.

⁶² SPEAR, Linda. *The adolescent brain and age-related behavioral manifestations*. Neuroscience & Biobehavioral Reviews, vol. 24, no. 4, 2000. s. 417-463. ISSN 0149-7634

⁶³ KOSTERMAN, Rick et al. The dynamics of alcohol and marijuana initiation: patterns and predictors of first use in adolescence. *American Journal of Public Health*, 2000. vol 90, no. 3. s. 360-366. ISSN: 1541-0048.

⁶⁴ SCULL, Tracy et al. *The Impact of Media-Related Cognitions on Children's Substance Use Outcomes in the Context of Parental and Peer Substance Use*. *Journal of Youth and Adolescence*. vol. 43, 2014. s. 717-728. ISSN: 1573-6601.

Dospívání je také obdobím experimentování a objevování své identity. Pubescenti experimentují s módou, líčením, sebe prezentací, projevy na sociálních sítích, sexualitou, ale i s návykovými látkami. V tomto věku se objevuje velká zvědavost a touha zkusit věci určené dospělým, mezi které návykové látky v jejich očích patří, jako znak rebelství.

Dalším faktorem vzniku závislosti v tomto věku může být stres.⁶⁵ Dospívající čelí řadě stresových faktorů, včetně studijního tlaku ve škole, sociálního tlaku vrstevníků, prvních zamilování a rozepří v rodině, vůči níž se často vymezují. Pro někoho mohou být návykové látky útekem od těchto problémů, a způsobem, jak se s tímto stresem vyrovnat.

Faktorem, který se objevuje ve větší míře až v posledních letech, je zvyšující se čas, který dospívající tráví na sociálních sítích, internetu a u obrazovek televizorů.⁶⁶ Již na přelomu tisíciletí bylo provedeno a publikováno několik studií, které naznačují souvislost mezi sledováním reklam zobrazujících měkké a legální návykové látky a následnou motivací tyto látky vyzkoušet. Vzhledem ke zvýšení počtu hodin strávených audiovizuálním obsahem v posledních několika letech lze předpokládat, že větší vystavení těmto reklamám bude mít za následek větší touhu návykové látky zkusit, a tím pádem i vyšší riziko vzniku závislosti.⁶⁷

Posledním z významných faktorů je nedostatečná informovanost a nezkušenost této věkové skupiny. Jelikož se většina z nich v dětství s návykovými látkami přímo nesešla, nemusí plně chápat a znát všechna rizika spojená s užíváním návykových látek. Také mohou podceňovat možnost vzniku závislosti, či tato rizika zlehčovat. Jelikož se v tomto věku jedná ve většině případů o první zkušenosti, jedinci neznají své limity, takže často míru návykové látky neodhadnou a mohou projít například otravou alkoholem.

2.4.4 Existující data k závislosti u věkové skupiny 12 až 15 let

Nejrozšířenějšími návykovými látkami, se kterými pubescenti experimentují jako první, jsou podle výzkumů v našich kulturních oblastech ty nejdostupnější, tedy alkohol a nikotin (tabákové výrobky, vaporizéry, žvýkací tabák, a další formy). Podle amerického Úřadu pro zneužívání návykových látek a služby duševního zdraví (SAMHSA), které spadá pod Ministerstvo zdravotnictví a sociálních služeb Spojených států amerických, se většina

---

⁶⁵ SPEAR, Linda. *The adolescent brain and age-related behavioral manifestations*. Neuroscience & Biobehavioral Reviews, vol. 24, no. 4, 2000. s. 417-463. ISSN 0149-7634

⁶⁶ GROSS, Elisheva. *Adolescent Internet use: What we expect, what teens report*. Journal of Applied Developmental Psychology, vol. 25, no. 6, 2004. s. 633-649. ISSN 0193-3973.

⁶⁷ ANDERSON, Peter et al. *Impact of Alcohol Advertising and Media Exposure on Adolescent Alcohol Use: A Systematic Review of Longitudinal Studies*. Alcohol and Alcoholism, vol. 44, no. 3, 2009. s. 229-243. ISSN: 0735-0414.

dospívajících poprvé napije alkoholu ve věku mezi 13 až 15 lety. Malé procento z nich začíná i dříve, kolem 10 až 12 let, zatímco jiní, kterých je rovněž malé procento, mohou alkohol vyzkoušet až v pozdějším věku dospívání. Ze dotazníkového šetření NSDUH (*The National Survey on Drug Use and Health*)⁶⁸ tohoto úřadu rovněž vyplývá, že pití alkoholu nezletilými představuje ve Spojených státech amerických významný problém v oblasti veřejného zdraví: odhaduje se, že 7,2 milionu Američanů ve věku 12 až 20 let v současné době konzumuje alkohol, a přibližně 4,5 milionu z nich se věnuje nárazovému opíjení.⁶⁹

Ze stejné zprávy vyplývá, že většina obyvatel Spojených států amerických si poprvé zapálí cigaretu v době dospívání, nejčastěji ve věku 15 až 17 let. Důvody, proč poprvé zkusí kouřit, se liší, ale častými faktory jsou tlak ze strany vrstevníků,⁷⁰ zvědavost a touha zapadnout, jedná se tedy o vlivy sociokulturní. Mnoho dospívajících také uvádí, že cigarety vyzkoušeli na společenských akcích nebo večírcích. Někteří dospívající mohou navíc vyzkoušet cigarety jako způsob, jak se vyrovnat se stresem, nebo se vzbouřit proti autoritám.

Průměrný věk pro první užití marihuany je podle výše zmíněné zprávy 18 let, ale mnoho uživatelů uvádí, že návykovou látku poprvé vyzkoušelo již ve věku kolem 15 let. Příležitost k prvnímu užití se může lišit, často je to mezi vrstevníky nebo ve společenských situacích, kde je návyková látka snadno dostupná. U mladistvých, kteří ve Spojených státech amerických kouří tabák nebo pijí alkohol, je 65krát vyšší pravděpodobnost, že začnou užívat marihuanu, než u těch, kteří tabák nebo alkohol neužívají (abstinují).⁷¹

V České republice bylo dle výzkumu z roku 2018⁷² v populaci osob do 18 let až 44 600 silných kuřáků tabáku, 114 400 osob, které nadměrně pijí alkohol, a 63 500 mladých lidí, kteří opakovaně užívají konopné látky. Pervitin opakovaně užívalo okolo 2 750 mladých lidí a heroin a jiné opiáty opakovaně 2 100 osob. Kokain užilo někdy v životě až 5 070 adolescentů a okolo 3 460 osob si někdy aplikovalo návykové látky injekčně. Podle studie

---

⁶⁸ *National Survey on Drug Use and Health (NSDUH)*. Online. SAMHSA - Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Dostupné z: <https://www.samhsa.gov/data/data-we-collect/nsduh-national-survey-drug-use-and-health>. [citováno 2023-04-15].

⁶⁹ *National Survey on Drug Use and Health (NSDUH)*. Online. SAMHSA - Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Dostupné z: <https://www.samhsa.gov/data/data-we-collect/nsduh-national-survey-drug-use-and-health>. [citováno 2023-04-15].

⁷⁰ Peer pressure neboli tlak vrstevníků je vliv, který nutí danou osobu přizpůsobit se určitému chování, hodnotám nebo postojům, často ve snaze zapadnout nebo získat společenské uznání. Může zahrnovat jak pozitivní vlivy, které podporují zdravá rozhodnutí, tak negativní tlaky, které vedou k rizikovému chování nebo jednání v rozporu s osobním přesvědčením jedince.

⁷¹ U.S. DEPARTMENT OF HEALTH AND HUMAN SERVICES. *Drug Use Among Racial/Ethnic Minorities*. Rockville, MD: NIDA - National Institute of Drug Abuse, 1995. no. 03-3888. s. 66. ISSN 1535-7716.

⁷² ROLOVÁ Gabriela, MIOVSKÝ, Michal, BARTÁK, Miroslav. *Veřejně dostupné zdroje dat a prevalence užívání návykových látek u rodiček, dětí a mladistvých a možnosti využití těchto dat pro prevenční odhady pacientů a klientů*. Online. Adiktologie v preventivní a léčebné praxi, vol. 1, no. 4, 2018. ISSN 2570-8120. Dostupné z: <https://www.aplp.cz/verejne-dostupne-zdroje-dat-a-prevalence-uzivani-navykovych-latek-u-rodicek-deti-a-mladistvych-a-moznost-i-vyuziti-tychto-dat-pro-prevalenci-odhady-pacientu-a-klientu/>. [citováno 2023-04-18].

ESPAD 2019 mělo zkušenost s některou z nelegálních návykových látek celkem 29 % dospívajících ve věku 15 až 16 let. Nejčastěji šlo o konopné látky (28 %) a extázi (4 %).⁷³ Tyto výsledky potvrdila i studie Katedry psychologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci z roku 2021, podle které užilo konopné látky alespoň jednou v životě 38 % studentů SŠ (ve věku 15-20 let), v posledních 12 měsících pak 26 % a v posledních 30 dnech 12 % z nich⁷⁴. Míra zkušeností s jinou nelegální návykovou látkou byla v roce 2021 mezi studenty SŠ na nízké úrovni - nejčastěji šlo o extázi (4 %), psychoaktivní houby (3 %) a LSD (2 %).⁷⁵ Specializovaná léčba závislostí dětí a mládeže je aktuální a palčivé téma,⁷⁶ což dokládá například potřeba vzniku samostatné sekce dětské a dorostové adiktologie při SNN ŠLS JEP (*Společnosti pro návykové nemoci České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně*) v roce 2018.⁷⁷ Dle Souhrnné zprávy o závislostech v České republice za rok 2022, vydané Národním monitorovacím střediskem pro drogy a závislosti, je v České republice přibližně 250-300 programů (center) adiktologických služeb různých typů.⁷⁸ Jen 10 z nich jsou ambulantní léčebné programy specializované pro děti a dorost. Většina krajů v roce 2021 popisovala stávající síť všech adiktologických služeb dlouhodobě jako minimální či nedostačující.⁷⁹ Za nedostačující je považována také prevence patologických jevů, a to zejména na školách.⁸⁰ V posledních letech prakticky vymizely preventivní programy

---

⁷³ CHOMYNOVÁ, Pavla, et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2022*. Online. Praha: Úřad vlády České republiky, 2022. s. 40-55. ISBN 978-80-7440-274-6. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocní-zpravy/zprava-o-nelegalnich-drogach-v-ceske-republice-2021/>.

⁷⁴ CHOMYNOVÁ, Pavla, et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2022*. Online. Praha: Úřad vlády České republiky, 2022. s. 47-53. ISBN 978-80-7440-274-6. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocní-zpravy/zprava-o-nelegalnich-drogach-v-ceske-republice-2021/>.

⁷⁵ CHOMYNOVÁ, Pavla, et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2022*. Online. Praha: Úřad vlády České republiky, 2022. s. 47-53. ISBN 978-80-7440-274-6. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocní-zpravy/zprava-o-nelegalnich-drogach-v-ceske-republice-2021/>.

⁷⁶ Doposud prvním a ojedinělým zdravotnickým zařízením tohoto typu u nás bylo Dětské a dorostové detoxikační centrum v Praze. KULHÁNEK, Adam et al. *Série kazuistik adolescentních pacientů v procesu detoxifikace*. Online. Adiktologie v preventivní a léčebné praxi, vol. 4 no. 2, 2019. ISSN 2570-8120. Dostupné z: <https://www.aplp.cz/serie-kazuistik-adolescentnich-pacientu-v-procesu-detoxifikace/>. [citováno 2023-04-18].

⁷⁷ MIOVSKÝ, Michal. *Dětská a dorostová adiktologie vytvořila samostatnou sekci při SNN ČLS JEP a sdílí ji s dalšími společnostmi*. Online. Adiktologie v preventivní a léčebné praxi. 2018-12-01. ISSN 2570-8120. Dostupné z: <https://www.aplp.cz/detska-a-dorostova-adiktologie-vytvorila-samostatnou-sekci-pri-snn-cls-jep-a-sdili-ji-s-dalsimi-spolecnostmi/> [citováno 2023-04-18].

⁷⁸ CHOMYNOVÁ, Pavla, et al. *Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2022*. CHOMYNOVÁ, Pavla (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky, 2023. s. 18-20. ISBN 978-80-7440-311-8. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/zprava-o-zavislostech/souhrnna-zprava-o-zavislostech-v-cr-2022/>.

⁷⁹ CHOMYNOVÁ, Pavla, et al. *Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2022*. CHOMYNOVÁ, Pavla (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky, 2023. s. 10-20. ISBN 978-80-7440-311-8. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/zprava-o-zavislostech/souhrnna-zprava-o-zavislostech-v-cr-2022/>.

⁸⁰ VACEK, Jaroslav. *Prevence rizikového chování ve školách v České republice za školní rok 2017/18: Údaje evidované Systémem evidence preventivních aktivit*. Online. Adiktologie v preventivní a léčebné praxi. ISSN 2570-8120. Dostupné z: <https://www.aplp.cz/uzivani-alkoholu-mezí-vysokoskolskými-studenty-telovychovy-a-sportu-2/>. [citováno 2023-04-21].

zaměřené na návykové látky a závislosti, a byly nahrazeny programy prevence rizikového chování, které mají za cíl otevírat témata mentálního zdraví dospívajících jako celku.⁸¹

---

⁸¹ BĚLKOVÁ, Anna. *Rozhovor s Bc. Richardem Hanusem DiS.* Přepis rozhovoru. 2022-05-22. Soukromý archiv Anny Bělkové.

3 Role rodičů v prevenci

3.1 Kontrola a omezování sledování filmů ve vztahu k návykovým látkám

V Evropě či například v zemích Jižní Ameriky⁸² je možnost dospívajících, jak se dostat k filmům, ve kterých jsou zobrazovány návykové látky, vyšší, než ve Spojených státech amerických,⁸³ díky pravidlům pro klasifikaci a rating, které jsou v Evropě⁸⁴ benevolentnější.⁸⁵ Vystává otázka, jak velký vliv má omezování sledování audiovizuálního obsahu ze strany rodičů, na to, jaký postoj k tematice návykových látek dítě v dospívání zaujímá. Logické se zdají všechny hypotézy reakce dítěte na ne/omezení audiovizuálního obsahu:

1/ Dítě má zakázáno sledovat obsah, který pro něj není vhodný, a tudíž jsou pro něj tato témata lákavá, zakázaná a bude je více vyhledávat tam, kde rodičovská kontrola nedosáhne (na svém mobilu, se spolužáky a kamarády, apod.).

2/ Dítě má zakázáno sledovat věkově nepřiměřený obsah, a tudíž nemá k těmto tématům přístup a nezajímají ho.

3/ Dítě nemá omezení v tom, co může sledovat, a tudíž ví, co všechno může zkusit a láká ho to.

4/ Dítě nemá omezení, a tudíž vidí i negativní důsledky návykových látek a díla fungují jako prevence, dítě je pak tedy opatrnější v tom, co zkouší a v jakém věku.

Je zde také možnost, že audiovizuální obsah dítě neovlivňuje vůbec, nebo jen velmi málo, a důvodem, proč zkouší návykové látky, jsou například především sociokulturní vlivy a tlak společnosti. Další významným faktorem může být (typicky rodiči či pedagogy řízené) sledování takového filmového díla, které ukazuje návykové látky v natolik negativním světle,

---

⁸² THRASHER, James et al. *Are movies with tobacco, alcohol, drugs, sex, and violence rated for youth? A comparison of rating systems in Argentina, Brazil, Mexico, and the United States*. International Journal of Drug Policy. vol. 25, no. 2, 2014. s. 267-275. ISSN 0955-3959.

⁸³ HANEWINKEL Reiner et al. High youth access to movies that contain smoking in Europe compared with the USA. Tobacco Control. vol 22. no. 4, 2013. s. 241-244. ISSN: 1468-3318.

⁸⁴ V kontextu Evropy už jsou rozdíly mezi jednotlivými státy minimální. HANEWINKEL Reiner et al. *Alcohol Consumption in Movies and Adolescent Binge Drinking in 6 European Countries*. Pediatrics. vol. 129, no. 4, 2012. s. 709-720. ISSN: 1098-4275.

⁸⁵ Filmovou klasifikaci, neboli rating, ve Spojených státech amerických určuje Americká filmová asociace (MPAA - Motion Picture Association of America, dále jen MPAA). MPAA ustanovuje komisi tvořenou rodiči, tzv. "Rating Board", který filmy zařazuje do jedné z pěti kategorií podle míry společenské závadnosti, tedy projevů hrubého, vulgárního nebo urážlivého jazyka, explicitních projevů sexuality, nevhodných motivů, explicitní nahoty, projevů násilí, konzumace návykových látek, projevy deviací a podobně. Nejprísnejší je MPAA k zobrazování nahoty a projevy sexuality, a filmy, které ji obsahují, jsou automaticky hodnoceny přísněji. Televizní rating je ve Spojených státech amerických ještě detailnější. V Evropě přístupnost určují sami distributoři a vysílatelé pracují především s nizozemským systémem NICAM. Neexistuje kontrolní orgán mimo Radu pro rozhlasové a televizní vysílání, a klasifikace přístupnosti filmů je tím pádem svobodnější.

že dítě skutečně odradí (v českém prostředí může jít například na dokumentární film *Katka*, který bývá využíván k preventivním programům na školách. Všechny tyto hypotézy jsou v následném výzkumu ověřovány.

Mnoha vědeckými studii⁸⁶ bylo v minulosti naznačeno, že například vystavení dospívajících kouření ve filmech způsobuje, že dospívající kouří ve větší míře⁸⁷ a v nižším věku,⁸⁸ a to s rostoucím účinkem: čím více kouření ve filmech vidí, tím je pravděpodobnější, že začnou kouřit. Přičemž u silně exponované mládeže může být pravděpodobnost, že začne kouřit, přibližně třikrát vyšší než u mládeže, která je exponována málo.⁸⁹ Podobné výsledky byly prokázány i u alkoholu.⁹⁰ Je ale zapotřebí brát v potaz možnosti falešné korelace⁹¹ - děti, které sledují audiovizuální díla plná kouření a pití alkoholu, se (typicky v minulých desetiletích před masivními regulacemi v audiovizuálním průmyslu) mohly sami více pohybovat v takovém prostředí.⁹² Výsledky tedy nelze brát jako univerzálně platné.

Vliv má na dítě celkový vztah rodiče či rodičů k dítěti, přístup rodiče či rodičů k návykovým látkám, způsob, jakým o nich s dítětem komunikují, a zda sami rodiče látky užívají, či ne,⁹³ a zda k nim dospívající mají doma přístup, či ne.⁹⁴ Jako osvědčený postup při komunikování závislosti s dospívajícím se pro rodiče zdá být diskuse o hypotetických scénářích, které mohou nastat v důsledku užívání návykových látek, nebo diskuse o tom, co se o dítě dozvědělo ve škole. Horší výsledky zaznamenává ze strany rodičů kritizování a stanovování tvrdých pravidel.⁹⁵

---

⁸⁶ THRASHER, James et al. *Does film smoking promote youth smoking in middle-income countries?: A longitudinal study among Mexican adolescents*. *Cancer Epidemiology, Biomarkers & Prevention*. 2009-12-18. ISSN: 1538-7755.

⁸⁷ THRASHER, James et al. *Exposure to smoking imagery in popular films and adolescent smoking in Mexico*. *American Journal of Preventive Medicine*. vol. 35, no. 2, 2008. s. 95- 102. ISSN: 1873-2607.

⁸⁸ LAUGESSEN, Murray et al. *R-rated film viewing and adolescent smoking*. *Preventive Medicine*. vol. 45, no. 6, 2007. s. 454-459. ISSN: 1096-0260.

⁸⁹ DALTON, Madeline et al. *Effect of viewing smoking in movies on adolescent smoking initiation: a cohort study*. *The Lancet*. 2003-06-26. ISSN: 0140-6736.

⁹⁰ HANEWINKEL, Reiner et al. *Portrayal of Alcohol Consumption in Movies and Drinking Initiation in Low-Risk Adolescents*. *Pediatrics*. vol. 133, no. 6, 2014. s. 973-982. ISSN: 1098-4275.

⁹¹ *Korelace neimplikuje kauzalitu* je fráze používaná ve vědeckém výzkumu a statistice. Znamená to, že jen proto, že dvě proměnné spolu souvisejí, nemusí to nutně znamenat, že jedna proměnná způsobuje druhou. Za pozorovanou korelaci mohou být zodpovědné jiné faktory. Proto je důležité pečlivě analyzovat data a zvážit alternativní vysvětlení předtím, než učiníme jakýkoli závěr o vztahu příčiny a následku.

⁹² KOORDEMAN, Renske et al. *Alcohol Portrayals in Movies, Music Videos and Soap Operas and Alcohol Use of Young People: Current Status and Future Challenges*. *Alcohol and Alcoholism*. vol. 47, no. 5, 2012. s. 612-623. ISSN: 0735-0414.

⁹³ RAYAN, Siobhan et al. *Parenting Factors Associated with Reduced Adolescent Alcohol Use: A Systematic Review of Longitudinal Studies*. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*. vol. 44, no. 9, 2010. s. 774-783. ISSN: 1440-1614.

⁹⁴ DAL CIN, Sonya et al. *When Movies Matter: Exposure to Smoking in Movies and Changes in Smoking Behavior*. *Journal of Health Communication*. vol. 17, no. 1, 2012. s. 76-89. ISSN: 1087-0415.

⁹⁵ CHAPLIN, Tara et al. *Parental-adolescent drug use discussions: physiological responses and associated outcomes*. *The Journal of Adolescent Health*. vol. 55, no. 6, 2014. s. 730-735. ISSN: 1879-1972

Jelikož by výzkum zahrnující i rodiče, navíc mimo Českou republiku, byl pro rozsah této diplomové práce už příliš velký, v rámci této kapitoly se potvrzení či vyvrácení výše uvedených hypotéz hledá v zahraničních studiích a literatuře. K tomuto tématu existuje překvapivě velké množství zdrojů a výzkumů, provedených v posledních třech desetiletích v mnoha zemích světa, například ve Spojených státech amerických,⁹⁶ Německu,⁹⁷ Velké Británii,⁹⁸ Latinské Americe⁹⁹ či Argentině.¹⁰⁰ Nejčastěji se studie zabývaly alkoholem a tabákovými výrobky, a otázkou, zda má případná aktivní role rodiče v omezování přístupu ke sledování audiovizuálních děl s touto tematikou nějaký vliv na nižší či vyšší věk, kdy dospívající tyto látky poprvé zkouší.

V dlouhodobých studiích se u respondentů nejčastěji opakovaně měřily a porovnávaly následující typy vztahů k návykovým látkám (uvedené příklady jsou na alkoholu, ale dají se aplikovat i na jiné návykové látky) s odstupem určitého časového úseku:

1/ současné pití alkoholu (jakýkoliv nápoj v posledních třiceti dnech).

2/ nárazové pití či opíjení se (*binge drinking*) (více než čtyři až pět nápojů v řadě /čtyři u žen, pět u mužů/).

3/ u nikdy nepijících osob náchylnost k alkoholu (tedy zda je možné, že se v příštím roce alkoholu sami napijí nebo přijmou nápoj od kamaráda).

Většina autorů uvedených studií došla k závěru, že vystavení užívání alkoholu či tabákových výrobků v médiích, zejména ve filmech a seriálech, je prokázaným rizikovým faktorem při pití alkoholu či užívání tabákových výrobků u dospívajících,¹⁰¹ a omezení sledování těchto filmů či seriálů ze strany rodičů má vliv na věk a množství, ve kterém adolescenti návykové látky užívají.¹⁰² Je také prokázano, konkrétně na příkladu kouření, že nezáleží, zda návykové látky

---

⁹⁶ COX, Melissa et al. *Parental Restriction of Movie Viewing Prospectively Predicts Adolescent Alcohol and Marijuana Initiation: Implications for Media Literacy Programs*. *Prevention Science*. vol. 19, no. 7, 2018. s. 914-926. ISSN: 1573-6695.

⁹⁷ HANEWINKEL, Reiner et al. *Longitudinal study of parental movie restriction on teen smoking and drinking in Germany*. *Addiction*. 2018-09-05. s. 1722-1730. ISSN: 2155-6105.

⁹⁸ WAYLEN, Andrea et al. *Alcohol Use in Films and Adolescent Alcohol Use*. *Pediatrics*. vol. 135, no. 5, 2015. s. 851-858. ISSN: 1098-4275.

⁹⁹ MEJIA, Raul et al. *Exposure to Alcohol Use in Motion Pictures and Teen Drinking in Latin America*. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*. vol. 40, no. 3, 2016. s. 631-637. ISSN: 1530-0277.

¹⁰⁰ MEJIA, Raul et al. *Parental Restriction of Mature-rated Media and Its Association With Substance Use Among Argentinean Adolescents*. Online. *Academic Pediatrics*. vol. 16, no. 3, 2016. ISSN: 1876-2859. Dostupné na: [https://www.academicpediatrics.net/article/S1876-2859\(15\)00343-5/fulltext](https://www.academicpediatrics.net/article/S1876-2859(15)00343-5/fulltext). [citováno 2023-04-08].

¹⁰¹ DALTON, Madeline et al. *Parental rules and monitoring of children's movie viewing associated with children's risk for smoking and drinking*. *Pediatrics*. vol. 118, no. 5. s.1932-1942. ISSN: 1098-4275.

¹⁰² DE LEEUW, Rebecca et al. *Association of Smoking Onset With R-Rated Movie Restrictions and Adolescent Sensation Seeking*. *Pediatrics*. vol. 127, no. 1, 2011. s. 96-105. ISSN: 1098-4275.

užívá postava kladná či záporná, motivační vliv na dospívající diváky má AV dílo tak či tak.¹⁰³ V zahraničí se tedy potvrdily hypotézy 2 a 3.

Stále je ale potřeba myslet na možné falešné korelace. Je například pravděpodobné, že aktivní rodič v oblasti prevence návykových látek je aktivní i v plnění dalších rodičovských úkolů a má s dítětem lepší vztahy, má na něj více času, a tudíž může být omezení tematické AV produkce spíše vedlejším jevem, než příčinou prevence negativních projevů dítěte. Audiovizuální obsah není pravděpodobně v mnoha případech primární motivační faktor. Existují další motivační faktory pro první zkoušení návykových látek mezi dospívajícími, které jsou poměrně rozmanité, přičemž, jak již bylo řečeno, jde často o tlak ze strany vrstevníků,¹⁰⁴ zvědavost, nízká podpora a zájem ze strany rodičů,¹⁰⁵ chudoba nebo násilí, dostupnost návykových látek a nedostatečné znalosti o rizicích užívání návykových látek. Závislost a její prevence je komplexní problém, který je nutné s dospívajícími komunikovat jak v prostředí domova, tak na internetu, tak ve školách i veřejném prostoru. Například v Norsku existuje velmi v poslední zmíněné oblasti veřejného prostoru úspěšná iniciativa *Rusopplysningen* za destigmatizaci návykových látek, realistické informování o nich, a bezpečnější užívání.¹⁰⁶

3.2 Stav v České republice

V České republice se v odborných materiálech primární prevence rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních pracuje, konkrétně na příkladu tabáku, se čtyřmi základními vzorci užívání návykových látek:

1/ experimentování

2/ příležitostné užívání

3/ pravidelné užívání

---

¹⁰³ TANSKI, Susanne. *Movie Character Smoking and Adolescent Smoking: Who Matters More, Good Guys or Bad Guys?* Pediatrics vol. 124, no. 1, 2009. s. 135-143. ISSN: 1098-4275.

¹⁰⁴ KAUR, Navdep et al. *Associations between digital technology and substance use among U.S. adolescents: Results from the 2018 Monitoring the Future survey.* Drug and Alcohol Dependence. vol. 213, 2020. ISSN 0376-8716.

¹⁰⁵ SHELDER, Jonathan, BLOCK, Jack. *Adolescent drug use and psychological health: A longitudinal inquiry.* American Psychologist, vol. 45, no. 5, 1990. s. 612-630. ISSN: 1935-990X.

¹⁰⁶ *New harm reduction campaign launched in Norway.* Online. Safer Drug Policies. Dostupné z: <https://saferdrugpolicies.com/harmreductioncampaign> [citováno 2022-12-12].

4/ denní užívání¹⁰⁷

Výzkum na Klinice adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakulní nemocnice v Praze v roce 2019 potvrdil, že existuje vztah mezi rodičovskou vřelostí a rodičovskou kontrolou a jejich vztahem k prevalenci pití alkoholu u dětí v 6. třídách na základních školách a u dětí ve 2. ročnících na víceletých gymnáziích v České republice. Výzkum potvrdil, že vyšší míra kontroly ze strany otce je spojena s nižší prevalencí pití alkoholu u dětí, a vyšší míra vřelosti ze strany matky je spojena s nižší prevalencí pití alkoholu u dětí.¹⁰⁸ Neexistuje však česká studie, která by zkoumala, jaký vliv má omezování sledování audiovizuálního obsahu ze strany rodičů na dítě a jeho vztah k návykovým látkám. Lze se domnívat, že by se při takovém výzkumu dala použít stejná metoda, tedy standardizovaný dotazník vyhodnocený statistickou metodou nelineárního odhadu logistickou regresní analýzou.¹⁰⁹

Z článku Heleny Fialové, publikovaném v časopise *Adiktologie v preventivní a léčebné praxi*, vyplývá, že u primární prevence rizikového chování dospívajících jedinců je klíčová informovanost a vzdělání nejen pedagogických pracovníků, ale i rodičů.¹¹⁰ Svě tvrzení dokládá studii ze zahraničí, které popisují pozitivní výsledky u preventivních programů zaměřených na dospělé, kteří vychovávají děti, či s nimi jsou pravidelně v kontaktu, například jako pedagogové či trenéři.¹¹¹ Lze tedy předpokládat, že čím více je rodič vzdělaný v tematice návykových látek, tím lépe může činit rozhodnutí, jaká audiovizuální díla svému dítěti dovolit sledovat, a jaká ne.

Hanus se domnívá, že AV díla mohou mít na člověka vliv ve formování jeho postoje k návykovým látkám, nikoliv však natolik, že by to byl jediný faktor vedoucí ke vzniku závislosti. Jednorázový zážitek podle něj nikdy nezpůsobí vznik závislosti, ani nepomůže k prevenci. Dle jeho názoru je zapotřebí řešit u každého jedince individuálně, zda u něj existuje určitá predispozice k vzniku závislosti, a v jaké životní situaci se jedinec zrovna nachází,

---

¹⁰⁷ ŠEJVL, Jaroslav. *Změny v metodickém doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. Online. *Adiktologie v preventivní a léčebné praxi*. ISSN 2570-8120. Dostupné z: <https://www.aplp.cz/zmeny-v-metodickem-doporuceni-k-primarni-prevenci-rizikoveho-chovani-u-deti-zaku-a-studentu-ve-skolach-a-skolskych-zarizeni/>. [citováno 2022-12-12].

¹⁰⁸ JANDÁČ, Tomáš, RICHTEROVÁ, Lenka, ŠŤASTNÁ, Lucie. *Rodičovská kontrola a vřelost ve vztahu k pití alkoholu dětmi*. Online. *Adiktologie v preventivní a léčebné praxi*. 2019. ISSN 2570-8120. Dostupné z: <https://www.aplp.cz/rodicovska-kontrola-a-vrelost-ve-vztahu-k-piti-alkoholu-detmi/>. [citováno 2023-05-05].

¹⁰⁹ JANDÁČ, Tomáš, RICHTEROVÁ, Lenka, ŠŤASTNÁ, Lucie. *Rodičovská kontrola a vřelost ve vztahu k pití alkoholu dětmi*. Online. *Adiktologie v preventivní a léčebné praxi*. 2019. ISSN 2570-8120. Dostupné z: <https://www.aplp.cz/rodicovska-kontrola-a-vrelost-ve-vztahu-k-piti-alkoholu-detmi/>. [citováno 2023-05-05].

¹¹⁰ FIALOVÁ, Helena. *Transformace primární prevence - vzdělávání pedagogů jako jedna z cest primární prevence*. *Adiktologie v preventivní a léčebné praxi*. vol. 2, no. 1, 2019. s. 56-61. ISSN 2570-8120.

¹¹¹ GERSTEIN, Dean, GREEN, Lawrence. *Preventing drug abuse: What do we know?* Washington, DC: The National Academies Press, 1993. ISBN: 978-0-309-04627-5.

a spíše se zabývat těmito příčinami a faktory, nikoliv audiovizuálními díly. Domnívá se také, že pubescenti mají dnes díky sociálním sítím a VOD platformám větší přístup k informacím, což je v jeho očích dobře. “Mohou si rychle ověřit jakoukoliv informaci na internetu, to my jsme za našich mladých let nemohli, a tak jsme často věřili různým příběhům, které nám někdo navykládal”, dodal při rozhovoru k této práci.¹¹²

---

¹¹² BĚLKOVÁ, Anna. Rozhovor s Bc. Richardem Hanusem DiS. Přepis rozhovoru. 2022-05-22. Soukromý archiv Anny Bělkové.

4 Návykové látky ve filmech a seriálech

Pro dotazníkové šetření bylo zvoleno několik titulů z nejsledovanějších audiovizuálních děl (pro dospívající) za poslední tři roky, a tento výběr byl následně rozšířen o významná díla věnující se tématu návykových látek či drogové závislosti, která jsou využívána díky jejich odrazujícím potenciálu v prevenci na školách (konkrétně již zmíněná *Katka*) či jsou i po delší době od premiéry stále veřejností oblíbená a sledovaná (konkrétně film *Samotáři*). Výběr je složen z nabídky kinotitulů ve sledovaném období, z žebříčků sledovanosti zahraničních VOD platform, z rešerší na sociálních sítích a z konzultací s profesionály v oboru, konkrétně s Michalem Reitlerem, kreativním producentem a ředitelem vývoje Voyo. Pro zkoumanou věkovou skupinu respondentů je vybrán vzorek teenager (teen¹¹³) filmů a seriálů složen s ohledem na obecně známý fakt, že pubescenti ve věku 12 až 15 let často upřednostňují audiovizuální díla se staršími hrdiny, než jsou oni sami. Svou roli určitě hraje hledání vzorů a inspirace v chování, stejně, jako to dělají v reálném životě. Problém může nastat, když se ve filmech a seriálech zobrazují jevy, na které divák v tomto věku ještě nemá jasný osobní názor, jako například zralý partnerský a sexuální život, návykové látky, a podobně. V takovém případě může mít dílo na dítě pravděpodobně i silně formativní vliv, který může ovlivnit jeho postoje na roky i desetiletí. Z tohoto důvodu je klíčová role ratingu a institucí, které dohlíží na správnou klasifikaci věkové přístupnosti filmů.

Návykové látky mohou být v hraných i dokumentárních filmech a seriálech zobrazovány různě. Některé snímky mohou prezentovat vliv návykových látek realisticky, například hraný film *Stuart: Život pozpátku*, který zobrazuje život mladíka bez domova závislého na opiátech, či dokumentární film *Heroin: obětí přibývá*. Jiné, například *Rekviem za sen*, mohou se zobrazováním návykových látek pracovat kreativně - tedy v očích nezralých diváků i akktivizujícím způsobem - s výtvarnými složkami filmu během scén, kdy jsou postavy pod vlivem návykových látek. V uvedeném snímku se jedná o například o využití split screenu, tedy rozdělení obrazu, rapid montáž, ve které jsou v rychlém stříhu zachyceny pouze náznaky akce, nebo glidecam, techniku snímání kamerou připevněnou na postroj, ve kterém se herec pohybuje, což vytváří dojem, že divák sleduje svět skrz oči postavy. Pokud některý z mnoha vybraných titulů využívá podobný kreativní postup pro zobrazování efektů návykových látek, tento postup je v kapitole níže popsán. Existují i díla, která realistický a kreativní postup kombinují, například seriál *Euforie*.

U snímků v podkapitolách níže je také uvedena věková hranice přístupnosti či doporučený věk pro sledování díla uvedený na platformě, kde lze dílo zhlédnout. Z důvodu již zmíněné

---

¹¹³ Filmy o dospívajících a pro dospívající, dále jen *teen*.

problematiky věkové přístupnosti filmů v kinech a doporučeného minimálního věku diváků v televizi a na VOD platformách nemusí distribuční rating vždy odpovídat realitě, a proto jsou u vybraných titulů zmíněných v následujících podkapitolách vypsána i nezávislá hodnocení od rodičů z platformy Common Sense Media.¹¹⁴ Ve Spojených státech amerických rodiče často hodnotí filmy jako vhodné pro diváky nižšího věku, než jak je hodnotí MPAA či televize, a sdílí své zkušenosti, s jak starými dětmi filmy a seriály sledovali a jak to jejich potomci vnímali. Jediný případ, kdy tato situace nastala naopak, byl u seriálu *Ginny & Georgia*, který je oficiálně hodnocený jako 14+, ale rodiče film hodnotili jako 15+, především vzhledem k tomu, že matka v seriálu nejde dceři příkladem, a seriál může v dětech vyvolávat falešnou iluzi o tom, jakou roli mají rodiče mít ve výchově dětí.¹¹⁵

4.1 Zkoumané hrané seriály a reality show

V dotazníkovém šetření byla respondentům položena otázka, zda viděli alespoň jeden díl z vybraných deseti českých i zahraničních hraných seriálů a reality show. Seznam je primárně postaven na nejsledovanějších¹¹⁶ a nejoblíbenějších¹¹⁷ českých a zahraničních seriálech a reality show v České republice za poslední 3 roky.¹¹⁸ Ze seriálů na vrcholech žebříčků byly vyloučeny ty, které se výrazně nevěnují tematice návykových látek (například *Stranger Things*, *Hra o oliheň*). Přidány byly naopak selektivně seriály a reality show včetně těch české produkce (*TBH*, *Like house*), které nemají tak vysokou sledovanost, ale se zobrazením návykových látek systematicky pracují, jako například seriál *Sex O'Clock* z produkce Voyo se svou vzdělávací sérií *Sex O'Clock: Afterparty*. V následující kapitole je popsáno, jak jednotlivé seriály s tematikou návykových látek pracují, jak jejich účinky zobrazují a v čem jsou specifické.

---

¹¹⁴ Common Sense Media je nezisková organizace a webová platforma, která poskytuje rodinám a pedagogům informace a nezaujaté recenze o mediálním obsahu, včetně filmů, televizních pořadů, videoher a hudby.

¹¹⁵ *Ginny & Georgia* TV Review. Online. Common Sense Media. Dostupné z: <https://www.commonsensemedia.org/tv-reviews/ginny-georgia>. [citováno 23.04.2023].

¹¹⁶ ZÁLEŠÁKOVÁ, Eva. *Top 10 nejsledovanějších seriálů na Netflixu v roce 2022*. Online. SerialZone.cz. 2022-12-31. Dostupné z: <https://www.serialzone.cz/clanek/15136-top-10-nejsledovanejsich-serialu-na-netflixu-v-roce-2022>. [citováno 26.04.2023].

¹¹⁷ *Seriály - 2020 - 2021 - 2022 - 2023*. Online. Edna.cz. Dostupné z: <https://www.edna.cz/serialy/hledani?year=2020%7C2021%7C2022%7C2023>. [citováno 23.04.2023].

¹¹⁸ *Nejlepší seriály v top novinkách roku 2022*. Online. SerialZone.cz. Dostupné z: <https://www.serialzone.cz/serialy/top10-novinky/nejlepsi/2022/>. [citováno 23.04.2023].

4.1.1 Euforie (Euphoria)

Seriál *Euforie* z produkce HBO odstartoval svou první ze dvou zatím vydaných řad (a jedním dvoudílným speciálem) v roce 2019. Je klasifikovaný jako TV-MA.¹¹⁹ Obsahuje užívání návykových látek, velmi explicitní nahotu, sexuální scény, znásilnění, hrubé násilí, smrt, mrtvá těla, sebepoškozování a vulgární jazyk. Na Common Sense Media hodnotí rodiče seriál jako 16+. Na VOD platformě HBO Max je seriál označen jako 18+.

Seriál sleduje příběh skupiny středoškoláků v čele s hlavní hrdinkou Rue Bennet, kteří řeší své vztahy, objevují svou sexualitu a experimentují s návykovými látkami. Seriál zobrazuje užívání návykových látek drsným a realistickým, ale i kreativním a romantizujícím způsobem, ukazuje krásy i stinné stránky závislosti a její dopad na životy mladých lidí. Seriál zobrazuje širokou škálu návykových látek, včetně alkoholu, cigaret, vaporizérů, marihuany, opioidů, kokainu, heroinu, steroidů, oxykodonu, MDMA a léků na předpis. V první sérii postavy experimentují pouze s návykovými látkami, které se užívají perorálně či nosem, v druhé sérii užívají postavy i návykové látky aplikované nitrožilně (morfium) a velmi tvrdé návykové látky (fentanyl, heroin). Jednou z hlavních postav je i dealer¹²⁰ Fez a jeho parťák Ashtray (Ash), kteří reprezentují a ukazují druhou stranu problematiky - prodej návykových látek dospívajícím. Seriál se zabývá základními příčinami užívání návykových látek a zkoumá problémy, jako je trauma, duševní onemocnění a sociální izolace, které mohou přispívat k závislosti. Ústřední postava Rue trpí duševní poruchou a traumatem z dětství, které si kompenzuje a řeší právě návykovými látkami. Kvůli svému mentálnímu onemocnění má větší sklony ke vzniku závislostí a menší vůli se svým stavem něco dělat. Již v prvním díle, který začíná jejím návratem z protidrogové léčebny, je divákovi jasné, že nemá sebemenší chuť se svou závislostí cokoliv dělat a zbavit se jí. Během seriálu Rue falšuje testy na návykové látky a lže své matce o tom, jaké látky užívá. Skrývání své závislosti před partnery, kamarády a rodinou je výrazným motivem seriálu, a je obecně známo, že mezi mladými lidmi trpícími závislostí se dnes jedná o běžný jev. Pokud závislost nelimituje člověka do té míry, že by potřeboval akutní lékařskou pomoc, může se vůči blízkým lidem projevovat zcela normálně, a závislost se může jevit jako únava, deprese, porucha příjmu potravy či jiná nemoc. Seriál také velmi dobře zobrazuje vztah, který k návykovým látkám Rue a další lidé trpící závislostí na drogách mají, tedy pocit, že je pro ně droga nejdůležitější věc, důležitější než rodinné a partnerské vztahy, zdraví a vzdělání. Častým motivem jsou záchvaty vzteku, které Rue má, pokud z nějakého důvodu nemá přístup k návykovým látkám a má abstinenční příznaky.

---

¹¹⁹ Tyto pořady jsou určeny pouze pro osoby starší sedmnácti let. Pořady mohou zobrazovat extrémní násilí, velmi vulgární jazyk, nahotu a sexuální obsah.

¹²⁰ Obchodník, v tomto případě obchodující s návykovými látkami. Vlastní překlad autorky práce.

V druhé sérii začne Rue návykové látky i prodávat,¹²¹ což ji dostane vzhledem k její vlastní závislosti do dluhů, smyčky lží a dalších problémů. Rue postupně přichází o kamarády i o podporu rodiny. V seriálu se objevuje scéna, ve které ji její kamarádky konfrontují a snaží se ji donutit k tomu, aby jim prozradila, co se děje, během které Rue vyradí tajemství jedné z nich, čímž způsobí hádku a chaos, a využije této příležitosti, aby nepozorovaně utekla a mohla si aplikovat návykové látky. Seriál má, s ohledem na možnou další sérii z pohledu tvůrců zcela pochopitelně, otevřený konec.

Jedním ze specifických aspektů seriálu *Euforie* je způsob, jakým zobrazuje subjektivní prožitek z užívání návykových látek, a to pomocí vizuálních efektů, znázorňujících změněné stavy vědomí, jež mohou různé návykové látky vyvolat. Například scény zahrnující užití MDMA jsou zobrazeny v jasných barvách, vířících vzorech a zkreslených perspektívách, zatímco scény zahrnující opioidy jsou často zobrazeny mlhavě a snově. Seriál ve větší míře ukazuje efekty návykových látek velmi líbivě a pro mladší lidi by tak mohl vytvářet okouzující fikční svět, kterého by mohli chtít být také součástí. Zatímco někteří kritici, například americký program D.A.R.E. (*Drug Abuse Resistance Education*)¹²² obviňují tvůrce seriálu *Euforie* z glamorizace a romantizace užívání návykových látek, režisér a hlavní scenárista seriálu Sam Levinson, který si sám drogovou závislostí prošel, pro server *Entertainment Weekly* uvedl, že jeho záměrem bylo zobrazit realitu drogové závislosti a podpořit otevřené a upřímné rozhovory o užívání návykových látek mezi mladými lidmi.¹²³ Seriál *Euforie* však není ve všech aspektech stoprocentně věrný realitě, ačkoliv se jedná spíše o detaily. Například velikost injekční stříkačky, kterou ve druhé sérii postava drogové dealerky Lorie píchá Rue morfium neodpovídá běžně používané injekční stříkačce, aplikace s ní by byla zbytečně složitá a bolestivá. Drogově závislí používají malé, nejčastěji inzulínové stříkačky, ta zobrazená v seriálu je mnohem větší, patrně vybraná tak, aby diváka šokovala.

Potenciálního velkého vlivu na diváky pořadu si je vědoma i herečka Zendaya, která začala svou kariéru v pořadech společnosti *Disney*, a která v seriálu hraje hlavní postavu Rue. Před premiérou druhé série proto na svých sociálních sítích vydala tzv. *trigger warning*,¹²⁴ ve kterém upozornila, že již první díl druhé řady může divákům způsobit potenciální negativní

---

¹²¹ Záměr prodávat drogy vyšel v seriálu z nápadu Rue, jak získat pro svou vlastní potřebu rychle drogy bez peněz - jako tzv. *upfront* nebo *front* (První várka zboží, za kterou není nutné platit. Várka se zaplatí, až ji Rue prodá dál, což se v seriálu ovšem nepodaří.).

¹²² PRICE, Joe. *D.A.R.E. Criticizes 'Euphoria' for Glorifying Teen Drug Use & More*. Online. Complex. 2022-01-26. Dostupné z: <https://www.complex.com/pop-culture/dare-criticizes-euphoria-for-glorifying-teen-drug-use-sex>. [citováno 26.04.2023].

¹²³ STACK, Tim. *'Euphoria' creator Sam Levinson on his controversial show: 'I hope it opens up a dialogue'*. Online. Entertainment Weekly. 2019-06-16 Dostupné z: <https://ew.com/tv/2019/06/16/euphoria-creator-sam-levinson/> [citováno 26.04.2023].

¹²⁴ Trigger warning je prohlášení nebo upozornění uvedené před mediálním či audiovizuálním obsahem, který může obsahovat materiál, jenž může u některých diváků nebo čtenářů vyvolat intenzivní emocionální nebo psychickou reakci.

důsledky. Ačkoliv seriál zobrazuje dospívající a jejich herečtí představitelé jsou mezi dnešními dospívajícími velmi oblíbení, nejedná se o seriál vhodný pro dospívající, je na platformě Common Sense Media¹²⁵ doporučeno, aby na něj koukali za přítomnosti dospělé osoby, se kterou poté mohou obsah seriálu probrat, stejně jako své pocity a myšlenky, které v nich vyvolal. Pro hodně dospívajících by mohl být seriál traumatizující.

4.1.2 Ginny & Georgia

Ginny & Georgia je seriál z produkce Netflixu, který má momentálně natočené a odpremiérované dvě sezóny. Je klasifikovaný jako TV-14.¹²⁶ Obsahuje užívání a prodej legálních a pololegálních návykových látek (alkohol, marihuana), sexuální scény a narážky, kradení v obchodě, sebepoškozování a vulgární jazyk a nepřímo naznačené sexuální násilí. Na Common Sense Media hodnotí rodiče seriál jako 15+.

Seriál sleduje život třicetileté matky Georgie a její dospívající patnáctileté dcery Ginny, které začínají život v novém městě. Ačkoliv má Georgie být v roli matky, sama se často chová méně zodpovědně, než její dcera. V průběhu seriálu často a ve velkém množství s ostatními matkami i s adolescentem kouří marihuanu (formou jointů a občas bongu¹²⁷), stejně jako dospívající postavy. Ty experimentují s alkoholem, jsou zobrazovány opilé a s otravou alkoholem. Seriál nemá kritický postoj k rekreačnímu užívání¹²⁸ návykových látek, zobrazuje to jako něco běžného. Marihuana se v seriálu poprvé zobrazuje ve čtrnácté minutě prvního dílu, kdy matka Georgia nemůže spát, a tak se jde zeptat souseda Marcuse (kterému říká “hey kid”, a který vypadá vizuálně na cca 16 až 18 let), zda nemá marihuanu. Marcus jí dá pytlík s marihuanou a Georgia odběhne. Při tom mu říká “don't do drugs, Marcus” (“Neber drogy, Markusi”). První scéna patnáctileté Ginny s marihuanou je na party s novými spolužáky, kde kouří marihuanu z bongu. Ginny jim říká, že marihuanu nikdy předtím neměla, načež jí kamarádka řekne, že to nemusí zkoušet, pokud nechce. Další spolužák se smíchem řekne “You have to! Peer pressure!” (“Musíš! Společenský nátlak!”), což je v seriálu očividně myšleno jako legrace, a poté Ginny vysvětlí, jak to má správně provést a ona to vyzkouší a rozkašle se. Ukazuje to něco, co by se dalo považovat za “ideální” a bezpečný scénář první drogové zkušenosti s kamarády.

---

¹²⁵ *Euphoria TV Review*. Online. Common Sense Media. Dostupné z: <https://www.commonsensemedia.org/tv-reviews/euphoria>. [citováno 2023-05-12].

¹²⁶ Tyto pořady nejsou doporučeny dětem do čtrnácti let.

¹²⁷ Bong je speciální druh vodní dýmky užívaný ke kouření zejména marihuany.

¹²⁸ Rekreačním užíváním se označuje brání drog příležitostně, pro navození pozitivního stavu.

4.1.3 Riverdale

Seriál *Riverdale* z produkce televize CW je podle internetové databáze ČSFD 264. nejoblíbenější seriál všech dob. Má venku již sedm sezón a 121 dílů. Má rating TV-14 a obsahuje sexuální narážky, konzumaci alkoholu, kouření cigaret (zejména u starších postav) a marihuany, užívání dalších návykových látek, se kterými postavy během seriálu bojují, násilí, mrtvá těla a sprostá slova. Na Common Sense Media hodnotí rodiče seriál jako 14+.

Hlavní hrdina první sezóny seriálu Archie Andrews (16 až 17 let) bojuje s alkoholismem, stejně jako otec jedné z postav. Seriál ukazuje negativní vliv alkoholismu na život postav a život jejich rodin. Další postavy experimentují s fiktivními návykovými látkami, jako jsou Jingle Jangle a Fizzle Rocks. Fizzle Rocks je vymyšlená návyková látka, která způsobuje sebepoškozování, halucinace, pění u pusy a výbuchy násilí u jedinců, kteří ji užívají. Dospívající v seriálu užívají léky na předpis (adderall). Jedna vedlejší postava, s níž diváci nesympatizují, se předávkuje heroinem a zemře. V seriálu přímo vidíme na moment injekční stříkačku zapíchnutou v její paži a jizvy po opakovaném píchání. V seriálu se hojně objevuje obchodování s návykovými látkami, ať už se jedná o gangy prodávající marihuanu, dospívající, kteří prodávají reálné i fiktivní návykové látky, a jeden podnik, který slouží jako krytí pro obchod s heroinem. Po realističtější první sezóně se seriál postupně vyvíjí směrem ke stylizovanému fantazijnímu světu. Zobrazuje negativní stránky závislosti, ale zároveň efekty návykových látek i glamorizuje a romantizuje. V jednom díle například nabízí jedna postava druhé party drogu. Ta zpočátku odmítá, později na večírku však souhlasí, a návykovou látku, která je ukrytá v bonbonech užije se svými kamarády. Později vidíme, jak účastníci zábavy šťastně tančí a líbají se v drogou způsobeném opojení.

4.1.4 Wednesday

Wednesday, nejsledovanější seriál v roce 2022¹²⁹ z produkce VOD platformy Netflix nezobrazuje žádné návykové látky, ale bylo důležité jej zahrnout pro komplexnější představu o tom, jaká AV díla respondenti sledují. Potvrdila se domněnka, že je u dospívajících v tomto věku velmi oblíbený, ze 798 respondentů jej vidělo 501. Seriál je hodnocený jako TV-14 a má venku jednu sezónu. Na Common Sense Media hodnotí rodiče seriál jako 11+.

---

¹²⁹ ŠULC, Stanislav. *Zapomeňte na Stranger Things, nejsledovanějším hitem Netflixu je temná Wednesday*. Online. Newstream. 2022-11-30. Dostupné z: <https://www.newstream.cz/enjoy/zapomente-na-stranger-things-nejsledovanejsim-hitem-netflixu-je-temna-wednesday>. [citováno 2023-05-04].

4.1.5 TBH

TBH je seriál České televize pro její novou webovou platformu,¹³⁰ která zatím nemá vlastní brand, tvorbu najdeme na stránkách iVysílání. Na webové platformě není věkové doporučení, můžeme tedy předpokládat, že je vhodný pro všechny věkové kategorie. Lze ovšem předpokládat, že dle televizního ratingu Spojených států amerických by získal klasifikaci nejméně TV-PG.¹³¹ Zobrazuje totiž příběh odehrávající se po pokusu o střelbu na střední škole v Brně, a záběrem útočnicka se zbraní, ze které střílí, i začíná. Seriál odpremiéroval v roce 2022. Seriál byl do výběru zahrnut, protože se jedná o jeden z mála českých seriálů vyrobených přímo pro generaci 12 až 15 let,¹³² kterou tato práce zkoumá, a proto bylo vhodné ověřit, zda respondenti českou seriálovou tvorbu znají a sledují, či zda je jejich konzumace audiovizuálního obsahu spojená jen se zahraniční tvorbou a zahraničními platformami. Seriál je oproti jiné české tvorbě určené této generaci, které není mnoho, v lecčem vyjímečný.¹³³

V seriálu se zobrazuje užívání alkoholu postavami studentů gymnázia, které jsou věkově mladší než 18 let, a to konkrétně v šestém díle, který nese název: *TBH ty mi tak rozumíš*. Na začátku dílu se hlavní postavy setkávají na domácím večírku, kde se konzumuje alkohol, pod jehož vlivem se postavy chovají spontánněji, okázaleji, otevřeněji. Smějí se, dělají a říkají hlouposti, které by nejspíše za střízliva neřekli (“vypadáš jak diskokoule, radši zhubni, ty hvězdo”). Když dva kamarádi poznají, že jejich třetí kamarád už měl alkoholu dost, schovají před ním láhev a upozorní ho, že by měl užívání alkoholu nechat. Ze strany scenáristů se může jednat o pokus o výchovný prvek, který by měl ukázat, že by dospívající měli své kamarády na podobných večírcích hlídat, a v momentě, kdy dostanou pocit, že alkoholu už měli moc, je na to upozornit. V příběhu se však nejedná o zásadní moment, spíše o detail.

---

¹³⁰ Takzvaně. *web only*; v době premiéry je seriál k vidění pouze na internetové platformě.

¹³¹ Je doporučena rodičovská kontrola. Pořady mohou obsahovat materiál, který rodiče mohou považovat za nevhodný pro děti mladší 14 let. Je doporučeno, aby rodiče či opatrovníci sledovali tyto pořady s dětmi.

¹³² ŘIČICOVÁ, Hana, MARTÍNKOVÁ, Aneta. *Televize tu dlouhá léta na mladé lidi úplně rezignovaly, jsme na novém začátku*. Online. 2023-05-01. Radio Wave. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/televize-tu-dlouha-leta-na-mlade-lidi-uplne-rezignovaly-jsme-na-novem-zacatku-8982123>. [citováno 2023-05-04].

¹³³ BLÁHOVÁ, Jindřiška. Seriál TBH má dobře nakoukané americké vzory i mladou českou generaci. Online. RESPEKT. 2022-02-18. ISSN 1801. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/kultura/serial-tbh-ma-dobre-nakoukane-americke-vzory-i-mladou-ceskou-generaci>. [citováno 2023-05-04].

4.1.6 Sexuální výchova (Sex Education)

Velmi úspěšný seriál z produkce Netflixu má tři sezóny a klasifikaci TV-MA, podobně jako *Euforie*, což se ale vzhledem ke snaze vzdělávat dospívající o sexualitě a jiných tématech, které seriál otevírá, a kterými si postavy ve věku 16 až 18 let procházejí, může zdát jako trochu zvláštní rozhodnutí. Na Common Sense Media hodnotí rodiče seriál jako 16+.

Seriál sleduje život dospívajících a mladých dospělých, který se prolíná se světem dospělých, zejména s postavou velmi otevřené a moderní školní psycholožky. Návykové látky jako alkohol, cigarety a marihuana jsou zobrazovány jako běžná součást jejich společenského života. Dvě hlavní nezletilé postavy seriálu kouří v první sérii poměrně často cigarety, v dalších sériích už méně. Postavy v několika dílech užívají MDMA. Jedna z postav prodává návykové látky místním dospívajícím na školním plese. Dvě nezletilé postavy užívají lysohlávky a jsou neustále pod jejich vlivem; pasáže s nimi jsou kreativně zabírány z neobvyklých úhlů kamery a obraz je postprodukčně upraven tak, aby simuloval, jaké mají postavy pod vlivem halucinace a co vidí. Seriál obecně zobrazuje užívání návykových látek jako prostředek společenského sblížení a objevování, ale také zobrazuje negativní důsledky, které může užívání návykových látek mít, včetně závislosti a negativního chování. V jednom díle zmíní školní psycholožka jiné, ze začátku nepříliš oblíbené postavě, která užívá marihuanu a další návykové látky, že marihuana je spojována s impotencí. Jelikož je psycholožka oblíbenou postavu seriálu, která obecně říká informace, které jsou pravdivé, dá se předpokládat, a že děti i tuto informaci o efektech marihuany mohou považovat za věrohodné varování. Ona psycholožka ale poté se stejným studentem v jiné scéně jiného dílu kouří joint,¹³⁴ takže nelze tvrdit, že by ve svých názorech a kontrolování studentů byla jakkoliv radikální.

4.1.7 My děti ze stanice Zoo (Wir Kinder vom Bahnhof Zoo)

My děti ze stanice Zoo je německojazyčný seriál z produkce Amazon, částečně natočený v Praze, který sleduje osudy mladých lidí (13 až 16 let) v Berlíně na přelomu 70. a 80. let, jež se potýkají s drogovou závislostí. Seriál má jednu sezónu o osmi dílech a v České republice se poprvé zveřejnil na VOD platformě HBO GO (dnes HBO Max, brzy jen Max).¹³⁵ Jelikož se jedná o evropský seriál, není hodnocen dle standardů Spojených států amerických,

---

¹³⁴ *Joint* je srolovaná cigareta s marihuanou, která se obvykle vyrábí spojením rozemletých konopných pupenů s tabákem.

¹³⁵ VILAS-BOAS, Eric. HBO Max Is Now Just Max. Here's What You Should Know. Online. Vulture. 2023-05-23. Dostupné z: <https://www.vulture.com/article/do-hbo-max-users-have-to-do-anything-to-switch-to-max.html>. [citováno 2023-05-25].

a na IMDb (*Internet Movie Database*) je označen jako “not rated”. Na VOD platformě Amazon Prime má označení 18+, tedy ekvivalent TV-MA.

Seriál vznikl podle knižní předlohy s názvem *Wir Kinder vom Bahnhof Zoo*, kterou podle výpovědi 14leté Christiane Very Felscherinow napsali novináři Kai Hermann a Horst Rieck. Podle stejné předlohy vznikl v roce 1981 velmi syrový film *My děti ze stanice Zoo*, který se narodil od seriálu soustředí pouze na příběh Christiane. Ve filmu se objevil i David Bowie, který v něm ztvárňuje sám sebe na koncertě, na který parta hlavních protagonistů vyráží, a kde Christiane poprvé zkusí heroin. Knižní předloha i původní film patří k světově nejznámějším dílům, které otevřeně a upřímně popisují realitu drogové závislosti, a například v České republice je kniha často na seznamu povinné četby k maturitní zkoušce.

Hlavní postava filmu, Christiane, hnaná zvědavostí a touhou uniknout z problematické rodinné situace, začíná ve 12 letech experimentovat s návykovými látkami. Propadne mladíkovi Detlefovi a pulzujícímu nočnímu životu Západního Berlína, zejména nechvalně proslulému nádraží Bahnhof Zoo, které sloužilo jako centrum drogových dealerů a uživatelů. Jak se Christianina závislost prohlubuje a začne užívat heroin, začne se po vzoru Detlefa věnovat prostituci, aby si mohla vydělat na nákup návykových látek. Film se nevyhýbá zobrazení ničujících důsledků jejich chování, včetně zhoršujícího se fyzického a duševního zdraví obou dvou.¹³⁶

Seriál působí oproti filmu velmi uhlazeně a pěkně. Zcela neoslavuje užívání návykových látek, ale nezobrazuje drsnou realitu závislosti a těžké životy těch, kteří se do ní dostali, tak syrově, jako v původním filmu. Mnoho scén je zobrazovaných stylizovaně, rebelský a svobodomyšlný životní styl postav vypadá jednoduše, užívání návykových látek není ukázáno realisticky, ale v metaforických obrazech. Například scéna, kde hlavní postava Christiane poprvé zkusí heroin (třetí díl s názvem *Bowie*), je natočena velmi stylizovaně. Christiane se během koncertu ocitne zcela sama v šatně zpěváka Davida Bowieho. Ve scéně k ní přijde tajemná postava stylizovaná do podoby egyptské bohyně, a na tácku jí podá injekční stříkačku a ampuli. Následuje scéna plná barev a euforie, kdy Christiane prožívá štěstí. Další výraznou scénou je situace v klubu, kde Christiane začne pod vlivem návykových látek lézat spolu s dalšími postavami nad davem, který v klubu tancuje. Během dalších dílů postupně ubývá barevného euforického zobrazování efektů návykových látek, a přibývá realistických scén, kdy jsou abstinenční příznaky mladých postav zobrazovány velmi syrově a naturalisticky. Ve srovnání s původním filmem jsou ale postavy mnohem čistší

---

¹³⁶ MORSE, Eric. *How we made Christiane F - the shocking cult film about a child heroin addict*. Online. The Guardian. 2021-04-19. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/culture/2021/apr/19/how-we-made-christiane-f-the-shocking-cult-film-about-a-child-heroin-addict>. [citováno 2023-05-25].

(mají jasnou čistou pleť), lépe oblečené (oblečení často nemá žádnou patinu ani známky nošení), barevnější, stylizovanější, a i přes velmi pokročilou závislost působí atraktivně a vypadají, že si užívají, i když si na návykové látky musí vydělávat prostitutí, což může být vnímáno jako problematické, pokud by se na seriál dívala mladší věková skupina v domněnku, že se jedná o realistické zobrazení závislosti.

4.1.8 Like House

Like House (stylizováno jako *LIKE HOUSE*) je česká televizní reality show z produkce FTV Prima. Pořad má tři sezóny a na oficiálních stránkách pořadu nemá věkové označení. Vysílal se ve dvou formátech; odpolední díly, které by měly být vhodné pro všechny věkové kategorie, a *Night Show*, která se vysílala po 22. hodině. Součástí té byly otevřené dialogy bez cenzury a konzumace alkoholu. Jedná se o nejhůře hodnocený český televizní pořad, na webu ČSFD má pouhých 5,6 %. Každé sezóny se zúčastnilo několik dospělých českých influencerů,¹³⁷ kteří soutěžili o výhru pomocí hlasů diváků.¹³⁸ Soutěžící dostávali v průběhu pořadu různé úkoly a výzvy, které mohly i nemusely ovlivňovat výsledek soutěže.

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání opakovaně vytkla televizi Prima, že odvysíláním některých dílů odpolední reality show porušila vysílací zákon¹³⁹. Jednalo se o díly vysílané mezi pátou a šestou odpolední, tedy v době, ve které by televize měly vysílat obsah bez omezení a pro všechny věkové kategorie.¹⁴⁰ V odvysílaných dílech se zletilí soutěžící bavili díky pití alkoholu a byla zde otevřeně diskutována sexuální témata a sexuálně laděné rozhovory a narážky, které Rada považuje za problematické. Podle zákona by takový obsah měl být dle zákona vysílán až po 22. hodině. Jiné návykové látky, než alkohol, se v pořadu neobjevují. Do výběru byla show zahrnut pro pestrost, jelikož se jedná o formát českého původu, který byl vysílán hybridně; lineárně na komerční televizi a online na VOD platformě iPrima.

---

¹³⁷ Influencer (z anglického slova influence, česky vliv) je označení pro osobnost známou na sociálních sítích.

¹³⁸ Prima v dubnu uvede dva nové pořady a na ráno přidává oblíbené vlajkové seriály. Online. Prima. 2021-03-16. Dostupné z: <https://prima.iprima.cz/tiskove-zpravy/prima-v-dubnu-uvecte-dva-nove-porady-a-na-rano-pridava-oblibene-vlajkove-serialy>. [citováno 2023-05-16].

¹³⁹ *Alkohol jako podmínka zábavy: tým Like House podle rady porušil zákon*. Online. Médiáť. 2021-05-21. Dostupné z: <https://www.mediar.cz/alkohol-jako-podminka-zabavy-like-house-tim-podle-rady-porusil-zakon/>. [citováno 2023-05-16].

¹⁴⁰ Zákon č. 231/2001 Sb. Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů.

4.1.9 Love Island Česko & Slovensko

Love Island je formát reality show, který vznikl ve Velké Británii v roce 2005 pod názvem *Celebrity Love Island*. Vytvořila jej společnost ITV Studios a od roku 2015 se dočkala druhé britské verze a několika mezinárodních verzí. Česká verze vysílaná televizí Nova měla dvě sezóny a je hodnocena jako 12+. Oproti tomu před sledování originální britské verze musí člověk na online platformě potvrdit, že je mu 18 let a více. Pořad obsahuje konzumaci alkoholu a občasné kouření cigaret.

Pořad sleduje skupinu zdánlivě svobodných (ve skutečnosti se může jednat i o zadané jednotlivce) soutěžících, známých jako ostrované, kteří žijí společně ve speciálně postavené vile, která je izolovaná od okolního světa. V průběhu celého pořadu soutěžící tvoří páry, aby se vyhnuli vyhození z vily. Na konci sezóny diváci v posledním hlasování určí vítězný pár. Do výběru byla show zahrnuta jako další příklad tvorby české komerční televize. Pořad se vysílal jak v lineárním vysílání, tak jej lze najít na VOD platformě Voyo.

4.1.10 Sex O'Clock

Nejnovějším seriálem z vybraných titulů a dalším zástupcem z tvorby Voyo je desetidílná komediální série *Sex O'Clock* režisérů Karoliny Zalabákové a Jana Bártka. Tento seriál se dá zhlédnout na zmíněné VOD platformě, kde je označen jako 15+, v lineárním vysílání se neobjevil. Z tématu lze však usuzovat, že na seriál se však budou dívat i mladší diváci.

Hlavním hrdinou je zmíněný 15letý Adam, který řeší různé rodinné a školní problémy. Seriál sleduje i příběhy dalších členů jeho rodiny a jeho kamarádů. Adam a jeho spolužáci v seriálu zažívají první zkušenosti s alkoholem a měkkými návykovými látkami (MDMA) a první lásky či velmi mírné sexuální zkušenosti. Poprvé se návykové látky v seriálu objevují ve 3. díle, ve scéně, kdy jedna z hlavních postav pořádá večírek u sebe doma, kam pozve spolužáky. Objevují se zde lahve tvrdého alkoholu a několik tabletek MDMA, kterou jedna hlavní ženská postava (nezletilá) užije. V následující scéně poté velmi vyzývavě tančí, užívá si to, je jí jedno, co si o ní spolužáci myslí. Ti na to mají smíšené názory, některé postavy ji sledují s obdivem, jiné se jí smějí. Této postavě je na konci večera velmi zle a Adam jí pomáhá dostat se domů. Jak již bylo zmíněno výše, k seriálu vznikla i vzdělávací série *Sex O'Clock: Afterparty*.¹⁴¹

---

¹⁴¹ *Sex O'Clock: Afterparty*. Online. TV Nova. Dostupné z: <https://tv.nova.cz/porad/sex-o-clock/video/afterparty>. [citováno 2023-05-16].

4.2 Zkoumané filmy

Po otázkách týkajících se seriálů dostali respondenti otázky, zda zhlédli následující vybrané hrané a dokumentární celovečerní snímky.

4.2.1 Enola Holmesová 2

Enola Holmesová 2 je film z roku 2022 z produkce VOD platformy Netflix. Jedná se o pokračování filmu *Enola Holmesová* z roku 2020, v němž Millie Bobby Brownová hraje dospívající sestru detektiva Sherlocka Holmese z doby viktoriánské éry. MPAA film klasifikuje jako PG-13,¹⁴² kvůli zobrazení násilí a některých krvavých scén. Na Common Sense Media hodnotí rodiče film jako 12+. Tvrdé a nelegální návykové látky jako takové ve filmu nenajdeme. V jedné scéně je postava viditelně opilá a jedna postava kouří pravidelně dýmku. Film byl zahrnut do výzkumu pro představu o tom, jaké mainstreamové filmy pro svou věkovou kategorii respondenti sledují.

4.2.2 BANGER.

Banger (stylizováno jako *BANGER.*) je český film režiséra a scenáristy Adama Sedláka. Film byl v červenci 2022 uveden na Mezinárodním filmovém festivalu v Karlových Varech. Je pro svůj explicitní obsah (nahota), zobrazování velkého množství návykových látek a vulgární jazyk klasifikován distributorem jako nepřístupný pro děti do 15 let.¹⁴³ Návštěvnost v českých kinech dosáhla 61 099 diváků,¹⁴⁴ tržbami film vydělal více, než jaký byl jeho rozpočet. Adam Sedlák v současné době připravuje hraný seriál pro Českou televizi s pracovním názvem *Addicts*, který rovněž zpracovává téma návykových látek a jehož cílová skupina by měla být 13 až 18 let.

---

¹⁴² Některé scény mohou být nevhodné pro děti mladší 13 let. Film může obsahovat hrubý jazyk, vulgaritu, násilí, nahotu (nikoliv však sexuálního charakteru) nebo sexuální narážky (film je sem zařazen i v případě jediného slova týkajícího se sexuality). Zobrazení užívání návykových látek ve filmu vede k udělení minimálně tohoto, většinou však spíše R ratingu. Jedná se o nejvyšší možné hodnocení, které může film obdržet, aniž by se to výrazně podepsalo na jeho návštěvnosti a zisku.

¹⁴³ Metoda klasifikace Audiovizuálního díla z hlediska vhodnosti obsahu pro děti a mladistvé v České republice je popsána v zákoně 496/2012 Sb. o audiovizu § 4-5 (viz příloha 2). Filmy tak pro kinodistribuci dělí do následujících čtyř kategorií dle věku: 1/ Přístupné bez omezení, 2/ Nevhodné pro děti do 12 let, 3/ Nepřístupné pro děti do 15 let, 4/ Nepřístupné pro děti a mladistvé do 18 let. Pokud je u filmů označení "Do X let nevhodný", jedná se o doporučení distributora a je na návštěvnících kina (případně jejich zákonných zástupcích), aby zvážili, zda je pro ně film vhodný. V případě, že je film označen "Do X let nepřístupný", návštěvníci nesplňující danou věkovou hranici by neměli být provozovatelem kina vpuštěni na projekci. Povinnost zabránit vstupu diváků pod danou věkovou hranici vyplývá provozovateli kinematografického představení z výše zmíněného zákona.

¹⁴⁴ *BANGER.* - *Tržby a návštěvnost*. Online. Kinomaniak. Dostupné z: <http://www.kinomaniak.cz/filmy/banger>. [citováno 2023-05-15].

Film sleduje několik dní v životě Alexe, mladíka z Prahy, který se živí prodejem kokainu a jeho snem je natočit rapový hit, takzvaný banger. Alexe hraje český influencer, zpěvák a herec Adam Mišík, který je ve věkové skupině dospívajících velmi známý.¹⁴⁵ Návykové látky jsou přítomné od první scény filmu, kdy Alex jede prodat kokain klientce. Ta prodává v obchodě s obuví a při předání sáčku s kokainem látku rovnou vyzkouší, dá si dvě čáry. V následující scéně nachází Alex svého kamaráda Láďu, kterého hraje další známá¹⁴⁶ česká osobnost, zpěvák a herec Marsell Bendig, bezvládného u stolu, na kterém lze spatřit čáry bílého prášku a částečně spotřebované léky (později se divák dozví, že se jedná o Xanax¹⁴⁷). Alex zkušeně vezme z šuplíku stolu infuzi a aplikuje Láďovi do žíly, což ho probere. Z filmu není zřejmé, o jakou látku se jedná, v praxi se při předávkování opiátů používá Naloxon, který v mozku zabraňuje navázání opiátů na jejich receptory.¹⁴⁸ Když se ho poté Alex ptá, proč se zřetoval, Láďa není schopný odpovědět, ale velmi rychle se probere a chová se normálně, na konci scény si dá další čáru. V průběhu filmu se tyto dvě hlavní postavy pokouší získat peníze tak, že smíchají kokain s dalšími návykovými látkami a směs prodávají jako čistý kokain. Podle tabulky kombinací návykových látek (viz obrázek 7 níže) postavy ve filmu kontrolují, zda jednotlivé látky (ketamin, MDMA, pervitin, speed¹⁴⁹) mohou s kokainem smíchat.

The image shows a screenshot of the 'TRIPSIT Guide to Drug Combinations' website. The main content is a large grid of colored cells (blue, yellow, red, orange) representing compatibility between various drugs. The grid is titled 'TRIPSIT Guide to Drug Combinations' and includes a QR code for a mobile app and a disclaimer at the bottom.

Obrázek 7 - Tabulka kombinací návykových látek

Zdroj: Tripsit, www.combo.tripsit.me

¹⁴⁵ Na Instagramu má Adam Mišík k datu 19.05.2023 137 tisíc sledujících.

¹⁴⁶ Na Instagramu má Marsell Bendig k datu 19.05.2023 97 tisíc sledujících.

¹⁴⁷ Xanax obsahuje látku alprazolam, což je anxiolytická látka třídy benzodiazepinů. Mezi její účinky patří potlačení úzkosti, sedace, disinhibice a svalová relaxace.

¹⁴⁸ *Při předávkování jde o čas. Jak se zachovat?* Online. Substituční léčba. Dostupné z: <https://www.substituční-lecba.cz/novinky/pri-predavkovani-jde-o-cas-jak-se-zachovat-690>. [citováno 2023-05-15].

¹⁴⁹ *Speed* je slangový výraz pro amfetamin, syntetickou stimulační návykovou látku, která zvyšuje energii, bdělost a koncentraci. Často se užívá ve formě prášku nebo tablet.

Tvůrci filmu tuto scénu zahrnuli pravděpodobně i proto, že ne všichni mladí lidé mají dostatek informací o nebezpečí kombinování různých návykových látek. Láďa směs poté sám vyzkouší, ale nic necítí. Alex to okomentuje tak, že Láďa má toleranci větší než Tyler Durden.¹⁵⁰ Mladíci poté směs prodají několika mužům, kteří v bytě pořádají rozlučku se svobodou za přítomnosti sexuální pracovnice. Postupně se divák dozví, že ve směsi byla i látka GHB,¹⁵¹ která není kompatibilní s ostatními použitými návykovými látkami, což způsobí děsivý kolaps sexuální pracovnice, včetně detailního záběru na její ústa plná zvratků, kterými se dusí. Divák neví, zda scénu přežila, či ne. Láďa, který směs užil také, je však v pořádku a bez příznaků. Když Alex a Láďa zjistí, co se stalo, snaží varovat všechny, kterým směs také prodali či darovali, a to i za cenu zničení Alexova renomé. Film končí temně úmrtím Alexové přítelkyně, ke které se ona směs dostala také. Během filmu se zobrazují i další scény s návykovými látkami, například když dcera majitele diskotéky se svou kamarádkou chtějí na záchodech užívat kokain, ale otec je přistihne. Dcera vyjde ven a ukazuje mu lahvičku poppers,¹⁵² se slovy, že si dávaly tuto látku. Otec jí poté řekne, že pokud chce kvalitní drogy, má mu dát vědět, v náznaku, že jí je sežene.

Film byl natočen během 15 dní na mobilní telefon.¹⁵³ Dílo působí vizuálně specificky, obraz je roztřesený a občas mlhavý, není zde ale přímé spojení s návykovými látkami a jejich efekty, jako je tomu u scén po požití drogy například v seriálu *Euforie*. Jedná se o celkovou vizuální podobu filmu a práce s kamerou.

4.2.3 Čára 2 (Tall girl 2)

Tall Girl 2 je americká teen romantická komedie z roku 2022, kterou natočila režisérka Emily Ting. Jedná se o pokračování filmu *Tall Girl* z roku 2019. Film má hodnocení TV-PG a podle nezávislých hodnocení od rodičů na platformě Common Sense Media je vhodný pro děti 10+. Jediné prvky, které by se daly považovat za závadné, je mírné násilí, kdy při pokusu o tanec

---

¹⁵⁰ David Štilip alias *Tyler Durden* je český rapper, jehož život je názornou ukázkou, jak tvrdé drogy mohou zničit život. Z hudebníka se stal bezdomovcem během deseti let.

¹⁵¹ GHB, slangově nazývaná *géčko*, *tekutá extáze*, *tekuté zlato* či *Gábina* má podobné účinky jako MDMA. Lze jej zařadit do skupiny stimulantů. V závislosti na dávkování se kromě euforických příznaků mohou projevit sedativní účinky přecházející až do hlubokého spánku. KOCÍK, Milan. GHB - predátorská droga usnadňující sexuální násilí. Online. Security Outlines. 2022-08-18. Dostupné z: <https://www.securityoutlines.cz/ghb-predatorska-droga-usnadnujici-sexualni-nasilii/>. [citováno 2023-05-15].

¹⁵² Poppers je rekreační droga obsahující alkylnitrity, která se obvykle inhaluje a způsobuje krátkodobou intenzivní euforii a omámenost.

¹⁵³ POKORNÝ, Jan, HAVEL, Prokop. „Celý film natočený na mobil.“ Adam Mišík hraje ve snímku o pražském nočním životě. Online. Český rozhlas Radiožurnál. 2022-07-05. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/cely-film-natoceny-na-mobil-adam-misik-hraje-ve-snimku-o-prazskem-nocnim-zivote-8782573>. [citováno 2023-05-15].

omylem jedna dívka kopne jinou dívčí postavu do obličeje. Co se návykových látek týče, jedna dívka krátce zmíní, že někomu podstrčila Nyquil.¹⁵⁴

4.2.4 Tři Tygři ve filmu: JACKPOT

Tři tygři ve filmu: JACKPOT je česká komedie režiséra Emila Křížky. Ve filmu vystupují herci známé z improvizální skupiny Tři tygři (Štěpán Kozub, Robin Ferro a Vladimír Polák). Film byl v kinech uveden v roce 2022 a dosáhl návštěvnosti 140 036 diváků.¹⁵⁵ Titul byl v kinech doporučen divákům od 12 let věku. Nyní je k vidění na VOD platformě Netflix s označením 16+. Ve filmu se z návykových látek objevuje pouze alkohol a cigarety. U tohoto filmu byla respondentům v individuálních rozhovorech položena otázka, zda jej viděli v kině či až na Netflixu.

4.2.5 Katka

Katka je český časosběrný dokumentární film režisérky Heleny Třeštíkové, pro kterou je tato metoda natáčení typická. Měl premiéru již v roce 2010 a nyní je ke zhlédnutí na VOD platformě HBO Max, kde je označen jako 18+. V době svého uvedení do kin byl však přístupný dětem od 12 let a producent, společnost Negativ, a distributor Aerofilms jej uváděli ve školách v rámci osvětové kampaně. Učitel Tomáš Cihlář ze základní školy v Pačejově na Klatovsku uvedl, že je to dle jeho názoru dobrý nápad: "Dnešní teenageři jsou proti klasickým školním přednáškám o drogách imunní," tvrdí. "Daleko efektivnější v oblasti prevence je reálný příběh. Zkoušeli jsme v rámci protidrogové prevence spoustu věcí, ale k ničemu to nevedlo. Zato Katčin syrový, tvrdý, reálný příběh s těmi dětmi zamává, opravdu jimi otřese."

¹⁵⁶ Toto doložil na svém blogu citacemi svých žáků 8. a 9. ročníku základní školy.¹⁵⁷

Film sleduje 14 let života Kateřiny Bradáčové, která se potýká se závislostí na pervitinu, heroinu a dalších návykových látkách a jejími následky. Část materiálu byla použita

---

¹⁵⁴ U nás v prodeji jako *Dihydrokodein* - silný lék proti kašli, látka z kodeinové rodiny, stejně jako *hydrokodon*, *oxykodon*, *ethylmorfin* či silný *hydromorfon*.

¹⁵⁵ *Tři Tygři ve filmu: JACKPOT - Tržby a návštěvnost*. Online. Kinomaniak. Dostupné z: <https://kinomaniak.cz/filmy/tri-tygri-ve-filmu-jackpot>. [citováno 2023-05-13].

¹⁵⁶ RYNDA, Vojtěch. *Katka, nový dokument Třeštíkové, bude varovat školáky před drogami*. Online. Lidovky.cz. 2010-02-25. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/orientace/kultura/katka-novy-dokument-trestikove-bude-varovat-skolaky-pred-drogami.A100225_071616_in_kultura_pks. [citováno 2023-05-13].

¹⁵⁷ CIHLÁŘ, Tomáš. *Katka, nový dokument režisérky Heleny Třeštíkové, varuje školáky před drogami*. Online. ZŠ Pačejov. 2010-03-10. Dostupné z: http://www.zspacejov.cz/info.php?page=drogy_200910. [citováno 2023-05-13].

v krátkometrážním dokumentu *V pasti* (2001), který byl součástí série filmových portrétů *Ženy na přelomu tisíciletí*. Zde je Katka zachycena jako mladá dívka, již čtyři roky závislá na opiátech, ale plná ideálů a nadějí do budoucna. Po uvedení série Třeštíková v natáčení pokračovala, neboť ji Katka svou osobností velmi zaujala.¹⁵⁸

Katka v průběhu filmu otěhotní a porodí dceru, v užívání návykových látek však nepřestává ani během toho. Dítě je ihned odebráno a umístěno do kojeneckého ústavu, jelikož matka není schopná se o něj postarat, a navíc dítě trpí abstinenčními příznaky.¹⁵⁹ Ve filmu je velmi explicitně ukázán život Katky a jejích závislých partnerů, včetně přípravy a užívání nelegálních návykových látek. Lze konstatovat, že ze všech vybraných filmů a seriálů se jedná o ten zdaleka nejsilnější a nejdrsnější. Nabízí se zde srovnání, kdy seriál *Euforie* je hodnocen jako 18+, a přitom neobsahuje zdaleka tak tvrdé scény jako *Katka*, která byla v kinech přístupná od 12 let. Může to být posunem ve vnímání společnosti za posledních 13 let, přísnějšími kritérii pro rating ve Spojených státech amerických či faktem, že se jedná o dokumentární film, který ukazuje pouze drogovou závislost, nikoliv další problematické prvky jako *Euforie*, jako je násilí či sexuální obsah. V *Katce* jsou návykové látky také prezentovány jednoznačně odrazujícím způsobem, což u *Euforie* zcela neplatí.

4.2.6 Samotáři

Samotáři je český film režiséra Davida Ondříčka z roku 2000. Film je na VOD platformě Netflix hodnocen kvůli vulgárním výrazům jako 16+. Na Voyo věkové doporučení uvedené nemá. V době premiéry (13. 4. 2000) byla doporučená přístupnost od 15 let. Při obnovené premiéře (2. 7. 2020) byl již film pro děti do 15 let nepřístupný. Ve filmu postavy (všechny dospělého věku) často konzumují alkohol, kouří cigarety a užívají marihuanu. Jednalo se o jeden z prvních filmů tohoto druhu a žánru v České republice, dalším příkladem od stejného režiséra je film *Šeptej* z roku 1996.

Film podle scénáře Petra Zelenky vypráví příběh sedmi osob žijících v Praze na konci 90. let. Mladí muži a ženy prožívají milostné peripetie, fascinuje je hudba a návykové látky. Film získal několik cen, včetně Českého lva a dodnes je divácky oblíbený a sledovaný. Návykové látky se objevují již v sedmé minutě filmu, kdy jde třicetiletý Jakub, hlavní postava, nakupovat za poměrně velký obnos peněz marihuanu. Po cestě do auta, kde se marihuana nachází, se

---

¹⁵⁸ *Ženy na přelomu tisíciletí - V pasti*. Online. DOKweb. Dostupné z: <https://dokweb.net/databaze/filmy/synopsis/6c451cdd-a190-4bb8-995e-b1e887e34307/zeny-na-prelomu-tisicileti-v-pasti>. [citováno 2023-05-13].

¹⁵⁹ Novorozenecký abstinenční syndrom se vyskytuje u novorozenců matek užívajících opiáty, stimulancia, kanabinoidy nebo jiné návykové látky a projevuje se řadou negativních příznaků.

Jakub baví s dealerem o tom, že v Thajsku prodávají drogy i opice, což divákovi dovysvětluje, o co v této scéně jde. Dealera to rozčílí a začne Jakubovi nadávat: “zasíráš si mozek tím hnusným hulením, co ti prodávám (...) budeš do sebe dál cpát ten hnusnej šit, tu trávu, a v pětatřiceti budeš úplně hotovej”. Marihuana je zde tedy absurdně kritizována člověkem, který ji zároveň distribuuje. Poté dealer Jakubovi navrhne, že by měl zkusit kokain, a ukáže mu sáček s bílým práškem. Jakub reaguje překvapeně a sáček si nevezme. Po zbytek filmu je Jakub zobrazován vždy pod vlivem marihuany, se stereotypními příznaky, jako je neustálé usmívání se, smích, zpomalenost, omámenost, zmatenost, červené oční bělmo, zavírající se oči a vnitřní klid. Společné kouření jointů je častým motivem filmu, při kterém mají postavy často upřímné rozhovory. V jednom takovém říká postava Hanky Jakubovi: “to jak seš zhulenej, je hlavně znamení, že bys už neměl řídit”, načež následuje scéna, kdy sedí v taxíku a Jakub je opravdu hodně pod vlivem a neřídí. Pod vlivem drogy ovšem urazí taxikáře, který ho vytáhne z auta a dá mu ránu pěstí. V jiné scéně filmu se setkávají hlavní postavy v bytě jedné z nich, a Jakub s Hankou se rozhodnou, že třetí postavu (Ondřeje) omámí koláčky s marihuanou. Zmíněné koláčky všichni pozřou (vidíme jich velký počet upečených a poté jen pár okousaných zbytků) a následuje scéna, ve které divoce tancují a baví se. V noci poté Ondřej bere líh, tím se polévá, zapálí od sporáku noviny, a v pokoji zapálí sebe, Jakuba i Hanku. Všichni tři hoří, ale nijak je to netrápí, naopak konstatují, že to je úlet a zábava. V další scéně divák vidí, že jsou naživu, a byla to tedy pravděpodobně jen halucinace způsobená koláčky. Na konci filmu se Jakub s Hankou rozchází, protože zapomněl, že už přítelkyni má. Hanka je naštvaná a vyčítá mu: “to máš z toho věčného hulení, z toho života, jakej vedeš”. Jakub v další scéně vysvětluje, že si kupoval návykové látky proto, aby mu lidi připadali krásnější, ale že tyto látky nyní způsobily, že někomu ublížil (Hance) a tím pádem končí s jejich užíváním. “Toto je můj poslední joint. Ani ho nedokouřím”, říká, načež háže joint na zem, aby se pro něj vzápětí sehnul a dokouřil ho. Usmívá se a vydechuje kouř.

4.2.7 Pomsta na druhou (Do Revenge)

Pomsta na druhou je americká teen komedie z roku 2022, která vznikla v produkci Netflixu a kterou režírovala Jennifer Kaytin Robinsonová. Hraje v něm řada populárních amerických herců a hereček a je volně inspirován filmem Alfreda Hitchcocka *Pomsta na druhou* (1951). Film vzdává hold několika dalším teen filmům, jako jsou *Smrtící atrakce* (1989) či *Protivný sprostý holky* (2004). MPAA hodnotí film jako TV-MA pro velké množství užívání návykových látek a vulgárního jazyka. Na Common Sense Media hodnotí rodiče film jako 16+.

Hlavními hrdinkami filmu jsou Drea a Eleanor. Drea se změní život poté, co její intimní video unikne na internetu a vidí jej celá škola. Eleanor je nová studentka, která zjistí, že teď musí chodit do školy s Carissou, která o ní na letním táboře začala šířit ošklivé pomluvy. Po střetu na tenisovém táboře navážou Drea a Eleanor tajné přátelství, aby si vzájemně pomohly a pomstily se svým trýznitelům.

Dospívající ve filmu (včetně hlavních hrdinek snímku) pijí alkohol a užívají návykové látky (marihuanu, kokain a ketamin) na večírcích. Jedna dospívající dívka je zatčena poté, co ji někdo falešně obviní z držení kokainu. Později se divák dozví, že kvůli této situaci přišla o stipendium, a následkem se u ní problém s kokainem skutečně vyvinul. Další dospívající dívka je obviněna z toho, že třídu omámila lysohlávkami, ačkoliv za toto mohl někdo jiný. Ukáže se však, že dívka na školním pozemku skutečně psychoaktivní houby a marihuanu pěstovala, což vede k jejímu vyloučení, zatčení, a pobytu v léčebně. Poprvé se užívání návykových látek ve filmu zobrazuje poměrně pozdě, v poslední čtvrtině, kde na školním plese vytahuje Drea pytlík s ketaminem a nabízí ho mezi spolužáky. Sama si ketamin nedává, ale Eleanor ji motivuje se slovy “don't be a narc”,¹⁶⁰ což je na platformě přeloženo v českých titulcích jako “nebuď trapná”.¹⁶¹ Drea poté ketamin neužije.

---

¹⁶⁰ *Narc* je zkratka pro *Narcotics officer*, tedy policistu, který se specializuje na nelegální drogy.

¹⁶¹ Přesnější překlad by byl “nebuď polda”. Vlastní překlad autorky práce.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Výzkum

5.1 Metodika

Kromě studia a kompilace literatury a odborných článků byla při psaní teoretické části práce aplikována metoda desk research, neboli výzkumu od stolu.¹⁶² Ta se využívá pro lepší pochopení problematiky práce prostřednictvím syntézy různých zdrojů, včetně článků v médiích, z internetových stránek a statistik. Primárními zdroji informací byly samotné filmy, jejich oficiální internetové stránky včetně webů producentů zmíněných audiovizuálních děl, vysílatelů, filmových festivalů, filmových kritiků, distributorů a renomovaných institucí. Doplňující informace byly získávány z článků v masmédiích a ze sociálních sítí. V kapitole o návykových látkách práce vychází z odborných článků a učebních materiálů věnujících se tomuto tématu.

V praktické části práce byla zvolena metoda smíšeného výzkumu. Ta se skládá z kombinace dvou přístupů - kvantitativního, který má za cíl vytvořit statistický přehled většího počtu shromážděných dat, a kvalitativního, jež zkoumá a interpretuje důvody a postoje respondentů a další kontexty. Jako metoda sběru dat v kvantitativním průzkumu bylo zvolen online dotazníkové šetření s převážně uzavřenými otázkami, a následně pro kvalitativní výzkum byly zvoleny individuální polostrukturované rozhovory s vybranými respondenty. Podle Jana Hendla se tato forma nejvíce blíží Rozhovoru pomocí návodu,¹⁶³ kdy je důležité sestavení předem definovaného seznamu otázek, tak aby byla zahrnuta všechna klíčová témata, přičemž tazatel může flexibilně upravit znění a otázky podle potřeby a situace. Výhodou je, že formát polostrukturovaného rozhovoru umožňuje dotazovanému volně vyjádřit subjektivní názory a stanoviska.¹⁶⁴ Začátek práce spočíval v nalezení referenční studie v prosinci 2022. Od ledna do května 2023 byla napsána teoretická část práce a analyzována vybraná audiovizuální díla. Sběr dat, individuální rozhovory a jejich vyhodnocení probíhalo od dubna 2023 do konce května 2023.¹⁶⁵ U analýzy kvantitativních dat byly zpracovávána procenta

---

¹⁶² MASARYKOVA UNIVERZITA. Výzkum od stolu. Online. 2023. Získáno z: <https://kisk.phil.muni.cz/100metod/vyzkum-od-stolu>. [citováno 2023-05-13].

¹⁶³ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. Str. 178.

¹⁶⁴ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. Str. 178.

¹⁶⁵ Při seřazování názvů děl, zdrojů a podobně dle abecedy a při výpočtu procent u analýzy kvantitativních dat byla příležitostně použita umělá inteligence, konkrétně ChatGPT společnosti OpenAI.

s přesností na jedno desetinné místo, a výsledné procento bylo při zhodnocení zaokrouhleno směrem dolů, či nahoru.

5.2 Referenční studie

Po krátkých rešerších vzdáleným přístupem v českých knihovnách a zdrojích (knihovna NFA, Národní technická knihovna, knihovna FAMU, knihovna MUNI, knihovna Jana Palacha, knihovna Akademie věd a v dalších) bylo zjištěno, že na území České republiky nevznikla komplexní studie zkoumající vliv audiovizuální tvorby obsahující zobrazování návykových látek na pubescenty. Nejbližše takové studii měla bakalářská práce Anny Dymákové, která se věnovala průzkumu recepce filmů s tematikou nelegálních návykových látek. Průzkum tedy pokračoval rešerší v zahraničních databázích (Google Scholar, Academia, EBSCO, JSTOR a dalších) s předpokladem, že v zahraničí taková studie již byla provedena. Celosvětově existuje za poslední dvě desetiletí několik studií, které se věnují vlivu alkoholu a kouření ve filmech na mladé lidi, a jak omezení přístupu ke sledování těchto filmů ovlivňuje jejich tendence ke konzumaci alkoholu a cigaret v dospívání. Většina z nich dokládá, že omezení sledování těchto filmů v dětství a dospívání má za následek pozdější první kontakt respondenta s touto návykovou látkou a menší tendence ke vzniku návyku a závislosti. Existuje zde však mnoho proměnných a výsledky však nelze brát jako univerzálně platné. Tato práce si proto klade za cíl zjištěné poznatky z výše zmíněných studií aktualizovat, lokalizovat a prohloubit vzhled do této problematiky u generace dnešních pubescentů v České republice.

Jako velmi podnětná a nápomocná se ukázala být již zmíněná práce *100% čistý mexický kokain*“, *Recepce filmů s tematikou užívání nelegálních drog u mladistvých a mladých dospělých* Anny Dymákové z Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, která pomohla například vybrat metodu analýzy dat a definovat otázky pro dotazníkové šetření. Dymáková se ve své práci zabývala recepcí filmů o užívání nelegálních návykových látek, konkrétně přijetím těchto snímků u věkové skupiny 16 až 20 let. Cílem její práce bylo zjistit, jaká z děl jsou vnímána jako prevence a která mohou naopak u dané věkové skupiny indikovat napodobování. Samotného průzkumu formou dotazníku kombinujícího kvantitativní a kvalitativní otázky se zúčastnilo 160 respondentů, což sama autorka práce vyhodnocuje jako nedostatečný vzorek pro vyvození jakýchkoliv univerzálních závěrů.¹⁶⁶ V dotazníkovém šetření bylo respondenty uvedeno 64 filmů s tematikou nelegálních návykových látek, z nichž

---

¹⁶⁶ DYMÁKOVÁ, Anna. „100% čistý mexický kokain“ *Recepce filmů s tematikou užívání nelegálních drog u mladistvých a mladých dospělých*. Brno, 2015. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce GMITERKOVÁ, Šárka. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/a8mi7/>. [citováno 2023-03-13].

pro následné zpracování autorka vybrala následující nejsledovanější snímky: *Katka*¹⁶⁷ (vidělo 41 respondentů), film *My děti ze stanice Zoo* (znalo 40 respondentů), *Requiem za sen* (vidělo 18 respondentů) a *Zahulíme, uvidíme* (znalo 14 respondentů).

Z výzkumu Dymákové vyplynulo několik zjištění:

1/ Velmi patrné bylo naprosté odsouzení tvrdých drog, jejich uživatelů a filmů o nich takřka vždy, když k tomu dostali respondenti nějaký prostor. Nejčastěji se zde objevovaly slova „odporné“, „znehucující“, „nechápací“ a „úzkostlivé“.

2/ Objevuje se i znatelná tolerance užívání lehkých drog, ale není přítomna radikálně.

3/ Hned 30 respondentů zhlédlo film *Katka* ve škole v rámci preventivních protidrogových programů, kterých se zúčastnili jak na druhém stupni základní školy, tak na střední škole.

4/ Z výsledků vyplývá, že působení filmu *Katka* na diváky je v porovnání s jinými filmy mnohem intenzivnější. Pamatují si z filmu více a zaujímají k němu velmi vyhraněné postoje. Film výrazně více ovlivňuje dívky, než chlapce.

5/ Celkem 22 respondentů uvedlo film *Katka* jako nejvhodnější film pro prevenci před drogami.

Další zjištění Dymákové se vztahují k filmům, které do tohoto dotazníkového šetření nebyly zahrnuty, a proto vypisují pouze ty klíčové:

6/ Film *My děti ze stanice Zoo* uvedli jako příklad realistického zobrazení drogové závislosti se všemi jejími negativními jevy pouze dva respondenti, ale zároveň jej jako příklad filmu, který může sloužit jako drogová prevence uvedlo 17 respondentů. Z nich 9 jej vidělo v rámci školní projekce.

7/ Snímek *Requiem za sen* nebyl ani jednou uveden jako film promítaný při školní projekci, avšak podle průzkumu by to mladiství ocenili a preventivní efekt by byl téměř srovnatelný s filmy *Katka* či *My děti ze stanice Zoo*.

8/ Hned 134 ze 160 respondentů uvedlo, že filmy s tematikou nelegálních návykových látek nevyhledává a nejeví o takové filmy zájem.

---

¹⁶⁷ Do této práce byl film *Katka* zahrnut s ohledem na výsledky výzkumu Dymákové.

9/ Jen 52 ze 160 respondentů uvedlo, že když už by se měli rozhodovat o tom, zda se podívají na hraný nebo na dokumentární snímek o drogách, raději by zvolili dokumentární film. Zdůvodňovali to možností dozvědět se tak nové informace.

10/ Hypotéza, že adolescenti považovat komediální filmy zobrazující užívání drog jako možnou inspiraci, se ukázala jako mylná. Celkem 139 respondentů uvedlo, že je nenapadá žádný film, který by mohl sloužit jako inspirace.

11/ Celých 80 respondentů uvedlo, že na ně filmy žádný vliv neměly. Ale zároveň 73 respondentů připustilo pozitivní vliv filmů v upevnění jejich negativního názoru na drogy. Podle výsledků šetření mnohem výrazněji doléhá vliv filmů na dívky (55 respondentek).

5.3 Hypotézy

V závislosti na prostudované literatuře a po konzultacích s adiktologem Bc. Richardem Hanusem DiS. z Centra Alma a vedoucí diplomové práce vznikly tři hlavní výzkumné hypotézy:

1/ Pubescenti jsou ve formování svého postoje k návykovým látkám ovlivňováni tím, co vidí ve filmech a seriálech.

2/ Vliv ze strany vrstevníků má na toto formování postoje větší vliv, než audiovizuální tvorba.

3/ Pubescenti se ve své divácké zkušenosti více setkávají s tvorbou, ve které jsou návykové látky normalizované, než s tvorbou, která by návykové látky zobrazovala jako odrazující.

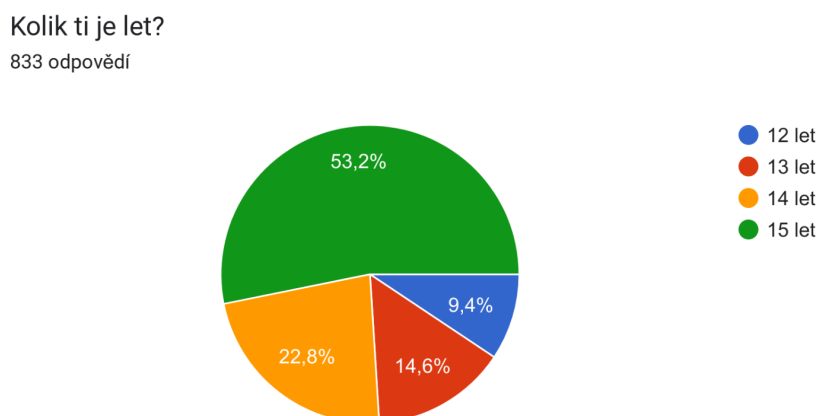
Cílem praktického výzkumu bylo výše uvedené hypotézy potvrdit či vyvrátit.

6 Dotazníkové šetření

6.1 Složení respondentů

Vzhledem k omezeným možnostem oslovení této věkové kategorie bylo při šíření dotazníku postupováno takzvanou *metodou sněhové koule*.¹⁶⁸ Klíčovými faktory pro identifikaci a členění respondentů byly následující faktory: věk, pohlaví, velikost města či obce, kde žijí, jak často sledují filmy či seriály, a s kým je sledují. Dotazník byl cílen pouze na děti žijící na území České republiky. Velikosti obce, kde žijí, byly po konzultaci s vedoucí práce rozděleny následovně: nad 1 000 000 obyvatel (Praha), nad 100 000 obyvatel (Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec, Olomouc), nad 10 000 obyvatel, nad 3 000 obyvatel.¹⁶⁹ Praha byla oddělena, jelikož je to jediné velkoměsto a je obecně známo, že velkoměsta mají s návykovými látkami specifickou zkušenost. Celé znění dotazníkového šetření je přiloženo jako příloha 1 této práce.

Celkový počet respondentů před uzavřením dotazníku dosáhl poměrně vysokého čísla 833. Rozložení respondentů bylo následující:

Obrázek 8 - Graf odpovědí na otázku “Kolik ti je let?”.

Zdroj: vlastní.

Dotazník vyplnilo 443 respondentů ve věku 15 let, 190 respondentů ve věku 14 let, 122 respondentů ve věku 13 let a 78 respondentů ve věku 12 let.

¹⁶⁸ V angličtině snowball sampling method. Metoda spočívá v počátečním vyhledání několika osob a poté v kontaktování těch dalších členů skupiny, na které již vybraní lidé odkázali. (*Sociologická encyklopedie*. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Hlavní editor: NEŠPOR, Zdeněk.)

¹⁶⁹ Obec pod 3 000 obyvatel má již vesnický charakter, což není z hlediska životního stylu nebo přístupnosti kina a podobně rozdílné oproti menším obcím.

Jsi
833 odpovědí

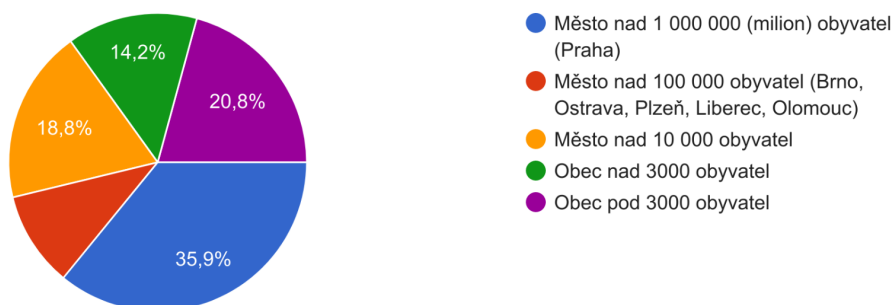

Obrázek 9 - Graf odpovědí na otázku “Jsi...”.

Zdroj: vlastní.

Dotazník vyplnilo 566 žen (dále dívek), 238 mužů (dále chlapců), 8 nebinárních¹⁷⁰ či genderfluid¹⁷¹ osob a 3 trans chlapci.¹⁷² Objevilo se zde 18 recesistických odpovědí, které do následných zhodnocení dle pohlaví nebyly zohledňovány.

Z jak velkého města / obce pocházíš?
833 odpovědí

Obrázek 10 - Graf odpovědí na otázku “Z jak velkého města / obce pocházíš?”.

Zdroj: vlastní.

¹⁷⁰ *Nebinární identita* je zastřešující kategorie pro genderové identity, které nejsou výlučně mužské ani ženské, a stojí tak mimo genderovou binaritu.

¹⁷¹ *Genderová fluidita* je nefixní genderová identita, která se mění v čase nebo v závislosti na situaci.

¹⁷² Trans muži jsou lidé, jejichž biologické pohlaví je ženské či jiné, ale s tímto pohlavím se neztotožňují a cítí se být mužem.

299 respondentů pocházelo z hlavního města Prahy, 86 z města nad 100 000 obyvatel, 157 z města nad 10 000 obyvatel, 118 z obce nad 3000 obyvatel a 173 z obce pod 3000 obyvatel.

Jak často se díváš na seriály či filmy?

832 odpovědí

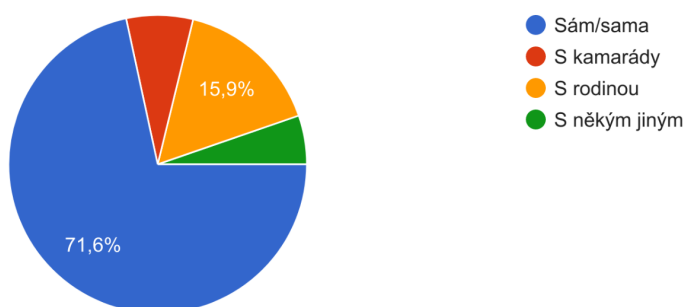
Obrázek 11 - Graf odpovědí na otázku "Jak často se díváš na seriály či filmy?".

Zdroj: vlastní.

60 respondentů uvedlo, že AV díla sleduje každý den několik hodin, 315 sleduje každý den chvíli či několikrát za týden více hodin, 314 sleduje 1 až 2krát týdně, a 143 respondentů sleduje méně často.

Na seriály a filmy se nejčastěji díváš

831 odpovědí

Obrázek 12 - Graf odpovědí na otázku "Na seriály a filmy se nejčastěji díváš...".

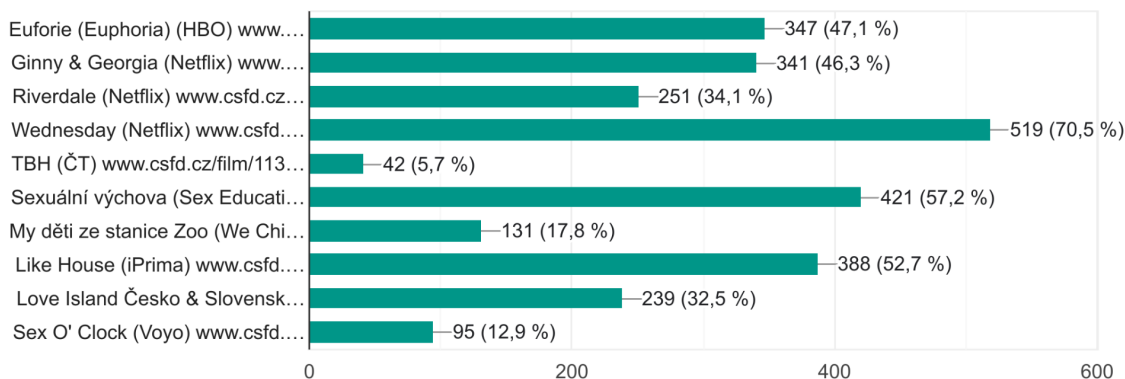
Zdroj: vlastní.

Téměř 72 % respondentů, tedy 595, uvedlo, že AV díla sleduje nejčastěji sama. Toto vysoké číslo ukazuje růst fenoménu singulárního diváctví. Dalších 132 sleduje nejčastěji s rodinou, 60 sleduje s kamarády a 44 s někým jiným.

6.2 Otázky týkající se návykových látek a audiovizuálních děl

Viděl/a jsi alespoň 1 díl následujících seriálů?

736 odpovědí

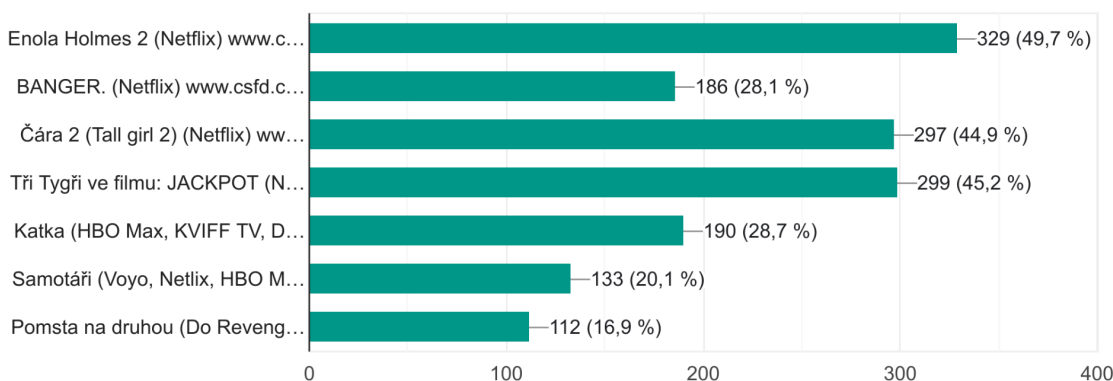
Obrázek 13 - Graf odpovědí na otázku "Viděl/a jsi alespoň 1 díl následujících seriálů?".

Zdroj: vlastní.

Nejsledovanější byly seriály a reality show z produkce Netflixu *Wednesday* a *Sexuální výchova*, dále pořad televize Prima *Like House* následovaný seriály HBO *Euforie* a Netflixovým seriálem *Ginny & Georgia*. Naopak nejméně sledované byly hrané seriály české produkce - *Sex O'Clock* z produkce Voyo a *TBH* z produkce České televize.

Viděl/a jsi následující filmy?

662 odpovědí

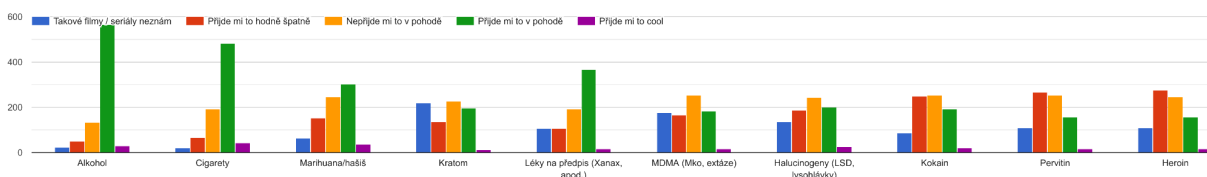
Obrázek 14 - Graf odpovědí na otázku "Viděl/a jsi následující filmy?".

Zdroj: vlastní.

Nejsledovanější byly opět filmy dostupné na Netflixu, s výjimkou *Pomsty na druhou*, kterou vidělo nejméně respondentů. Mezi českými filmy dostupnými na Netflixu byly nejsledovanější

Tři Tygři ve filmu: JACKPOT. Méně sledované byly české filmy s tematikou návykových látek, a to novinka *BANGER.* a starší tituly *Katka* a *Samotáři.*

Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají následující návykové látky?

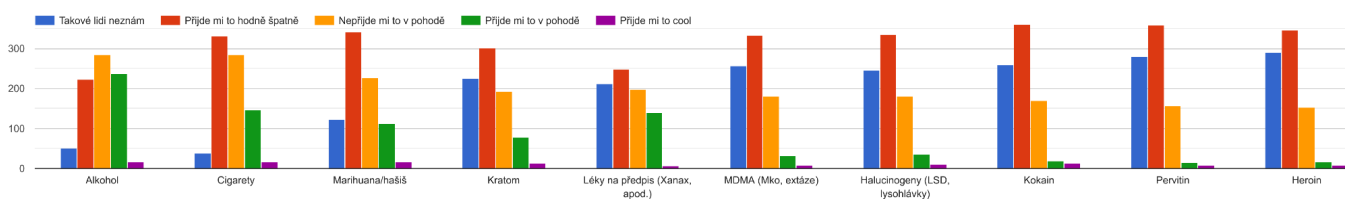

Obrázek 15 - Graf odpovědí na otázku “Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají následující návykové látky?”.

Zdroj: vlastní.

Vysoká míra tolerance zobrazování alkoholu (566 respondentům to přijde v pohodě a 29 respondentům to přijde “cool”) ve filmech a seriálech u respondentů potvrzuje výsledky zahraničních studií,¹⁷³ které popisují, že zobrazování alkoholu v AV dílech je vnímáno častěji v našem sociokulturním kontextu jako pozitivní, bezproblémové a málokdy způsobující negativní následky pro postavy v díle. Respondenti dále vnímají jako převážně v pořádku zobrazování užívání cigaret, dále léků na předpis a marihuany či hašiše (v pořadí od nejtolerovanějšího). U kratomu se názory začínají obracet směrem k převážně negativnímu postoji. Podobné výsledky jako kratom mají i MDMA a halucinogeny. U kokainu, pervitinu a heroinu lze pozorovat silný negativní postoj.

Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají následující návykové látky?

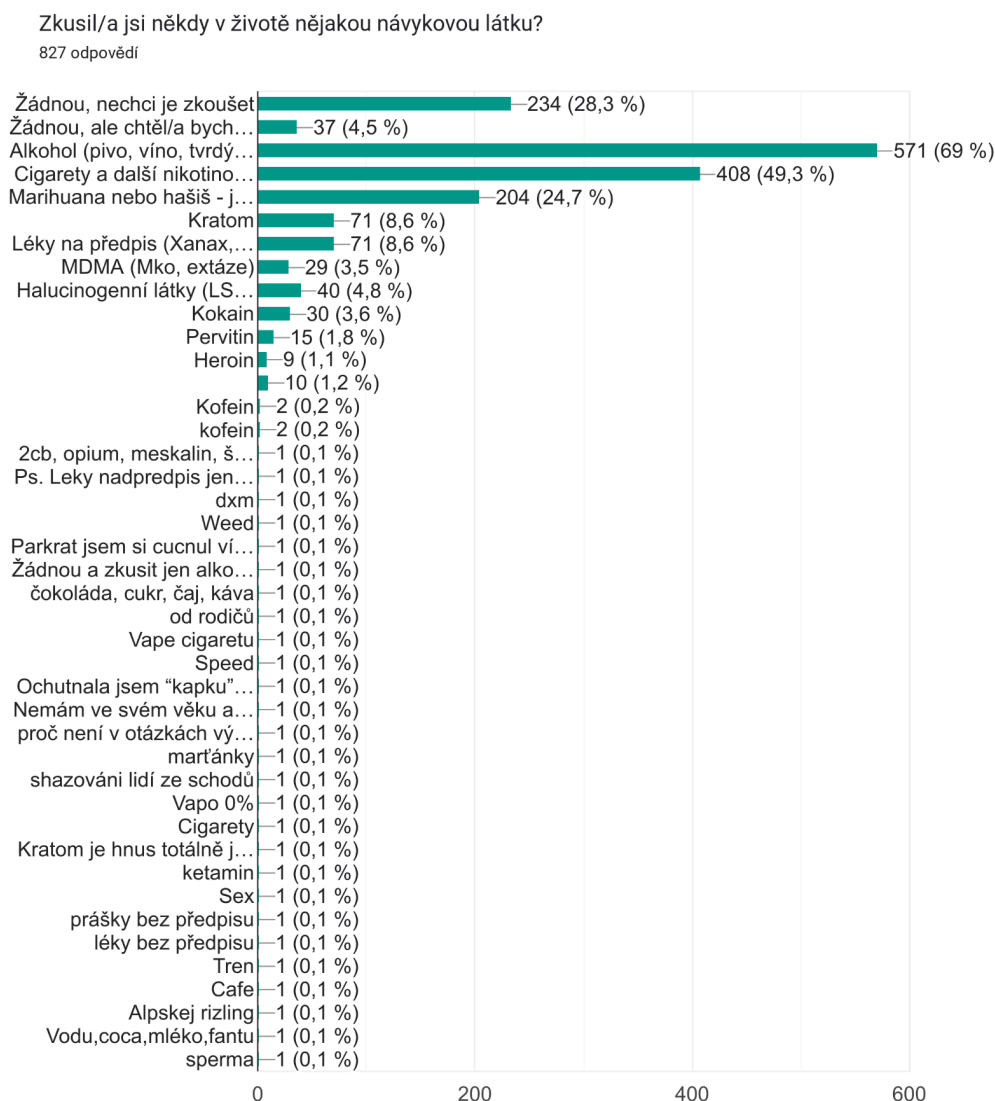
Obrázek 16 - Graf odpovědí na otázku “Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají následující návykové látky?”.

Zdroj: vlastní.

Ačkoliv míra tolerance užívání návykových látek ve filmech je mezi respondenty poměrně vysoká, a to zejména u legálních a pololegálních návykových látek, užívání návykových látek u svých vrstevníků převážně považují za špatné. Nejvyšší tolerance je opět u alkoholu (237

¹⁷³ EL-KHOURY, Joseph et al. *Drugs and Alcohol Themes in Recent Feature Films: A Content Analysis.* Journal of Child & Adolescent Substance Abuse. vol. 28, no. 1, 2019. s. 8-14. ISSN: 1547-0652.

respondentům to přijde v pohodě a 17 respondentům to přijde “cool”), dále cigaret, léků na předpis, marihuany či hašiše a kratomu. Mezi nelegálními drogami narůstá s rostoucí tvrdostí návykových látek procento respondentů, které nezná nikoho ve svém věku, kdo by tyto látky užíval. Nejvíce tolerované je MDMA (32 respondentům to přijde v pohodě a 8 respondentům to přijde “cool”), dále halucinogeny, kokain, pervitin a heroin.

Obrázek 17 - Graf odpovědí na otázku “Zkusil/a jsi někdy v životě nějakou návykovou látku?”.

Zdroj: vlastní.

Nejvíce respondentů zkusilo někdy v životě legální návykové látky, tedy alkohol, poté cigarety a další nikotinové výrobky (nikotinové sáčky, vapy, vodní dýmky...). Třetí nejzastoupenější skupinou byli respondenti, kteří zkusili marihuanu či hašiš, tedy návykové látky pololegální.

A nakonec čtvrtou nejpočetnější skupinou¹⁷⁴ byli ti, kteří žádnou návykovou látku nezkusili a ani zkoušet nechtějí (u této odpovědi převažují procentuálně 12letí, poté 13letí, poté 14letí a nakonec 15letí). Léky na předpis a kratom vyzkoušelo shodně necelých 9 % respondentů. Nelegální, tvrdé a halucinogenní návykové látky se v dotazníku objevovaly v řádech jednotek procent. V celém šetření převažují respondenti, kteří mají zkušenost a jednou či více návykovými látkami. Podobně jako v otázce na pohlaví, se i zde objevují odpovědi z recese, a to dohromady pětkrát. Ačkoliv kofein, tein, cukr a steroidy nebyly uvedeny v dotazníku, objevily se mezi odpověďmi, z čehož lze vyvodit, že pubescenti mohou za návykové látky považovat i tyto látky.

6.3 Analýza dat

V získaných odpovědích byly hledány korelace mezi jednotlivými demografickými skupinami a jejich odpověďmi na jednotlivé otázky. Klíčové bylo vyvarovat se jen zdánlivě logickým souvislostem a mít na paměti možnost falešné korelace.

6.3.1 Analýza odpovědí v dotazníkovém šetření

Respondenti byli rozděleni do několika kategorií podle demografických údajů: věk, pohlaví, velikost města či obce, ve které žijí, a frekvence sledování filmů a seriálů. U těchto kategorií byla srovnána tolerance k návykovým látkám zobrazovaných ve filmech, a u první věkové skupiny (věk) tolerance k užívání návykových látek vrstevníky.

6.3.1.1 Pohlaví

Grafy tolerance k návykovým látkám zobrazovaných ve filmech dle pohlaví jsou přiloženy jako příloha 2 této práce. Odpovídalo 238 chlapců, 566 dívek a 8 nebinárních či genderfluid osob. U poslední kategorie je díky malému počtu respondentů v této skupině menší šance, že by výsledky byly univerzálně platné a průkazné. Proto jsou dále porovnávány pouze rozdíl v datech mezi chlapci a dívkami.

---

¹⁷⁴ Z 234 respondentů, kteří se zobrazují na obrázku 17, byli následně manuálně vyloučeni ti, kdo zároveň s touto odpovědí uvedli, že užili jakoukoliv další návykovou látku, včetně alkoholu, což byla nejčastější vedlejší odpověď. Patrně zde došlo k nepochopení otázky respondenty, kteří se domnívali, že alkohol není v dotazníku považován za návykovou látku.

Níže je shrnut procentuální podíl respondentů různého pohlaví s deklarovaným pozitivním vztahem k zobrazení návykových látek ve filmech a pořadech (odpovědi “přijde mi to v pohodě” nebo “přijde mi to cool”).

	Chlapci	Dívky	Nebinární
Alkohol	78 %	75 %	100 %
Cigarety	67 %	67 %	90 %
Marihuana či hašiš	44 %	43 %	80 %
Kratom	25 %	28 %	30 %
Léky na předpis (Xanax, apod.)	56 %	47 %	80 %
MDMA (Mko, extáze)	30 %	24 %	40 %
Halucinogeny (LSD, lysohlávky)	32 %	27 %	50 %
Kokain	32 %	24 %	50 %
Pervitin	28 %	19 %	40 %
Heroin	27 %	19 %	40 %

Tabulka 1 - Tolerance k návykovým látkám zobrazovaných ve filmech a pořadech dle pohlaví.

Chlapci mají u většiny návykových látek mírně vyšší toleranci. Ve všech kategoriích dle pohlaví klesá u nelegálních návykových látek tolerance s tím, o jak tvrdou návykovou látku se jedná. U chlapců je ve všech případech s výjimkou kratomu větší či stejná míra tolerance návykových látek, než u dívek. Tento výsledek však není způsoben vyšším věkem respondentů mužského pohlaví, neboť procentuálně je ve skupinách zastoupeno více dívek ve věku 14 a 15 let (50 % a 26 %), než je chlapců (49 % a 23 %). Z těchto výsledků tedy lze

usuzovat, že chlapci ve věku 12 až 15 let mají obecně mírně vyšší toleranci k návykovým látkám v AV dílech než dívky.

6.3.1.2 Věk

Grafy tolerance k návykovým látkám zobrazovaných ve filmech a grafy tolerance k užívání návykových látek u vrstevníků dle věku jsou přiloženy jako příloha 3 a příloha 4 této práce. Níže se nachází procentuální podíl respondentů v jednotlivých věkových kategoriích s deklarovaným pozitivním vztahem k návykovým látkám zobrazených ve filmech a pořadech (odpovědi "přijde mi to v pohodě" nebo "přijde mi to cool").

	12 let	13 let	14 let	15 let
Alkohol (průměr: 71 %)	55 %	64 %	84 %	79 %
Cigarety	44 %	54 %	61 %	69 %
Marihuana či hašiš	21 %	30 %	45 %	51 %
Kratom	17 %	18 %	25 %	33 %
Léky na předpis (Xanax, apod.)	38 %	46 %	55 %	49 %
MDMA (Mko, extáze)	38 %	20 %	26 %	29 %
Halucinogeny (LSD, lysohlávky)	17 %	18 %	31 %	33 %
Kokain	20 %	28 %	28 %	30 %
Pervitin (průměr: 20 %)	15 %	21 %	22 %	23 %
Heroin (průměr: 20 %)	14 %	21 %	22 %	22 %

Tabulka 2 - Pozitivní tolerance k návykovým látkám zobrazovaných ve filmech a pořadech dle věku.

Ve všech věkových skupinách můžeme s rostoucím věkem u všech návykových látek pozorovat rostoucí toleranci či stagnaci. Výjimku najdeme u alkoholu, u kterého je mezi věkem 14 let a 15 let 5% pokles, a u léků na předpis, u kterých je mezi věkem 14 let a 15 let 6% pokles. Další výjimkou je MDMA, které má u věkové skupiny 12 let nejvyšší toleranci 38 %, u 13letých klesá na 20 % a postupně s přibývajícím věkem opět roste. Zde byl podobný výsledek předpokládáný, neboť, jak vyplynulo z výsledků výzkumu, s rostoucím věkem roste jak u dívek, tak u chlapců procento přímé či zprostředkované zkušenosti s návykovými látkami, a tudíž mají lepší představu, jaké jsou její následky.

Ve všech věkových kategoriích klesá u nelegálních návykových látek tolerance s tím, o jak tvrdou návykovou látku se jedná. U kratomu je vždy větší procento lidí, kteří neznají filmy a seriály, ve kterých se zobrazuje jeho užívání, neboť se jedná o novou, legálně neukotvenou a zatím nepříliš mediálně zpracovanou látku, jak potvrdil Hanus.¹⁷⁵

Další tabulka ukazuje procentuální podíl respondentů z jednotlivých věkových kategorií s deklarovaným negativním vztahem k užívání návykových látek u svých vrstevníků (odpovědi “nepřijde mi to v pohodě” nebo “přijde mi to hodně špatně”).

	12 let	13 let	14 let	15 let
Alkohol	74 %	77 %	64 %	60 %
Cigarety	88 %	85 %	78 %	74 %
Marihuana či hašiš	74 %	66 %	73 %	70 %
Kratom	66 %	55 %	59 %	63 %
Léky na předpis (Xanax, apod.)	49 %	51 %	52 %	60 %
MDMA (Mko, extáze)	58 %	49 %	61 %	70 %
Halucinogeny (LSD, lysohlávky)	61 %	54 %	62 %	68 %
Kokain	63 %	53 %	62 %	68 %

¹⁷⁵ BĚLKOVÁ, Anna. Rozhovor s Bc. Richardem Hanusem DiS. Přepis rozhovoru. 2022-05-22. Soukromý archiv Anny Bělkové.

Pervitin	62 %	49 %	63 %	65 %
Heroin	61 %	49 %	61 %	63 %

Tabulka 3 - Tolerance k návykovým látkám užívaným osobami vrstevníky dle věku.

I zde můžeme ve většině věkových skupin s rostoucím věkem respondentů pozorovat rostoucí toleranci k užívání legálních či pololegálních návykových látek, tedy nižší procento těch, kteří to odsuzují.

Naopak u nelegálních návykových látek a kratomu lze pozorovat znatelné rozdíly napříč věkovými skupinami. Tento výsledek je ovlivněn tím, že velké procento respondentů uvedlo, že nezná nikoho ve svém věku, kdo by takovou návykovou látku užíval. Podíl respondentů, kteří nikoho takového neznají, ukazuje tabulka 4.

	12 let	13 let	14 let	15 let
Alkohol	15 %	12 %	8 %	3 %
Cigarety	4 %	8 %	6 %	4 %
Marihuana či hašiš	23 %	28 %	16 %	9 %
Kratom	31 %	42 %	32 %	23 %
Léky na předpis (Xanax, apod.)	34 %	36 %	29 %	24 %
MDMA (Mko, extáze)	39 %	50 %	33 %	26 %
Halucinogeny (LSD, lysohlávky)	36 %	44 %	33 %	26 %
Kokain	34 %	45 %	34 %	30 %
Pervitin	35 %	50 %	34 %	34 %

Heroin	36 %	50 %	36 %	36 %
--------	------	------	------	------

Tabulka 4 - Procento odpovědí “takové lidi neznám” na otázku “Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají následující návykové látky?”.

Sledujeme s věkem klesající procento respondentů, kteří uvedli, že nikoho takového ve svém věku neznají. Výjimkou je věková skupina 12 let, u které se procentuální podíl v případech některých látek podobá spíše věkové skupině 14 let než 13 let. Ve věkové skupině 15 let jsou procenta vždy nejnižší, dá se tedy předpokládat, že tato věková skupina má přímou či nepřímou zkušenost s návykovými látkami největší, což ostatně potvrzují i výsledky dotazníkového šetření, i zahraniční studie, které byly k tomuto tématu pomocí výzkumné metody výzkumu od stolu při přípravě práce nalezeny.

6.3.1.3 Velikost města či obce, ve které respondenti žijí

V této kapitole jsou mezi sebou srovnávána data dle velikosti města či obce, ve které respondenti žijí. Grafy jsou přiloženy v příloze 5 této práce. V porovnání procentuálního zastoupení pohlaví, věku, a otázky, s kým se na filmy a seriály dívají, byly rozdíly mezi velikostmi obcí a měst minimální.

Signifikantnější, ale stále poměrně nízké rozdíly najdeme v této skupině v otázce “Jak často se díváš na seriály či filmy?”.

	Obec <3000 ob.	Obec >3000 ob.	Město >10 000 ob.	Město >100 000 ob.	Praha
Každý den několik hodin	7 %	8 %	6 %	8 %	4 %
Každý den chvíli / několikrát za týden víc hodin	42 %	39 %	45 %	35 %	40 %
1-2x týdně	36 %	40 %	33 %	35 %	38 %

Méně často	15 %	13 %	16 %	22 %	18 %
------------	------	------	------	------	------

Tabulka 5 - Srovnání odpovědí napříč velikostí města či obce, kde respondenti žijí, na otázku “Jak často se díváš na seriály či filmy?”.

Lze pozorovat výraznější rozdíl mezi Prahou a ostatními městy a obcemi u respondentů, kteří sledují filmy a seriály několik hodin každý den. Naopak u sledovanosti každý den chvíli či několikrát za týden víc hodin jsou výsledky napříč všemi skupinami velmi podobné.

6.3.1.4 Frekvence sledování filmů a seriálů

Rozdíly lze pozorovat v odpovědích na toleranci návykových látek u respondentů s vysokou frekvencí sledování AV děl (každý den několik hodin) a těch s nízkou frekvencí (méně často, než 1 až 2krát týdně). U respondentů, kteří sledují AV díla Každý den chvíli či několikrát za týden víc hodin a 1–2x týdně, kterých byla mezi respondenty většina, signifikantní rozdíly nepozorujeme.

Tabulka 6 ukazuje příklad odpovědi na otázku “Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají následující návykové látky? [Léky na předpis (Xanax, apod.)]”. Pozitivní odpověď na tuto otázku nezohledňující frekvenci diváctví se pohybovala mezi 38 až 55 % (viz výše tabulka 2). Grafy jsou přiloženy v příloze 6 této práce.

	Respondenti s vysokou frekvencí sledování filmů a pořadů (každý den několik hodin)	Respondenti s nízkou frekvencí sledování filmů a pořadů (méně než 1-2x týdně)
Takové filmy / seriály neznám	17 %	26 %
Přijde mi to hodně špatně	12 %	15 %
Nepřijde mi to v pohodě	26 %	19 %
Přijde mi to v pohodě	38 %	40 %

Přijde mi to cool	7 %	0 %
-------------------	-----	-----

Tabulka 6 - Srovnání odpovědí dvou vybraných skupin dle frekvence sledování na otázku "Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a pořadech užívají následující návykové látky? [Léky na předpis (Xanax, apod.)]".

Z výsledků výzkumu vyplývá, že ti, kteří sledují filmy a seriály nejméně času ze všech, ve 26 % neznají AV díla, kde by se tyto návykové látky (léky na předpis) zobrazovaly, oproti tomu z těch, co sledují filmy a seriály denně, 17 % nezná žádné. Pozorujeme u nich nicméně vyšší podíl (ve srovnání s častými diváky) těch, kterým to přijde v pořádku, že postavy ve filmech užívají tento vybraný typ návykových látek (40 % "přijde mi to v pohodě", 19 % "nepřijde mi to v pohodě", 15 % "přijde mi to hodně špatně"). Ani jednomu zástupci této skupiny to ale na druhou stranu nepřijde "cool".

Naproti tomu, mezi respondenty, kteří sledují filmy a seriály několik hodin denně, najdeme více těch kterým to spíše přijde v pořádku (7 % "přijde mi to cool", 38 % "přijde mi to v pohodě", 26 % "nepřijde mi to v pohodě", 12 % "přijde mi to hodně špatně"). Procentuální zastoupení těch, kterým to přijde spíše v pořádku (odpovědi "přijde mi to v pohodě" a "přijde mi to cool"), z respondentů, kteří taková dílna znají, je u obou skupin lehce přes 54 %, a není zde tedy žádný pozorovatelný rozdíl.

Tabulka 7 ukazuje stejné srovnání u alkoholu.

	Respondenti s vysokou frekvencí sledování, filmů a pořadů (každý den několik hodin)	Respondenti s nízkou frekvencí sledování filmů a pořadů (méně než 1-2x týdně)
Takové filmy / seriály neznám	9 %	6 %
Přijde mi to hodně špatně	5 %	4 %
Nepřijde mi to v pohodě	16 %	14 %
Přijde mi to v pohodě	54 %	72 %

Přijde mi to cool	16 %	4 %
-------------------	------	-----

Tabulka 7 - Srovnání odpovědí dvou vybraných skupin dle frekvence sledování na otázku "Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají následující návykové látky? [Alkohol]".

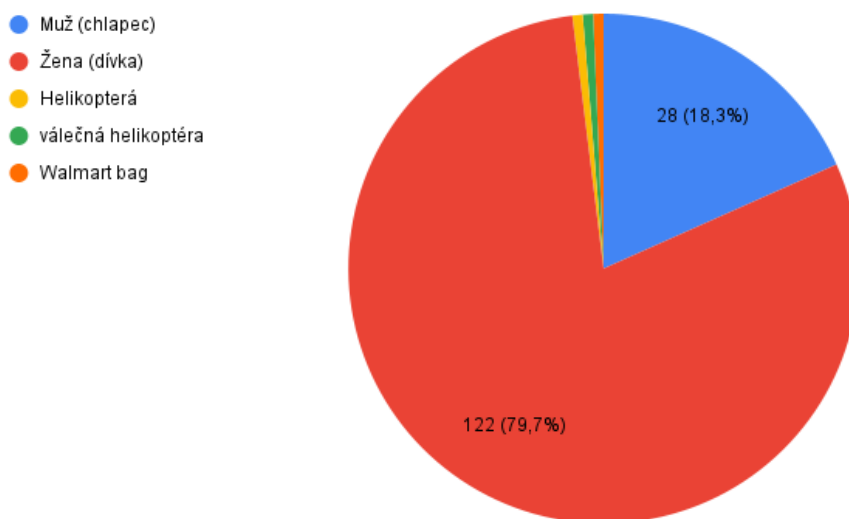
Z výsledků výzkumu vyplývá, že respondenti, kteří sledují filmy a seriály nejméně času ze všech, v 6 % vůbec neznají AV díla, kde by se tato návyková látka (alkohol) zobrazovala. Oproti tomu respondenti, kteří sledují filmy a seriály denně, deklarují neznalost v 9 %. Je to tedy opačný výsledek, než u léků na předpis. Mezi těmi, kteří sledují filmy a seriály nejméně, převažují ti, kterým to přijde v pořádku. Také mezi těmi, kteří sledují filmy a seriály několik hodin denně, převažují ti, kterým to spíše přijde v pořádku. Procentuální zastoupení těch, kterým to přijde spíše v pořádku (odpovědi "přijde mi to v pohodě" a "přijde mi to cool"), z respondentů, kteří taková díla znají, je u první skupiny 77 % a u skupiny druhé 81%. Lehce vyšší tolerance je tedy u respondentů, kteří sledují AV díla méně často.

Zajímavým poznatkem je, že u obou návykových látek odpovědělo "přijde mi to v pohodě" více nezkušených diváků. Věkové složení a další demografické údaje mezi těmito respondenty v obou skupinách jsou podobné, nejde tedy o přesvědčení, které by mohlo být ovlivněno jiným faktorem. V tomto případě se může jednat o neznalost problematiky; pokud divák kouká na filmy jen občas (méně než 1 až 2krát týdně), může být jeho zkušenost s filmy zobrazujícími návykové látky odrazujícím způsobem výrazně menší, než u diváka, který sleduje AV díla několik hodin denně. Divák, který sleduje filmy a pořady s tematikou návykových látek s vyšší frekvencí může být s problematikou lépe seznámen a jeho postoj vůči takovému zobrazování může být kritičtější.

6.3.1.5 Film Katka

Jelikož je film *Katka* v dotazníku jediným dílem, které návykové látky zobrazuje jednoznačně odrazujícím způsobem, nabízelo se hodnotit postoje k návykovým látkám u 152 respondentů, kteří tento film zhlédli. Skladba diváků byla následující:

Složení respondentů, kteří viděli film Katka, dle pohlaví

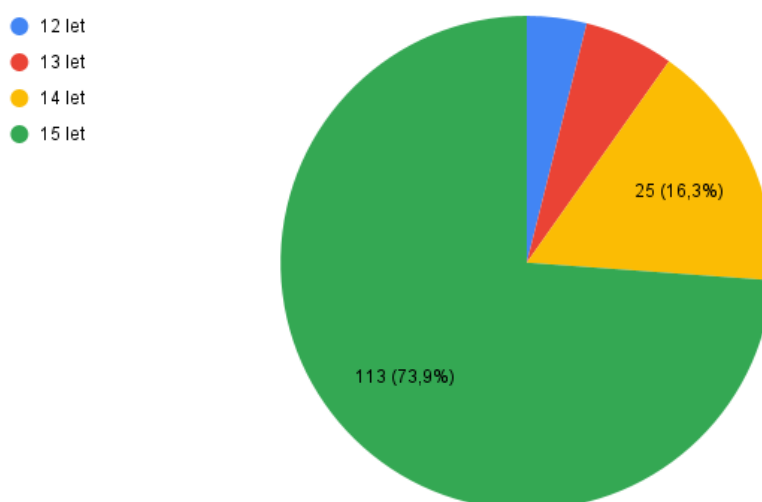
Obrázek 18 - Graf složení respondentů, kteří viděli film *Katka*, dle pohlaví

Zdroj: vlastní.

Procentuální zastoupení dívek je zde vyšší (80 %) v této skupině než mezi všemi respondenty výzkumu (68 %). Vysoký podíl divaček může souviset s tím, že hlavní postavou filmu je žena.

Věkové složení diváků bylo následující:

Složení respondentů, kteří viděli film Katka, dle věku

Obrázek 19 - Graf složení respondentů, kteří viděli film *Katka*, dle věku

Zdroj: vlastní.

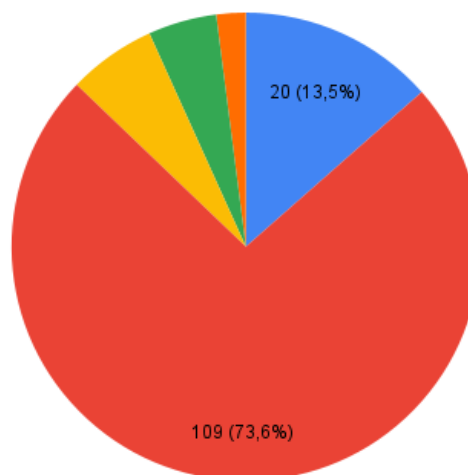
Zde je procentuální zastoupení diváků *Katky* ve věku 15 let (74 %) je vyšší, než mezi všemi respondenty (53 %). Naopak zastoupení 12letých, kteří viděli film *Katka* je výrazně nižší (4 %), než mezi všemi respondenty (9 %). Tento výsledek lze přisuzovat divácké náročnosti díla a náročnosti tématu i formy a nelze zde opomenout ani vliv rodičů, kteří takový film nemusí sledovat vhodným pro své potomky (viz kapitola 6.3.3 Citace rodičů).

U otázky frekvence a způsobu sledování filmů a seriálů nebyly nalezeny žádné signifikantní korelace.

Jelikož je ve filmu zobrazováno zejména užívání pervitinu a heroinu, nabízelo se srovnání odpovědí na tuto otázku po toleranci užívání pervitinu a heroinu s jinou návykovou látkou - vybrán byl obecně ve výzkumu nejvíce tolerovaný alkohol:

Složení diváků *Katky* dle otázky "Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a pořadech užívají alkohol?"

- Nepřijde mi to v pohodě
- Přijde mi to v pohodě
- Přijde mi to cool
- Přijde mi to hodně špatně
- Takové filmy / seriály neznám

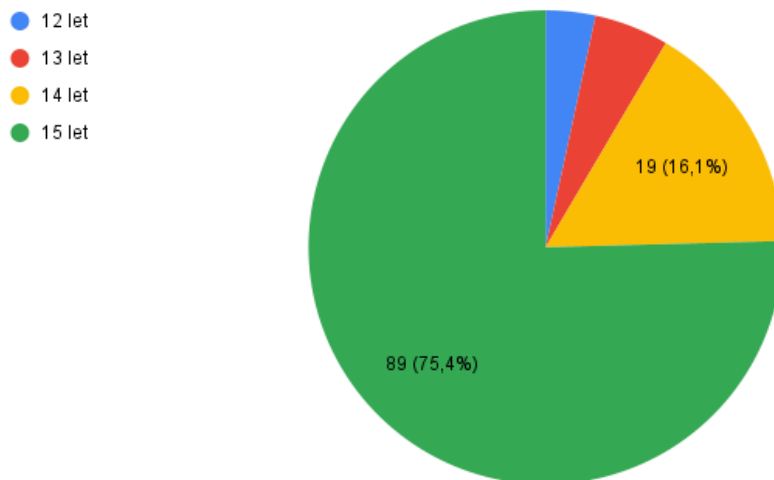

Obrázek 20 - Graf složení respondentů, kteří viděli film *Katka*, dle otázky "Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a pořadech užívají alkohol?"

Zdroj: vlastní.

Míra tolerance (odpověď "přijde mi to v pohodě" a "přijde mi to cool") užívání alkoholu ve filmech a seriálech je u respondentů, kteří viděli film *Katka* 79 %. Jejich složení je následující:

Složení diváků *Katky* dle věku u odpovědi "Přijde mi "v pohodě" či "cool"" zobrazení alkoholu ve filmech a pořadech

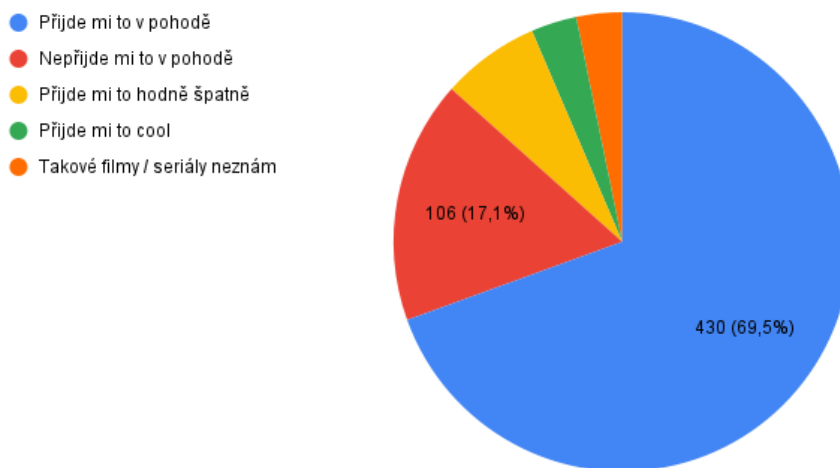

Obrázek 21 - Graf složení respondentů, kteří viděli film *Katka* dle věku u odpovědi "Přijde mi "v pohodě" či "cool"" zobrazení alkoholu ve filmech a pořadech.

Zdroj: vlastní.

Míra tolerance (odpověď "přijde mi to v pohodě" a "přijde mi to cool") užívání alkoholu ve filmech a seriálech je u respondentů, kteří neviděli film *Katka* 72 % (takzvaní *nediváci*). Viz obrázek 22 níže.

Složení *nediváků* *Katky* dle otázky "Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a pořadech užívají alkohol?"

Obrázek 22 - Graf složení respondentů, kteří neviděli film *Katka* dle věku u odpovědi "Přijde mi "v pohodě" či "cool"" zobrazení alkoholu ve filmech a pořadech.

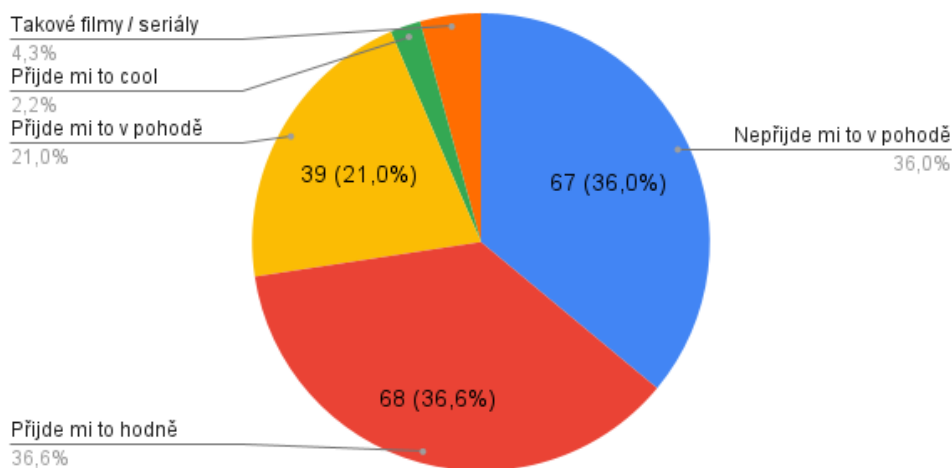
Zdroj: vlastní.

Míra tolerance užívání alkoholu ve filmech a seriálech je u respondentů, kteří viděli film *Katka* o 7 % vyšší, než u respondentů, kteří jej neviděli.

Situace se mění u pervitinu, viz následující graf:

Složení respondentů, kteří viděli film *Katka*, dle otázky "Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají pervitin?"

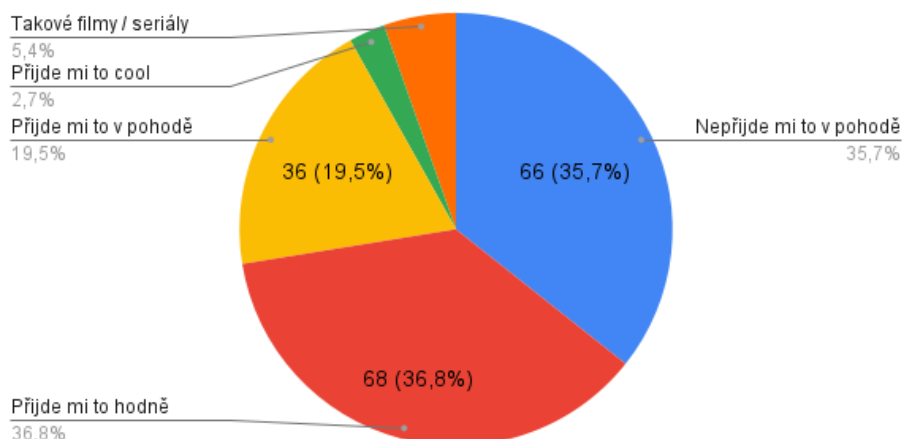

Obrázek 23 - Graf složení respondentů, kteří viděli film *Katka*, dle otázky "Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a pořadech užívají pervitin?"

Zdroj: vlastní.

Respondenti, kteří viděli film *Katka*, považují ze 73 % zobrazování užívání pervitinu ve filmech a pořadech za něco špatného. Jedná se o signifikantně vyšší podíl, než mezi všemi respondenty výzkumu (65 % z nich odpovědělo "přijde mi to hodně špatně" a "nepřijde mi to v pohodě" - viz výše tabulka 2). Podobná situace je také s postoji vůči heroinu:

Složení respondentů, kteří viděli film *Katka*, dle otázky "Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají heroin?"

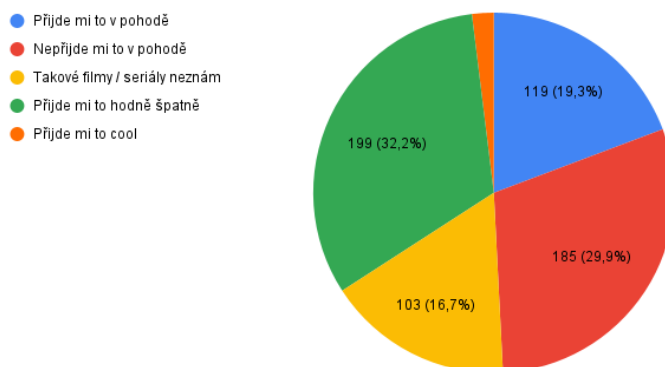
Obrázek 24 - Graf složení respondentů, kteří viděli film *Katka*, dle otázky "Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a pořadech užívají heroin?"

Zdroj: vlastní.

Respondenti, kteří viděli film *Katka*, považují ze 73 % zobrazování užívání heroinu ve filmech a pořadech za něco špatného. Jde opět o signifikantně vyšší procento, než mezi všemi účastníky výzkumu. Celkem 65 % odpovědělo, "přijde mi to hodně špatně" a "nepřijde mi to v pohodě" - viz tabulka 2.

U respondentů, kteří film *Katka* neviděli, je postoj u zobrazování pervitinu a heroinu následující, viz obrázek 25 a obrázek 26.

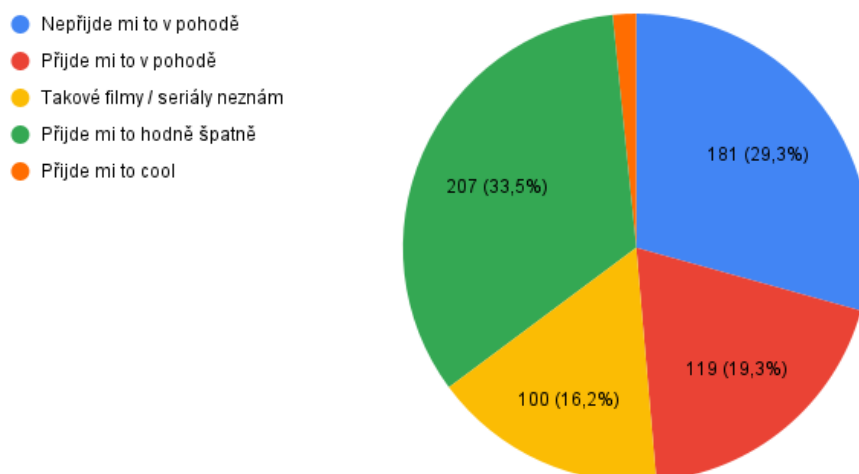
Složení nevidáků *Katky* dle otázky "Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a pořadech užívají pervitin?"

Obrázek 25 - Graf složení nevidáků *Katky* dle otázky "Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a pořadech užívají pervitin?"

Zdroj: vlastní.

Složení nediváků Katky dle otázky "Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a pořadech užívají heroin?"

Obrázek 26 - Graf složení nediváků Katky dle otázky "Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a pořadech užívají heroin?"

Zdroj: vlastní.

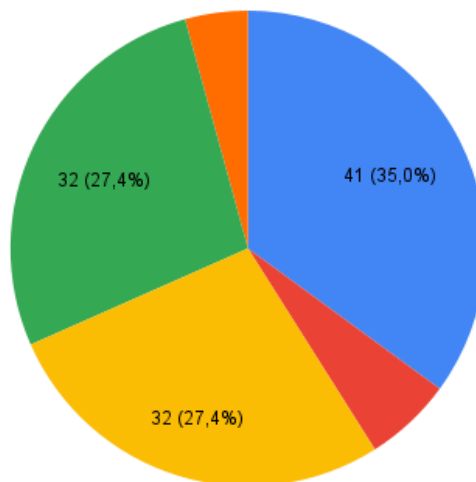
Nediváci *Katky* považují z 62 % zobrazování užívání pervitinu ve filmech a pořadech za něco špatného a z 63 % mají stejný postoj k heroinu. Je zde tedy 10% rozdíl oproti divákům *Katky*.

Z výsledků výzkumu lze usuzovat, že respondenti považují pervitin a heroin za podobně škodlivé látky a že po zhlédnutí filmu *Katka*, kde jsou zobrazovány ve velmi negativním světle, roste u některých z nich nesouhlas s jejich zobrazováním ve filmech a pořadech.

Jako další se nabízelo srovnat u diváků a nediváků *Katky* jejich postoje k užívání návykových látek u svých vrstevníků, viz obrázky 27 až 32 níže.

Složení diváků Katky dle otázky "Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají alkohol?"

- Nepřijde mi to v pohodě
- Přijde mi to cool
- Přijde mi to hodně špatně
- Přijde mi to v pohodě
- Takové lidi neznám

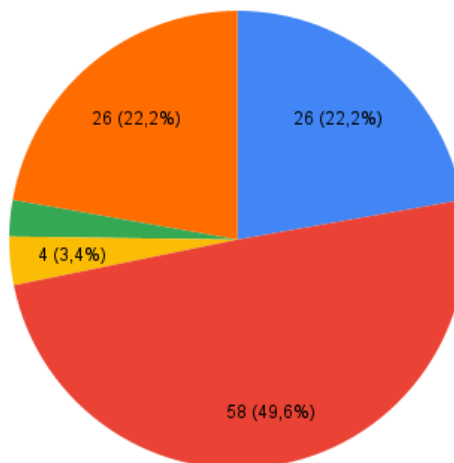

Obrázek 27 - Graf složení diváků *Katky* dle otázky "Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají alkohol?"

Zdroj: vlastní.

Složení diváků Katky dle otázky "Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají pervitin?"

- Takové lidi neznám
- Přijde mi to hodně špatně
- Přijde mi to cool
- Přijde mi to v pohodě
- Nepřijde mi to v pohodě

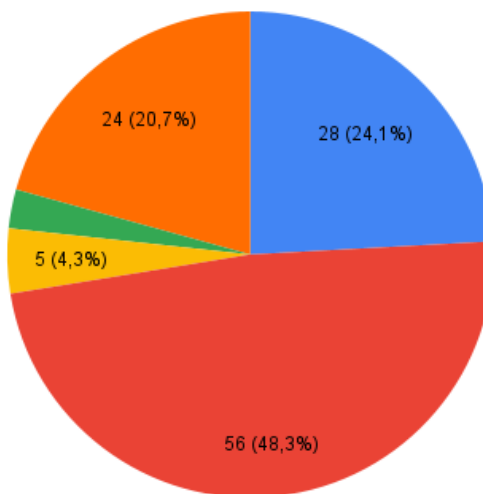

Obrázek 28 - Graf složení diváků *Katky* dle otázky "Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají pervitin?"

Zdroj: vlastní.

Složení diváků Katky dle otázky "Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají heroin?"

- Takové lidi neznám
- Přijde mi to hodně špatně
- Přijde mi to cool
- Přijde mi to v pohodě
- Nepřijde mi to v pohodě

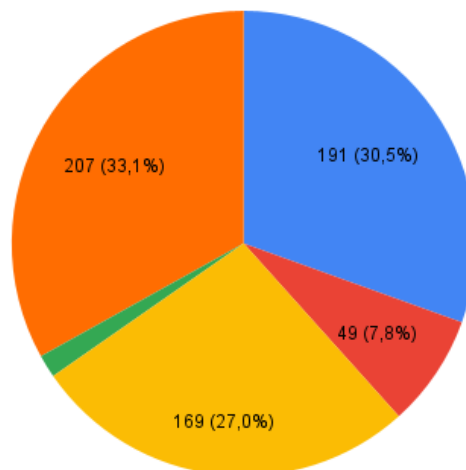

Obrázek 29 - Graf složení diváků *Katky* dle otázky "Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají heroin?"

Zdroj: vlastní.

Složení nediváků Katky dle otázky "Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají alkohol?"

- Přijde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Přijde mi to v pohodě
- Přijde mi to cool
- Nepřijde mi to v pohodě

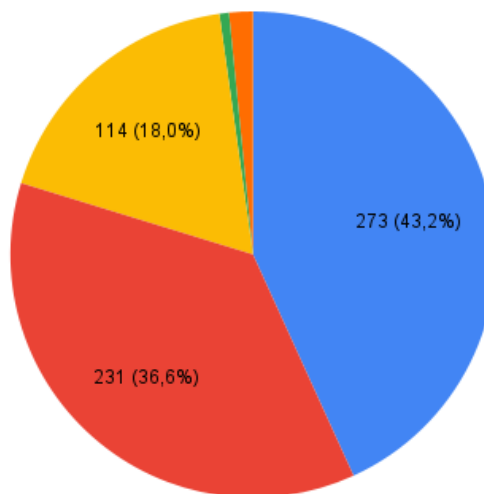

Obrázek 30 - Graf složení nediváků *Katky* dle otázky "Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají alkohol?"

Zdroj: vlastní.

Složení nediváků Katky dle otázky "Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají pervitin?"

- Přijde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřijde mi to v pohodě
- Přijde mi to cool
- Přijde mi to v pohodě

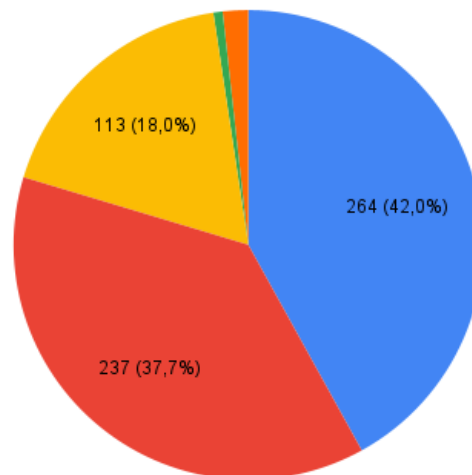

Obrázek 31 - Graf složení nediváků *Katky* dle otázky "Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají pervitin?"

Zdroj: vlastní.

Složení nediváků Katky dle otázky "Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají heroin?"

- Přijde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřijde mi to v pohodě
- Přijde mi to cool
- Přijde mi to v pohodě

Obrázek 32 - Graf složení nediváků *Katky* dle otázky "Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají heroin?"

Zdroj: vlastní.

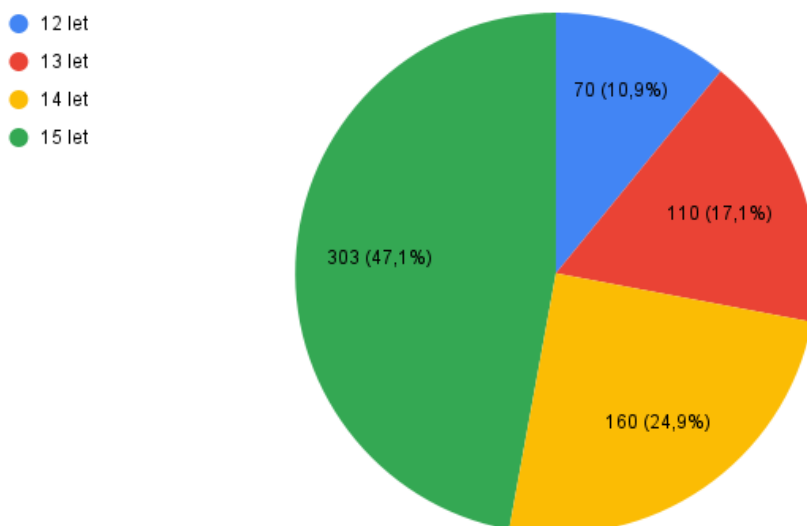
	Diváci <i>Katky</i> - nesouhlasí	Nediváci <i>Katky</i> - nesouhlasí	Diváci <i>Katky</i> - neznají nikoho	Nediváci <i>Katky</i> - neznají nikoho
Alkohol	62 %	64 %	6 %	8 %

Pervitin	72 %	61 %	22 %	37 %
Heroin	69 %	60 %	24 %	38 %

Tabulka 8 - Srovnání diváků a nediváků *Katky* dle procenta odpovědí “nepřijde mi to v pohodě”, “přijde mi to hodně špatně” a “nikoho takového neznám” u vybraných návykových látek.

Z výzkumu vyplývá, že diváci *Katky* jsou tolerantnější vůči alkoholu, avšak mají silnější negativní postoj vůči pervitinu a heroinu. Nediváci *Katky* mají u všech tří návykových látek vyšší procento odpovědí “nikoho takového neznám”. Z toho lze usuzovat, že diváci *Katky* jsou zároveň ve vyšší míře v přímém či nepřímém kontaktu s návykovými látkami v osobním životě, a vůči těm tvrdším mají ve větší míře negativní postoj, než nediváci. Tato skutečnost však není ovlivněna věkem respondentů - viz obrázek 19 výše a obrázek 33 níže. Mezi diváky *Katky* je procentuálně větší zastoupení respondentů ve věku 15 let, u kterých je tolerance návykových látek s přibývajícím věkem nejvyšší - viz tabulka 2. Zde ale vidíme u skupiny, ve které převažují 15letí, silnější negativní postoj k pervitinu a heroinu, což jde přímo proti výsledkům mezi všemi respondenty (zde byla tolerance u 12letých 15 % u pervitinu, 14 % u heroinu a u 15letých 23 % u pervitinu, 22 % u heroinu).

Složení nediváků *Katky* dle věku

Obrázek 33 - Graf složení nediváků *Katky* dle věku

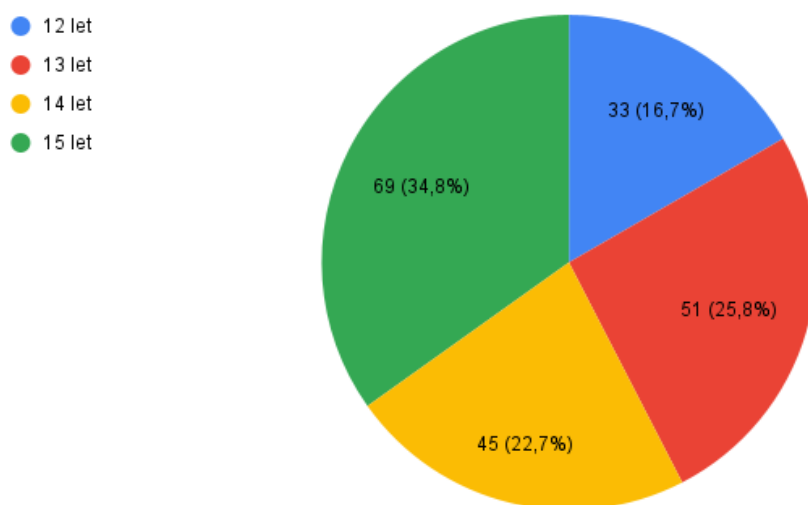
Zdroj: vlastní.

Z tohoto lze usuzovat, že zhlédnutí filmu jako je *Katka* může mít dopad na vnímání návykových látek pubescenty.

6.3.1.6 Osobní zkušenost s návykovou látkou

U respondentů, kteří nikdy návykovou látku nezkusili a ani ji zkusit nechtějí, se nabízelo srovnat, čím vybočují oproti všem respondentům. Celkem se jednalo o 198 respondentů.¹⁷⁶

Složení respondentů, kteří nezkusili a nechtějí zkusit návykové látky, dle věku

Obrázek 34 - Graf složení respondentů, kteří nezkusili a nechtějí zkusit návykové látky, dle věku.

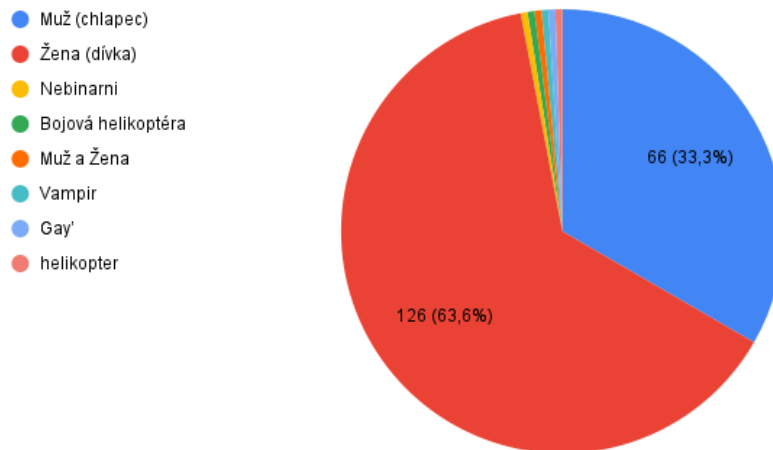
Zdroj: vlastní.

Ve věkovém rozložení respondentů jsou nepřekvapivě více zastoupeny mladší respondenti. S rostoucím věkem zkušenosti nabývají, takže výsledky nejsou ničím objevené. Je zde překvapivě vysoké i procento 15letých, kteří návykovou látku nikdy nezkusili a zkusit nechtějí.

¹⁷⁶ Z 234 respondentů, kteří se zobrazují na obrázku 17, byli následně manuálně vyloučeni ti, kdo zároveň s touto odpovědí uvedli, že užili jakoukoliv další návykovou látku, včetně alkoholu, což byla nejčastější vedlejší odpověď. Patrně zde došlo k nepochopení otázky respondenty, kteří se domnívali, že alkohol není v dotazníku považován za návykovou látku.

Složení respondentů, kteří nezkusili a nechtějí zkusit návykové látky, dle pohlaví

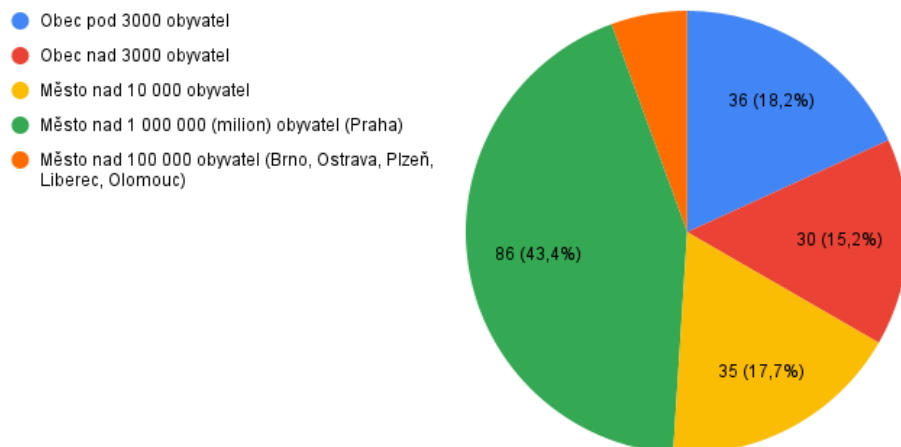

Obrázek 35 - Graf složení respondentů, kteří nezkusili a nechtějí zkusit návykové látky, dle pohlaví.

Zdroj: vlastní.

Mezi respondenty, kteří nezkusili a nechtějí zkusit žádnou návykovou látku převažují, stejně jako mezi respondenty celého šetření, dívky. V celém šetření je zastoupeno 68 % dívek a 29 % chlapců. Viz obrázek 35 výše, mezi respondenty s nulovou zkušeností je zastoupeno 64 % dívek a 33 % chlapců. Výsledky jsou tedy velmi podobné.

Složení respondentů, kteří nezkusili a nechtějí zkusit návykové látky, dle velikosti města či obce, kde žijí

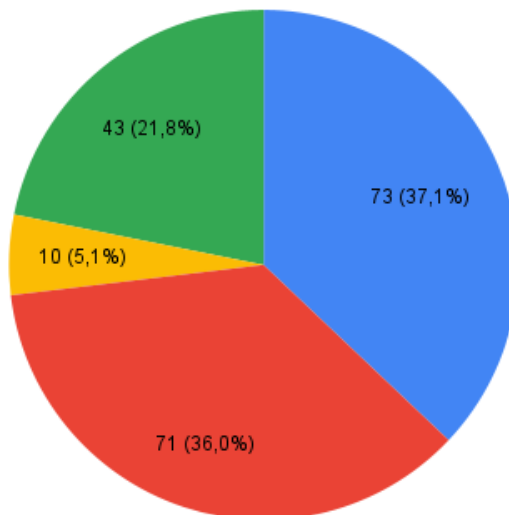
Obrázek 36 - Graf složení respondentů, kteří nezkusili a nechtějí zkusit návykové látky, dle velikosti města či obce, kde žijí.

Zdroj: vlastní.

Zastoupení respondentů žijících v Praze je mezi všemi respondenty 36 %, mezi těmi s nulovou zkušeností 43 %. Naopak respondenti žijící v obci pod 3000 obyvatel jsou zastoupeni v celém šetření z 21 % a mezi nezkušenými respondenty z 18 %. I v ostatních třech kategoriích jsou výsledky přibližně podobné. Nepozorujeme zde tedy příliš velký nárůst zkušenosti s návykovými látkami, který by byl ovlivněn tím, kde respondent žije.

Složení respondentů, kteří nezkusili a nechtějí zkoušet návykové látky, dle frekvence sledování filmů či pořadů

- 1–2x týdně
- Každý den chvíli / několikrát za týden víc hodin
- Každý den několik hodin
- Méně často

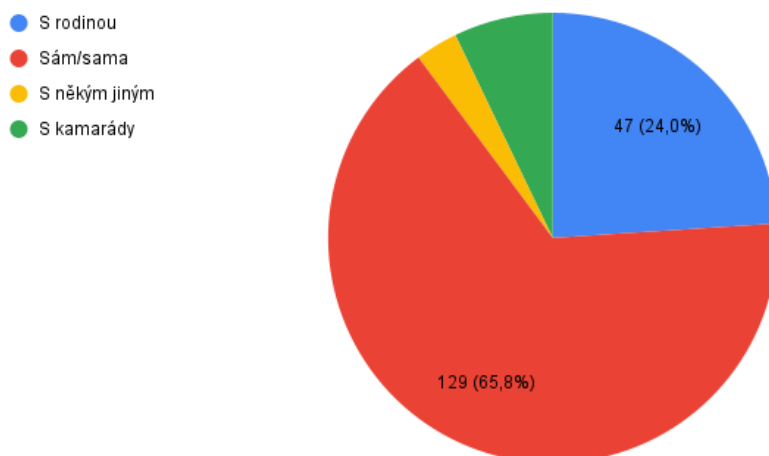

Obrázek 37 - Graf složení respondentů, kteří nezkusili a nechtějí zkoušet návykové látky, dle frekvence sledování filmů či pořadů.

Zdroj: vlastní.

Nezkušení respondenti jsou zároveň méně silnými konzumenty filmů a seriálů, protože mají o něco vyšší procento (22 %) u odpovědi po frekvenci sledování “méně často než 1 až 2krát týdně”, než je průměr (17 %). A naopak odpověď “každý den několik hodin” uvedlo 7 % všech respondentů a 5 % nezkušených respondentů. Mohlo by se jednat o výsledek způsobený tím, že pubescenti, kteří mají méně času na sledování AV děl mají například více koníčků, sportů a jiných aktivit, a tím pádem i méně volného času na experimentování s návykovými látkami, či přísnější rodiče, kteří jim omezují a kontrolují jak čas strávený u obrazovek, tak čas, který respondenti tráví v místech, kde by se s návykovými látkami mohli setkat. Tento výsledek je zcela jistě ovlivněn i faktem, že se jedná o průměrně mladší respondenty.

Složení respondentů, kteří nezkusili a nechtějí zkusit návykové látky, dle toho, s kým filmy a pořady sledují

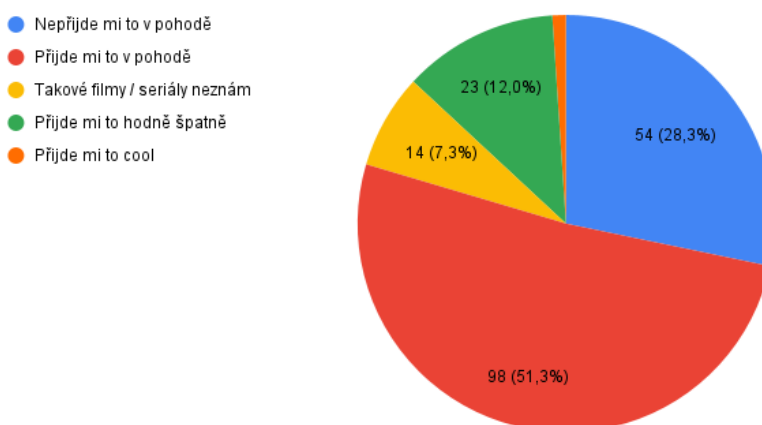

Obrázek 38 - Graf složení respondentů, kteří nezkusili a nechtějí zkusit návykové látky, dle toho, s kým filmy a pořady sledují.

Zdroj: vlastní.

O upřednostnění singulárního diváctví mezi nezkušenými respondenty se jedná v 66 %, což je nižší číslo, než u průměru (72 %). Signifikantně častěji se jedná o osoby, které sledují AV díla s rodinou (24 % u nezkušených, 16 % u průměru). U dalších dvou odpovědí je procento přibližně stejné. Opět zde lze, jako u předchozího grafu, předpokládat vliv rodiny. Tento výsledek je zcela jistě ovlivněn i faktem, že se jedná o průměrně mladší respondenty.

Složení respondentů, kteří nezkusili a nechtějí zkusit návykové látky, dle postoje k zobrazování užívání alkoholu ve filmech a pořadech

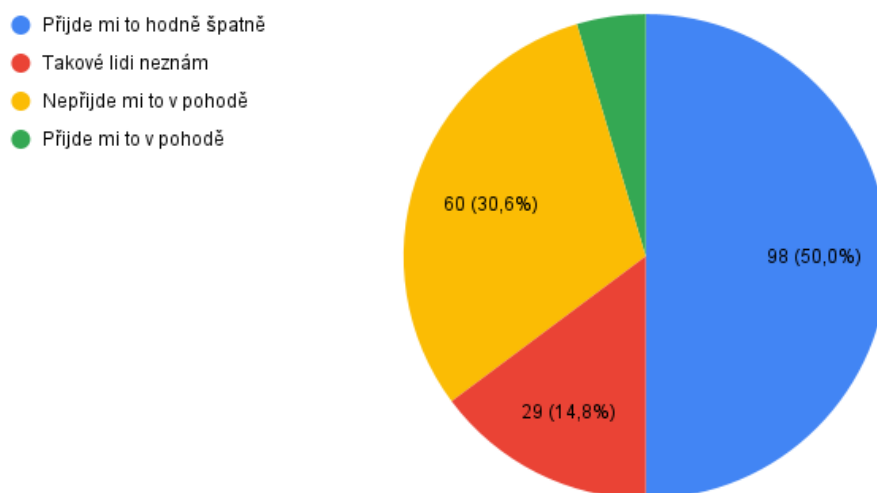

Obrázek 39 - Graf složení respondentů, kteří nezkusili a nechtějí zkusit návykové látky, dle postoje k zobrazování užívání alkoholu ve filmech a pořadech

Zdroj: vlastní.

Ačkoliv respondenti sami nemají zkušenost s návykovými látkami, k užívání alkoholu v AV dílech jsou tolerantní (52 % odpovědí “přijde mi to v pohodě” a “přijde mi to cool”), avšak ne tak tolerantní jako je průměr všech respondentů - 74 %, viz obrázek 15. Lze u nich tedy předpokládat negativní postoj k návykovým látkám obecně.

Složení respondentů, kteří nezkusili a nechtějí zkusit návykové látky, dle postoje k užívání alkoholu osobami stejného věku

Obrázek 40 - Graf složení respondentů, kteří nezkusili a nechtějí zkusit návykové látky, dle postoje k užívání alkoholu u svých vrstevníků.

Zdroj: vlastní.

Výsledek minulého srovnání je ještě výraznější u tolerance k návykovým látkám užívaných vrstevníky nezkušených respondentů. Zde je procento negativního postoje 81 % (odpovědi “přijde mi to hodně špatně” a “nepřijde mi to v pohodě”), což je výrazně vyšší, než u stejné otázky napříč všemi respondenty (62 %, viz obrázek 16).

Na tomto vzorku tedy lze vyvodit, že respondenti, kteří nemají a nechtějí mít osobní zkušenost s návykovými látkami, mají silněji negativní postoj k návykovým látkám obecně, než ti, kteří takovou zkušenost mají.

6.3.2 Citace respondentů

V závěru dotazníkového šetření byl respondentům ponechán prostor v otevřené otázce na anonymní dobrovolné sdělení svých zkušeností (“Máš nějakou osobní zkušenost s návykovými látkami, o kterou by ses chtěl anonymně podělit?”). Většina respondentů, celkem 454, se rozhodlo tuto možnost nevyužít, 140 uvedlo, že žádné zkušenosti

s návykovými látkami nemá, a 106 z nich uvedlo, že nějakou zkušenost má, případně se o ní rozepsali. Tři vyjádřili pozitivní postoj k návykovým látkám obecně a 14 z nich postoj negativní. K alkoholu mělo osm respondentů pozitivní postoj a 11 respondentů postoj negativní. Ke klasickým cigaretám a vaporizérům měli tři respondenti pozitivní vztah a devět respondentů vztah negativní. Na marihuanu měli tři respondenti pozitivní náhled a čtyři respondenti negativní. Zkušenost s LSD zmínili jeden respondent pozitivní a jeden respondent negativní. Jeden respondent uvedl, že vyzkoušel halucinogenní šalvěj a měl pozitivní zážitek. Speed,¹⁷⁷ inhalování plynu do zapalovačů a léky na předpis byly zmíněné respondenty jedenkrát, ve všech případech v negativním světle.

Jeden respondent uvedl, že u návykových látek jde jen o to, že “je v tom velká peer pressure”. Myslí si, že ve filmech a pořadech je zobrazování v pořádku, jelikož se tím diváci něco naučí, a necítí se být hloupý, aby měl nutkání zkoušet seriály napodobovat. Naopak jiný uvedl, že návykové látky nejsou “tak cool jako ve filmech”, a že se na nich lehce získává závislost. Jeden respondent vysvětlil, že v dotazníkovém šetření u všech návykových látek zobrazovaných ve filmech a pořadech uvedl, že je to dle jeho názoru v pohodě, “protože pokud to podporuje autorův záměr, který je dobrý, jsem za to, že v médiích může být ukázáno úplně cokoliv”. Další uvedl, že kvůli své abstinenci a nekuřáctví se cítí být velmi často vyřazován z kolektivu. Čtyři respondenti uvedli, že alkohol poprvé ochutnali od rodičů či blízkého příbuzného. Tři respondenti ocenili, že se takový výzkum dělá.

6.3.3 Citace rodičů

Zajímavé byly také poznatky rodičů, skautských vedoucích a pedagogů, ke kterým se dotazníkové šetření dostalo. Dvakrát zazněla od rodičů dostala zpětná vazba, že otázka “Přijde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají následující návykové látky?” byla pro jejich děti matoucí a nejednoznačná. “Rozlišují totiž, jestli má věc ukázat, jak je užívání drog nebezpečné a nežádoucí - a zobrazování drog jako líbivé součástí stylu filmu bez společenské zodpovědnosti autora (viz *BANGER.*). Ta může být a také asi často bývá pro mladé inspirující! Předpokládám, že o toto Vám jde především a doporučuji tuto rozdílnost v otázkách reflektovat.”, komentovala dotazník matka dvou synů ve věku 12 až 15

---

¹⁷⁷ Speed je slangový výraz pro amfetamin. *Amfetaminy a jejich deriváty: speed, pervitin*. Online. NZIP - Národní zdravotnický informační portál. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. ISSN 2695-0340. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/261-amfetaminy-a-jejich-derivaty>. [citováno 2023-04-29].

let. "Dcera vyplnila a měla k tomu jednu poznámku - dotaz na to, jestli je zobrazování braní drog ve filmech a seriálech "v pohodě", nebo není, jí připadal nejasný, protože říkala, že záleží na tom, o co ve filmu jde. Ona třeba četla *My děti ze stanice zoo* a problematika ji hodně zajímá, až láká (bohužel). Taky mi přišlo, že to má dvě roviny - natočit film o drogách jde mnoha způsoby a asi není cílem netočit filmy o drogách vůbec.", vyjádřila se matka 13leté dcery.

Dva rodiče sdíleli zpětnou vazbu, že jejich děti byly překvapené, že mezi vybrané seriály nebyl zahrnut *Perníkový táta*. Tento seriál nebyl vybrán, protože ačkoliv je o návykových látkách, sleduje příběh lidí, kteří návykové látky, konkrétně pervitin, vyrábí a prodávají, a nesoustředí se na uživatele. Ti jsou vždy zobrazení okrajově (v kontextu celého seriálu, který má 5 sezón a 62 dílů) a pro tuto práci nijak zajímavě. Výjimkou je smrt Jane Margolis, přítelkyně Jessieho, jedné z hlavních postav filmu, která ve filmu zemře před očima druhé hlavní postavy na předávkování heroinem, což je na poměry tohoto seriálu velmi explicitní a šokující scéna. Také bylo předpokládáno, že jelikož se jedná o seriál staršího data,¹⁷⁸ nebude mezi dnešní generací dospívajících ve věku 12 až 15 let známý, ale oba výše zmínění rodiče potvrdili opak, že jejich děti tento seriál sledují.

Na sociální síti Facebook se nad výzkumem také rozvinula diskuze dvou matek s dětmi ve věku 12 až 15 let a jedné studentky, která dělá táborovou vedoucí. Matky si zde vyměňovaly zkušenosti, přičemž první z nich tvrdila, že její dcera ve 12 letech ještě neví, co přesně drogy jsou, a tudíž se jí zdá věk hledaných respondentů nízký. Druhá matka oponovala, že její syn ve věku 12 let již viděl film *Katka*, a tomu, jaké druhy drog existují, a jaký je jejich dopad, rozumí. "Ve třídě už děti kupují nikotinové sáčky", uvádí. Studentka se přiklání na stranu druhé matky, a potvrzovala to svou pracovní zkušeností s věkovou skupinou 12 až 15 let, kdy dle její osobní zkušenosti děti ve 12 letech běžně užívají některé legální návykové látky, například šňupací tabák, nikotinové sáčky, kratom, CBD, Elf Bary¹⁷⁹ a poppers.

6.4 Zhodnocení dotazníkového šetření

Výsledky dotazníkového šetření ve větší míře potvrdily původní předpoklady. Nejvíce pomohly potvrdit hypotézu 3 - pubescenti se ve své divácké zkušenosti více setkávají s tvorbou, kde jsou návykové látky normalizované, než s tvorbou, která by návykové látky

---

¹⁷⁸ Seriál *Perníkový táta* měl premiéru 20. ledna 2008 a skončil 29. září 2013 po pěti sezónách, které měly dohromady 62 dílů. *Breaking Bad* (2008-2013) Episode List. Online. IMDb. Dostupné z: <https://www.imdb.com/title/tt0903747/episodes?season=1>. [cit. 20.05.2023].

¹⁷⁹ *Elf Bar* jsou jednorázové vaporizéry, které mohou či nemusí obsahovat nikotin.

zobrazovala jako odrazující. Celkem 47 % respondentů vidělo seriál *Euforie*, 46 % seriál *Ginny & Georgia* a 57 % seriál *Sexuální výchova*. Oproti tomu pouze 28 % respondentů vidělo film *Katka*. Ti, kteří film *Katka* viděli, vykazují méně tolerantní postoj vůči zobrazování pervitinu a heroinu v AV dílech. Dílčím výsledkem výzkumu je potvrzení rostoucího fenoménu singulárního diváctví.

Chlapci mají napříč věkovými skupinami mírně vyšší toleranci k zobrazování návykových látek v AV dílech i k užívání těchto látek u svých vrstevníků. Napříč všemi demografickými skupinami klesá u nelegálních návykových látek tolerance s tím, o jak tvrdou návykovou látku se jedná, přičemž vždy největší procento odpovědí "taková díla neznám" bylo u otázky na zobrazování kratomu v AV dílech. Je to způsobené faktem, že se jedná o relativně novou a celosvětově právně neukotvenou látku. Zajímavé zjištění vyplynulo ze srovnání tolerance vůči návykovým látkám mezi skupinou častých diváků a těch, kteří se na filmy a seriály dívají jen velmi málo. U alkoholu a léků na předpis se objevila skutečnost, že diváci, kteří sledují AV díla s nejmenší frekvencí, mají větší toleranci ("přijde mi to v pohodě"), než diváci, kteří sledují AV díla několik hodin denně. Tento výsledek může být způsoben neznalostí tematiky, nabízí se zde tedy domněnka, že AV díla s tematikou návykových látek mohou prohlubovat informovanost diváků. Tuto domněnku by však bylo zapotřebí ještě ověřit.

Při zaměření se na diváky, kteří viděli film *Katka*, a respondenty, kteří film neviděli, vyplynula také zajímavá zjištění. Ve větší míře jej znaly dívky, a to staršího věku, většinou 15 let. Respondenti většinou považují pervitin a heroin za podobně škodlivé látky. Po zhlédnutí filmu *Katka* roste u některých z nich nesouhlas s jejich zobrazováním ve filmech a pořadech a roste i jejich nesouhlas s užíváním těchto látek svými vrstevníky. Z tohoto lze usuzovat, že zhlédnutí filmu jako je *Katka*, může mít dopad na vnímání návykových látek pubescenty.

U respondentů, kteří v dotazníku uvedli, že nemají přímou osobní zkušenost s návykovými látkami, a mít ji ani nechtějí, vyplývá, že tráví méně času u obrazovek a ve větší míře sledují AV díla s rodinou. Nabízí se zde vysvětlení, že rodiče kontrolují u těchto respondentů to, jakým způsobem tráví svůj volný čas více, a tím pádem je jejich kontakt s návykovými látkami jak v osobním životě, tak v AV dílech, menší. Tito respondenti mají také výrazně negativnější postoj k návykovým látkám jak na obrazovkách, tak u svých vrstevníků. Tento výsledek je jistě ovlivněn i faktem, že se jedná o průměrně mladší respondenty.

Hypotézy 1 a 2 byly dále ověřovány v pomocném kvalitativním výzkumu formou individuálních polostrukturovaných rozhovorů.

7 Individuální polostrukturované rozhovory

7.1 Výběr respondentek

V poslední otázce dotazníku měli respondenti možnost vyplnit, zda by se kvalitativního výzkumu měli zájem zúčastnit. Zájem projevilo 55 z těch, kteří viděli alespoň jeden zmíněný seriál a zároveň alespoň jeden zmíněný film. Hlavním faktorem pro výběr respondenta pro kvalitativní šetření byl jeho názor na návykové látky. Cílem bylo identifikovat jednoho vhodného zástupce se spíše negativním vztahem k návykovým látkám a jednoho zástupce se spíše pozitivním pohledem na ně. Velkou roli při výběru hrálo to, kolik AV děl z výběru viděli, s jakou frekvencí sledují AV díla, a také zda mají nějaké osobní zkušenosti s návykovými látkami. Sekundární roli hrála také velikost bydliště, aby nebyly všechny demografické údaje totožné. Vedlejším faktorem byl věk, nakonec byly zvoleny respondentky nižšího věku. Nevýznamným faktorem bylo pohlaví respondentů, protože dotazníkové šetření neodhalilo zásadní vliv těchto faktorů na odpovědi. Z výběru byli vyřazeni respondenti, kteří odpovídali na otázky ironicky či vtipem, což u této věkové skupiny nebylo očekávatelně nic neobvyklého a nečekaného.

Respondentky byly po konzultaci s vedoucí práce - s ohledem na velikost vzorku dotazníkového šetření a limity projektu diplomové práce - zvoleny dvě:

Č.	Pohlaví	Věk	Z jak velkého města / obce pocházíš?	Jak často se díváš na seriály či filmy?	Na seriály a filmy se nejčastěji díváš...
1	Dívka	13 let	Obec nad 3000 obyvatel	Každý den chvíli / několikrát za týden víc hodin	Sama
2	Dívka	13 let	Město nad 1 000 000 (milion) obyvatel (Praha)	Každý den chvíli / několikrát za týden víc hodin	Sama

Tabulka 9 - Rozdíly v demografických údajích vybraných respondentek

Respondentka 1 viděla následující seriály: *Euforie, Ginny & Georgia, Wednesday, Sexuální výchova, Like House, Love Island Česko & Slovensko*.

Respondentka 2 viděla následující seriály: *Euforie, Ginny & Georgia, Riverdale, Wednesday, Sexuální výchova, Like House, Love Island Česko & Slovensko*.

Respondentka 1 viděla následující filmy: *Enola Holmes 2*, *Čára 2*, *Pomsta na druhou*.

Respondentka 2 viděla následující filmy: *Enola Holmes 2*, *BANGER.*, *Čára 2*, *Tři Tygři ve filmu: JACKPOT*.

Níže se nachází srovnání jejich odpovědí na otázky tolerance zobrazování návykových látek ve filmech a pořadech:

Č.	Alkohol	Cigarety	Marihuana / hašiš	Kratom	Léky na předpis	MDMA	Halucinogeny	Kokain	Pervitin	Heroin
1	Nepřijde mi to v pohodě	Nepřijde mi to v pohodě	Nepřijde mi to v pohodě	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně
2	Přijde mi to v pohodě	Přijde mi to v pohodě	Přijde mi to v pohodě	Nepřijde mi to v pohodě	Přijde mi to v pohodě	Nepřijde mi to v pohodě	Nepřijde mi to v pohodě	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně

Tabulka 10 - Rozdíly v odpovědích vybraných respondentů na otázky tolerance zobrazování návykových látek ve filmech a seriálech

Níže se nachází srovnání jejich odpovědí na otázky tolerance užívání návykových látek osobami v jejich věku:

Č.	Alkohol	Cigarety	Marihuana / hašiš	Kratom	Léky na předpis	MDMA	Halucinogeny	Kokain	Pervitin	Heroin
1	Nepřijde mi to v pohodě	Nepřijde mi to v pohodě	Přijde mi to hodně špatně	Nepřijde mi to v pohodě	Takové lidi neznám	Takové lidi neznám	Takové lidi neznám	Takové lidi neznám	Takové lidi neznám	Takové lidi neznám
2	Přijde mi to v pohodě	Nepřijde mi to v pohodě	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně	Přijde mi to hodně špatně

Tabulka 11 - Rozdíly v odpovědích vybraných respondentů na otázky tolerance užívání návykových látek osobami v jejich věku

Respondentka 1 zkoušela podle dotazníku následující návykové látky: alkohol (pivo, víno, tvrdý alkohol....), cigarety a další nikotinové výrobky (nikotinové sáčky, vapy, vodní dýmky...)

Respondentka 2 v dotazníku deklarovala zkušenost s následujícími návykovými látkami: alkohol (pivo, víno, tvrdý alkohol....), cigarety a další nikotinové výrobky (nikotinové sáčky, vapy, vodní dýmky...) s poznámkou "Hodně lidí v mém věku tyto návykové látky používají"

a myslím, že jsem v tom věku, kdy děcka zkouší tyto věci, ale nepřijde mi vhodné je v tomto věku používat často (ani jednou týdně)”.

Respondentka 1 (dále jen R1) a respondentka 2 (dále jen R2) jsou tedy stejného věku, mají podobné osobní zkušenosti, sledovací návyky, a shledly podobné tituly. V čem se liší, jsou jejich postoje k zobrazování legálních a pololegálních návykových látek, a v názoru na užívání návykových u svých vrstevníků. R1 je přesvědčená, že návykové látky jsou hodně špatné a nezná osobně lidi, kteří by užívali tvrdé návykové látky, zatímco R2 je více tolerantní k zobrazování i užívání návykových látek.

7.2 Polostrukturované rozhovory

Cílem kvalitativního výzkumu bylo formou polostrukturovaných rozhovorů získat odpovědi na skupiny tematických otázek. Odpovědi by měly pomoci potvrdit či vyvrátit předem určené hypotézy popsané v kapitole 5.3 Hypotézy. a obecně prohloubit a uvést do souvislostí poznatky získané z dotazníkového šetření. V přípravě rozhovorů byly částečně využity metody recepčních studií, jejichž snahou je hledat měnící se význam filmových textů skrze odlišné divácké zkušenosti.¹⁸⁰ Nejde o pochopení díla jako takového, ale o zkoumání různých způsobů jeho vnímání u konkrétních diváků. Toto vnímání se následně rekonstruuje ve vztahu k historickým a společenským procesům. Klíčové je usilovat o úplnost a celistvost, přestože v praxi není nedosažitelná. Při takovém výzkumu je zapotřebí přistupovat k informacím, které se od respondentů dozvíme, s jistou mírou opatrnosti. Zásadní je rovněž to, jaká témata se rozkrývají nebo které pojmy se používají, a jak badatel s respondentem hovoří, jelikož tyto detaily mohou ovlivnit to, jak budou respondenti na daný film či seriál a ukázkou z něj nahlížet.¹⁸¹

7.2.1 Obsah výzkumu a připravené otázky

Cílem první části kvalitativního výzkumu bylo zjistit, jaké jsou divácké návyky a preference respondentek, zda je ve sledování AV děl omezují či kontrolují rodiče, jaké mají postoje k návykovým látkám a proč, a nakonec, zda si myslí, že jejich postoj k návykovým látkám je ovlivněn jejich diváckými zážitky. Na začátku byly pokládány spíše jednodušší otázky a postupně byly rozhovory vedeny ke složitějším tématům. Otázky byly připraveny s ohledem

---

¹⁸⁰ STAIGER, Janet. *Interpreting Films. Studies in the Historical Reception of American Cinema*. Princeton: Princeton University Press, 1992. s. 80-81. ISBN: 0691006164.

¹⁸¹ SKOPAL, Pavel, SZCZEPANIK, Petr. *Města, kina a diváci - O dějinách recepce, lokálním výzkumu a multikinech. Rozhovor s Markem Jancovíchem*. Illuminace. vol. 20, no. 1, 2008. s. 149-154. ISSN: 2570-9267.

na odpovědi respondentek v dotazníku a částečně inspirované již zmíněným dotazníkovým šetřením Dymákové.¹⁸²

Předem připravené otázky:

Divácké návyky a rodičovská kontrola:

- 1/ Kdy a jak nejčastěji koukáš na filmy a pořady?
- 2/ Viděla jsi nějaké filmy či pořady s tematikou návykových látek, které nebyly zmíněné v dotazníku?
- 3/ Pouštěli vám někdy ve škole filmy s tematikou návykových látek? Jaké? Předcházel nebo následoval nějaký komentář vyučujícího?
- 4/ Bavíš se o takových filmech a pořadech s rodiči? Koukáte na ně spolu?
- 5/ Řeší rodiče, na co se díváš? Omezují ti nějak, na co můžeš koukat?

Návykové látky a postoj k nim:

- 6/ Kolik z tvých kamarádů užívá pravidelně alkohol nebo kouří?
- 7/ Jak často užíváš alkohol nebo kouříš ty?
- 8/ Kolik z tvých kamarádů užívá pravidelně nelegální návykové látky? Jaké?
- 9/ Jak často užíváš alkohol nebo kouříš ty?
- 10/ Přijdou ti cool lidi, co užívají nelegální návykové látky?
- 11/ Připadáš si ty cool, když užíváš alkohol či kouříš?

Vliv filmů a pořadů na postoj k návykovým látkám:

- 12/ Máš na film s tematikou návykových látek stále stejný názor, nebo se časem a zkušenostmi změnil? Případně, jak se změnil?
- 13/ Přijdou ti takové filmy a postavy v nich reálné? Jaké filmy a jaké postavy? Proč?
- 14/ Odpovídaly tvoje prožitky/pocity z alkoholu a cigaret tomu, cos viděla ve filmech a pořadech? Jestli ano, jaký to byl film či pořad?
- 15/ Jsou pro tebe takové filmy a pořady spíše inspirace, nebo prevence? Proč?

---

¹⁸² DYMÁKOVÁ, Anna. „100% čistý mexický kokain“ *Recepte filmů s tematikou užívání nelegálních drog u mladistvých a mladých dospělých*. Brno, 2015. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce GMITERKOVÁ, Šárka. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/a8mi7/>. [citováno 2023-03-13].

16/ Jsou pro tebe tví kamarádi a vliv okolí důležitější, než inspirace, kterou vidíš ve filmech a pořadech?

Cílem druhé části kvalitativního výzkumu bylo zjistit, co v respondentkách evokuje, když vidí ukázky z konkrétních filmů či seriálů, jaká je u nich recepce těchto děl. Bylo vybráno několik scén ze současných seriálů a filmů, které respondenti dle odpovědí v dotazníkovém šetření viděli, a ty jim byly během rozhovoru pouštěny. Konkrétní scény v různé míře romantizují návykové látky, proto byly určeny konkrétní otázky, na které respondentky odpovídaly, a poté byl dán prostor na jejich postřehy.

Vybrané ukázky:

1/ *Sex O'Clock: S01E03* - scéna na večírku, kde dívka užívá extázi a tančí.

2/ *Euforie: S02E01* - scéna, kde je Rue velmi špatně z drog, které užila.

3/ *Ginny & Georgia: S01E01* - scéna, kde Georgia užívá marihuanu.

4/ *BANGER.*: 7. minuta - scéna, kde se Láďa předávkuje a je v bezvědomí.

5/ *Katka*: 47. minuta - scéna, kde Katka porodí a dítě jí je odebráno.

7.2.2 Divácké návyky a rodičovská kontrola

U R1 rodiče kontrolují, co může sledovat, i když už ne v takové míře jako dříve v mladším věku. Pořady jako *Like House* a *Love Island Česko & Slovensko* sledovala v televizi v obávacím pokoji, ale na Netflixu sleduje seriály sama na svém laptopu. Jinou VOD platformu nemá, *Euforii* viděla u kamarádky a v době sledování seriál příliš nechápala, až později jí kamarádi vysvětlili, co znamená například slovo *dealer*. Rodiče s ní na filmy a pořady příliš často nekoukají, a pokud ano, jedná se o filmy s jinou tematikou, než jsou návykové látky. Ve škole se s preventivními programy nesešla.

R2 uvedla, že její rodiče jsou velmi shovívaví, pokud jde o filmy obsahující alkohol nebo mírné užívání lehkých drog, matka si s ní o této tematice promluvila. Na filmy a seriály kouká nejčastěji v televizi, kterou má v pokoji a má na ní přístup k několika VOD platformám. S rodiči na filmy a seriály nekouká, nejsou příliš doma. *BANGER.* shlédla sama na Netflixu s přesvědčením, že by rodiče nebyli nadšení, pokud by se to dozvěděli. Ve její škole proběhl program k prevenci rizikového chování, nikoliv však program zaměřený na návykové látky jako takové. V biologii ale probírali otravu alkoholem a co v takovém případě dělat.

7.2.3 Návykové látky a postoj k nim

R1 vyzkoušela alkohol a vapování asi třikrát, získala je od starších kamarádů, kteří kouří a alkohol konzumují. Respondentka má však přísné rodiče a nemůže například přespávat přes noc u kamarádů, a tím pádem tak velké zkušenosti jako její spolužačky nemá a ani nechce mít. Kouření ani alkohol jí nechutnají, ale uznává, že to v sobě nese určitý element rebelství. Sama si myslí, že ani jako dospělá nebude pít alkohol.

R2 má s alkoholem větší zkušenosti, občas si o přestávce ve škole se spolužáky koupí Frisco či společně kouří. Jednou jí bylo špatně z vína, které jí dal příbuzný, ale rodiče to nevěděli. Postupně zkouší nápoje s vyšším procentem alkoholu, myslí si, že bude v dospělosti kouřit a láká ji zkusit marihuanu. Nepřijde jí to vyloženě cool, spíše jako normální samozřejmá věc. Mezi kamarády se však považuje za tu nejzodpovědnější, alkohol a cigarety užívá přibližně jednou za měsíc, ale má i starší kamarády, kteří kouří na denní bázi.

7.2.4 Vliv filmů a pořadů na postoj k návykovým látkám

R1 zastává názor, že postavy ve filmech a pořadech často přehánějí a chovají se pod vlivem návykových látek komicky. Nechápe, proč lidi pijí a kouří a co je k tomu vede a láká, ani ve filmech, ani v reálném životě. Chápe, že ve filmu se jedná o nadsázku či zkreslené zobrazení pro větší efekt, aby se o tom více mluvilo. Filmy a pořady s touto tematikou pro ni nejsou inspirující, a pokud se jedná o tvrdé drogy (vedla příklad *Riverdale*), tak ji to vyloženě odrazuje.

R2 seriály s touto tematikou baví, ale nijak speciálně je nevyhledává, spíše je to podle ní běžná součást jakéhokoliv AV díla. Uznává, že pokud postava vypadá ve filmu s cigaretou, alkoholem či jointem cool (vedla příklad *Ginny & Georgia*), trochu by si přála být jako ta postava, a když se spolužáky kouří, občas si na to vzpomene. Kamarády, zejména chlapce ale vnímá jako vliv primární.

7.3 Interpretace a zhodnocení individuálních polostrukturovaných rozhovorů

Obě respondentky shodně uvedly, že to, co se zobrazuje ve filmech a seriálech je často nadnesené, přehnané, či naopak zlehčené. Samy mají ze svého okolí, zejména od starších kamarádů, vlastní interpretované zkušenosti s návykovými látkami, a věří spíše těm. Obě se shodují na tom, že to, jak viděly zobrazované návykové látky v AV dílech, na nich určitý dojem zanechalo. R1 si na základě těchto dvou vlivů (kamarádi a AV díla, rodiče nezmínila) udělala názor, že návykové látky zkoušet nechce, a dle jejího názoru by se neměly objevovat v AV dílech pro mladé, protože pak budou mít mladí lidé chuť to zkoušet také. R2 je více otevřená návykovým látkám v AV dílech, považuje je za něco běžného, dodala však, že tvrdé a nelegální návykové látky by měly patřit pouze do filmů pro dospělé. Obě respondentky prokázaly rozsáhlé znalosti v problematice návykových látek. U ukázek z AV děl měly obě velmi podobnou, víceméně předvídatelnou reakci, nejvíce je šokovala ukázka z filmu *Katka*, který ani jedna neviděla. R2 uvedla, že se na něj v nejbližší době chce podívat, ale že o něm do té doby neslyšela. V kvalitativních rozhovorech se do jisté míry potvrdily všechny 3 hypotézy.

8 Závěr

Na začátek je podstatné zdůraznit, že ačkoli se podařilo získat některé zajímavé poznatky a údaje a počet respondentů dotazníkového šetření byl vyšší, než kolik bylo očekáváno, nelze s jistotou tvrdit, že výsledky zkoumání jsou obecně platné. Pro šíření dotazníkového šetření mezi potenciální respondenty byla zvolena metoda *sněhové koule*, která nezaručuje rovnoměrné zastoupení všech demografických skupin, což omezuje platnost výsledků. Nejednalo se o reprezentativní ani stratifikovaný výzkum, ale o výzkum, který může doplnit a prohloubit již vzniklé studie. Jedinečnost výzkumu spočívá v tom, že na poměrně velké vzorku respondentů aktualizuje a lokalizuje stávající zahraniční studie, uvádí je do konkrétního kontextu pocovidové doby a generace dospívajících v České republice, která vyrůstá v době nových médií, jako jsou VOD platformy či sociální sítě, například TikTok.

Všechny tři stanovené hypotézy se na tomto vzorku respondentů v určité míře potvrdily, ačkoliv by tomu tak nemuselo být, pokud by se jednalo o vzorek stratifikovaný. Hypotéza 1 (“pubescenti jsou ve formování svého postoje k návykovým látkám ovlivňováni tím, co vidí ve filmech a seriálech”) a hypotéza 2 (“vliv ze strany vrstevníků má na toto formování postoje větší vliv, než audiovizuální tvorba”) byly potvrzeny zejména respondentkami v kvalitativní části výzkumu. Hypotézu 3 (“Pubescenti se ve své divácké zkušenosti více setkávají s tvorbou, ve které jsou návykové látky normalizované, než s tvorbou, která by návykové látky zobrazovala jako odrazující”) potvrdily jak výsledky dotazníkového šetření, tak individuální rozhovory. Kdyby bylo více času, bylo by určitě podnětné v individuálních rozhovorech pokračovat i s dalšími vybranými respondenty, jednalo se totiž o velmi zajímavou a přínosnou zkušenost.

Tato práce a zejména všechna shromážděná data z dotazníkového šetření mohou sloužit být užitečná profesionálům v audiovizuálním průmyslu, kteří se zabývají tvorbou pro mládež. Práce může sloužit i rodičům či dospívajícím, kteří se chtějí v této problematice vzdělávat a získávat informace. Existuje zde prostor a potenciál jak pro hlubší zpracování existujících dat, tak pro další rozšíření výzkumu. Širší výzkum mezi demografickými skupinami, které nejsou mezi respondenty práce zastoupeny dostatečně, by mohl přinést zajímavá data, která by se dala využít například při vývoji nových televizních pořadů pro věkovou skupinu 12 až 15 let. Stejně tak by se pravděpodobně daly objevit další zajímavé korelace mezi výsledky z výzkumu k této práci, pokud by se analýzy chopil někdo, kdo více rozumí statistice a zpracovávání kvantitativních dat.

Pro mne osobně se jednalo o nesmírně zajímavý projekt a zejména osobní setkání a rozhovor s vybranými respondentkami mi potvrdili, že dnešní mládež působí mnohem

dospěleji, než jak jsem si v jejich věku připadala já sama. Ale možná je to přirozený pohled s odstupem času. Překvapilo mne také, jak zajímavé může být zpracování kvantitativních dat. Nesmírně nápomocná mi byla má vedoucí práce, opravdu hodně jsem se toho za dobu psaní práce a konzultací s ní naučila.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura a internetové články:

Alkohol jako podmínka zábavy: tým Like House podle rady porušil zákon. Online. Médiář. 2021-05-21. Dostupné z: <https://www.mediar.cz/alkohol-jako-podminka-zabavy-like-house-tim-podle-rady-porusil-zakon/>. [citováno 2023-05-16].

ALTMAN, Horst. *Jedovaté rostliny, jedovatí živočichové.* HELEBRAT, Ludvík (překladatel). Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2004. s. 62. ISBN 80-242-1156-4.

Amfetaminy a jejich deriváty: speed, pervitin. Online. NZIP - Národní zdravotnický informační portál. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. ISSN 2695-0340. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/261-amfetaminy-a-jejich-derivaty>. [citováno 2023-04-29].

ANDERSON, Peter et al. *Impact of Alcohol Advertising and Media Exposure on Adolescent Alcohol Use: A Systematic Review of Longitudinal Studies.* Alcohol and Alcoholism. vol. 44, no. 3, 2009. s. 229-243. ISSN: 0735-0414.

BANGER. - *Tržby a návštěvnost.* Online. Kinomaniak. Dostupné z: <http://www.kinomaniak.cz/filmy/banger>. [citováno 2023-05-15].

BĚLKOVÁ, Anna. *Rozhovor s Bc. Richardem Hanusem DiS.* Přepis rozhovoru. 2022-05-22. Soukromý archiv Anny Bělkové.

BLÁHOVÁ, Jindřiška. *Seriál TBH má dobře nakoukané americké vzory i mladou českou generaci.* Online. RESPEKT. 2022-02-18. ISSN 1801. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/kultura/serial-tbh-ma-dobre-nakoukane-americke-vzory-i-mladou-ceskou-generaci>. [citováno 2023-05-04].

Breaking Bad (2008-2013) Episode List. Online. IMDb. Dostupné z: <https://www.imdb.com/title/tt0903747/episodes?season=1>. [cit. 20.05.2023].

CIHLÁŘ, Tomáš. *Katka, nový dokument režisérky Heleny Třeštíkové, varuje školáky před drogami.* Online. ZŠ Pačejov. 2010-03-10. Dostupné z: http://www.zspacejov.cz/info.php?page=drogy_200910. [citováno 2023-05-13].

COX, Melissa et al. *Parental Restriction of Movie Viewing Prospectively Predicts Adolescent Alcohol and Marijuana Initiation: Implications for Media Literacy Programs.* Prevention Science. vol. 19, no. 7, 2018. s. 914-926. ISSN: 1573-6695.

DAL CIN, Sonya et al. *When Movies Matter: Exposure to Smoking in Movies and Changes in Smoking Behavior.* Journal of Health Communication. vol. 17, no. 1, 2012. s. 76-89. ISSN: 1087-0415.

DALTON, Madeline et al. *Effect of viewing smoking in movies on adolescent smoking initiation: a cohort study.* The Lancet. 2003-06-26. ISSN: 0140-6736.

DALTON, Madeline et al. *Parental rules and monitoring of children's movie viewing associated with children's risk for smoking and drinking*. *Pediatrics*. vol. 118, no. 5. s.1932-1942. ISSN: 1098-4275.

DE LEEUW, Rebecca et al. *Association of Smoking Onset With R-Rated Movie Restrictions and Adolescent Sensation Seeking*. *Pediatrics*. vol. 127, no. 1, 2011. s. 96-105. ISSN: 1098-4275.

Drug addiction (substance use disorder). Online. Mayo Clinic, 2023. Dostupné z: <http://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/drug-addiction/basics/risk-factors/con-20020970> [cit. 19.05.2023]

DYMÁKOVÁ, Anna. „100% čistý mexický kokain“ *Recepce filmů s tematikou užívání nelegálních drog u mladistvých a mladých dospělých*. Brno, 2015. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce GMITERKOVÁ, Šárka. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/a8mi7/>. [citováno 2023-03-13].

EL-KHOURY, Joseph et al. *Drugs and Alcohol Themes in Recent Feature Films: A Content Analysis*. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*. vol. 28, no. 1, 2019. s. 8-14. ISSN: 1547-0652.

FIALOVÁ, Helena. *Transformace primární prevence - vzdělávání pedagogů jako jedna z cest primární prevence*. *Adiktologie v preventivní a léčebné praxi*. vol. 2, no. 1, 2019. s. 56-61. ISSN 2570-8120.

GERSTEIN, Dean, GREEN, Lawrence. *Preventing drug abuse: What do we know?* Washington, DC: The National Academies Press, 1993. ISBN: 978-0-309-04627-5.

Ginny & Georgia TV Review. Online. Common Sense Media. Dostupné z: <https://www.common sense media.org/tv-reviews/ginny-georgia>. [citováno 23.04.2023].

GROSS, Elisheva. *Adolescent Internet use: What we expect, what teens report*. *Journal of Applied Developmental Psychology*. vol. 25, no. 6, 2004. s. 633-649. ISSN 0193-3973.

HANEWINKEL, Reiner et al. *Alcohol Consumption in Movies and Adolescent Binge Drinking in 6 European Countries*. *Pediatrics*. vol. 129, no. 4, 2012. s. 709-720. ISSN: 1098-4275.

HANEWINKEL Reiner et al. *High youth access to movies that contain smoking in Europe compared with the USA*. *Tobacco Control*. vol 22. no. 4, 2013. s. 241-244. ISSN: 1468-3318.

HANEWINKEL, Reiner et al. *Longitudinal study of parental movie restriction on teen smoking and drinking in Germany*. *Addiction*. 2018-09-05. s. 1722-1730. ISSN: 2155-6105.

HANEWINKEL, Reiner, MORGENSTERN, Matthis, TANSKI Susanne, SARGENT James. *Longitudinal study of parental movie restriction on teen smoking and drinking in Germany*. *Addiction*. 2008-09-05. s. 1722-1730. ISSN: 2155-6105.

HANEWINKEL Reiner et al. *Portrayal of Alcohol Consumption in Movies and Drinking Initiation in Low-Risk Adolescents*. *Pediatrics*. vol. 133, no. 6, 2014. s. 973-982. ISSN: 1098-4275.

- HAVLÍK, Jiří, et al. *Infektologie*. 2. vydání. Praha: Avicenum, 1990. s. 393. ISBN 80-201-0062-8.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. Str. 178.
- HOBZOVÁ, Ilona, KOTVALOVÁ, Lucie. *Pití alkoholu je v Česku normalizované. Ne všem se to líbí*. Online. REFRESHER. 2022-12-21. Dostupné z: <https://refresher.cz/127284--Po-sedmi-letech-abstinence-se-me-stale-ptaji-jestli-si-nedam-Alkohol-vnimame-jako-normu-je-to-problem>. [citováno 2023-04-02].
- CHAPLIN, Tara et al. *Parental-adolescent drug use discussions: physiological responses and associated outcomes*. The Journal of Adolescent Health. vol. 55, no. 6, 2014. s. 730-735. ISSN: 1879-1972
- CHOMYNOVÁ, Pavla, et al. *Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2022*. CHOMYNOVÁ, Pavla (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky, 2023. s. 10-20. ISBN 978-80-7440-311-8. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/zprava-o-zavislostech/souhrnna-zprava-o-zavislostech-v-cr-2022/>.
- CHOMYNOVÁ, Pavla, et al. *Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2022*. Online. Praha: Úřad vlády České republiky, 2022. s. 12. ISBN 978-80-7440-274-6. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocnizpravy/zprava-o-nelegalnich-drogach-v-ceske-republice-2021/>.
- Intravenous Drug Abuse*. Online. Physiopedia, 2023. ISSN: 2631-8369. Dostupné z: https://www.physio-pedia.com/Intravenous_Drug_Abuse. [citováno 2023-05-06].
- IV Drug Use: Signs, Dangers, and Treatment*. Online. American Addiction centres, 2023. Dostupné z: <https://drugabuse.com/addiction/dangers-shooting-up>. [citováno 2023-04-13].
- JANDÁČ, Tomáš, RICHTEROVÁ, Lenka, ŠŤASTNÁ, Lucie. *Rodičovská kontrola a vřelost ve vztahu k pití alkoholu dětmi*. Online. Adiktologie v preventivní a léčebné praxi. 2019. ISSN 2570-8120. Dostupné z: <https://www.aplp.cz/rodicovska-kontrola-a-vrelost-ve-vztahu-k-piti-alkoholu-detmi/>. [citováno 2023-05-05].
- KABÁTOVÁ, Šárka. *Drogy pro chudé. Zájem o čichání toluenu, lepidel a ředidel v Česku výrazně roste*. Online. Seznam Zprávy. 2019-08-21. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/cichacu-pribyva-deti-z-chudych-regionu-sahaji-po-redidlech-ci-lepidlech-77242>. [citováno 2023-04-11]
- KAUR, Navdep et al. *Associations between digital technology and substance use among U.S. adolescents: Results from the 2018 Monitoring the Future survey*. Drug and Alcohol Dependence. vol. 213, 2020. ISSN 0376-8716.
- KOCÍK, Milan. *GHB - predátorská droga usnadňující sexuální násilí*. Online. Security Outlines. 2022-08-18. Dostupné z: <https://www.securityoutlines.cz/ghb-predatorska-droga-usnadnujici-sexualni-nasili/>. [citováno 2023-05-15].

KOSTERMAN, Rick et al. *The dynamics of alcohol and marijuana initiation: patterns and predictors of first use in adolescence*. American Journal of Public Health, 2000. vol 90, no. 3. s. 360-366. ISSN: 1541-0048.

KOORDEMAN, Renske et al. *Alcohol Portrayals in Movies, Music Videos and Soap Operas and Alcohol Use of Young People: Current Status and Future Challenges*. Alcohol and Alcoholism. vol. 47, no. 5, 2012. s. 612-623. ISSN: 0735-0414.

Kratom Legality by Country 2023. Online. World Population Review. Dostupné z: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/kratom-legality-by-country>. [citováno 2023-05-20].

KULHÁNEK, Adam et al. *Série kazuistik adolescentních pacientů v procesu detoxifikace*. Online. Adiktologie v preventivní a léčebné praxi, vol. 4 no. 2, 2019. ISSN 2570-8120 Dostupné z: <https://www.aplp.cz/serie-kazuistik-adolescentnich-pacientu-v-procesu-detoxifikace/>. [citováno 2023-04-18].

LAUGESEN, Murray et al. *R-rated film viewing and adolescent smoking*. Preventive Medicine. vol. 45, no. 6, 2007. s 454-459. ISSN: 1096-0260.

LEMBKE, Anna. Dopamin: *Jak přežít blahobyt a neubavit se k smrti*. PETR, Václav (překladatel). Praha: Triton, 2022. s. 77-85. ISBN: 978-80-7684-008-9.

LICHTBLAU, Eric. *Frequency of Drugs in Films, Music Studied*. Online. Los Angeles Times. 1999-04-29. ISSN: 2165-1736. Dostupné z: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1999-apr-29-mn-32244-story.html>. [citováno 2023-04-27].

LOBOVSKÁ, Alena. *Infekční nemoci*. Praha: Karolinum, 2001. s. 263. ISBN 80-246-0116-8.

LOO BRTNÍKOVÁ, Veronika, KULHÁNEK, Adam. *Kazuistická studie klienta dětské a dorostové adiktologické ambulance s primárně užívanou návykovou látkou marihuanou*. Online. Adiktologie v preventivní a léčebné praxi. ISSN 2570-8120. Dostupné z: <https://www.aplp.cz/kazuisticka-studie-klienta-detske-a-dorostove-adiktologicke-ambulance-s-primarne-uzivanou-navykovou-latkou-marihuanou/>. [citováno 2023-04-04].

MASARYKOVA UNIVERZITA. *Výzkum od stolu*. Online. 2023. Získáno z: <https://kisk.phil.muni.cz/100metod/vyzkum-od-stolu>. [citováno 2023-05-13].

MEJIA, Raul et al. *Exposure to Alcohol Use in Motion Pictures and Teen Drinking in Latin America*. Alcoholism: Clinical and Experimental Research. vol. 40, no. 3, 2016. s. 631-637. ISSN: 1530-0277.

MEJIA, Raul et al. *Parental Restriction of Mature-rated Media and Its Association With Substance Use Among Argentinean Adolescents*. Online. Academic Pediatrics. vol. 16, no. 3, 2016. ISSN: 1876-2859. Dostupné na: [https://www.academicpedsjnl.net/article/S1876-2859\(15\)00343-5/fulltext](https://www.academicpedsjnl.net/article/S1876-2859(15)00343-5/fulltext). [citováno 2023-04-08].

MIOVSKÝ, Michal. *Dětská a dorostová adiktologie vytvořila samostatnou sekci při SNN ČLS JEP a sdílí ji s dalšími společnostmi*. Online. Adiktologie v preventivní a léčebné praxi.

2018-12-01. ISSN 2570-8120. Dostupné z:
<https://www.aplp.cz/detska-a-dorostova-adiktologie-vytvorila-samostatnou-sekci-pri-snn-cls-je-p-a-sdili-ji-s-dalsimi-spolecnostmi/> [citováno 2023-04-18].

MORSE, Eric. *How we made Christiane F - the shocking cult film about a child heroin addict*. Online. The Guardian. 2021-04-19. Dostupné z:
<https://www.theguardian.com/culture/2021/apr/19/how-we-made-christiane-f-the-shocking-cult-film-about-a-child-heroin-addict>. [citováno 2023-05-25].

National Survey on Drug Use and Health (NSDUH). Online. SAMHSA - Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Dostupné z:
<https://www.samhsa.gov/data/data-we-collect/nsduh-national-survey-drug-use-and-health>. [citováno 2023-04-15].

Návykové látky (drogy). Online. NZIP - Národní zdravotnický informační portál. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. ISSN 2695-0340. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/323-navykovye-latky-drogy>. [citováno 2023-04-29].

Nejlepší seriály v top novinkách roku 2022. Online. SerialZone.cz. Dostupné z:
<https://www.serialzone.cz/serialy/top10-novinky/nejlepsi/2022/>. [citováno 23.04.2023].

New harm reduction campaign launched in Norway. Online. Safer Drug Policies. Dostupné z:
<https://saferdrugpolicies.com/harmreductioncampaign> [citováno 2022-12-12].

PENN STATE PRO WELLNESS. *Teen Health: Substance Use and Abuse*. Online. 2018-03-12. Dostupné z: <https://youtu.be/6fmhLcYSn-Y>. [citováno 2023-04-21].

PERDOCH, Jaroslav. *Manželé dostali v Olomouci 8 let vězení kvůli seancím s ayahuascou*. Online. Olomoucký deník. 2022-10-19. ISSN: 1212-1452. Dostupné z:
<https://olomoucky.denik.cz/zlociny-a-soudy/obchody-s-napojem-samanu-na-novojicinsku-manzele-jdou-na-osm-let-do-vezeni-20221.html>. [citováno 2023-05-07].

Pervitin (metamfetamin). Online. Prev-Centrum, 2023. Dostupné z:
<https://www.prevcentrum.cz/informace-o-drogach/pervitin/>. [citováno 2023-04-30].

POKORNÝ, Jan, HAVEL, Prokop. *„Celý film natočený na mobil.“ Adam Mišík hraje ve snímku o pražském nočním životě*. Online. Český rozhlas Radiožurnál. 2022-07-05. Dostupné z:
<https://radiozurnal.rozhlas.cz/cely-film-natoceny-na-mobil-adam-misik-hraje-ve-snimku-o-prazskem-nocnim-zivote-8782573>. [citováno 2023-05-15].

PRICE, Joe. *D.A.R.E. Criticizes 'Euphoria' for Glorifying Teen Drug Use & More*. Online. Complex. 2022-01-26. Dostupné z:
<https://www.complex.com/pop-culture/dare-criticizes-euphoria-for-glorifying-teen-drug-use-sex>. [citováno 26.04.2023].

Prima v dubnu uvede dva nové pořady a na ráno přidává oblíbené vlajkové seriály. Online. Prima. 2021-03-16. Dostupné z:
<https://prima.iprima.cz/tiskove-zpravy/prima-v-dubnu-uvede-dva-nove-porady-a-na-rano-pridava-oblubene-vlajkove-serialy>. [citováno 2023-05-16].

Při předávkování jde o čas. Jak se zachovat? Online. Substituční léčba. Dostupné z: <https://www.substitutni-lecba.cz/novinky/pri-predavkovani-jde-o-cas-jak-se-zachovat-690>. [citováno 2023-05-15].

Pro školy - Řekni NE drogám. Online. Řekni NE drogám. Dostupné z: <https://rekninedrogam.cz/pro-skoly/>. [citováno 2023-05-04].

RABOCH, Jiří, ZVOLSKÝ, Petr, et al. *Psychiatrie*. Praha: Galén, 2001. s. 193-200. ISBN 80-7262-140-8.

RAYAN, Siobhan et al. *Parenting Factors Associated with Reduced Adolescent Alcohol Use: A Systematic Review of Longitudinal Studies*. Australian & New Zealand Journal of Psychiatry. vol. 44, no. 9, 2010. s. 774-783. ISSN: 1440-1614.

ROLOVÁ Gabriela, MIOVSKÝ, Michal, BARTÁK, Miroslav. *Veřejně dostupné zdroje dat a prevalence užívání návykových látek u rodiček, dětí a mladistvých a možnosti využití těchto dat pro prevalenceční odhady pacientů a klientů*. Online. Adiktologie v preventivní a léčebné praxi, vol. 1, no. 4, 2018. ISSN 2570-8120 Dostupné z: <https://www.aplp.cz/verejne-dostupne-zdroje-dat-a-prevalence-uzivani-navykovych-latek-u-rodicek-deti-a-mladistvych-a-moznosti-vyuziti-techto-dat-pro-prevalencni-odhady-pacientu-a-klientu/>. [citováno 2023-04-18].

Rozdělení drog. Online. Substituční léčba. ISSN 1804-0799. Dostupné z: <https://www.substitutni-lecba.cz/rozdeleni-drog>. [citováno 2023-04-30].

RYNDA, Vojtěch. *Katka, nový dokument Třeščíkové, bude varovat školáky před drogami*. Online. Lidovky.cz. 2010-02-25. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/orientace/kultura/katka-novy-dokument-trestikove-bude-varovat-skolaky-pred-drogami.A100225_071616_In_kultura_pks. [citováno 2023-05-13].

ŘIČICOVÁ, Hana, MARTÍNKOVÁ, Aneta. *Televize tu dlouhá léta na mladé lidi úplně rezignovaly, jsme na novém začátku*. Online. 2023-05-01. Radio Wave. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/televize-tu-dlouha-leta-na-mlade-lidi-uplne-rezignovaly-jsme-na-nove-m-zacatku-8982123>. [citováno 2023-05-04].

SCULL, Tracy et al. *The Impact of Media-Related Cognitions on Children's Substance Use Outcomes in the Context of Parental and Peer Substance Use*. Journal of Youth and Adolescence. vol. 43, 2014. s. 717-728. ISSN: 1573-6601.

Sex O'Clock: Afterparty. Online. TV Nova. Dostupné z: <https://tv.nova.cz/porad/sex-o-clock/video/afterparty>. [citováno 2023-05-16].

SHELDER, Jonathan, BLOCK, Jack. *Adolescent drug use and psychological health: A longitudinal inquiry*. American Psychologist, vol. 45, no. 5, 1990. s. 612-630. ISSN: 1935-990X.

SKOPAL, Pavel, SZCZEPANIK, Petr. *Města, kina a diváci - O dějinách recepce, lokálním výzkumu a multikinech. Rozhovor s Markem Jancovichem*. Iluminace. vol. 20, no. 1, 2008. s. 149-154. ISSN: 2570-9267.

SPEAR, Linda. *The adolescent brain and age-related behavioral manifestations*. Neuroscience & Biobehavioral Reviews, vol. 24, no. 4, 2000. s. 417-463. ISSN 0149-7634

STACK, Tim. *Euphoria' creator Sam Levinson on his controversial show: 'I hope it opens up a dialogue'* Online. Entertainment Weekly. 2019-06-16 Dostupné z: <https://ew.com/tv/2019/06/16/euphoria-creator-sam-levinson/> [citováno 26.04.2023].

STAIGER, Janet. *Interpreting Films. Studies in the Historical Reception of American Cinema*. Princeton: Princeton University Press, 1992. s. 80-81. ISBN: 0691006164.

STERN, Susannah. *Messages from Teens on the Big Screen: Smoking, Drinking, and Drug Use in Teen-Centered Films*. Journal of Health Communication. 2006-08-23. s. 331-346. ISSN: 1087-0415. [citováno 2023-04-09].

STERN, Susannah, MORR, Lindsey. *Portrayals of Teen Smoking, Drinking, and Drug Use in Recent Popular Movies*. Journal of Health Communication. 2012-11-02. s. 179-191. ISSN: 1087-0415. [citováno 2023-04-08].

ŠEJVL, Jaroslav. *Změny v metodickém doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. Online. Adiktologie v preventivní a léčebné praxi. ISSN 2570-8120. Dostupné z: <https://www.aplp.cz/zmeny-v-metodickem-doporuceni-k-primarni-prevenci-rizikoveho-chovani-u-deti-zaku-a-studentu-ve-skolach-a-skolskych-zarizeni/>. [citováno 2022-12-12].

Seriály - 2020 - 2021 - 2022 - 2023. Online. Edna.cz. Dostupné z: <https://www.edna.cz/serialy/hledani?year=2020%7C2021%7C2022%7C2023>. [citováno 23.04.2023].

ŠULC, Stanislav. *Zapomeňte na Stranger Things, nejsledovanějším hitem Netflixu je temná Wednesday*. Online. Newstream. 2022-11-30. Dostupné z: <https://www.newstream.cz/enjoy/zapomente-na-stranger-things-nejsledovanejsim-hitem-netfli-xu-je-temna-wednesday>. [citováno 2023-05-04].

STRASBURGER, Viktor. *The Council on Communications and Media; Children, Adolescents, Substance Abuse, and the Media*. Pediatrics. 2010-09-27. s. 791-799. ISSN: 1098-4275.

TANSKI, Susanne. *Movie Character Smoking and Adolescent Smoking: Who Matters More, Good Guys or Bad Guys?* Pediatrics vol. 124, no. 1, 2009. s. 135-143. ISSN: 1098-4275.

THRASHER, James et al. *Are movies with tobacco, alcohol, drugs, sex, and violence rated for youth? A comparison of rating systems in Argentina, Brazil, Mexico, and the United States*. International Journal of Drug Policy. vol. 25, no. 2, 2014. s. 267-275. ISSN 0955-3959.

THRASHER, James et al. *Does film smoking promote youth smoking in middle-income countries?: A longitudinal study among Mexican adolescents*. Cancer Epidemiology, Biomarkers & Prevention. 2009-12-18. ISSN: 1538-7755.

THRASHER, James et al. *Exposure to smoking imagery in popular films and adolescent smoking in Mexico*. American Journal of Preventive Medicine. vol. 35. no. 2, 2008. s. 95- 102. ISSN: 1873-2607.

Tři Tygři ve filmu: JACKPOT - Tržby a návštěvnost. Online. Kinomaniak. Dostupné z: <https://kinomaniak.cz/filmy/tri-tygri-ve-filmu-jackpot>. [citováno 2023-05-13].

U.S. DEPARTMENT OF HEALTH AND HUMAN SERVICES. *Drug Use Among Racial/Ethnic Minorities*. Rockville, MD: NIDA - National Institute of Drug Abuse, 1995. no. 03-3888. s. 66. ISSN 1535-7716.

VACEK, Jaroslav. *Prevence rizikového chování ve školách v České republice za školní rok 2017/18: Údaje evidované Systémem evidence preventivních aktivit*. Online. Adiktologie v preventivní a léčebné praxi. ISSN 2570-8120. Dostupné z: <https://www.aplp.cz/uzivani-alkoholu-mezi-vysokoskolskymi-studenty-telovychovy-a-sportu-2/>. [citováno 2023-04-21].

VELMI KŘEHKÉ STAVY. *VKS: Podcast #5 - Jak zlá dokáže být závislost na marihuaně?* Podcast. Online. 2021-05-24. Dostupné z: <https://youtu.be/ppyK9DFR4jE>. [citováno 2023-04-13]

VENNIRO, Marco, et al. *Improving translation of animal models of addiction and relapse by reverse translation*. Nature Reviews Neuroscience, vol. 21, 2020. s. 625-643. ISSN: 1471-0048.

VILAS-BOAS, Eric. *HBO Max Is Now Just Max. Here's What You Should Know*. Online. Vulture. 2023-05-23. Dostupné z: <https://www.vulture.com/article/do-hbo-max-users-have-to-do-anything-to-switch-to-max.html>. [citováno 2023-05-25].

WAYLEN, Andrea et al. *Alcohol Use in Films and Adolescent Alcohol Use*. Pediatrics. vol. 135, no. 5, 2015. s. 851-858. ISSN: 1098-4275.

WILLS, Thomas et al. *Movie Exposure to Alcohol Cues and Adolescent Alcohol Problems: A Longitudinal Analysis in a National Sample*. Online. Psychology of Addictive Behaviors, 23(1). 2009-03-23. s. 23-25. ISSN: 1539-3704. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2805125>. [citováno 2022-12-12].

ZÁLEŠÁKOVÁ, Eva. *Top 10 nejsledovanějších seriálů na Netflixu v roce 2022*. Online. SerialZone.cz. 2022-12-31. Dostupné z: <https://www.serialzone.cz/clanek/15136-top-10-nejsledovanejsich-serialu-na-netflixu-v-roce-2022>. [citováno 26.04.2023].

ŽALOUĐÍKOVÁ, Iva. *Změny v psychice a chování u dospívajících ve věku 11-15 let*. Online. Duha: Informace o knihách a knihovnách. 2013, 27(1). ISSN 1804-4255. Dostupné z: <http://duha.mzk.cz/clanky/zmeny-v-psychice-chovani-u-dospivajicich-ve-veku-11-15-let>. [citováno 2022-12-12].

Ženy na přelomu tisíciletí - V pasti. Online. DOKweb. Dostupné z: <https://dokweb.net/databaze/filmy/synopsis/6c451cdd-a190-4bb8-995e-b1e887e34307/zeny-na-prelomu-tisicileti-v-pasti>. [citováno 2023-05-13].

Internetové stránky:

www.aerofilms.cz

www.cinemablend.com

www.cinepur.cz

www.combo.tripsit.me

www.commonsense.com

www.dangerousminds.net

www.film.moviezone.cz

www.filmschoolrejects.com

www.hollywood.com

www.indiefilm.cz

www.rogerebert.com

www.ruthlessreviews.com

www.thesamecinemaeverynight.net

www.thewrap.com

Filmové databáze:

Československá filmová databáze www.csfd.cz

Internet movie database www.imdb.com

Rotten Tomatoes www.rottentomatoes.com

Konzultace:

Mgr. et MgA. Tereza Czesany Dvořáková, Ph. D., vedoucí katedry produkce FAMU

Bc. Richard Hanus DiS., adiktolog z Centrum Alma, z.ú. - adiktologické služby

PhDr. Václav Moravec, Ph.D., Ph.D., vedoucí metodologického semináře FAMU

Michal Reitler, kreativní producent a ředitel vývoje VOD platformy Voyo spadající pod Novu, potažmo CME

Příloha 1: Dotazníkové šetření

Návykové látky ve filmu a televizi - dotazník pro diplomovou práci

Dotazníkové šetření je zcela anonymní. Dotazník slouží pouze pro výzkum v mé diplomové práci v rámci studia na vysoké škole (FAMU) a budu moc vděčná za jeho vyplnění.

Dotazníkové šetření je určeno všem dospívajícím ve věku 12–15 let.

Odesláním tohoto formuláře potvrzuješ, že jsi jej vyplnil/a se souhlasem rodičů.

Moc ti děkuju předem,

Anička Bělková, magisterské studium katedry produkce, FAMU, Praha, 2023

belkova.anna@skaut.cz [Přepnout účet](#)

 Není sdíleno

* Označuje povinnou otázku

Kolik ti je let? *

- 12 let
- 13 let
- 14 let
- 15 let

Jsi *

- Žena (dívka)
- Muž (chlapec)
- Jiné:

Z jak **velkého** města / obce pocházíš? *

- Město nad 1 000 000 (milion) obyvatel (Praha)
- Město nad 100 000 obyvatel (Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec, Olomouc)
- Město nad 10 000 obyvatel
- Obec nad 3000 obyvatel
- Obec pod 3000 obyvatel

Jak často **se díváš na seriály či filmy?**

- Každý den několik hodin
- Každý den chvíli / několikrát za týden víc hodin
- 1–2x týdně
- Méně často

Na seriály a filmy se **nejčastěji díváš**

- Sám/sama
- S kamarády
- S rodinou
- S někým jiným

Viděl/a jsi alespoň **1 díl následujících seriálů?**

- Euforie (Euphoria) (HBO) www.csfd.cz/film/713542-euforie
- Ginny & Georgia (Netflix) www.csfd.cz/film/916178-ginny-a-georgia
- Riverdale (Netflix) www.csfd.cz/film/448106-riverdale
- Wednesday (Netflix) www.csfd.cz/film/987453-wednesday
- TBH (ČT) www.csfd.cz/film/1134594-tbh
- Sexuální výchova (Sex Education) (Netflix) www.csfd.cz/film/681071-sexualni-ychova
- My děti ze stanice Zoo (We Children from Bahnhof Zoo) (HBO) www.csfd.cz/film/793226-my-deti-ze-stanice-zoo
- Like House (iPrima) www.csfd.cz/film/1001841-like-house
- Love Island Česko & Slovensko (Voyo) www.csfd.cz/film/1065675-love-island
- Sex O' Clock (Voyo) www.csfd.cz/film/1224011-sex-o-clock

Viděl/a jsi následující **filmy?**

- Enola Holmes 2 (Netflix) www.csfd.cz/film/1019026-enola-holmesova-2
- BANGER. (Netflix) www.csfd.cz/film/1081372-banger
- Čára 2 (Tall girl 2) (Netflix) www.csfd.cz/film/1133752-cara-2
- Tři Tygři ve filmu: JACKPOT (Netflix) www.csfd.cz/film/1059431-tri-tygri-ve-filmu-jackpot
- Katka (HBO Max, KVIFF TV, DaFilms, České kino) www.csfd.cz/film/264177-katka
- Samotáři (Voyo, Netlix, HBO Max, KVIFF TV, DaFilms, České kino) www.csfd.cz/film/7064-samotari
- Pomsta na druhou (Do Revenge) (Netflix) www.csfd.cz/film/1219473-pomsta-na-druhou

Přijde ti v pohodě, když **postavy ve filmech a seriálech** užívají následující návykové látky?

	Takové filmy / seriály neznám	Přijde mi to hodně špatně	Nepřijde mi to v pohodě	Přijde mi to v pohodě	Přijde mi to cool
Alkohol	☐	☐	☐	☐	☐
Cigarety	☐	☐	☐	☐	☐
Marihuana/hašiš	☐	☐	☐	☐	☐
Kratom	☐	☐	☐	☐	☐
Léky na předpis (Xanax, apod.)	☐	☐	☐	☐	☐
MDMA (Mko, extáze)	☐	☐	☐	☐	☐
Halucinogeny (LSD, lysohlávky)	☐	☐	☐	☐	☐
Kokain	☐	☐	☐	☐	☐
Pervitin	☐	☐	☐	☐	☐
Heroin	☐	☐	☐	☐	☐

Přijde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají následující návykové látky?

	Takové lidi neznám	Přijde mi to hodně špatně	Nepřijde mi to v pohodě	Přijde mi to v pohodě	Přijde mi to cool
Alkohol	☐	☐	☐	☐	☐
Cigarety	☐	☐	☐	☐	☐
Marihuana/hašiš	☐	☐	☐	☐	☐
Kratom	☐	☐	☐	☐	☐
Léky na předpis (Xanax, apod.)	☐	☐	☐	☐	☐
MDMA (Mko, extáze)	☐	☐	☐	☐	☐
Halucinogeny (LSD, lysohlávky)	☐	☐	☐	☐	☐
Kokain	☐	☐	☐	☐	☐
Pervitin	☐	☐	☐	☐	☐
Heroin	☐	☐	☐	☐	☐

Zkusil/a jsi někdy v životě nějakou **návykovou látku**?

- Žádnou, nechci je zkoušet
- Žádnou, ale chtěl/a bych to zkusit
- Alkohol (pivo, víno, tvrdý alkohol...)
- Cigarety a další nikotinové výrobky (nikotinové sáčky, vapy, vodní dýmky...)
- Marihuana nebo hašiš - jakýmkoliv způsobem
- Kratom
- Léky na předpis (Xanax, Valium, Ativan, Klonopin...)
- MDMA (Mko, extáze)
- Halucinogenní látky (LSD, lysohlávky...)
- Kokain
- Pervitin
- Heroin
- Jiné:

Máš nějakou **osobní zkušenost s návykovými látkami**, o kterou by ses chtěl anonymně podělit?

Vaše odpověď

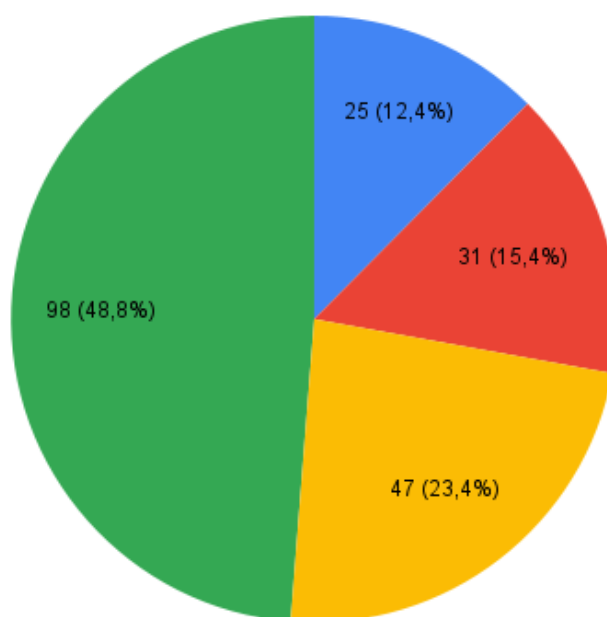
V rámci výzkumu k diplomové práci budu dělat **individuální rozhovory (online, po telefonu, či osobně)**, kde se o zkušenostech s návykovými látkami ve filmu chci pobavit více do hloubky. **Měl/a bys zájem se takového rozhovoru zúčastnit?** Zabralo by to přibližně 30 minut. Pokud ano, **prosím o napsání telefonního čísla či e-mailu na tebe / na rodiče.**

Vaše odpověď

Příloha 2: Grafy tolerance k návykovým látkám zobrazených ve filmech dle pohlaví

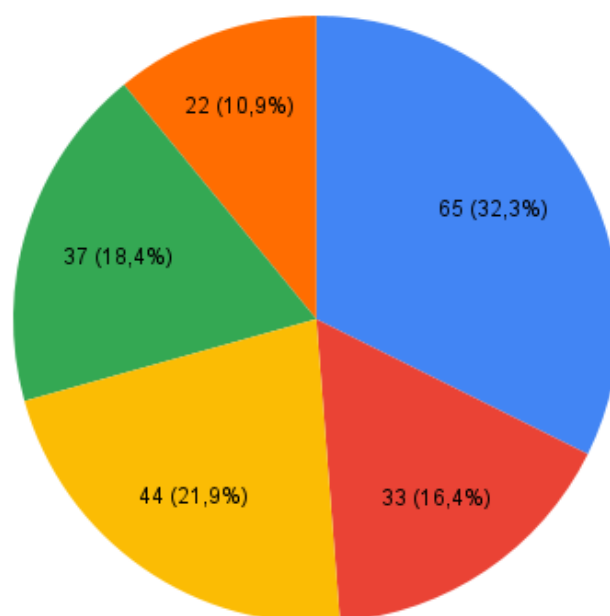
Muži a chlapci: rozdělení skupiny dle věku

- 12 let
- 13 let
- 14 let
- 15 let

Muži a chlapci: rozdělení skupiny dle místa bydliště

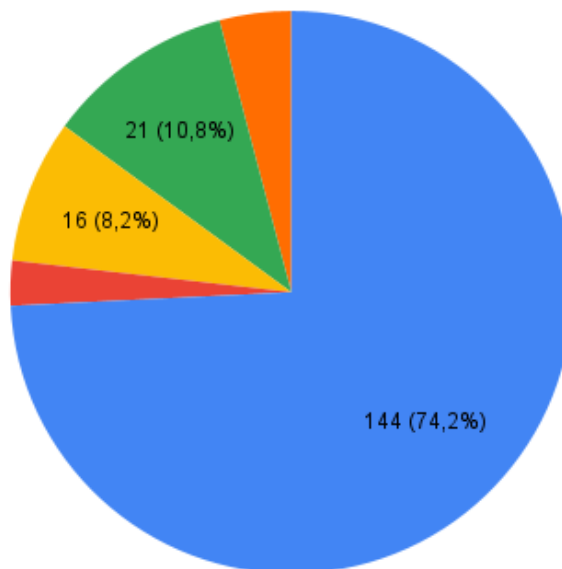
- Město nad 1 000 000 (milion) obyvatel (Praha)
- Obec nad 3000 obyvatel
- Obec pod 3000 obyvatel
- Město nad 10 000 obyvatel
- Město nad 100 000 obyvatel (Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec, Olomouc)

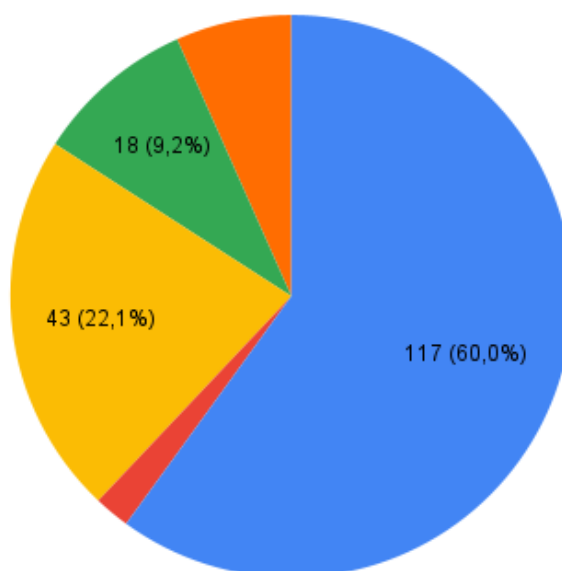
Muži a chlapci: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají alkohol?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

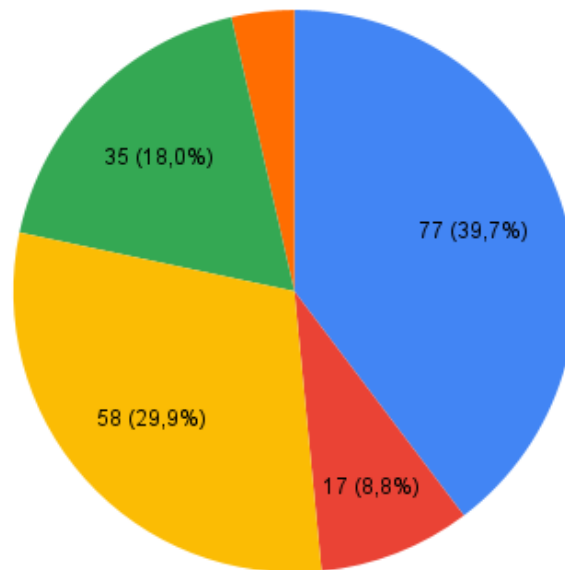
Muži a chlapci: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají cigarety?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

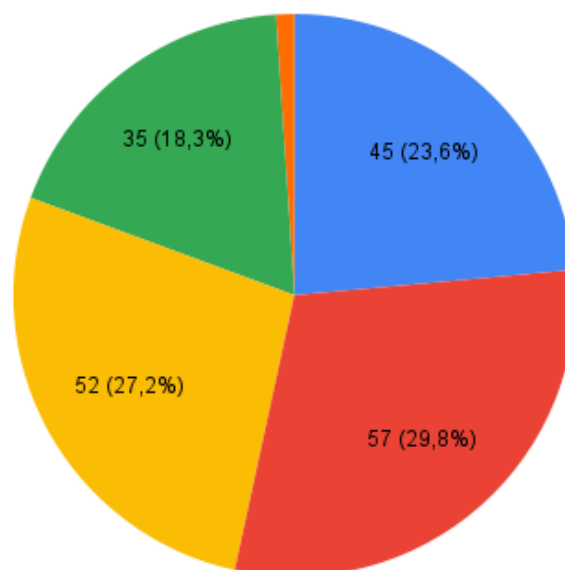
Muži a chlapci: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají marihuanu či hašiš?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

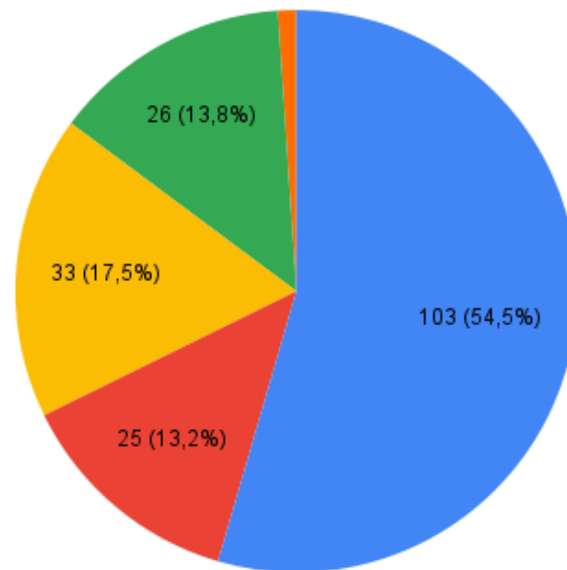
Muži a chlapci: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají kratom?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
| Přejde mi to hodně špatně |
| Přejde mi to cool |

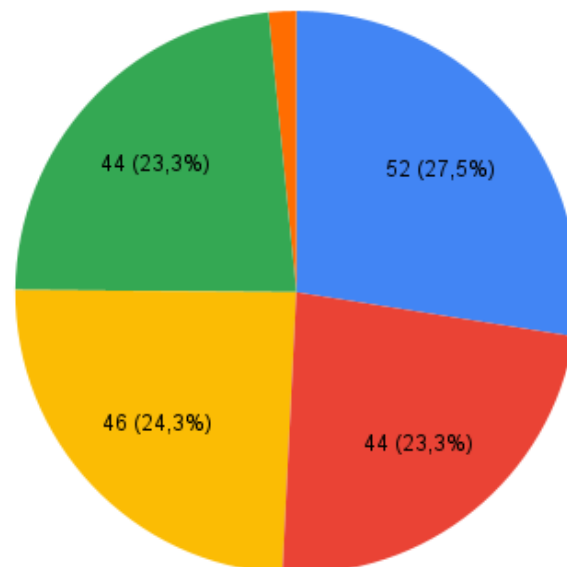
Muži a chlapci: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají léky na předpis?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

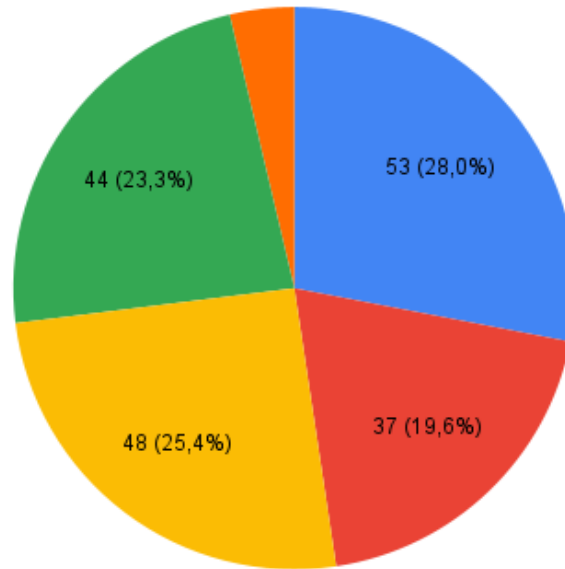
Muži a chlapci: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají MDMA?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

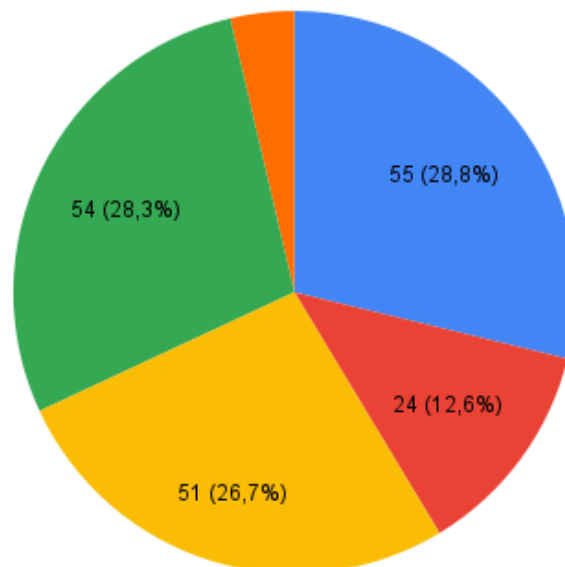
Muži a chlapci: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají halucinogeny?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

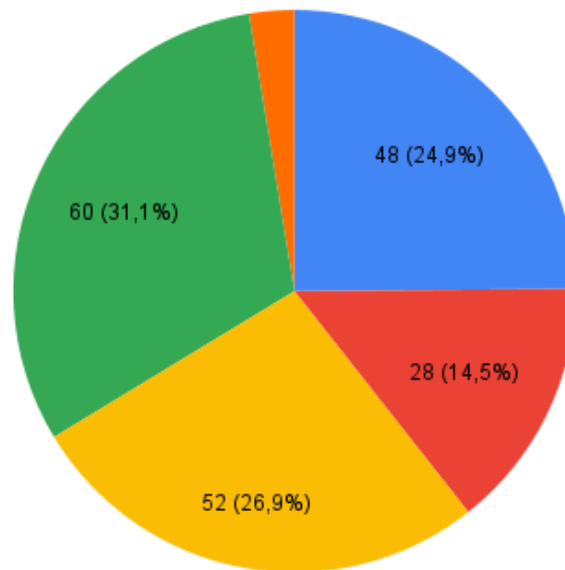
Muži a chlapci: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají kokain?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

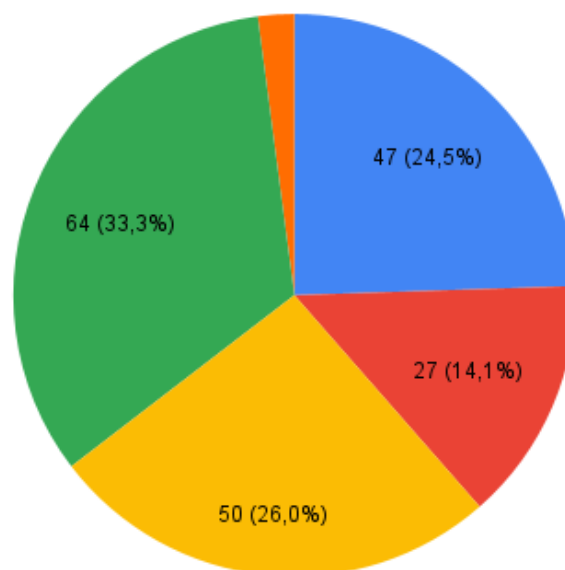
Muži a chlapci: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají pervitin?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

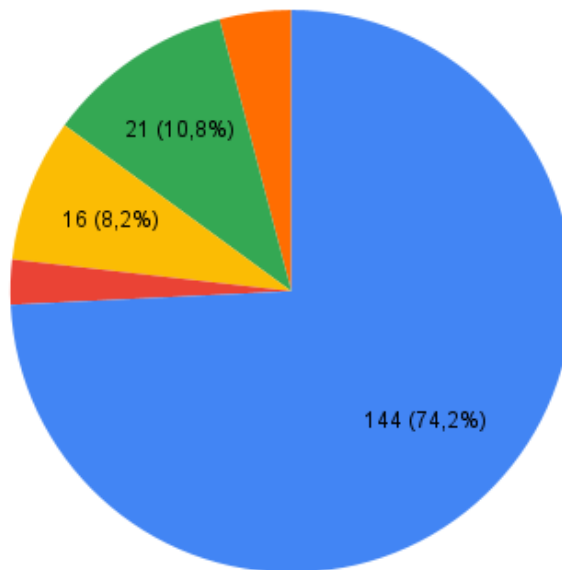
Muži a chlapci: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají heroin?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

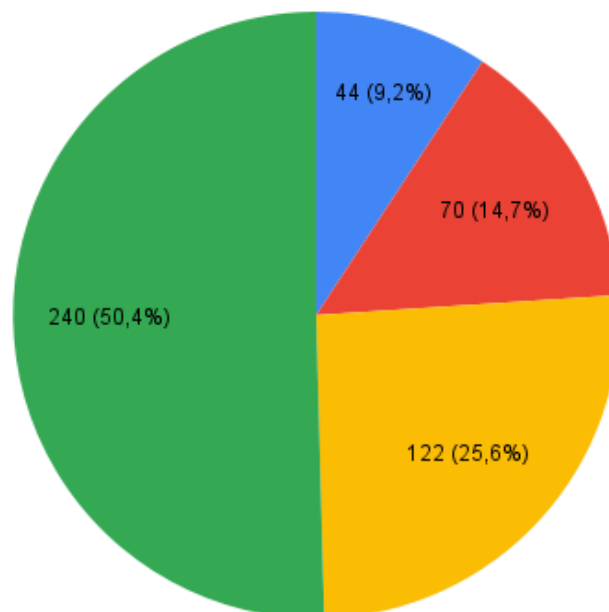
Muži a chlapci: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají alkohol?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

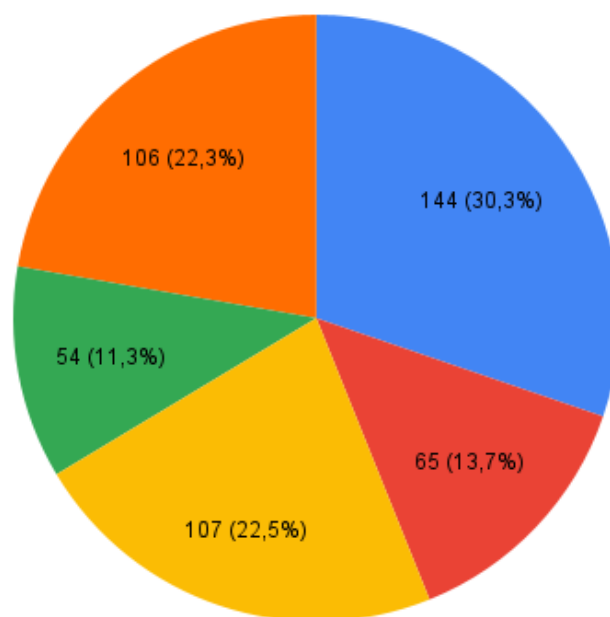
Ženy a dívky: rozdělení skupiny dle věku

- 12 let
- 13 let
- 14 let
- 15 let

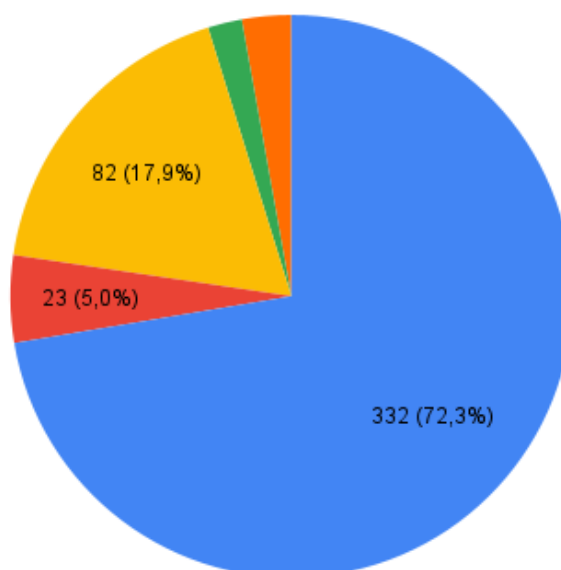
Ženy a dívky: rozdělení skupiny dle místa bydliště

- Město nad 1 000 000 (milion) obyvatel (Praha)
- Obec nad 3000 obyvatel
- Obec pod 3000 obyvatel
- Město nad 100 000 obyvatel (Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec, Olomouc)
- Město nad 10 000 obyvatel

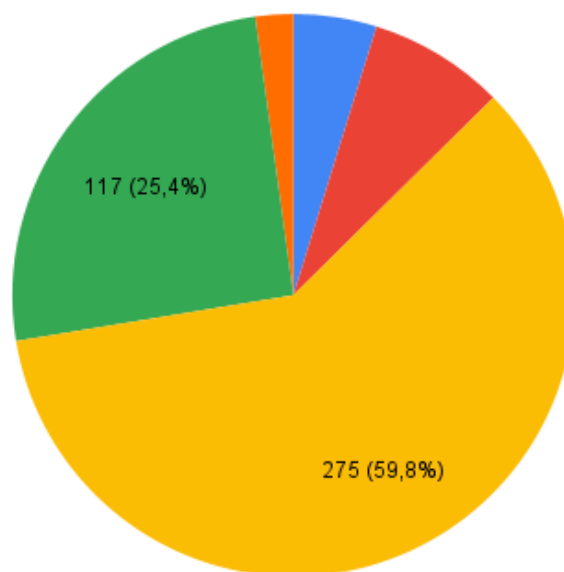
Ženy a dívky: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají alkohol?

- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to cool

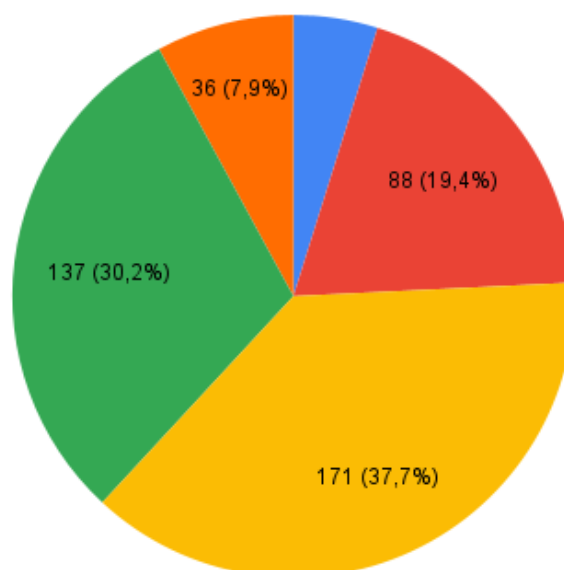
Ženy a dívky: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají cigarety?

- Přejde mi to cool
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám

Ženy a dívky: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají marihuanu a hašiš?

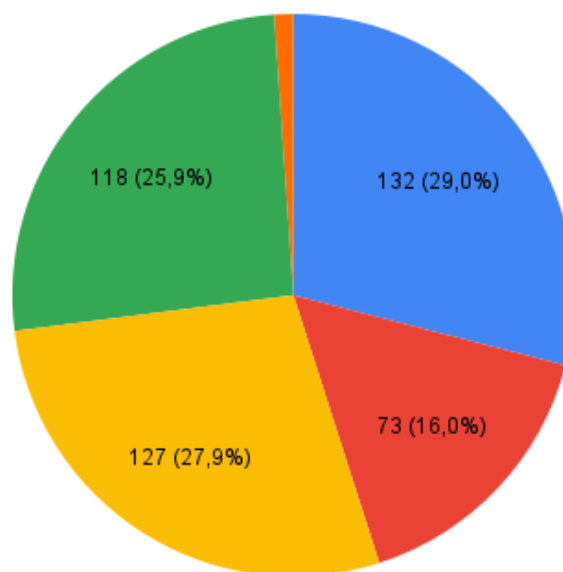
- Přejde mi to cool
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám

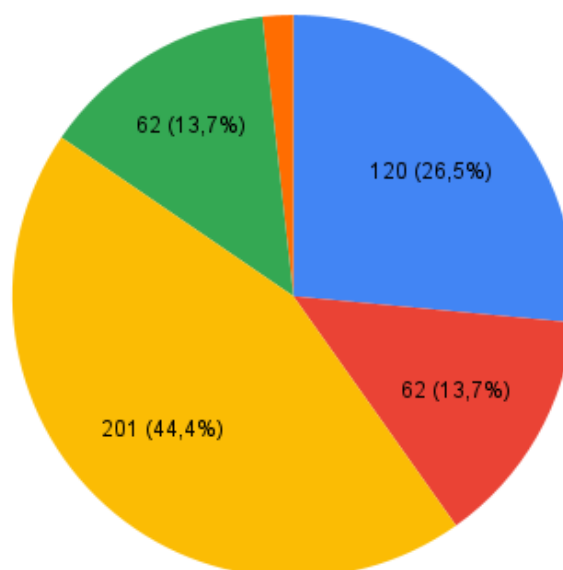
Ženy a dívky: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají kratom?

- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

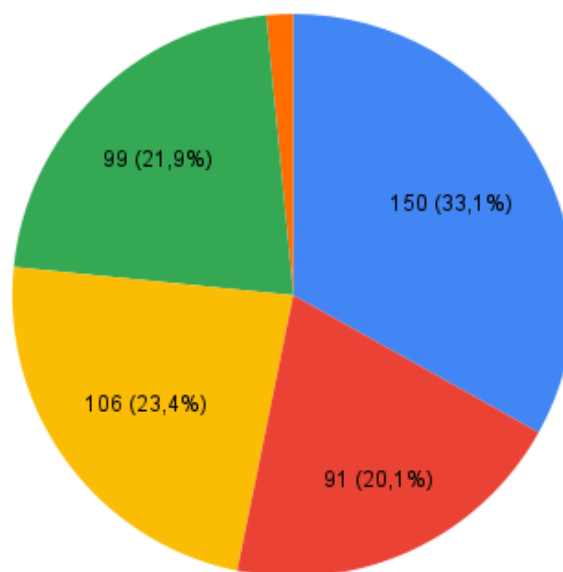
Ženy a dívky: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají léky na předpis?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to cool

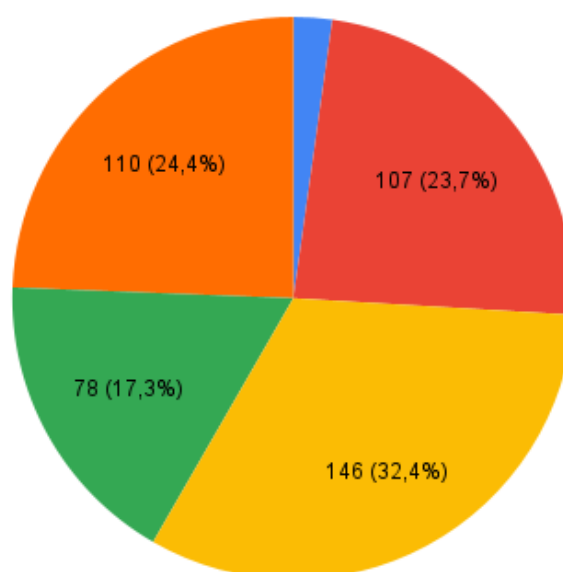
Ženy a dívky: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají MDMA?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

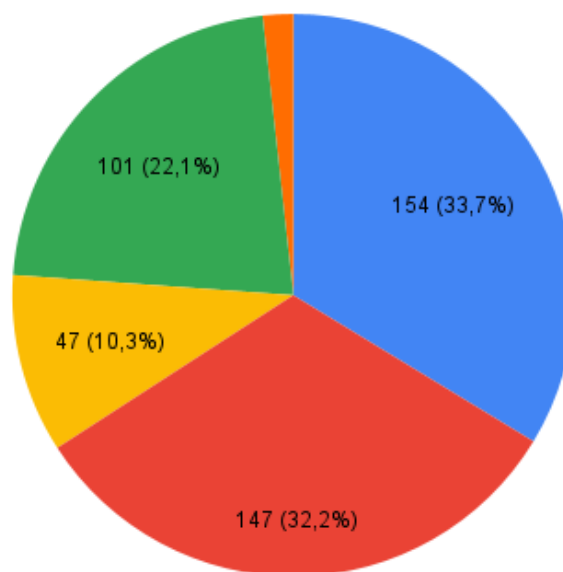
Ženy a dívky: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají halucinogeny?

- Přejde mi to cool
- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to v pohodě

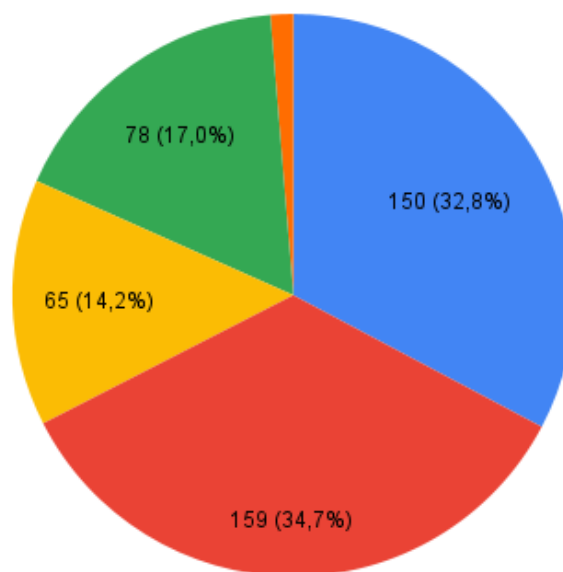
Ženy a dívky: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají kokain?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

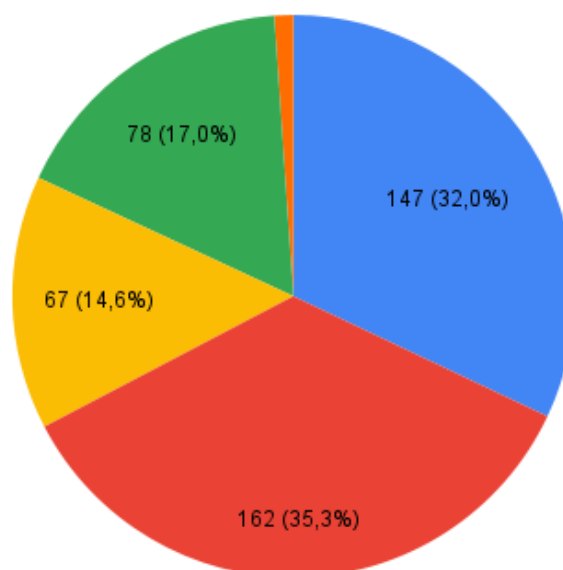
Ženy a dívky: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají pervitin?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

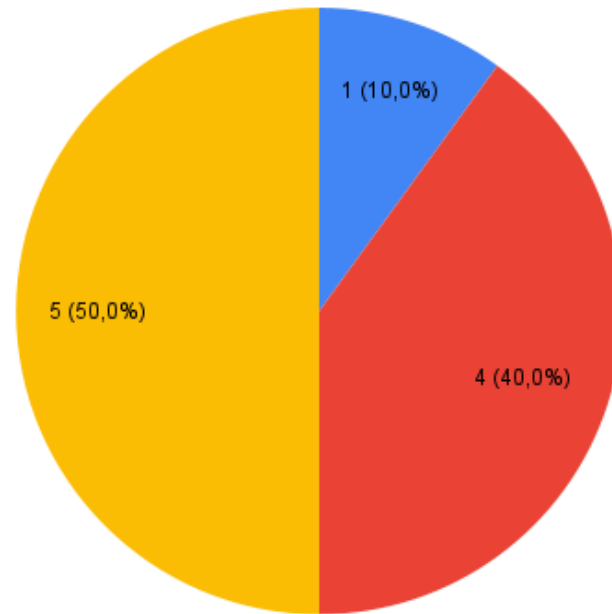
Ženy a dívky: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají heroin?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

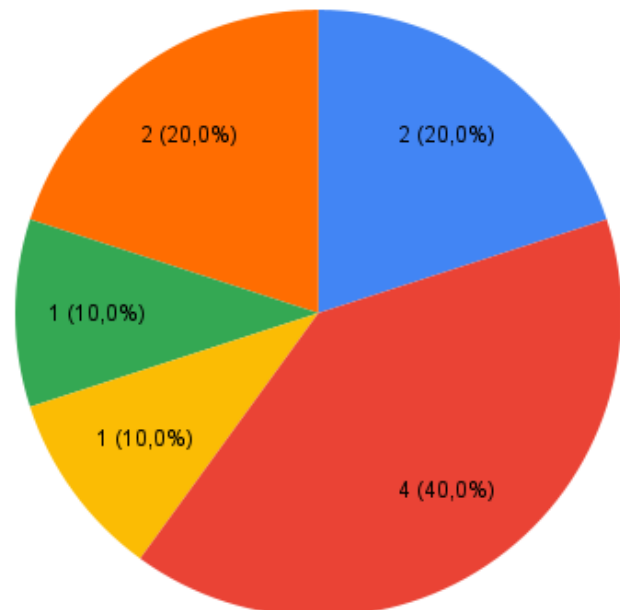
Nebinární: rozdělení skupiny dle věku

- 12 let
- 14 let
- 15 let

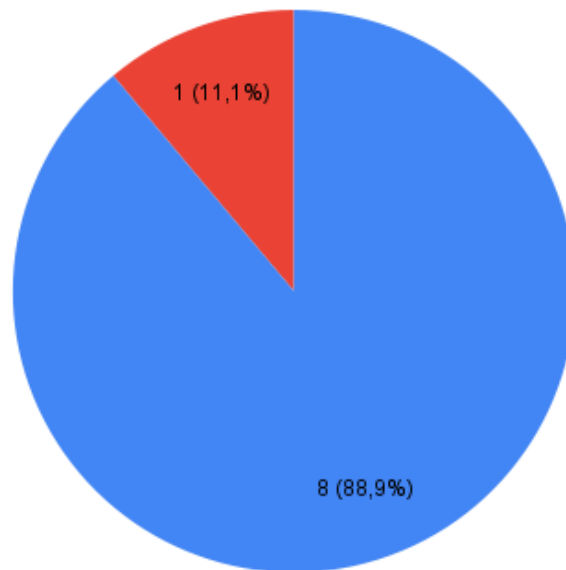
Nebinární: rozdělení skupiny dle místa bydliště

- Obec nad 3000 obyvatel
- Město nad 1 000 000 (milion) obyvatel (Praha)
- Obec pod 3000 obyvatel
- Město nad 100 000 obyvatel (Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec, Olomouc)
- Město nad 10 000 obyvatel

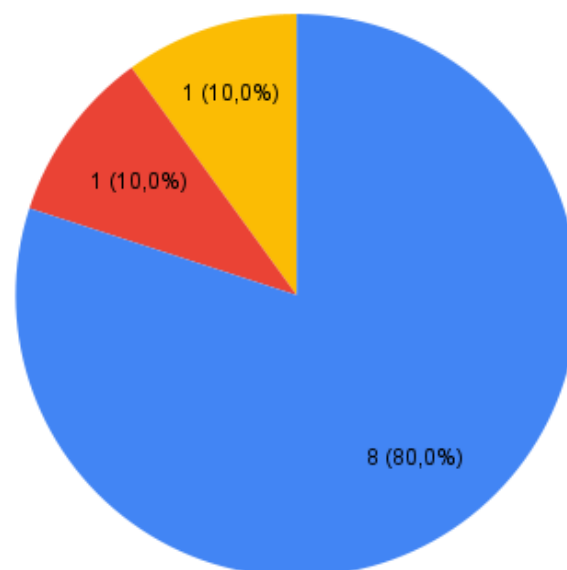
Nebinární: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají alkohol?

- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

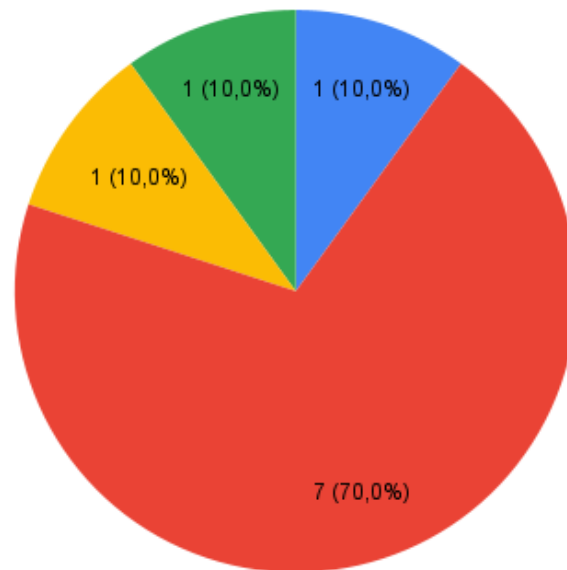
Nebinární: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají cigarety?

- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

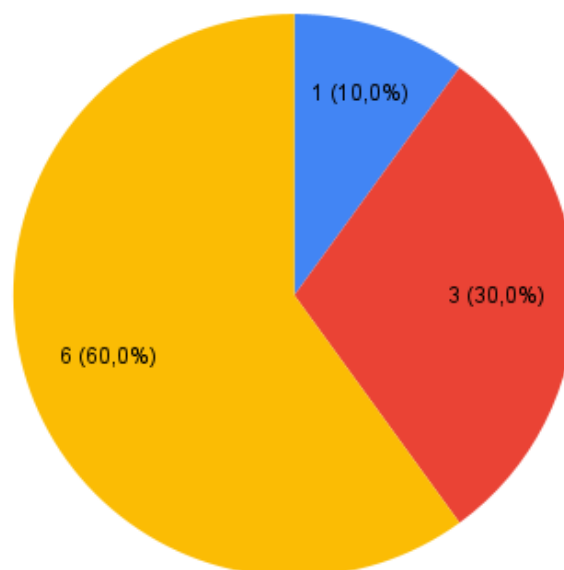
Nebinární: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají marihuanu či hašiš?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

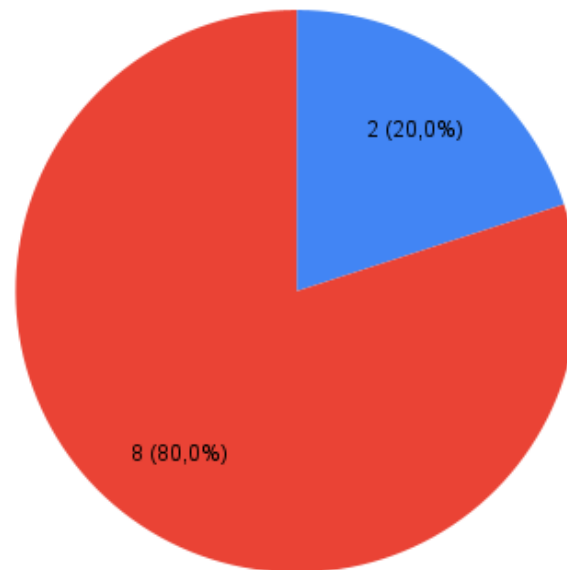
Nebinární: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají kratom?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám

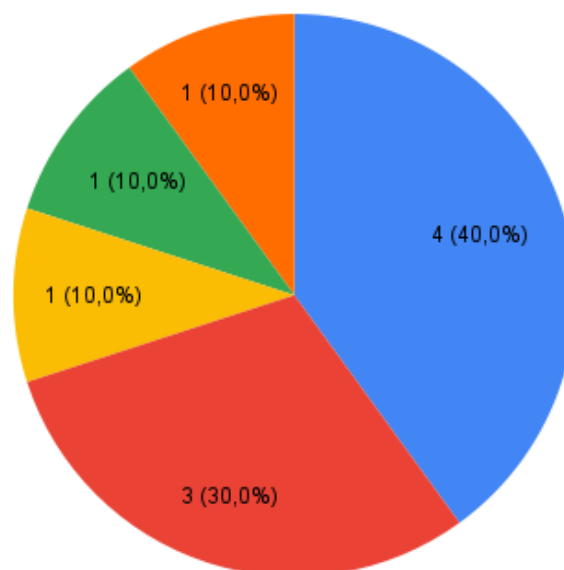
Nebinární: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají léky na předpis?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě

Nebinární: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají MDMA?

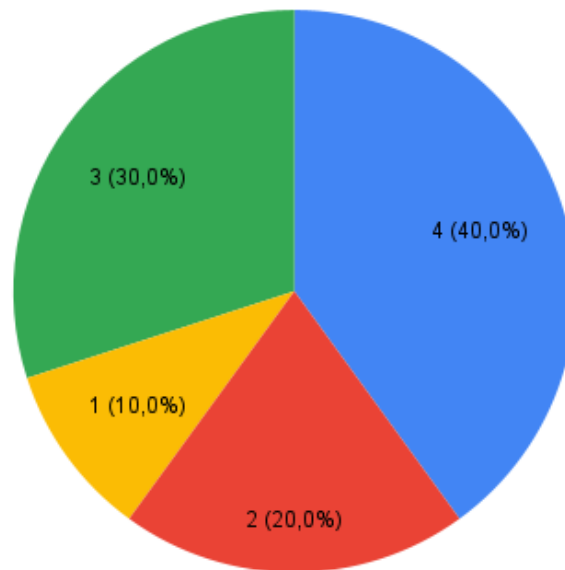
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool
- Takové filmy / seriály neznám

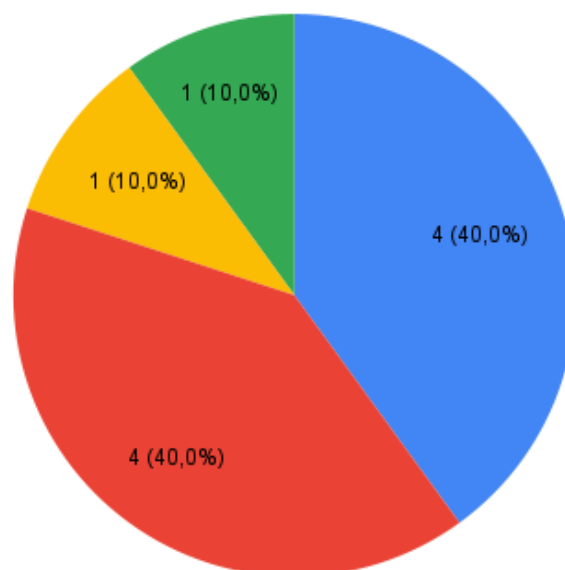
Nebinární: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají halucinogeny?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to cool

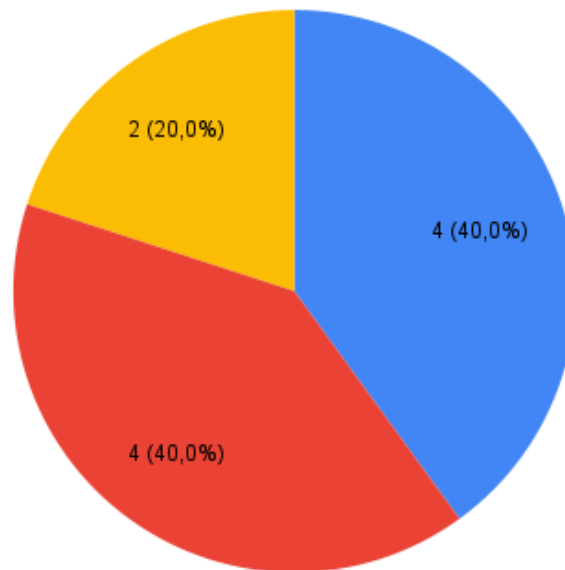
Nebinární: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají kokain?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to cool

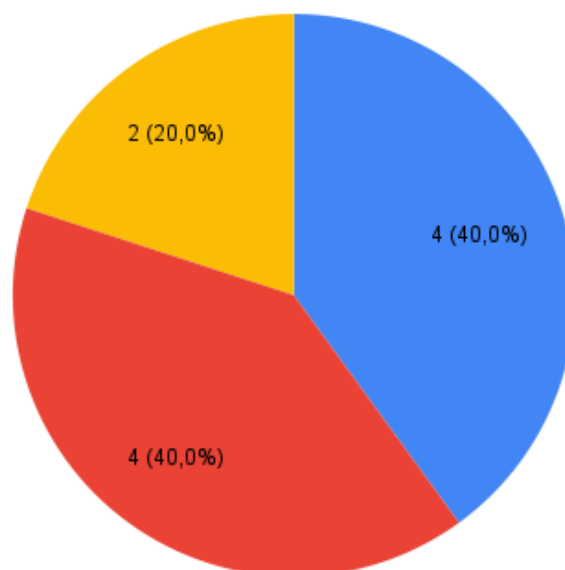
Nebinární: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají pervitin?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám

Nebinární: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají heroin?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně

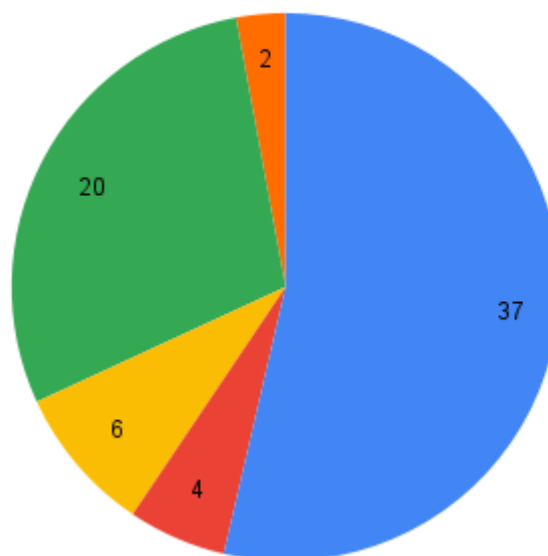

Příloha 3: Grafy tolerance k návykovým látkám zobrazených ve filmech dle věku

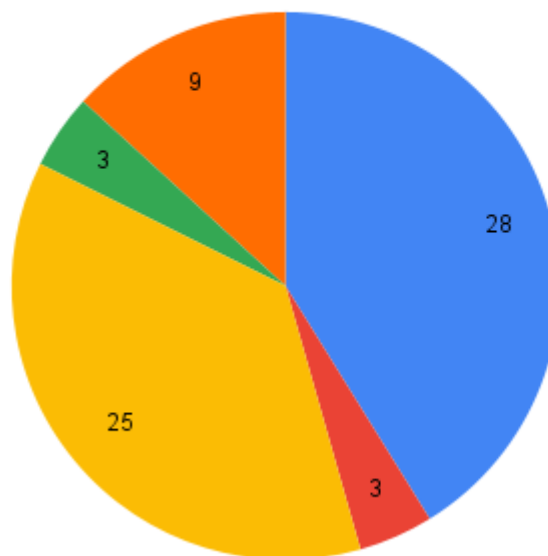
12 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají alkohol?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

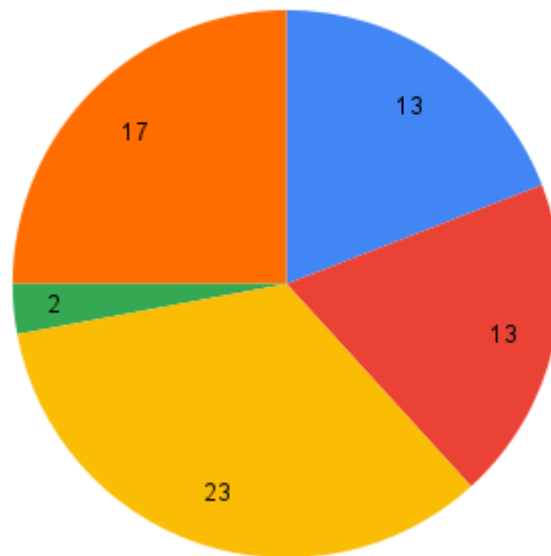
12 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají cigarety?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool
- Přejde mi to hodně špatně

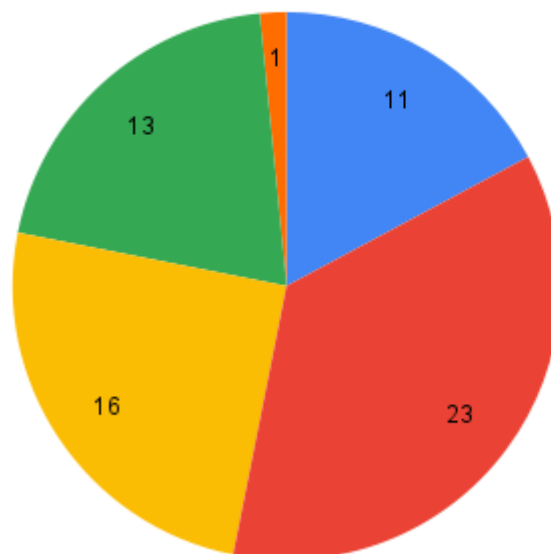
12 let: Půjde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají marihuanu či hašiš?

- Půjde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepůjde mi to v pohodě
- Půjde mi to cool
- Půjde mi to hodně špatně

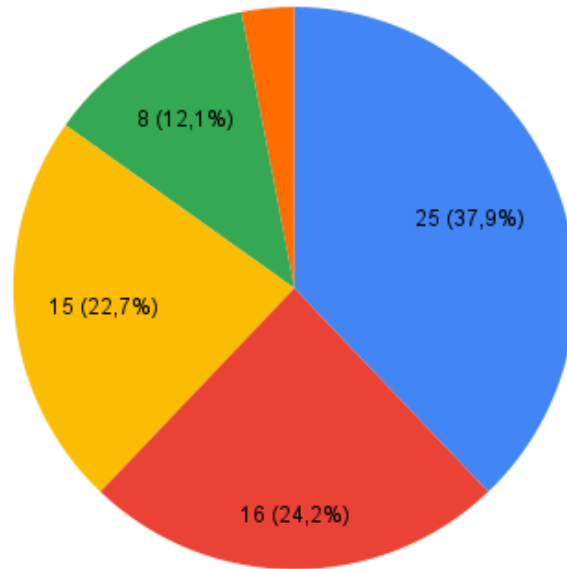
12 let: Půjde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají kratom?

- Půjde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepůjde mi to v pohodě
- Půjde mi to hodně špatně
- Půjde mi to cool

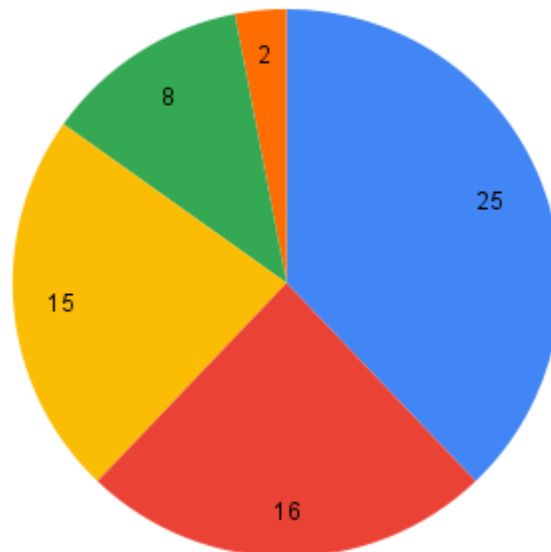
12 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají léky na předpis?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

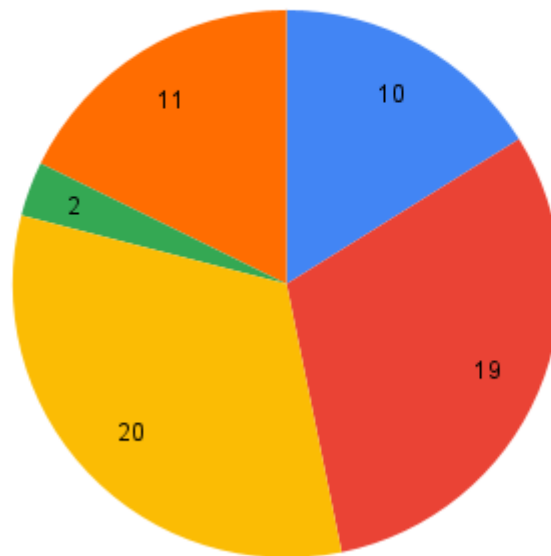
12 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají MDMA?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

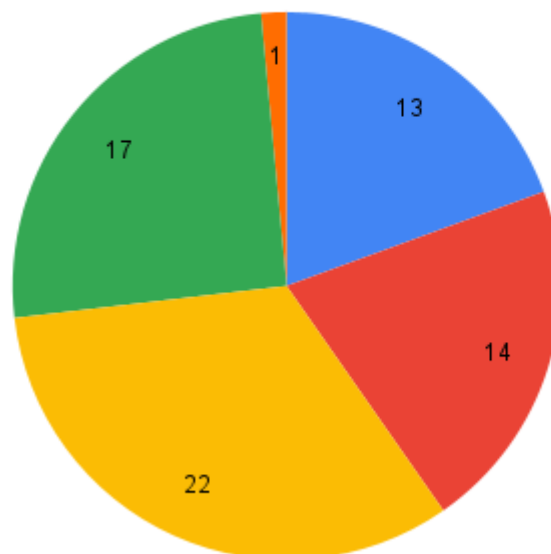
12 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají halucinogeny?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool
- Přejde mi to hodně špatně

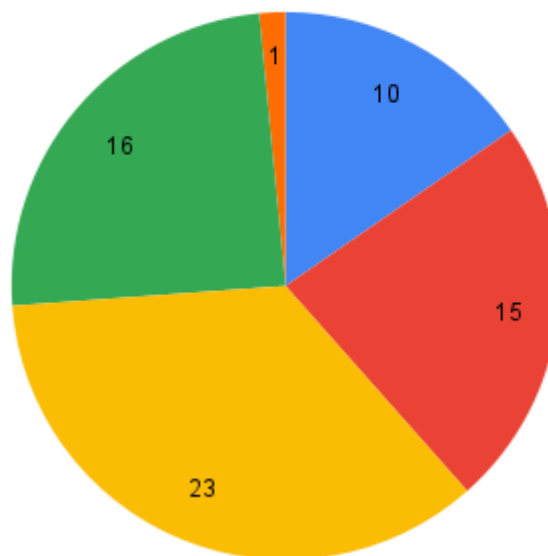
12 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají kokain?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

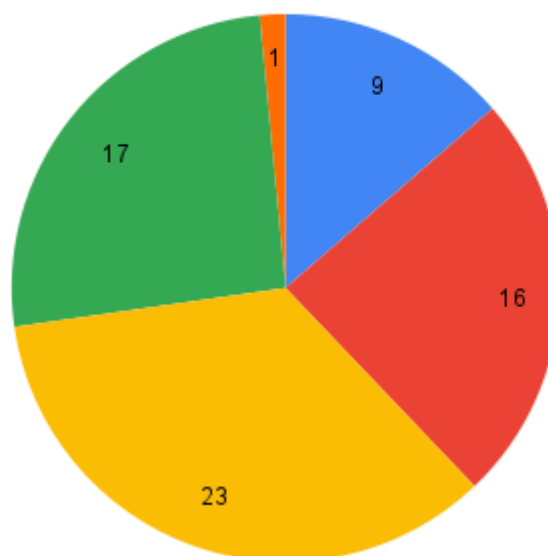
12 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají pervitin?

- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

12 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají heroin?

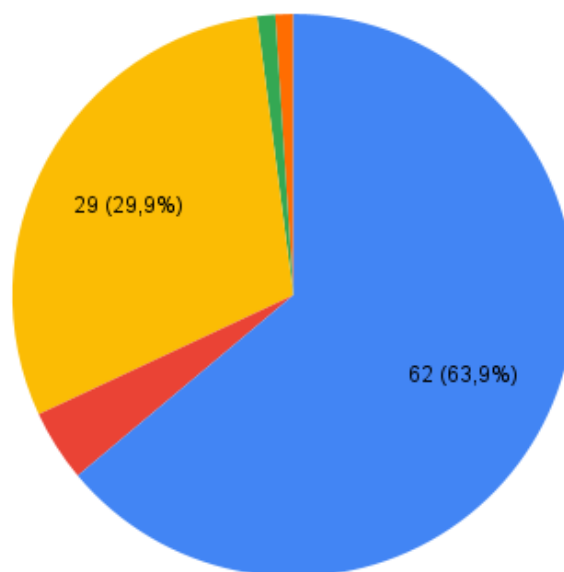
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

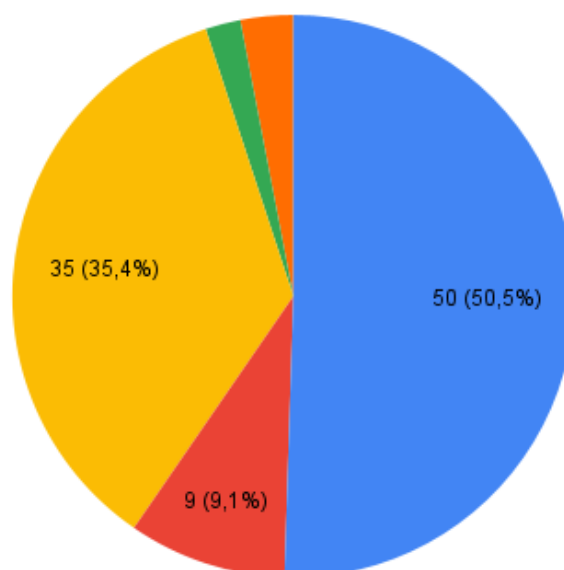
13 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají alkohol?

- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool
- Takové filmy / seriály neznám

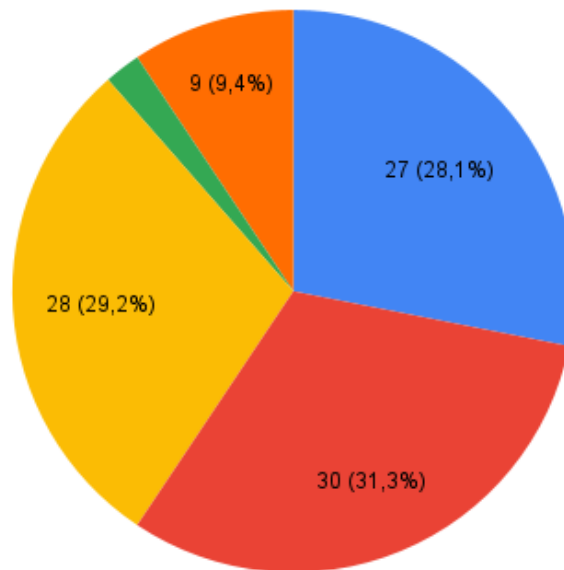
13 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají cigarety?

- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to cool

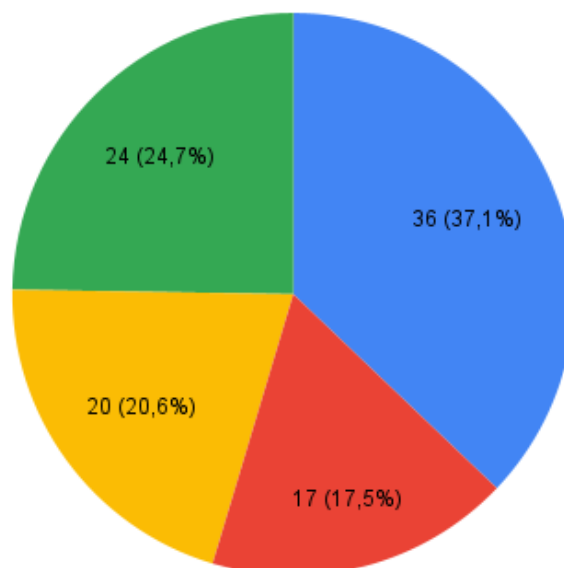
13 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají marihuanu / hašiš?

- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool
- Takové filmy / seriály neznám

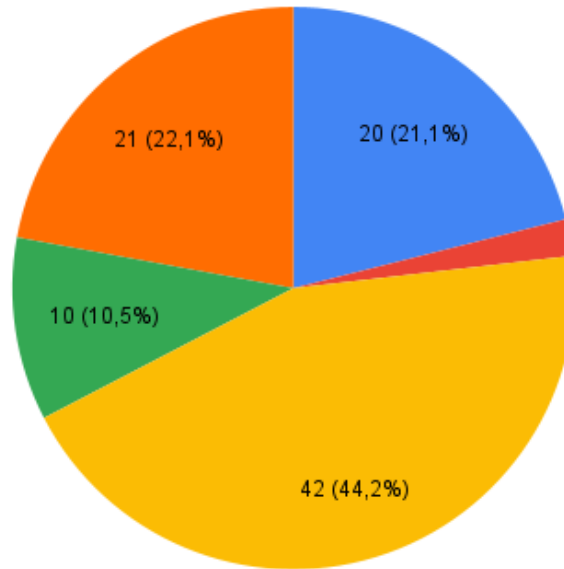
13 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají kratom?

- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě

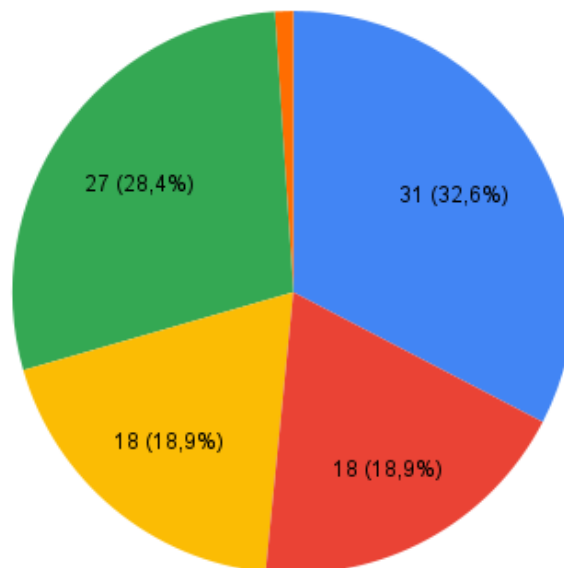
13 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají léky na předpis?

- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to cool
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě

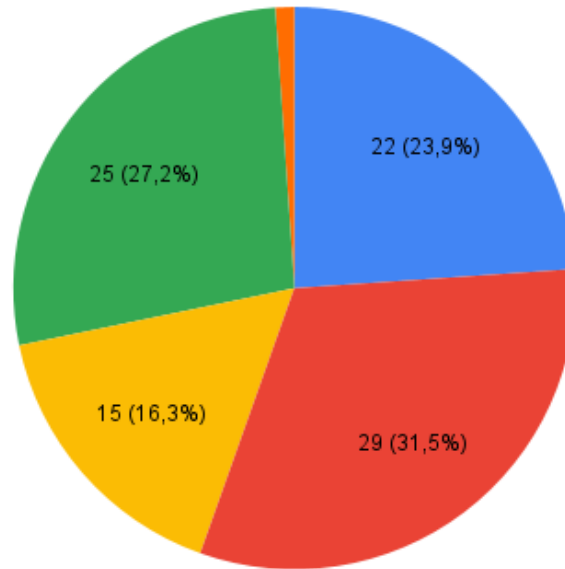
13 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají MDMA?

- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

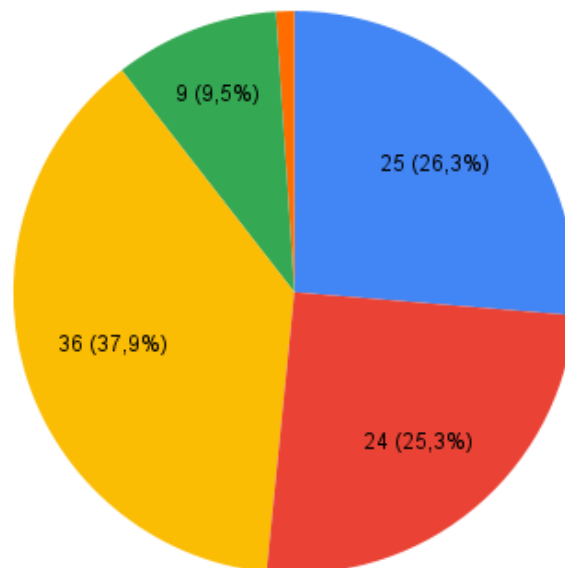
13 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají halucinogeny?

- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

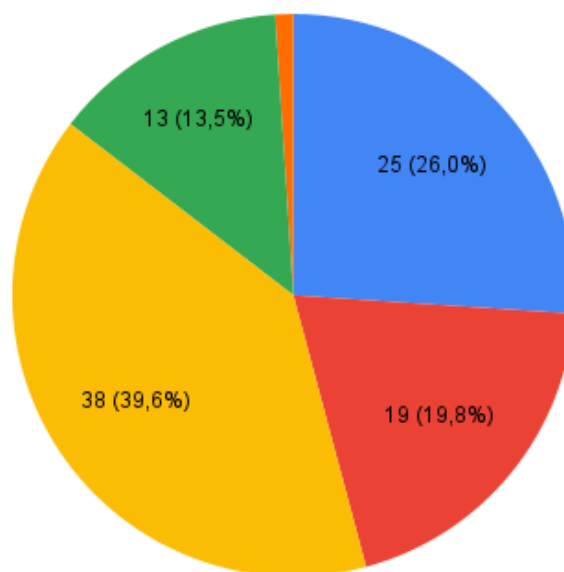
13 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají kokain?

- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to cool

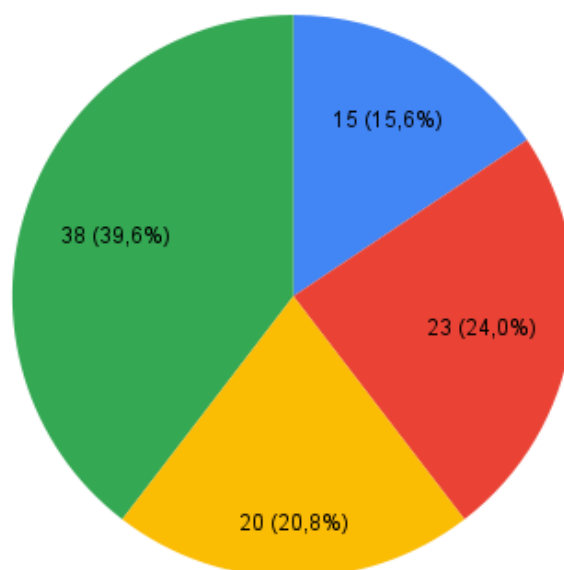
13 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají pervitin?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to cool

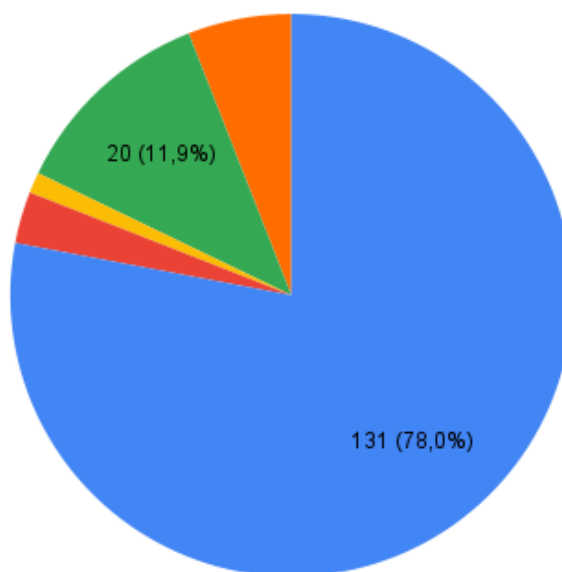
13 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají heroin?

- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně

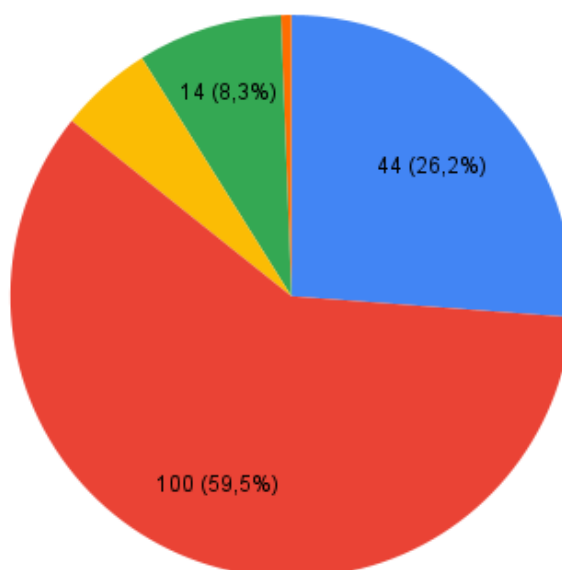
14 let: Půjde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají alkohol?

- Půjde mi to v pohodě
- Půjde mi to hodně špatně
- Takové filmy / seriály neznám
- Nepůjde mi to v pohodě
- Půjde mi to cool

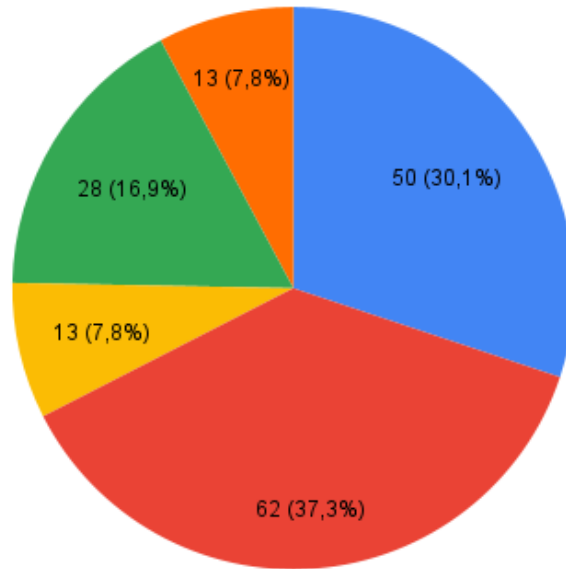
14 let: Půjde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají cigarety?

- Nepůjde mi to v pohodě
- Půjde mi to v pohodě
- Půjde mi to hodně špatně
- Půjde mi to cool
- Takové filmy / seriály neznám

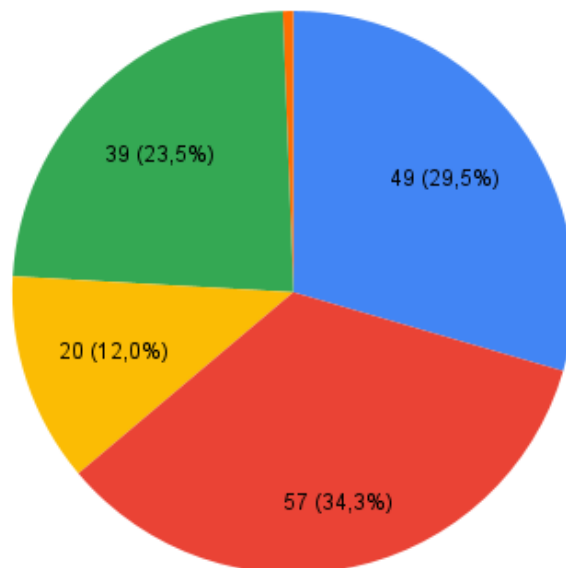
14 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají marihuanu či hašiš?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

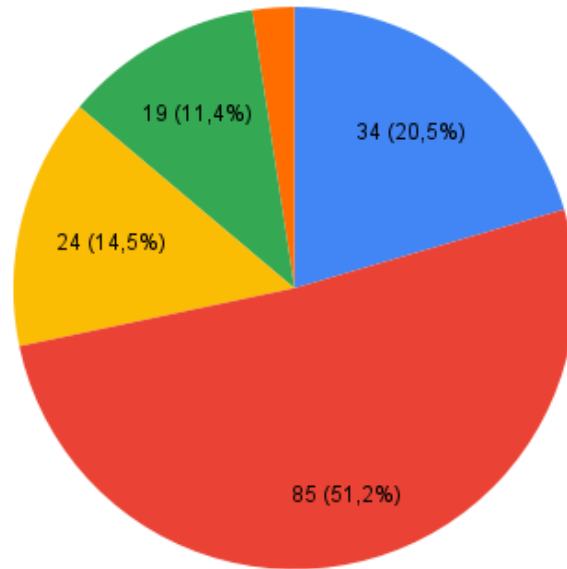
14 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají kratom?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

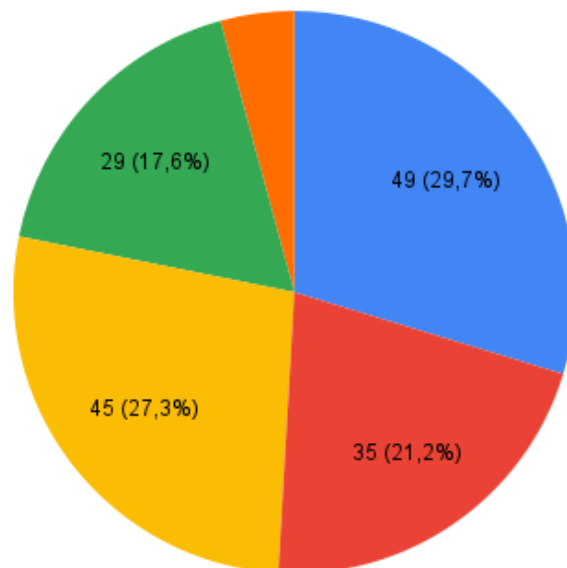
14 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají léky na předpis?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

14 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají MDMA?

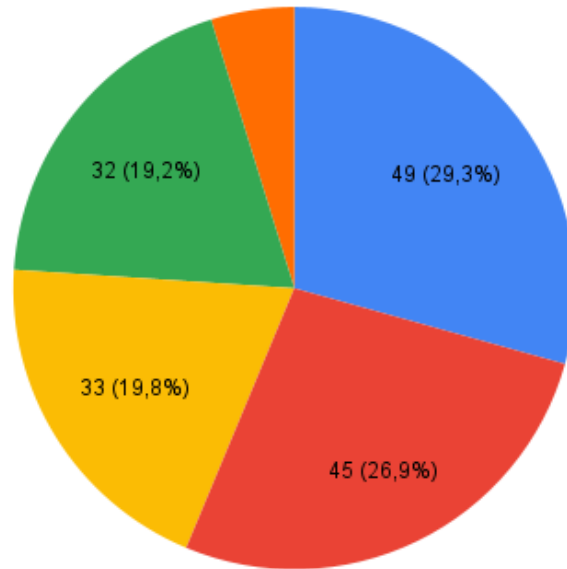
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

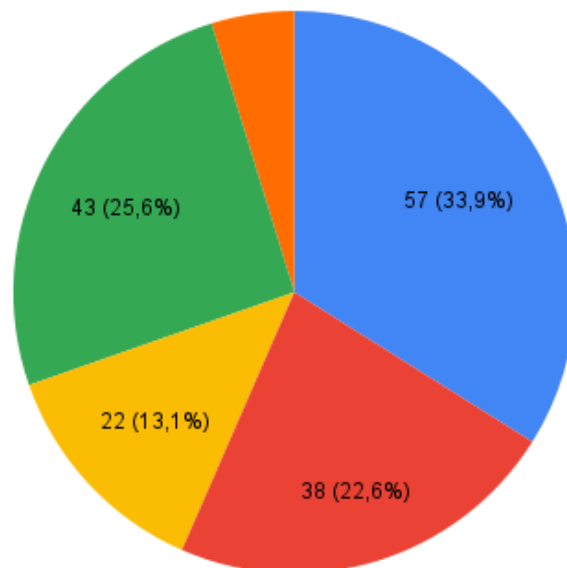
14 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají halucinogeny?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

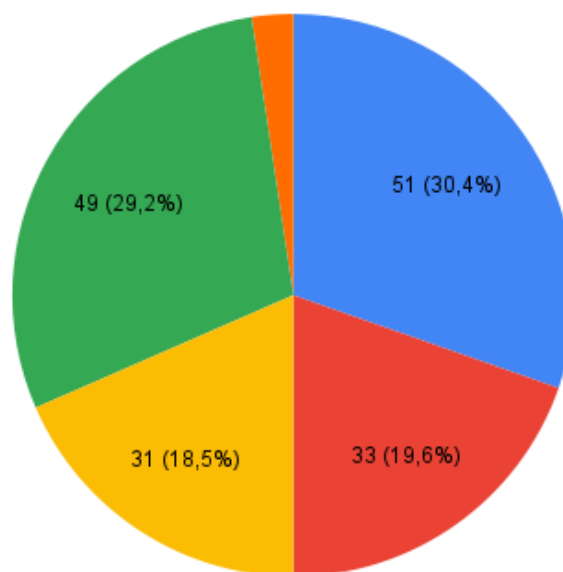
14 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají kokain?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

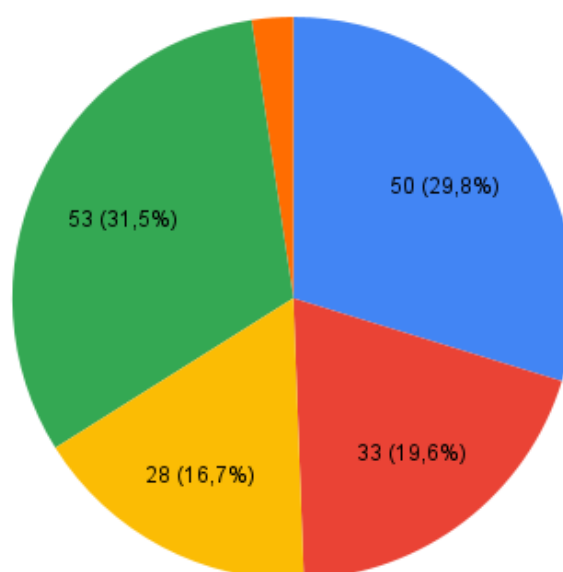
14 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají pervitin?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

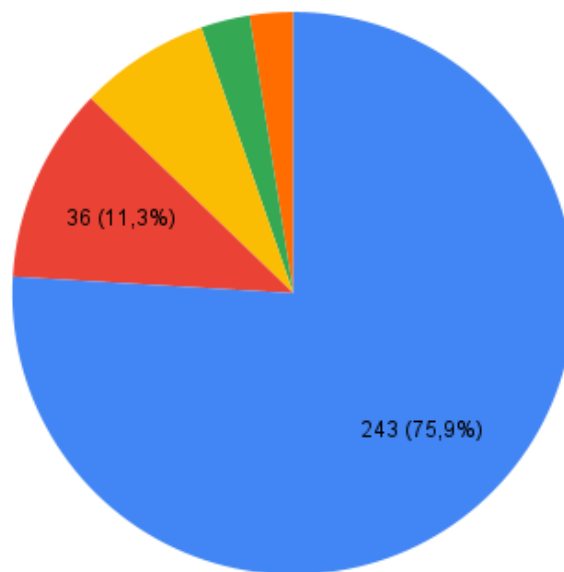
14 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají heroin?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

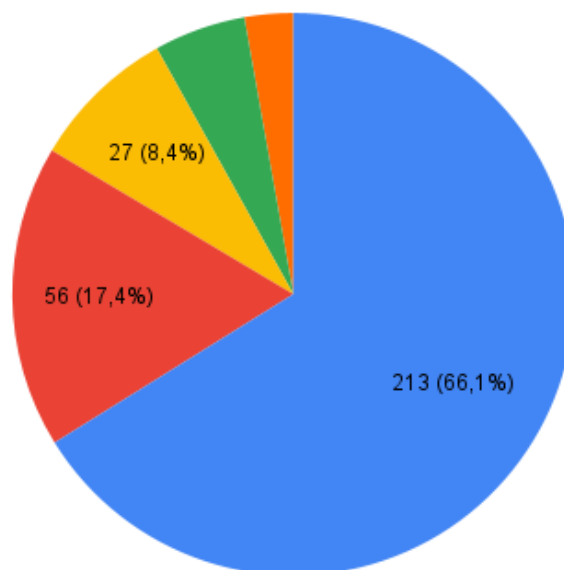
15 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají alkohol?

- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool
- Takové filmy / seriály neznám

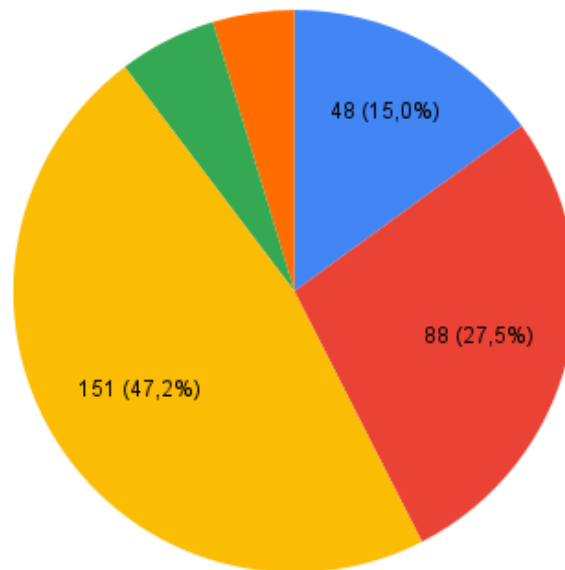
15 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají cigarety?

- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool
- Takové filmy / seriály neznám

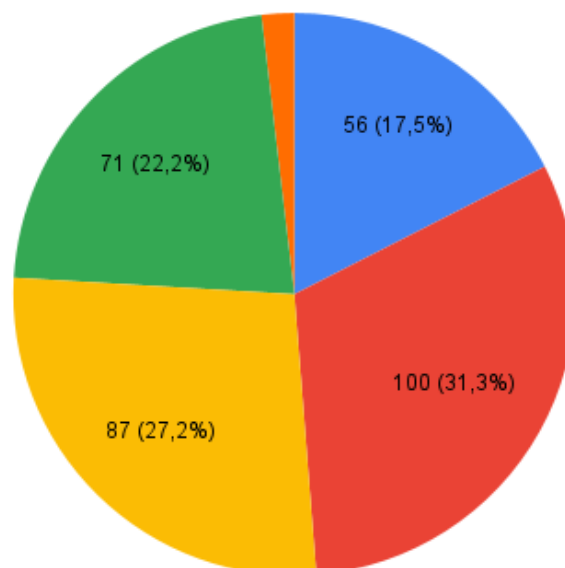
15 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají marihuanu či hašiš?

- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to cool

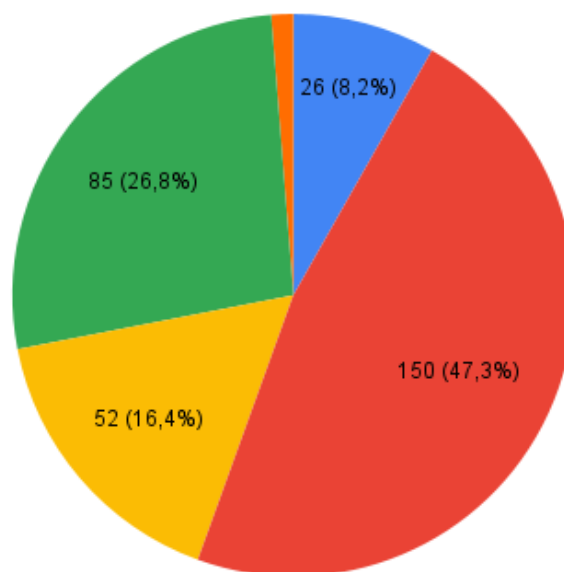
15 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají kratom?

- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to cool

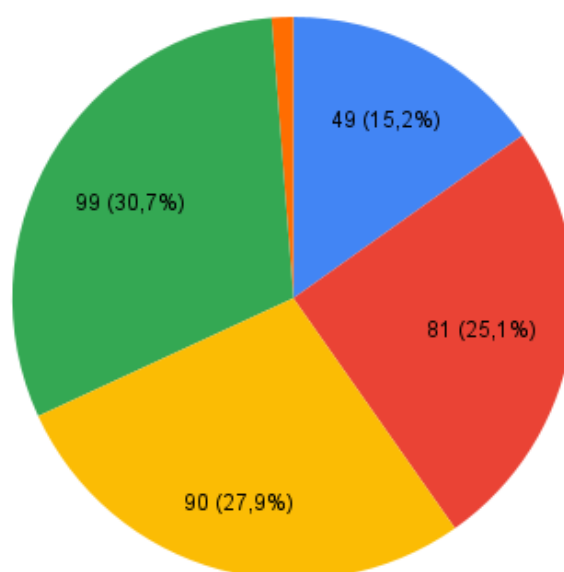
15 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají léky na předpis?

- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

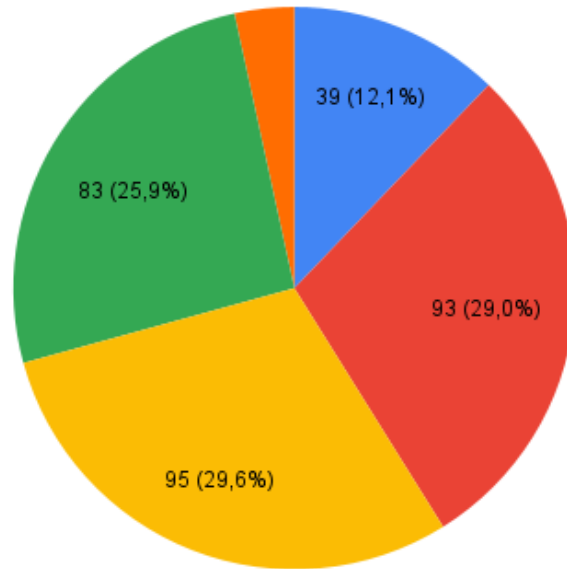
15 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají MDMA?

- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

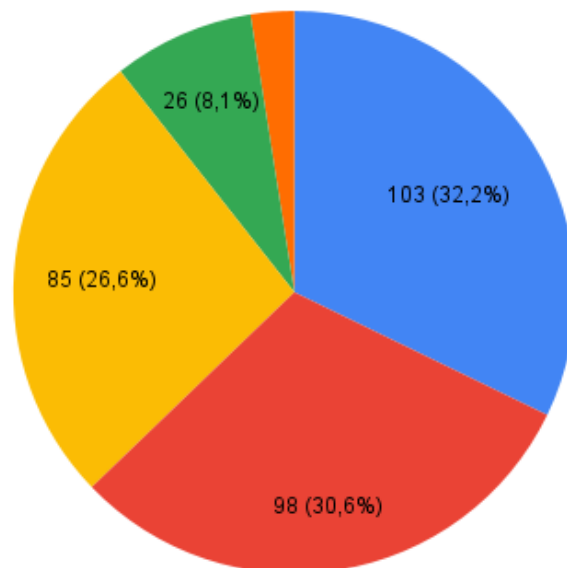
15 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají halucinogeny?

- Takové filmy / seriály neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

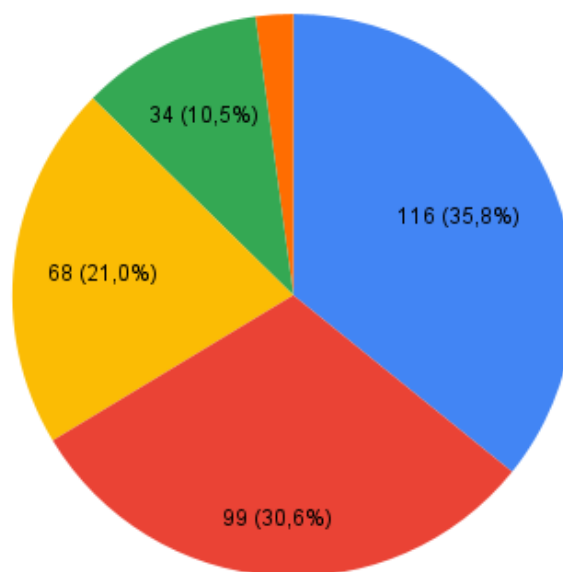
15 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají kokain?

- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to cool

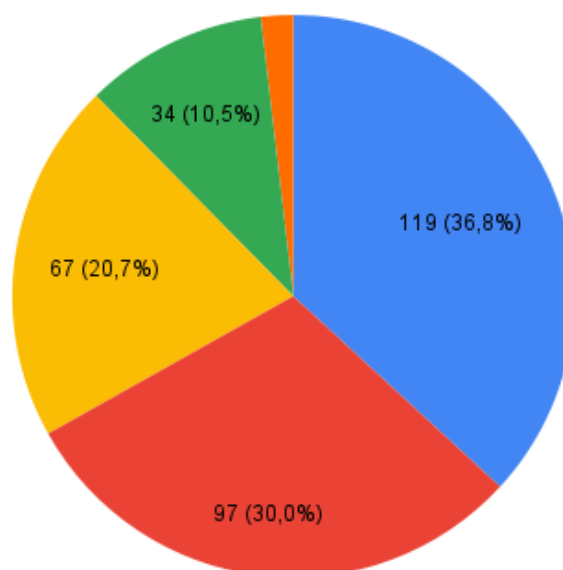
15 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají pervitin?

- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to cool

15 let: Přejde ti v pohodě, když postavy ve filmech a seriálech užívají heroin?

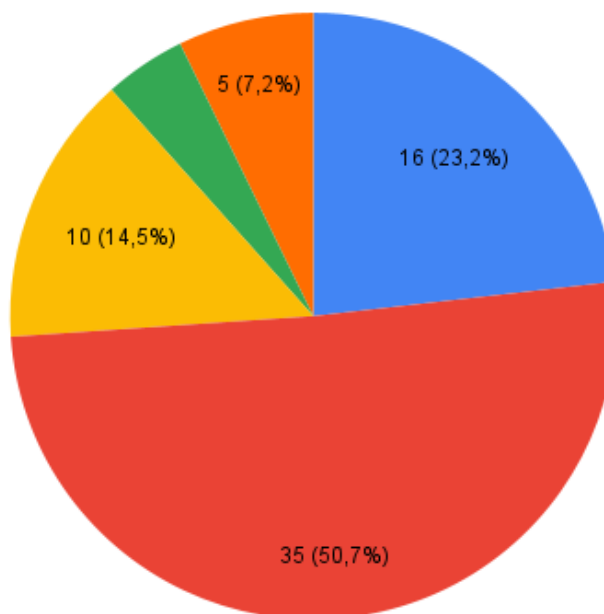
- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to cool

Příloha 4: Grafy tolerance k užívání návykových látek svými vrstevníky

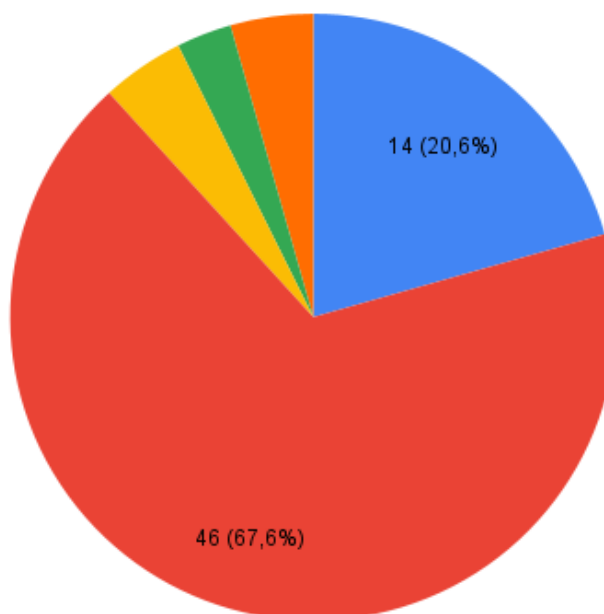
12 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají alkohol?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Přejde mi to cool
- Přejde mi to v pohodě

12 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají cigarety?

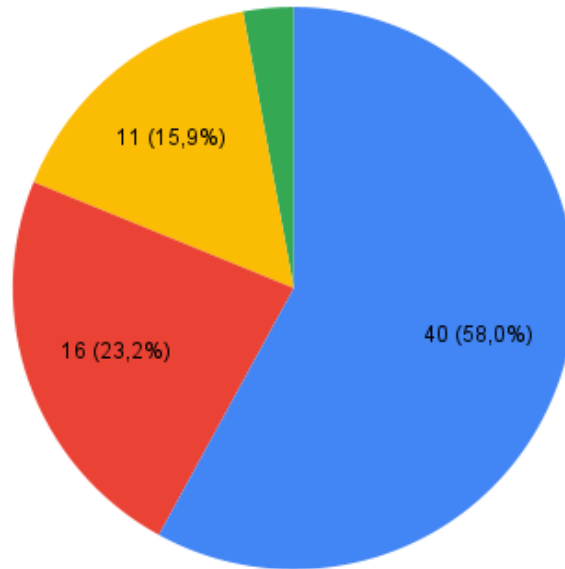
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Přejde mi to cool
- Přejde mi to v pohodě

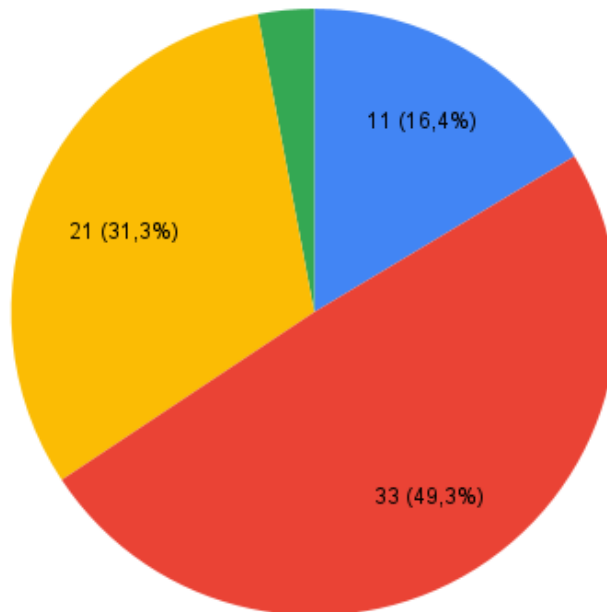
12 let: Půjde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají marihuanu či hašiš?

- Půjde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepůjde mi to v pohodě
- Půjde mi to cool

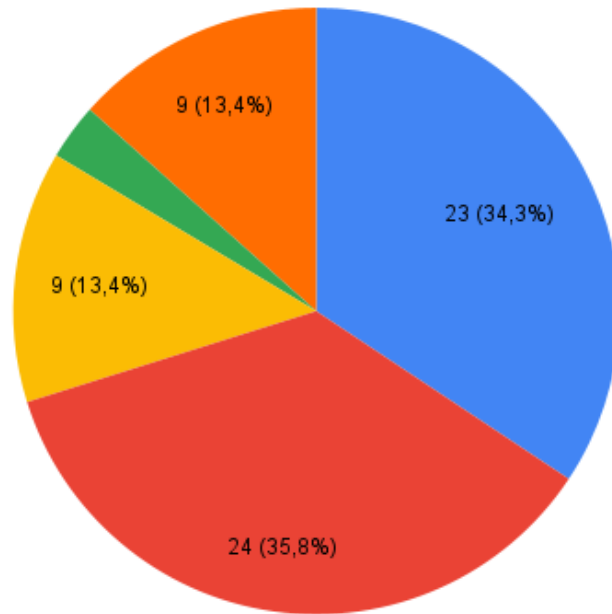
12 let: Půjde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají kratom?

- Nepůjde mi to v pohodě
- Půjde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Půjde mi to cool

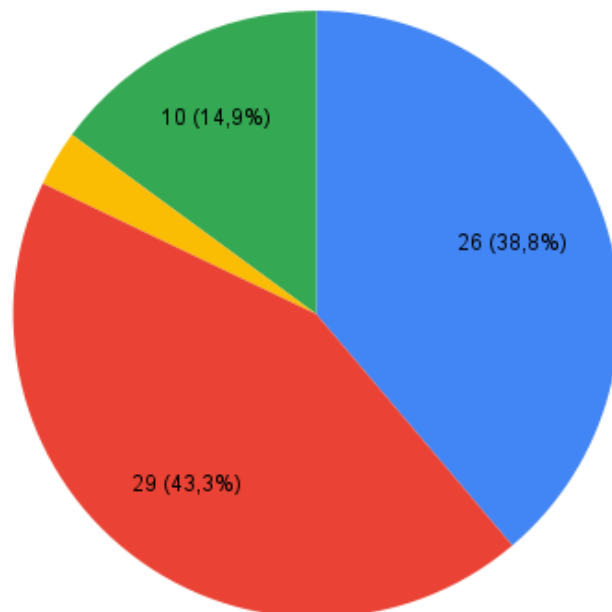
12 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají léky na předpis?

- Takové lidi neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool
- Nepřejde mi to v pohodě

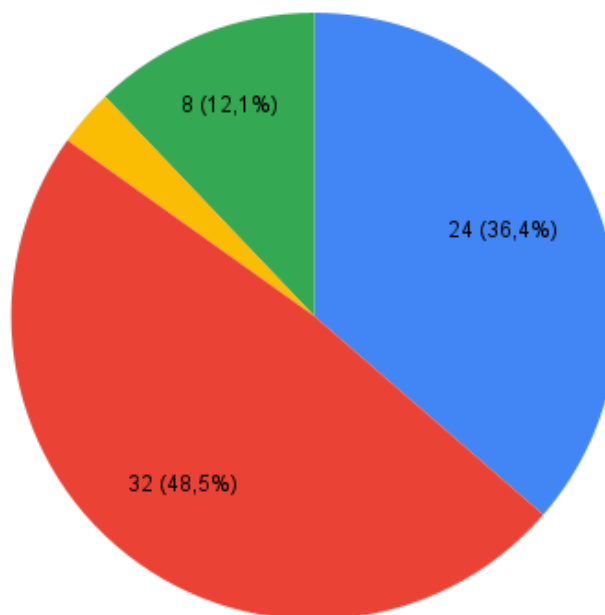
12 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají MDMA?

- Takové lidi neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool
- Nepřejde mi to v pohodě

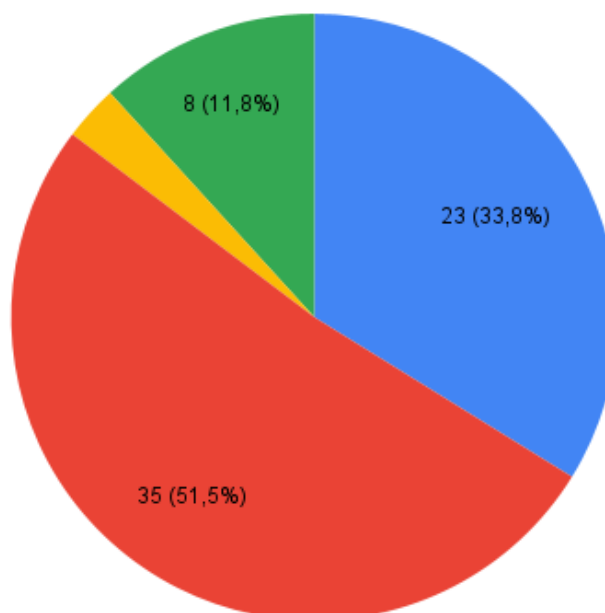
12 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají halucinogeny?

- Takové lidi neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool
- Nepřejde mi to v pohodě

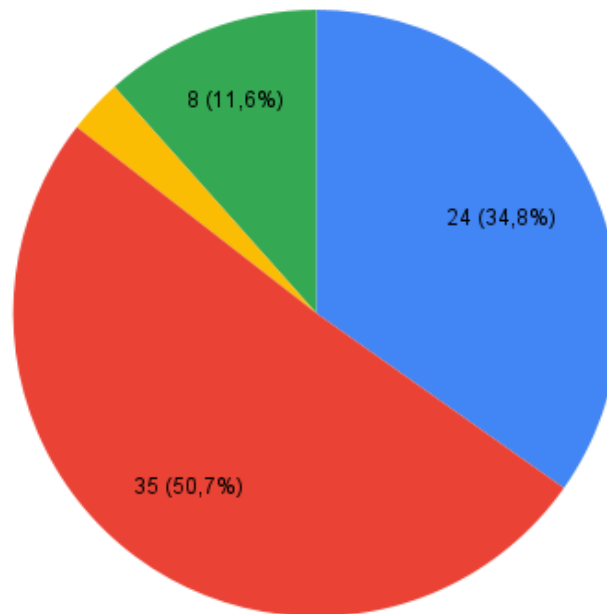
12 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají kokain?

- Takové lidi neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool
- Nepřejde mi to v pohodě

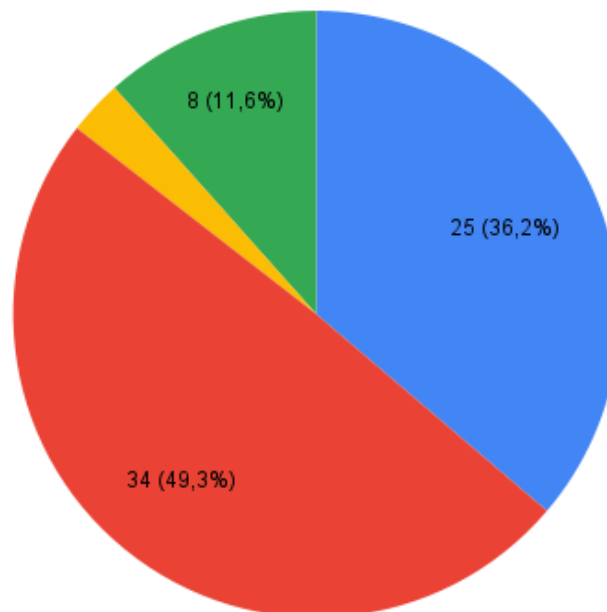
12 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají pervitin?

- Takové lidi neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool
- Nepřejde mi to v pohodě

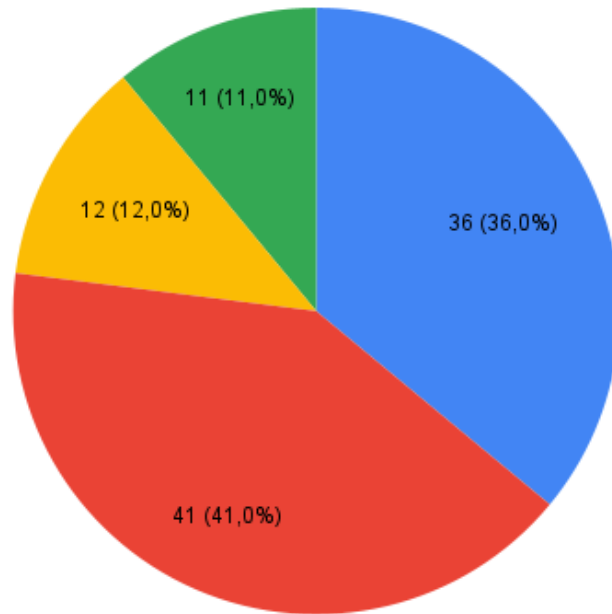
12 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají heroin?

- Takové lidi neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool
- Nepřejde mi to v pohodě

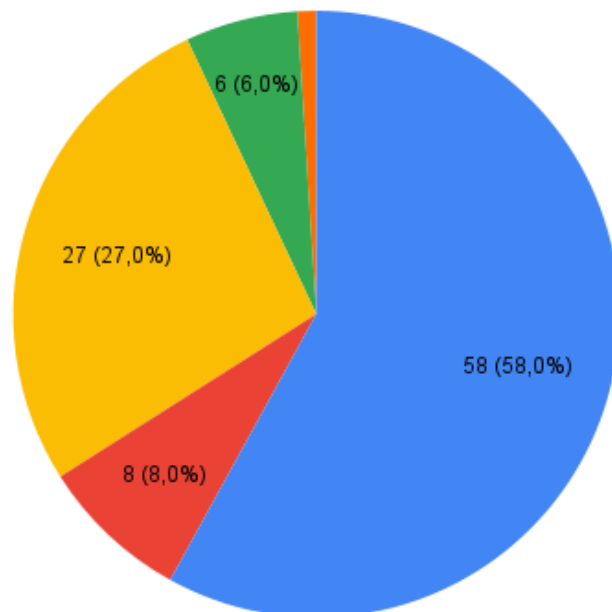
13 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají alkohol?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Přejde mi to v pohodě

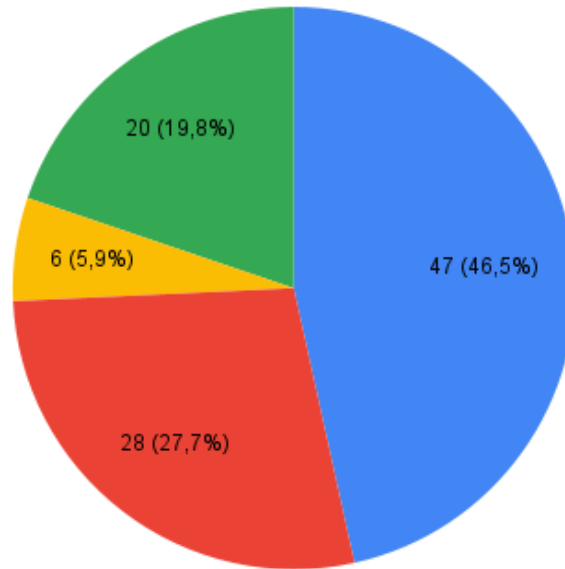
13 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají cigarety?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

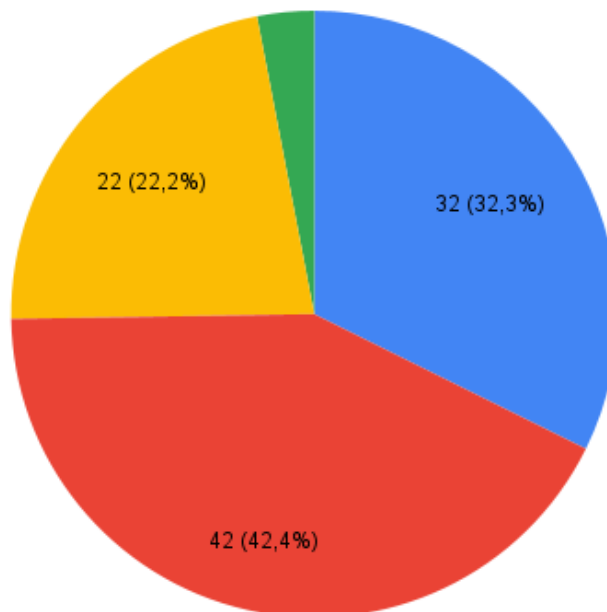
13 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají marihuanu či hašiš?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě

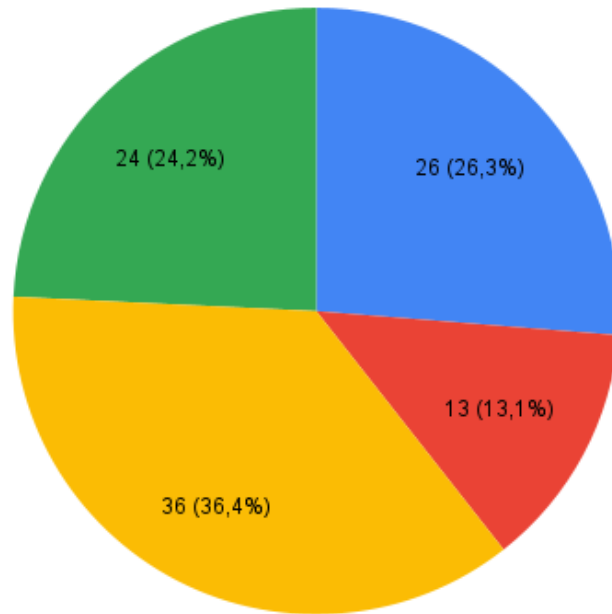
13 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají kratom?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě

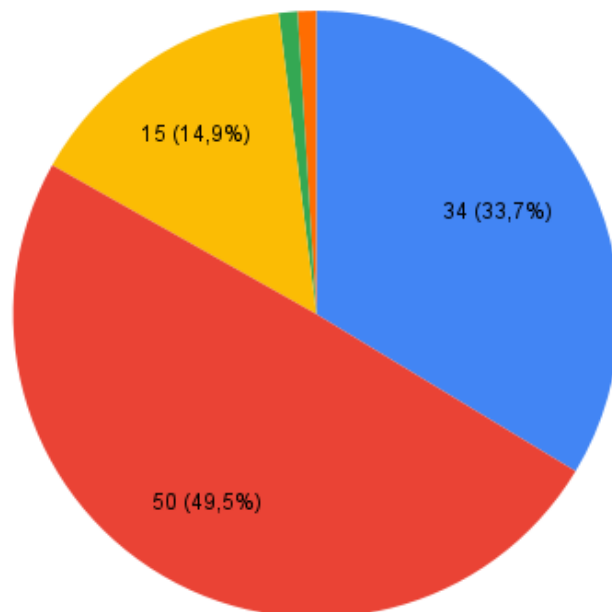
13 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají léky na předpis?

- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to v pohodě
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě

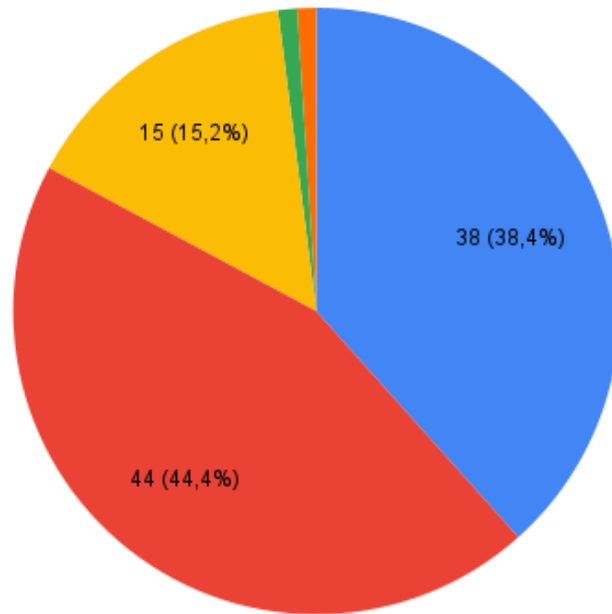
13 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají MDMA?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

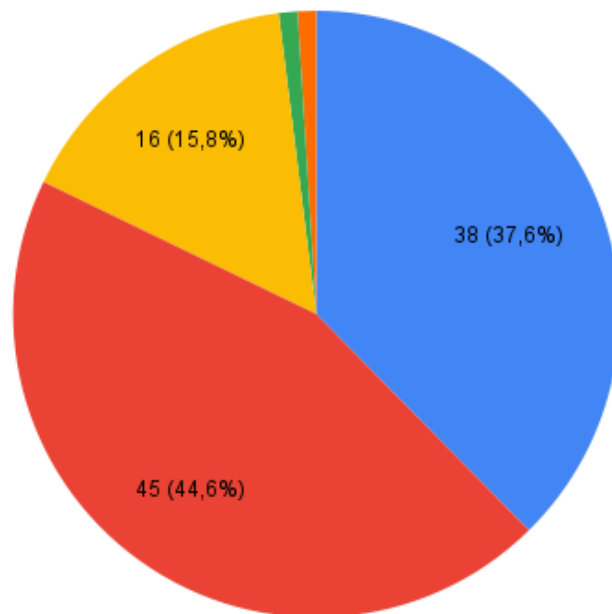
13 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají halucinogeny?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

13 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají kokain?

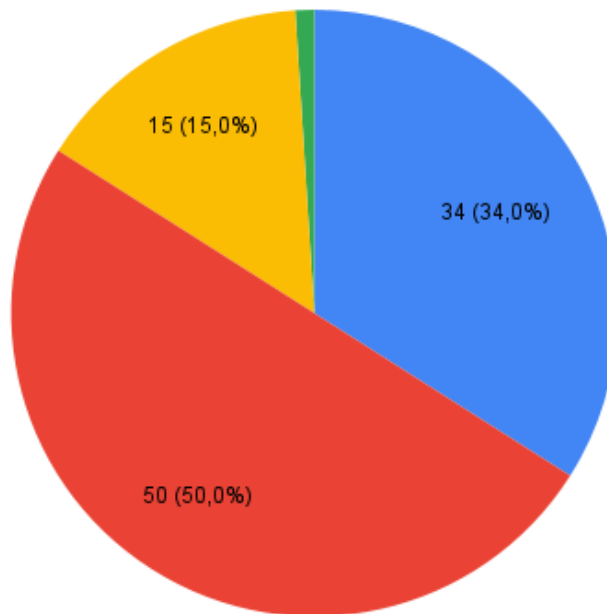
- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

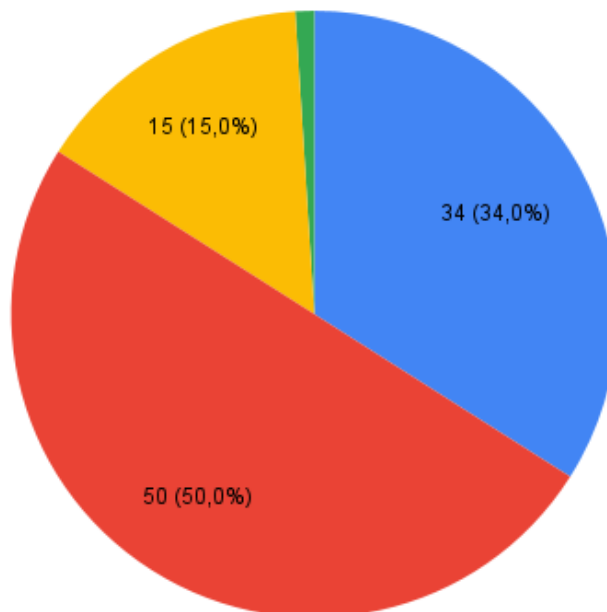
13 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají pervitin?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě

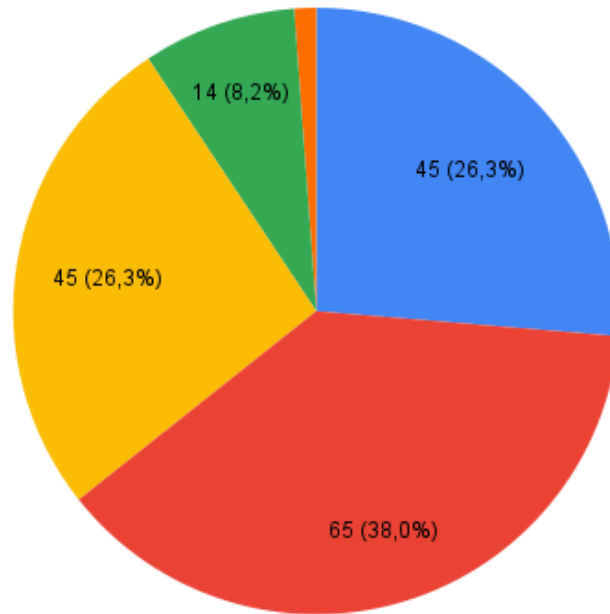
13 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají heroin?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě

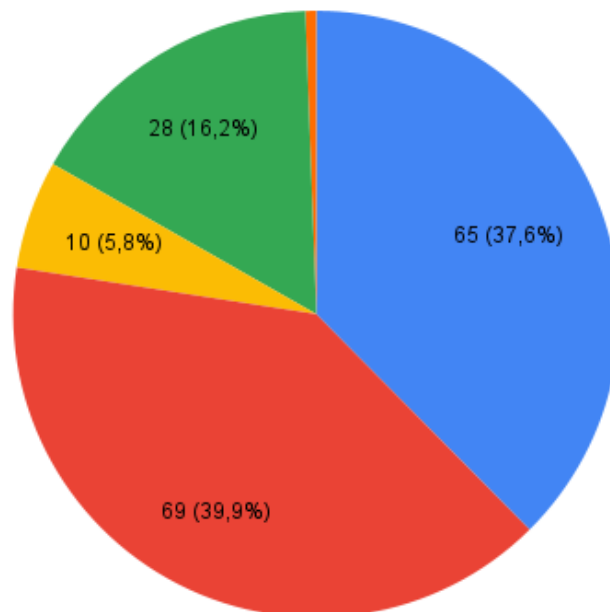
14 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají alkohol?

- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové lidi neznám
- Přejde mi to cool

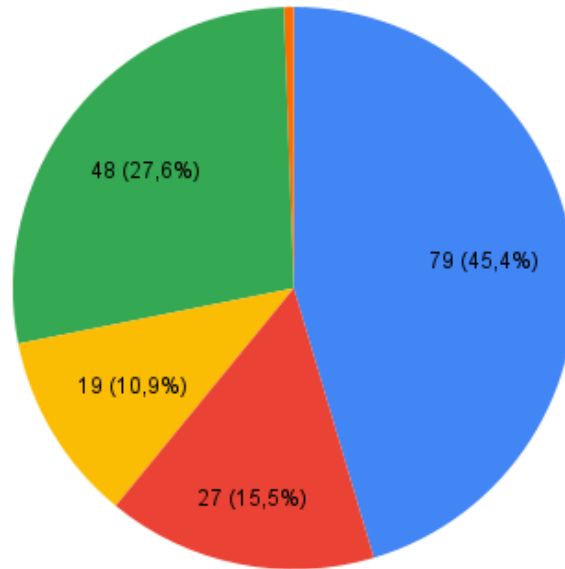
14 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají cigarety?

- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Takové lidi neznám
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

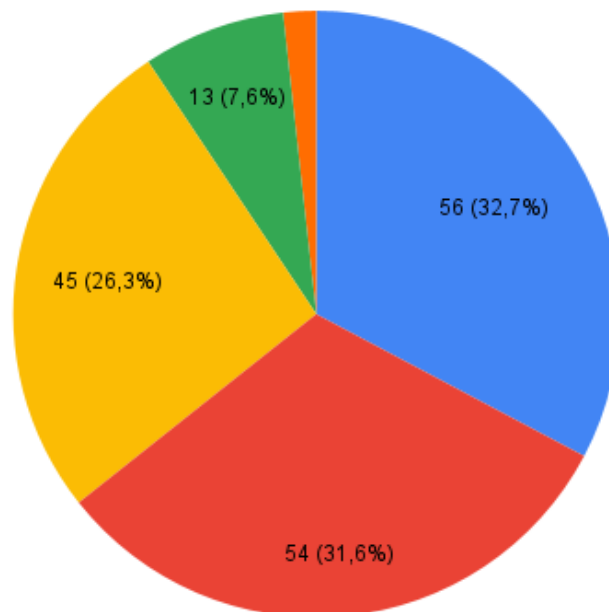
14 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají marihuanu či hašiš?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

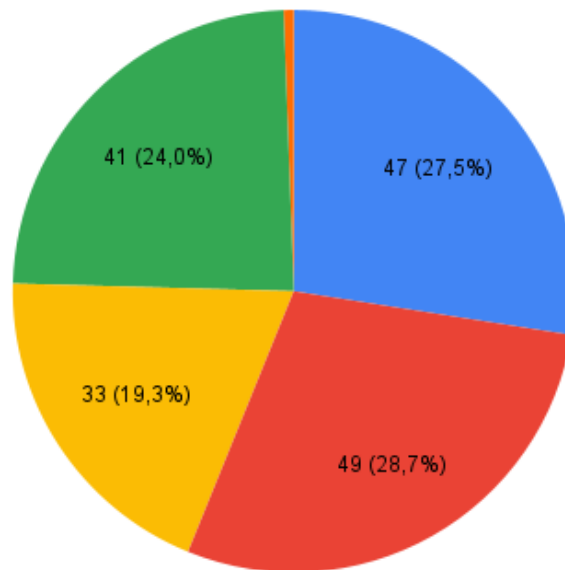
14 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají kratom?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

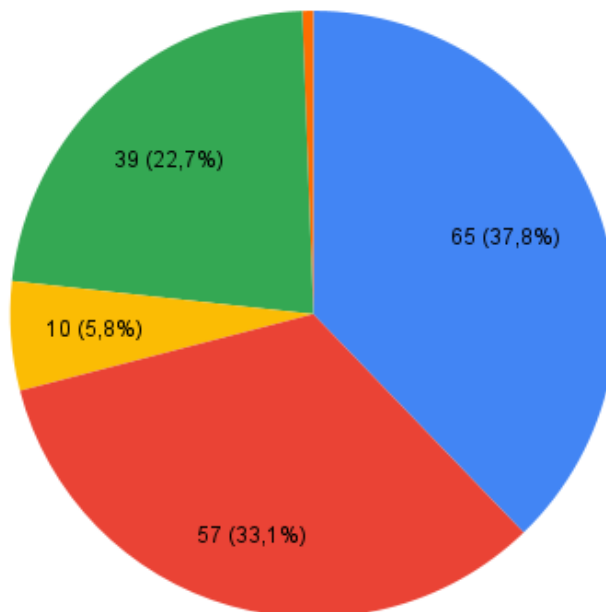
14 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají léky na předpis?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

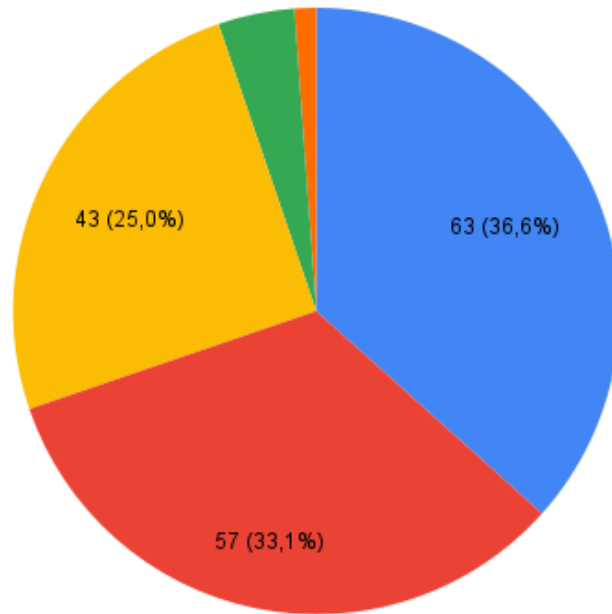
14 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají MDMA?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

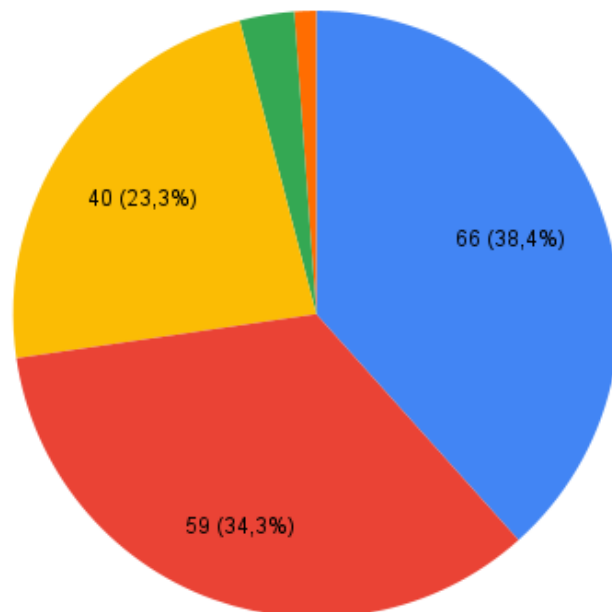
14 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají halucinogeny?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

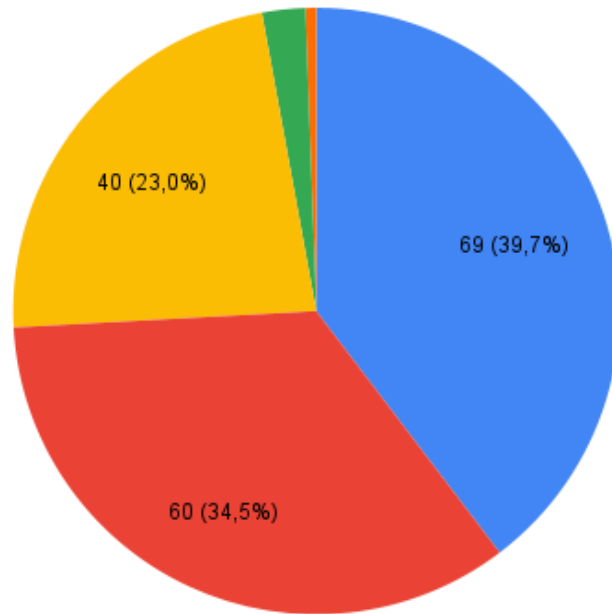
14 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají kokain?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

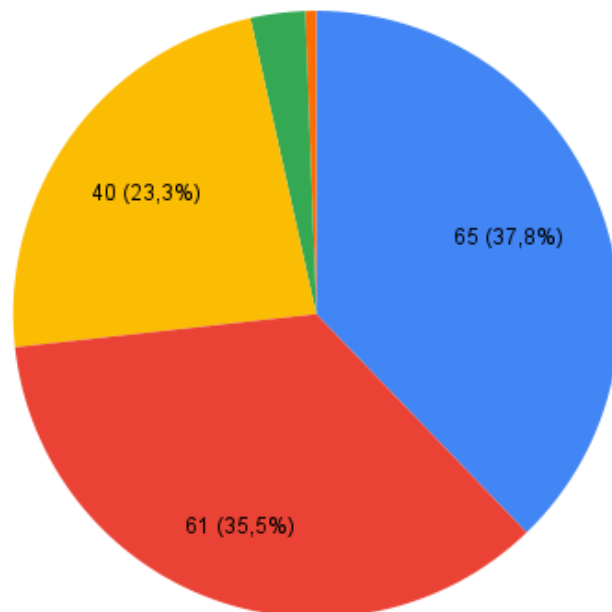
14 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají pervitin?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

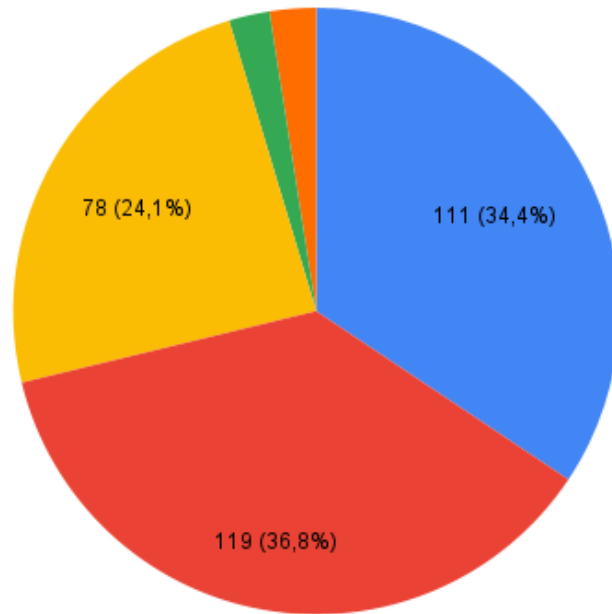
14 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají heroin?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

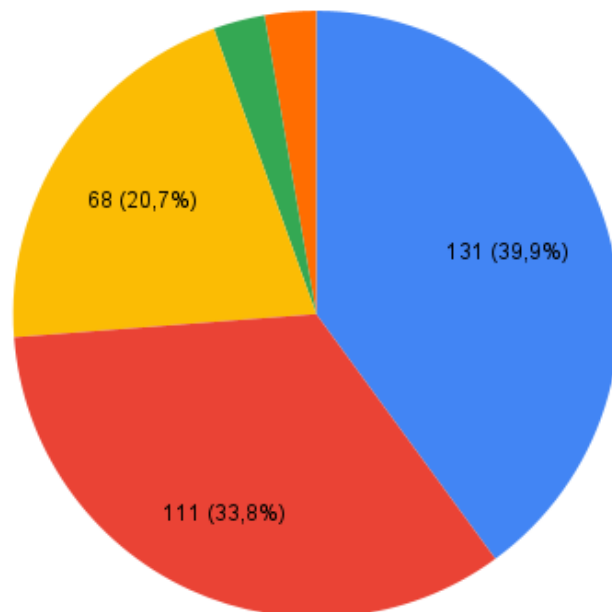
15 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají alkohol?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Přejde mi to cool

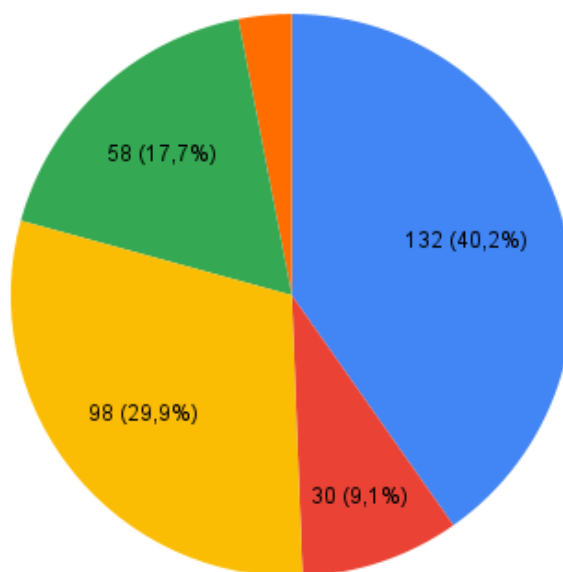
15 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají cigarety?

- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Takové lidi neznám
- Přejde mi to cool

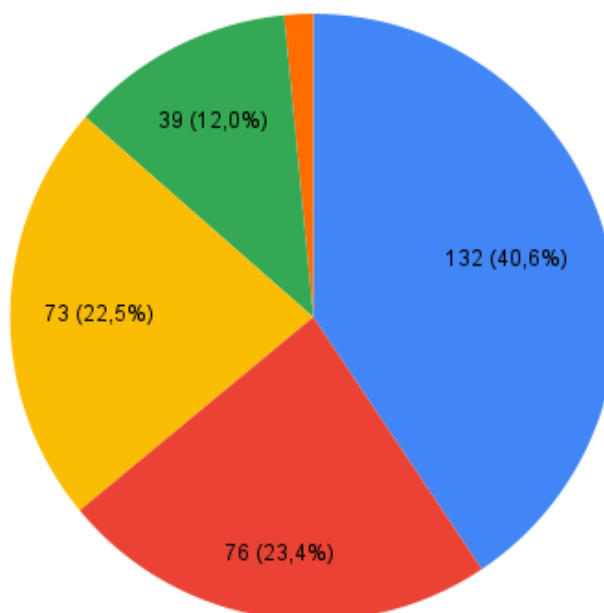
15 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají marihuanu či hašiš?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

15 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají kratom?

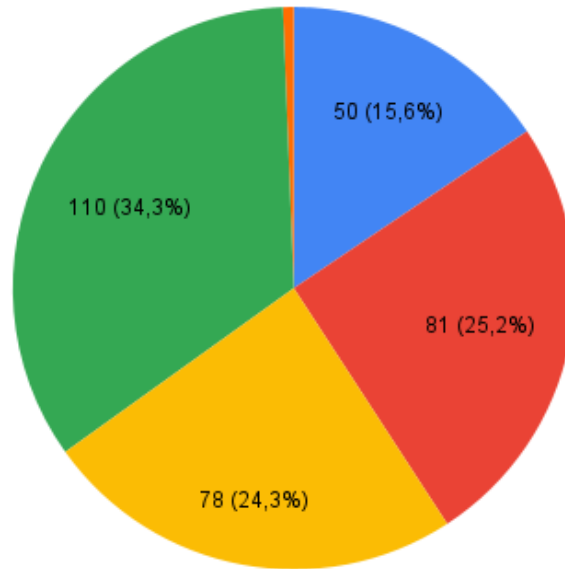
- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool

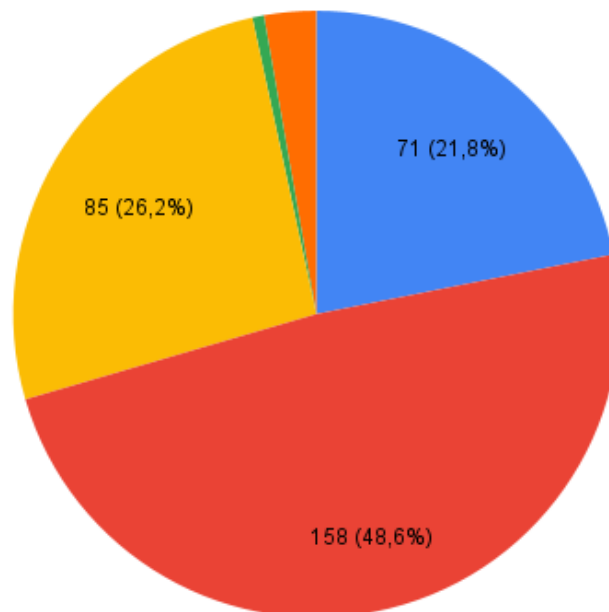
15 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají léky na předpis?

- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě
- Takové lidi neznám
- Přejde mi to hodně špatně
- Přejde mi to cool

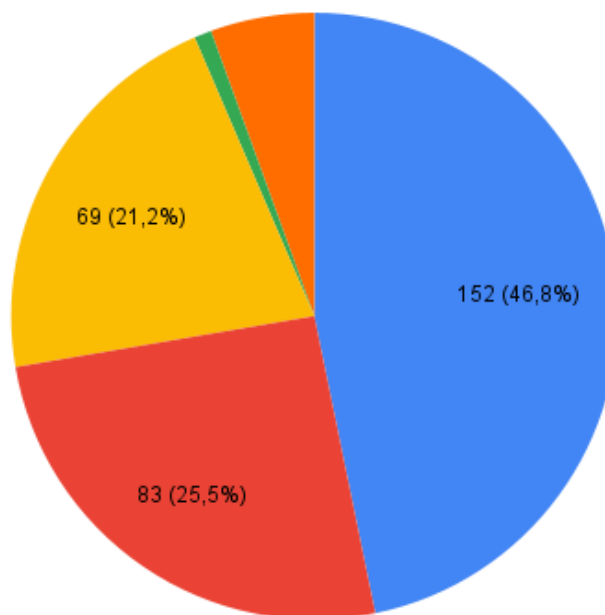
15 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají MDMA?

- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Přejde mi to cool
- Přejde mi to v pohodě

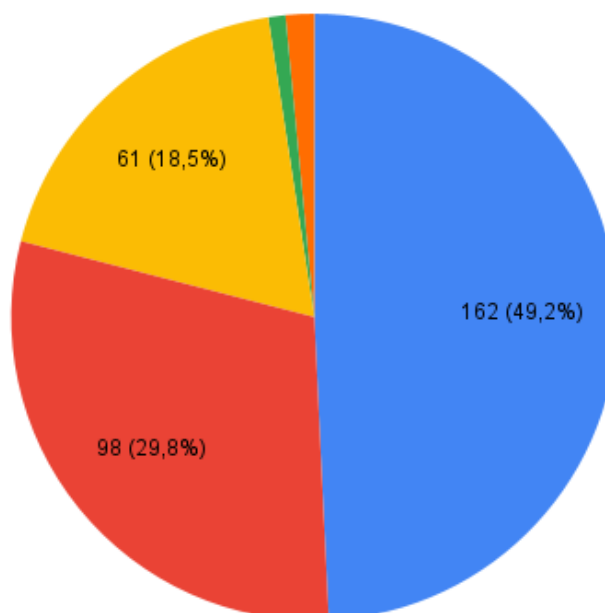
15 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají halucinogeny?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool
- Přejde mi to v pohodě

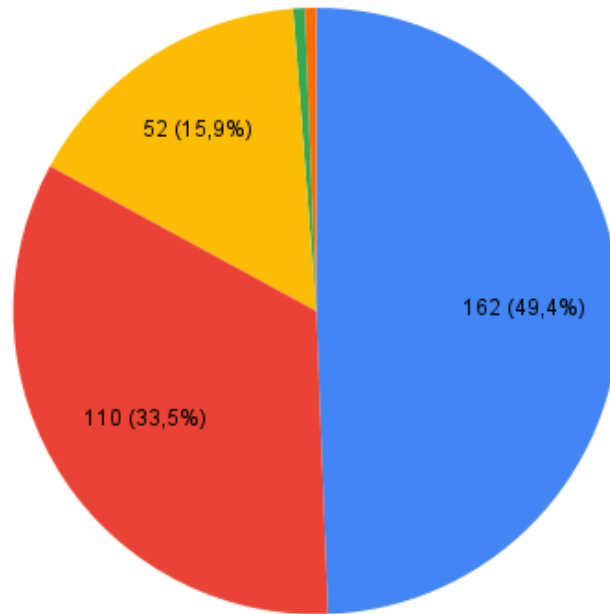
15 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají kokain?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool
- Přejde mi to v pohodě

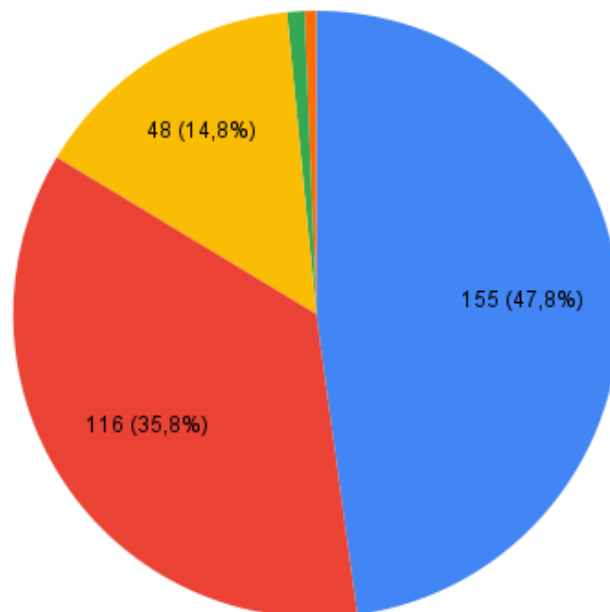
15 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají pervitin?

- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool
- Přejde mi to v pohodě

15 let: Přejde ti v pohodě, když lidi v tvém věku užívají heroin?

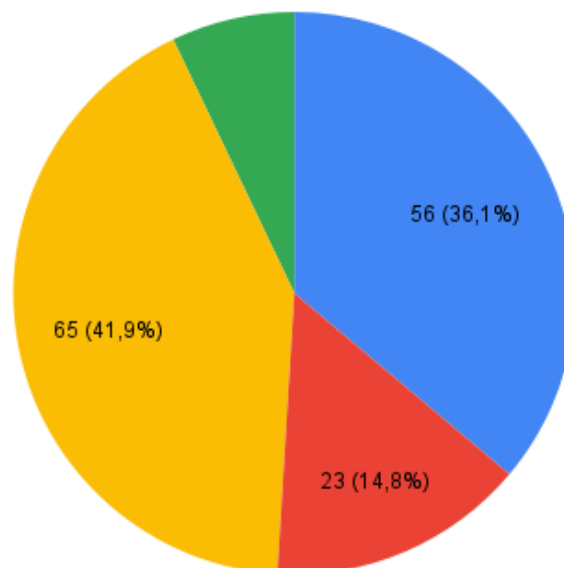
- Přejde mi to hodně špatně
- Takové lidi neznám
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool
- Přejde mi to v pohodě

Příloha 5: Grafy skupin dle velikost města či obce, ve které žijí

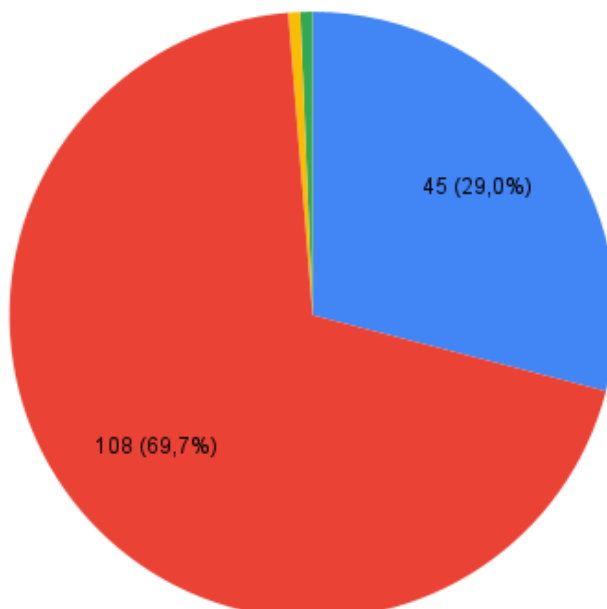
Obec pod 3000 obyvatel: rozdělení skupiny dle frekvence sledování filmů či seriálů

- 1–2x týdně
- Méně často
- Každý den chvíli / několikrát za týden víc hodin
- Každý den několik hodin

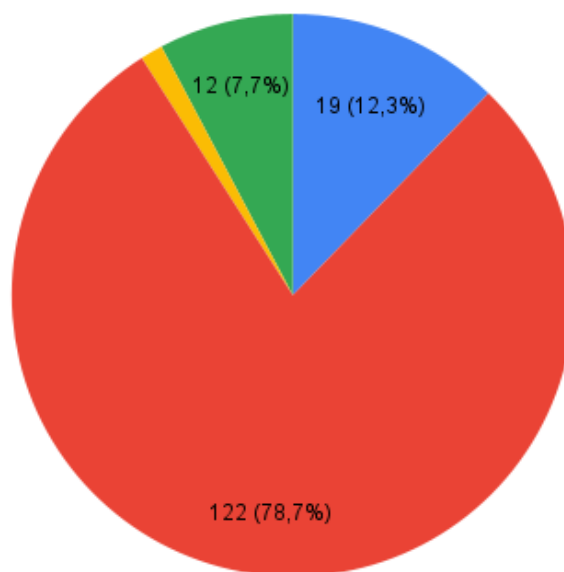
Obec pod 3000 obyvatel: rozdělení skupiny dle pohlaví

- Muž (chlapec)
- Žena (dívka)
- Miki is gay
- Muž a Žena

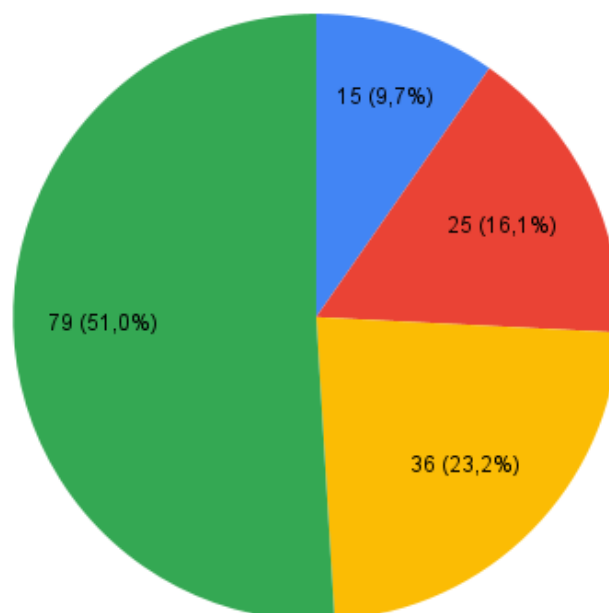
Obec pod 3000 obyvatel: rozdělení skupiny dle toho, s kým filmy či seriály sledují

- S rodinou
- Sám/sama
- S někým jiným
- S kamarády

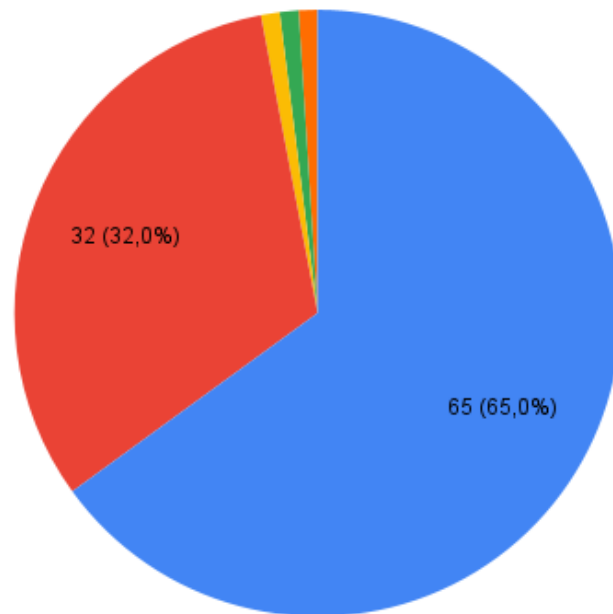
Obec pod 3000 obyvatel: rozdělení skupiny dle věku

- 12 let
- 13 let
- 14 let
- 15 let

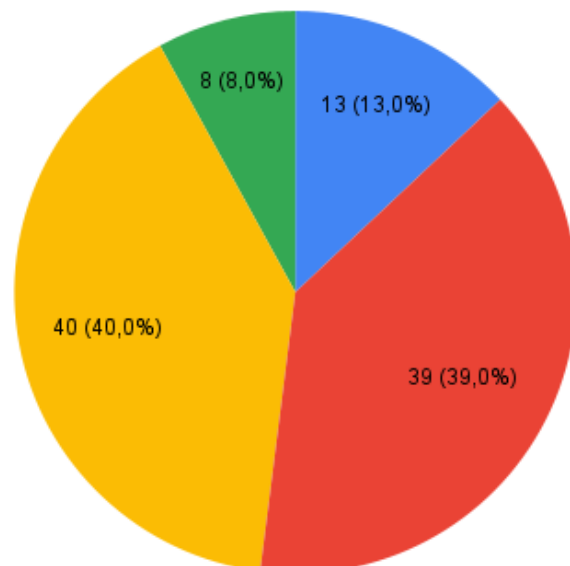
Obec nad 3000 obyvatel: rozdělení skupiny dle pohlaví

- Žena (dívka)
- Muž (chlapec)
- non-binary
- Genderfluid
- Pes

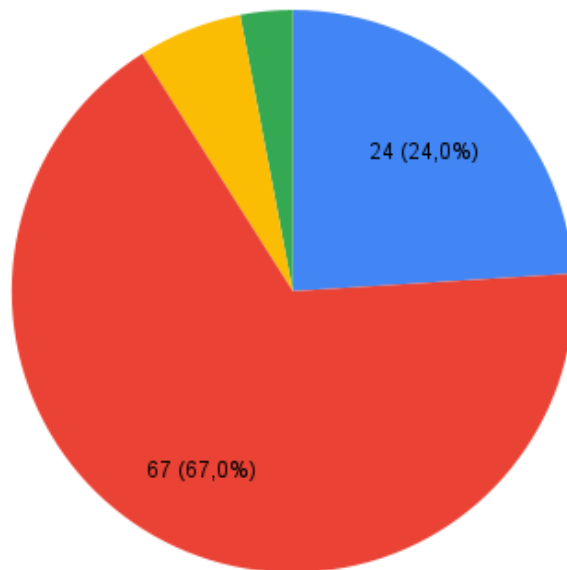
Obec nad 3000 obyvatel: rozdělení skupiny dle toho, s jakou frekvencí filmy či seriály sledují

- Méně často
- Každý den chvíli / několikrát za týden víc hodin
- 1–2x týdně
- Každý den několik hodin

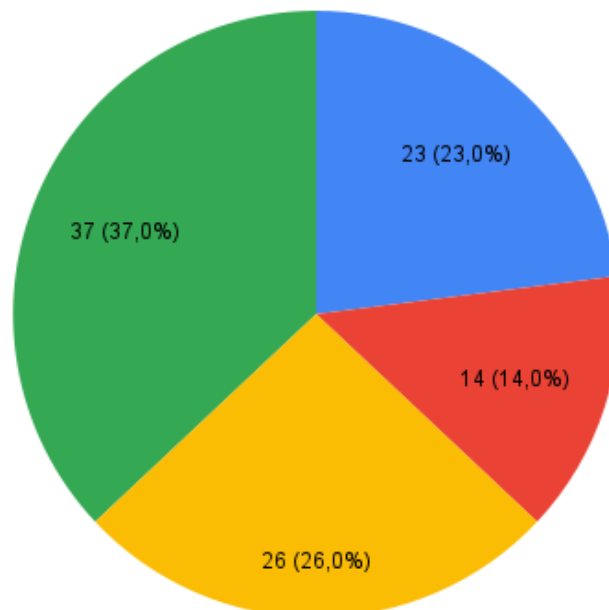
Obec nad 3000 obyvatel: rozdělení skupiny dle toho, s kým filmy či seriály sledují

- S rodinou
- Sám/sama
- S kamarády
- S někým jiným

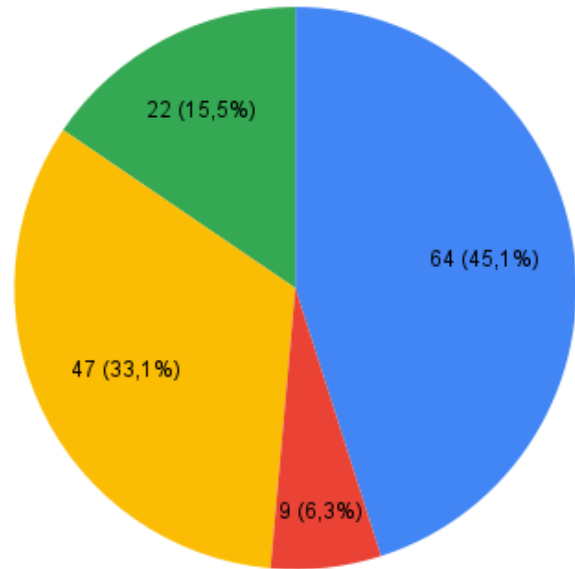
Obec nad 3000 obyvatel: rozdělení skupiny dle věku

- 12 let
- 13 let
- 14 let
- 15 let

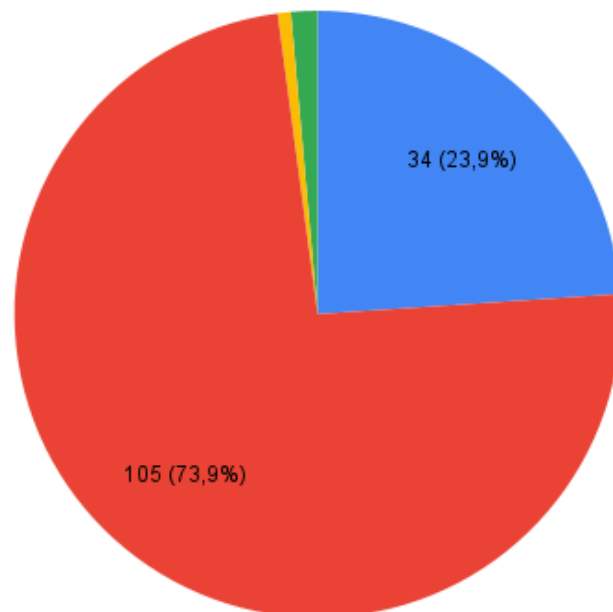
Město nad 10000 obyvatel: rozdělení skupiny dle frekvence, s jakou filmy či seriály sledují

- Každý den chvíli / několikrát za týden víc hodin
- Každý den několik hodin
- 1–2x týdně
- Méně často

Město nad 10000 obyvatel: rozdělení skupiny dle pohlaví

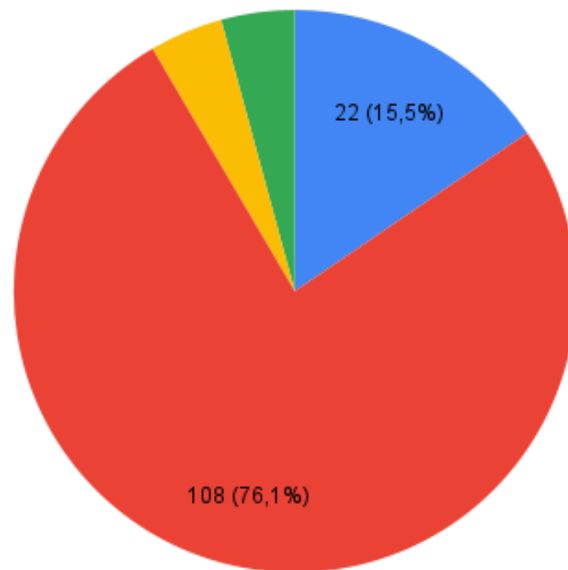
- Muž (chlapec)
- Žena (dívka)
- Kluk
- Trans kluk

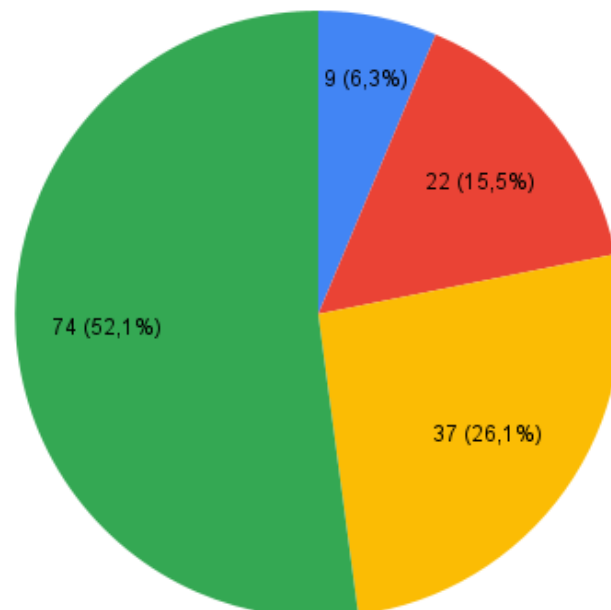
Město nad 10000 obyvatel: rozdělení skupiny dle toho, s kým filmy či seriály sledují

- S rodinou
- Sám/sama
- S kamarády
- S někým jiným

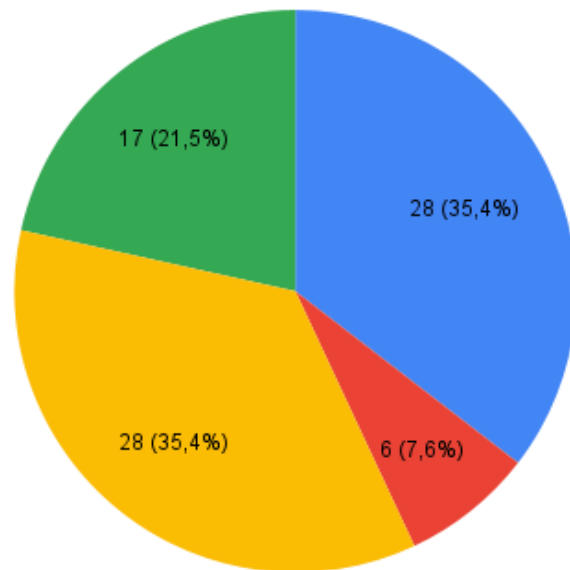
Město nad 10000 obyvatel: rozdělení skupiny dle věku

- 12 let
- 13 let
- 14 let
- 15 let

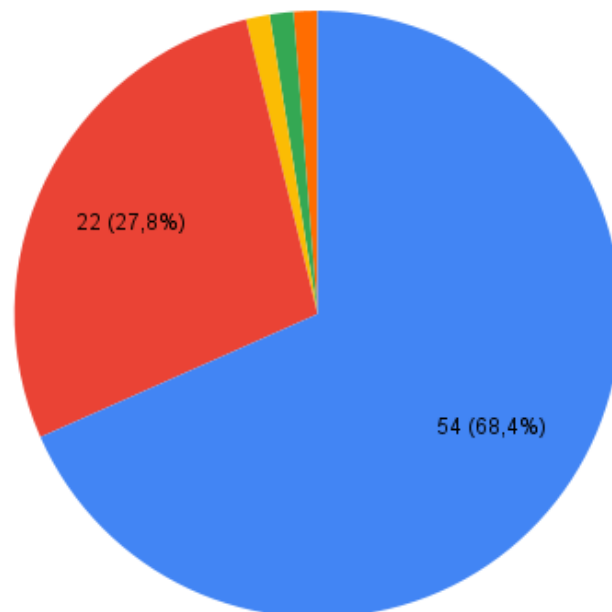
Město nad 100 000 obyvatel: rozdělení skupiny dle frekvence, s jakou sledují filmy či seriály

- Každý den chvíli / několikrát za týden víc hodin
- Každý den několik hodin
- 1–2x týdně
- Méně často

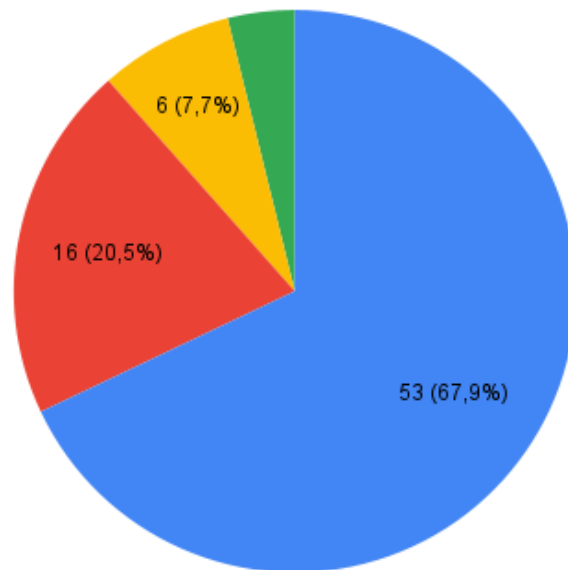
Město nad 100 000 obyvatel: rozdělení skupiny dle pohlaví

- Žena (dívka)
- Muž (chlapec)
- Foooooooooooo
- Nebinární
- Balistická střela ARM-T5 topol

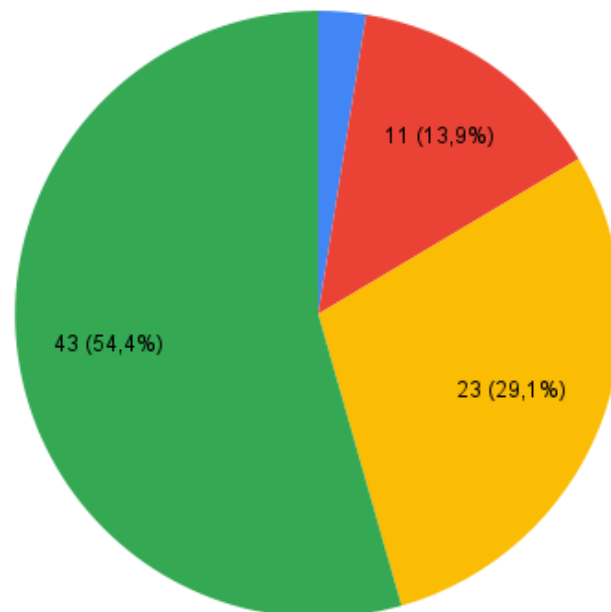
Město nad 100 000 obyvatel: rozdělení skupiny dle toho, s kým filmy či seriály sledují

- Sám/sama
- S rodinou
- S kamarády
- S někým jiným

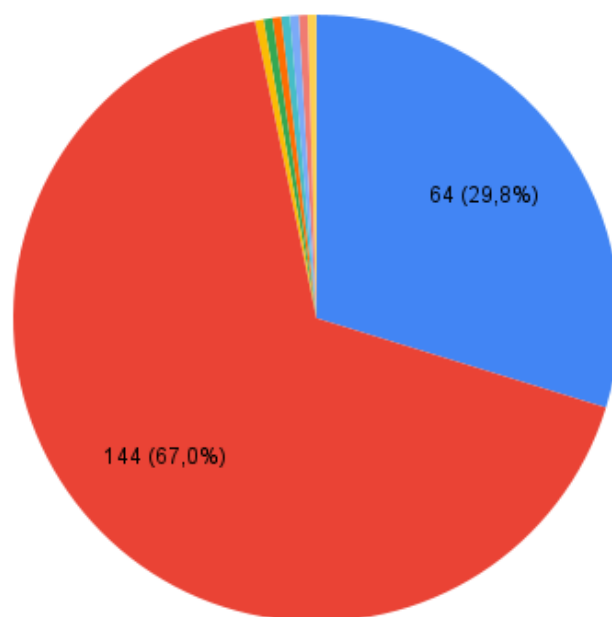
Město nad 100 000 obyvatel: rozdělení skupiny dle věku

- 12 let
- 13 let
- 14 let
- 15 let

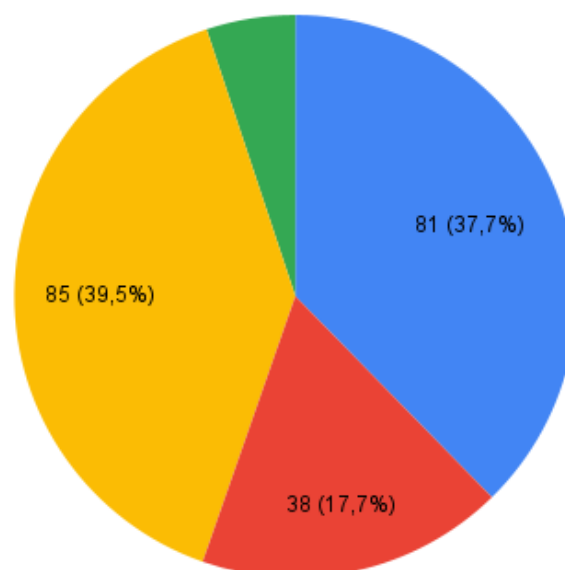
Město nad 1 000 000 obyvatel: rozdělení skupiny dle pohlaví

- Muž (chlapec)
- Žena (dívka)
- krokodýl
- Non binary
- Trans muž
- nebinární
- tyranisusosauron s taškou z wallmartu s tričkem jsou jen 2 pohlaví sexual
- Jedi
- Nebinární

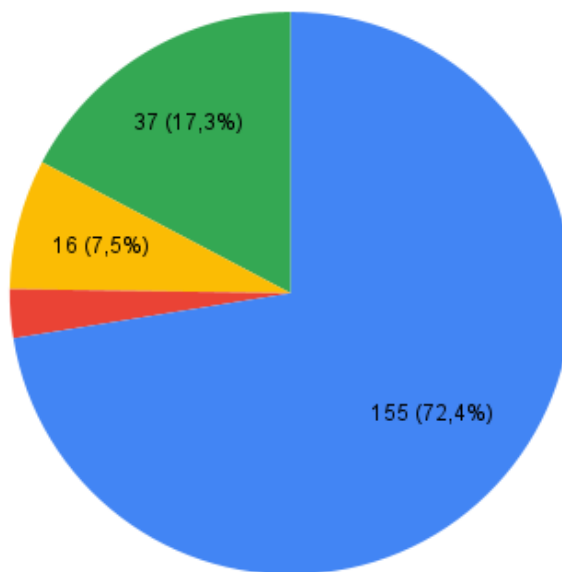
Město nad 1 000 000 obyvatel: rozdělení skupiny dle toho, s jakou frekvencí filmy či seriály sledují

- 1–2x týdně
- Méně často
- Každý den chvíli / několikrát za týden víc hodin
- Každý den několik hodin

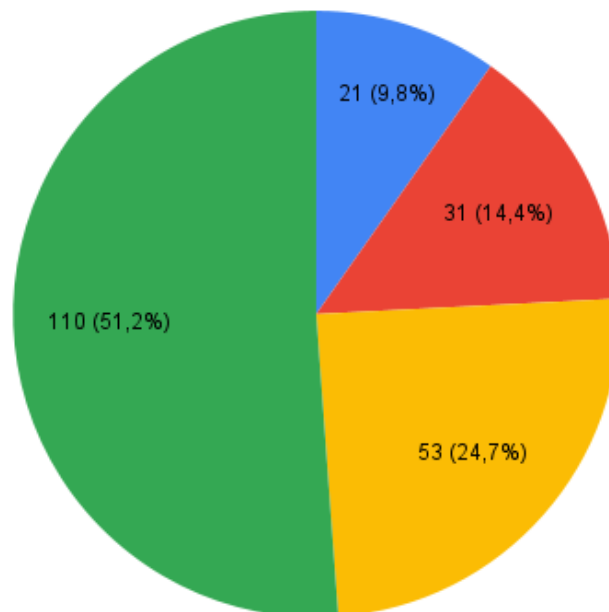
Město nad 1 000 000 obyvatel: rozdělení skupiny dle toho, s kým filmy či seriály sledují

- Sám/sama
- S někým jiným
- S kamarády
- S rodinou

Město nad 1 000 000 obyvatel: rozdělení skupiny dle věku

- 12 let
- 13 let
- 14 let
- 15 let

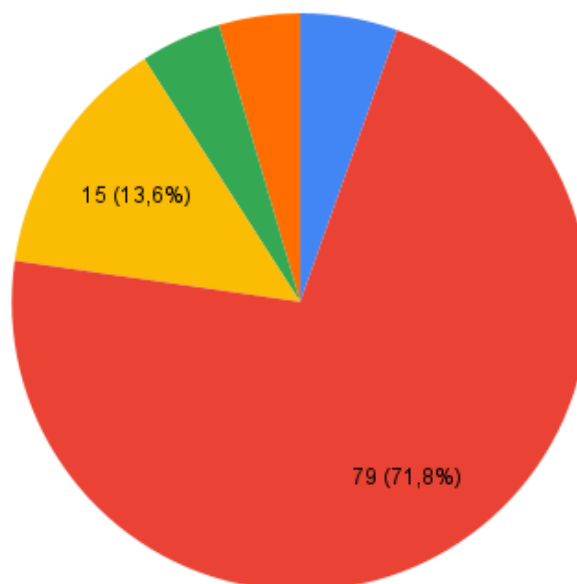

Příloha 6: Grafy skupin dle frekvence sledování seriálů

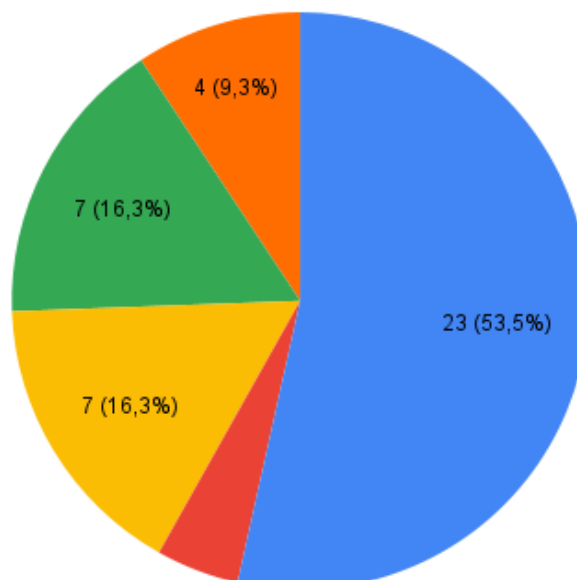
Ti, kteří sledují filmy a seriály méně než 1–2x týdně: rozdělení skupiny dle názoru na zobrazování alkoholu ve filmech a seriálech

- Takové filmy / seriály neznám
- Přejde mi to v pohodě
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool
- Přejde mi to hodně špatně

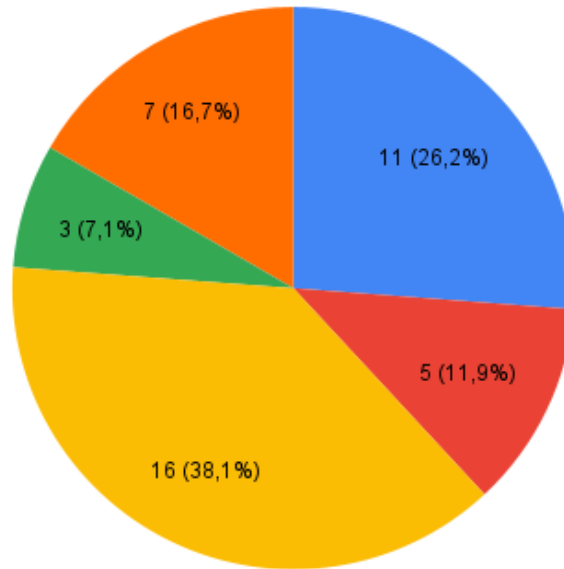
Ti, kteří sledují filmy a seriály několik hodin denně: rozdělení skupiny dle názoru na zobrazování alkoholu ve filmech a seriálech

- Přejde mi to v pohodě
- Přejde mi to hodně špatně
- Nepřejde mi to v pohodě
- Přejde mi to cool
- Takové filmy / seriály neznám

Ti, kteří sledují seriály každý den několik hodin: rozdělení skupiny dle názoru na zobrazování léků na předpis ve filmech a seriálech

- Nepřijde mi to v pohodě
- Přijde mi to hodně špatně
- Přijde mi to v pohodě
- Přijde mi to cool
- Takové filmy / seriály neznám

Ti, kteří sledují seriály méně než 1–2x týdně: rozdělení skupiny dle názoru na zobrazování léků na předpis ve filmech a seriálech

- Nepřijde mi to v pohodě
- Takové filmy / seriály neznám
- Přijde mi to v pohodě
- Přijde mi to hodně špatně

